

Sub semnul

lui

Dylan

roman

ENRIQUE VILA-MATAS

Enrique Vila-Matas

Sub semnul lui Dylan

Traducere din limba spaniolă și note de
Adina-Ioana T. Vladu

ALLFA
2015

Această carte în format digital intră sub incidența drepturilor de autor și a fost creată exclusiv pentru a fi citită utilizând dispozitivul personal pe care a fost descărcată. Oricare alte metode de utilizare, dintre care fac parte împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială a textului, punerea acestuia la dispoziția publicului, inclusiv prin intermediul Internetului sau a rețelelor de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme – altele decât cele pe care a fost descărcată – care permit recuperarea informațiilor, revânzarea sau comercializarea sub orice formă a acestui text, precum și alte fapte similare, săvârșite fără acordul scris al persoanei care deține drepturile de autor, sunt o încălcare a legislației referitoare la proprietatea intelectuală și vor fi pedepsite penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

AIRE DE DYLAN

Enrique Vila-Matas

Copyright © 2012 by Enrique Vila-Matas

The Romanian language edition is published by arrangement with

Enrique Vila-Matas c/o MB Agencia Literaria S.L.

SUB SEMNUL LUI DYLAN

Enrique Vila-Matas

Copyright © 2015 Editura ALLFA

ISBN ePub: 978-973-724-981-4

ISBN PDF: 978-973-724-982-1

ISBN Print: 978-973-724-605-9

Redactare: Sînziana Mihalache

Tehnoredactare: Liviu Stoica

Corectură: Elena Georgescu

Design copertă: Alexandru Novac

Editura ALLFA

Bd. Constructorilor nr. 20A, et. 3,

sector 6, cod 060512, București

Tel.: 021 402 26 00

Fax: 021 402 26 10

Distribuție:

021 402 26 30; 021 402 26 33

Comenzi:

comenzi@all.ro

www.all.ro

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată de elefant.ro

ENRIQUE VILA-MATAS

Enrique Vila-Matas s-a născut la Barcelona în 1948. Printre cele mai reprezentative scrieri ale sale se numără *Historia abreviada de la literatura portátil* (1985), *Suicidios ejemplares* (1991), *Hijos sin hijos* (1993), *Bartleby y compañía* (2000), *El mal de Montano* (2002), *París no se acaba nunca* (2003), *Doctor Pasavento* (2005), *Dublinesca* (2010) și *Chet Baker piensa en su arte* (2011). Romanul ***Sub semnul lui Dylan*** (*Aire de Dylan* ; Editura ALLFA, 2015) a fost inclus de *La Vanguardia* în topul celor mai bune zece cărți publicate în limba spaniolă în 2012. Romanele, volumele de proză scurtă și eseurile lui Vila-Matas au fost traduse în peste treizeci de limbi. Opera sa a fost distinsă cu nenumărate premii, printre care Premiul

Ciudad de Barcelona, Prix du Meilleur Livre Étranger, Premiul Național al Criticilor din Spania și Premiul Academiei Regale Spaniole. Face parte din Ordinul Cavalerilor Finnegans, pe scutul cărora se regăsește un citat extras din a doua parte a romanului *Ulise*, de James Joyce : „Mulțumesc ! Cât de măreți suntem în dimineața asta !“

„Pentru mine, Dylan este paradigma artistului modern – un deschizător de drumuri, care a făcut mereu ce l-a tăiat capul. Fără să fie constrâns de nimic, schimbându-se de la o zi la alta... reîncarnarea perpetuă, Omul fără Nume.“

Enrique Vila-Matas

Paulei de Parma

„Îmi ia atât de mult să nu fac nimic,
încât nu-mi mai rămâne timp să lucrez.“

Pierre Reverdy

I

Unii oameni intră târziu în teatrul vieții, dar când o fac parcă intră în scenă în plină viteză și nu se mai opresc până la finalul piesei. Așa s-a întâmplat și în cazul meu, și astăzi o pot spune asta cu certitudine. Reprezentația a început în dimineața în care soția mea mi-a înmănat o scrisoare care tocmai sosise din Elveția, o invitație de a participa la un congres literar având ca temă Eșecul.

Stăteam pe terasa apartamentului din nord-vestul Barcelonei, în vechea casă în care locuiam deja de mulți ani și pe care am părăsit-o abia acum câteva luni. Soția mea a intrat pe terasă cu o pompă exagerată și a schițat o reverență teatrală înainte de a mă anunța că, judecând după conținutul scrisorii, cineva mă considera un ratat absolut. M-a surprins teatrul pe care-l juca, fiindcă nu obișnuia să exagereze. Oare voia, prin histrionismele ei, să atenueze gravitatea vorbelor ? Oricare ar fi fost motivul, n-o să uit acest moment, pentru că el a fost începutul unei povești din viața mea, o poveste care, încetul cu încetul, avea să-mi solicite tot mai multă atenție în săptămânile următoare.

Am citit scrisoarea și am văzut că „binevoitoarea“ propunere îmi era trimisă de la Universitatea din St. Gallen, Elveția. Desigur, nu era genul de invitație pe care scriitorii o primesc foarte des ; și totuși, puține lucruri par a fi atât de strâns legate între ele ca eșecul și literatura. Poate tocmai de aceea, deși era ciudat că invitația nu-mi parvenise înainte, am citit scrisoarea cu o indiferență deplină, ca și cum aș fi știut dintotdeauna că într-o zi aveam s-o primesc. Nici n-am tresărit. Mi-am asumat primirea scrisorii cu eleganță și cu un simț al fatalității, ca și cum m-aș fi aflat într-un colț al unei mari scene. Mi-a rămas o singură îndoială legată de orele ce urmau : să-mi pun masca de ratat sau să-mi trăiesc în continuare viața normală de ratat ?

Invitația îmi era trimisă de un profesor de matematică numit Echèk. Scris în acest mod, cu k și cu acel accent, Echèk înseamnă „eșec“ în creola vorbită în Haiti. În afară de nuanța insulară a numelui, informațiile pe care le-am găsit pe Internet despre matematicianul elvețian erau toate nesărate,

academice, iar din imaginile de pe Google n-a fost chip să aflu cum arată la față. Am întrebat-o pe prietena mea, Petra Overbeck, profesoară în St. Gallen, dacă îl cunoaște pe Echèk, și mi-a spus că este un om bun, deși obsedat de chestiunea eșecului în general. Petra îmi recomanda să accept invitația, având în vedere că aceasta îmi oferea șansa de a cunoaște „inegalabila regiune Appenzell“.

Câteva luni mai târziu, m-am dus până la St. Gallen pentru a participa la congres. Cum Echèk nu se arăta, s-a format printre participanți legenda că acesta ar fi un personaj imaginar. Petra Overbeck insista să-mi confirme ceea ce spuneau ceilalți profesori : că Echèk se îmbolnăvise pur și simplu. În ciuda a ceea ce ni se spunea, unii dintre noi am început să ne îndoim de însăși existența domnului Eșec și am acceptat faptul că nu este cu adevărat un personaj fictiv abia când l-am văzut în tabloul cu fotografiile absolvenților promoției '92-'93 a Universității din St. Gallen. Echèk era acolo, proaspăt absolvent, cu un zâmbet trist. Era negru, semăna cu președintele Obama, și părea cel mai în vârstă dintre toți studenții din promoția lui.

Echèk a fost bolnav tot congresul, astfel încât nu l-am văzut decât în acel tablou, pe care am încercat să-l fotografiez și apoi să-l public pe pagina mea web, reușind astfel să-i asigur, în sfârșit, amfitrionului meu prezența pe internet, lucru pe care, după cum mi-a spus ieri Petra, el nu mi l-a putut ierta, căci iubește anonimatul.

Este cunoscut că în orașul medieval St. Gallen, aflat între lacul Constanza și regiunea Appenzell, se află niște foișoare de unde se poate vedea foarte bine centrul vechi, precum și un loc care trebuie neapărat vizitat, Biblioteca Diocezei – „farmacia sufletului“, după cum o numesc unii –, un loc magnific. Dar la fel de adevărat este și faptul că orașul nu oferă prea multe opțiuni în ce privește distracția. Poate de aceea, precum și pentru că de la început tot tema centrală a congresului m-a atras cel mai mult, abia dacă m-am îndepărtat de împrejurimile pitorești ale universității, ajungând astfel să asist la aproape toate conferințele despre eșec.

Câteva dintre ele m-au interesat în mod deosebit, precum cea a lui Sergio Chejfec, care a declarat că el concepe eșecul în literatură nu ca pe o posibilitate, ci ca pe un sinonim al literaturii în general : „Eșecul este prefigurarea normală a destinului scriitorului.“ Sau precum cea a cineastului Werner Herzog, care, dacă am înțeles bine, și-a construit discursul în jurul

eșecului său deplin și nebunesc, acesta fiind, în fond, o tragică și impresionantă lamentație a incapacității sale de a-și pierde mințile cu destulă putere.

Cu toate astea, în ciuda interesantei idei de a aduna la un loc artiști din mai multe colțuri ale lumii pentru a vorbi despre eșec, congresul ar fi putut sfârși ca o banală adunare literară precum atâtea altele, dacă n-ar fi fost intervenția tânărului Vilnius Lancastre, care a citit o povestire despre câteva întâmplări petrecute în viața sa, după moartea tatălui : o narațiune pe care o scrisese în patru nopți, bazată pe fapte reale, foarte recente, din propria experiență. Nu era obișnuit să scrie, pentru că lucra în cinematografie ; în plus, era foarte leneș și spera ca într-o bună zi să fie ca Oblomov, un personaj dintr-un roman rus, puturos până în măduva oaselor, tipul omului fără ocupație. Nu obișnuia să scrie și, necunoscând lumea literară, a crezut că în St. Gallen nu va fi plătit dacă nu-și aduce prezentarea în formă scrisă. Astfel că venise la congres cu acea povestire care a atras atenția de la început prin titlul enigmatic, „Teatrul realității“.

Printre problemele de traducere simultană și în timp ce publicul din sală oscila între a rămâne să-l asculte și a pleca, tânărul Vilnius și-a citit povestirea ca și cum ar fi fost o piesă de teatru, ceea ce, în fond, avea sens, dat fiind că intervențiile în cadrul aceluși congres despre eșec erau înregistrate în întregime de către Radio Zürich și că însăși titlul povestirii trimitea la teatru.

El a fost singurul participant care a citit o narațiune (desigur, o narațiune bazată pe fapte reale, pe întâmplări recente din propria sa experiență). Noi, ceilalți, ne-am prezentat la congres cu eseuri pe tema eșecului în general. El, însă, a venit cu o povestire autobiografică. Nu ne-a spus asta atunci, în St. Gallen, dar astăzi știm că, din teama de a nu fi plătit dacă nu prezenta textul scris, a respins toate eseurile și teoriile despre eșec și a ales acea opțiune narativă pentru că n-avea nici cea mai mică idee despre cum se scriu eseurile. În plus, îl apăsa nevoia de a-și povesti în public recenta dramă personală, întâmplările de după moartea tatălui său, lucru care, în mod ciudat, avea forma unei povestiri terapeutice. (De altfel, pentru el era o experiență nouă, nu i se mai întâmplase niciodată și, mai mult, îl lăsase perplex constatarea că un fragment din viața lui poate să aibă o asemănare atât de mare cu o poveste fictivă, și în special cu o piesă de teatru cu deznodământ neașteptat, în care cortina cade brusc la final.)

Simțea nevoia să-și ducă la bun sfârșit ideea de a-și transforma narațiunea într-un strigăt adresat unor necunoscuți, într-un oraș străin, într-o încercare de a scăpa de o greutate de pe suflet și de a-și face uitată drama personală cu prima ocazie ; într-o încercare de a se elibera sau, cel puțin, de a-și face mai suportabilă propria tragedie.

Însă, mai presus de toate, ceea ce-l atrăgea mai mult la acea opțiune narativă era posibilitatea de a-și testa invenția, ceea ce el numea „Teatrul realității” (o variantă a Cinematografului Realității, cunoscut și ca *Cinema Vérité*), confirmându-și astfel, în direct, bănuiala că *publicul nu este deloc interesat* de drama trăită de el în ultimele șase zile.

În plus, intuind că va depăși cu mult cele patruzeci și cinci de minute alocate prezentării sale – avea nevoie de mai multe minute pentru a-și citi povestirea în întregime –, spera să vadă cu entuziasm cum, încetul cu încetul, lumea care nu înțelege deloc scopul poveștii începe să plece din sală și cum, astfel, reprezentația sa sfârșește prin a fi eșecul cel mai penibil și mai rușinos din istoria narațiunilor orale din toate timpurile. Cu dezastruoasa sa intervenție interminabilă, Vilnius socotea că va ajunge să fie singurul vorbitor din cadrul congresului care să respecte cu precizie adevărata esență și adevăratul spirit negativ ale acelei întâlniri internaționale pe tema eșecului. Adică avea de gând să facă o demonstrație publică, deplină și exemplară, a felului în care se eșuează în totalitate și *cu adevărat*.

Dar n-a lăsat să se vadă de la început nimic din toate aceste intenții de căutare a dezastrului absolut. Și, dacă ne gândim bine, avea o logică, deoarece el trebuia să eșueze fără să anunțe dinainte că are de gând să rămână fără public, fără absolut niciun ascultător.

De fapt, propria sa prezență acolo presupunea un eșec implicit, dat fiind că tatăl lui fusese cel invitat la St. Gallen, dar nu putuse participa din motive mai presus de voința lui : murise brusc, secerat de un infarct, în locuința sa din Barcelona, cu câteva săptămâni înainte.

Fără îndoială că moartea este eșecul uman prin excelență. Astfel, având în vedere că tânărul fiu al mult-admiratului Juan Lancastre lucra în domeniul cinematografilei și că se știa că pregătește o *Arhivă Generală a Eșecului*, lui Echèk îi venise ideea de a-l ruga să vină la St. Gallen și să spună câteva cuvinte despre modul în care era prezentat conceptul

înfrângerii în opera tatălui său. În loc să facă asta, Vilnius se prezentase acolo cu acel „Teatru al realității“.

Adevărul este că nu ne așteptam la mare lucru de la intervenția tânărului Vilnius, poate pentru că unii dintre noi auziserăm că ar fi fost un om de publicitate mediocru, concediat de toate agențiile în care lucrase, și un cineast care la cei treizeci de ani ai săi nu produsese decât un neobișnuit scurtmetraj avangardist, *Radio Babaouo*. Se presupunea că posedă un oarecare simț al artei și o ușurință a limbajului, moștenite de la tatăl său, dar nimeni nu credea că ar avea calitățile notorii ale acestuia. De fapt, nu așteptam nimic de la el, poate doar, cel mult, un moment în care asemănarea să ne facă să ne amintim, emoționați, de figura lui Juan Lancastre, și cam atât.

Pe tatăl său îl văzusem în Barcelona, în cluburile Zeleste și Bikini și în barul Perturbado, al cărui partener fondator era. Îl văzusem atât în anii tinereții mele, cât și în cei care urmaseră după aceea. Îmi aminteam, destul de vag, și că o dată ne amuzaserăm împreună ; nu mai știam de ce, dar ajunseserăm să râdem ca nebunii și amândoi eram foarte beți. Dintre cărțile lui mă interesase destul de mult *Întreprerea*, un roman oarecum emblematic, o lucrare bună, prea faimoasă pentru ceea ce era de fapt, dar în fond o lucrare foarte acceptabilă. La fel, și ciudatul său manifest în favoarea avangardelor – scris în franceză – și tratatul său plin de imaginație despre Siria – scris în catalană. Și, desigur, ușurința sa de a-și schimba înfățișarea și personalitatea, uneori chiar și limba, în fiecare carte.

Pe fiul său Vilnius nu-l văzusem niciodată în persoană, dar știam că obișnuiește să se îmbrace în negru și că pletele, nasul, chiar și statura sunt identice cu ale lui Bob Dylan. Câteodată, pe stradă, lumea îl confunda cu interpretul și râdea. Aerul său „à la Dylan“ îi crease câteva probleme – în special cu tatăl său, care-i detesta pieptănătura și faptul că încerca să accentueze asemănarea cu muzicianul –, dar lui Vilnius îi plăcea să arate așa, considerând că asta îi dă un aer de artist neconvențional.

Fizic, nu semăna deloc cu celebrul lui tată și doar puțin cu extraordinara sa mamă, Laura Verás : o madrilenă de familie bună, care de tânără se mutase în Barcelona și câpătase în scurt timp, în mediul universitar, iar ulterior și în localurile de noapte, faima de femeie perfidă, fatală, faimă pe care și-a extins-o în perioada în care a lucrat într-o agenție literară, unde a făcut ravagii în toate sensurile cuvântului.

„Laura Verás, ai văzut-o și te-ai ras“ era o vorbă de pe-atunci, care îi prevenea pe bărbați în legătură cu caracterul de șerpoaică periculoasă al acelei femei. Pentru unii, între care mă număr și eu, fusese cea mai diabolică și mai frumoasă femeie a generației noastre, deși e adevărat că îi stătea în fire să exagereze și că în câteva rânduri reușise să fie o ticăloasă fără scrupule, dar mereu după tipic. În orice caz, în Barcelona se știa că oricât de stereotipă ar fi fost imaginea ei de viperă și oricât de multe râsete ar fi putut stârni anumite atitudini malefice exagerate de-ale ei, trebuia tratată cu precauție, pentru că, la urma urmei, era îngrozitoare.

Adevărul e că am intrat la conferința pe care tânărul Vilnius o intitulase „Teatrul realității“ gândindu-mă că nu voi sta mai mult de câteva minute și de aceea m-am așezat pe ultimul rând, foarte aproape de ușă. Nu prevăzusem deloc că povestea pe care tânărul orator o depăna pornind de la propria sa viață, genul de teatru care nu e de fapt teatru, m-ar putea captiva și surprinde așa cum s-a întâmplat. Era teatru fără a fi teatru, pentru că se vedea clar că tot ce citea erau fapte adevărate și povestite din suflet.

Vilnius și-a început prezentarea anunțând că nu va susține vreo prelegere, ci că ne va citi o narațiune ce reprezintă povestea vieții lui pe parcursul a șase zile care i-au schimbat lumea. Cum știa că dispune numai de patruzeci și cinci de minute, a ținut să anunțe distinsa asistență că, în cazul mai mult decât probabil în care organizatorii îi întrerup lectura, el va citi continuarea poveștii despre perplexitățile sale existențiale la berăria Stille, la doi pași de locul în care ne aflam.

Prin urmare, a lăsat de la început falsa impresie că ar fi dorit să ne captiveze cu povestirea sa în așa măsură încât, la un moment dat, subjugăți cu toții, n-am fi avut de ales și ne-am fi mutat în berăria de alături pentru a afla deznodământul. Și totuși, își propunea ceva complet diferit, ceva ce nimeni n-ar fi fost în stare să-și imagineze. Cum să ne fi gândit că acel tânăr ar putea urmări, ca obiectiv suprem, să devină un Ed Wood¹ al expunerii orale, al participărilor la congrese ? După cum se știe, Ed Wood a fost autorul celui mai prost film din toate timpurile.² În momentul în care a început prezentarea „Teatrului realității“, tânărul Vilnius visa să asiste la infinitul spectacol de a vedea cum celorlalți nu le pasă deloc de tragedia lui și cum lectura sa sfârșește prin a-i face pe toți spectatorii să fugă. Pe toți, fără excepție.

¹ Scenarist american, regizor, producător, actor, autor și editor. Cunoscut pentru o serie de filme ieftine și proaste realizate în anii '50.

² *Plan 9 from Outer Space*.

II

Teatrul realității

1

Tatăl meu a murit și eu i-am luat locul. Aș vrea să vă povestesc ce mi s-a întâmplat în aceste ultime zile și să vă previn că e posibil să vă vorbesc nu atât despre eșec, cât despre cum e să fii orfan, despre dezolare, perplexitate, despre un „mort îngemănat“.

Povestea cu „mortul îngemănat“ o las pentru mai târziu. Aș vrea întâi să vă vorbesc despre o după-amiază de-acum mult timp când, ieșind de la școală, am văzut un individ imposibil de uitat, un individ îngrozitor cu mustață de nazist și care, cu o reacție stranie în urma alunecării pe o coajă de banană, a ieșit din autobuz ca din pușcă, în poziție perfect orizontală. Cu toate că râsetele stărnite în acel moment îmi mai răsună încă în memorie, astăzi, în această dimineață pe tărâm elvețian, le percep ca un ecou foarte îndepărtat, precum bătaile de clopot purtate pe aripile vântului.

E ciudat, dar și acum șase zile mă gândeam la individul de care v-am vorbit, pentru că, aflându-mă în camera de hotel din Barcelona, concentrat să revăd cu ochii minții alunecarea aceea din autobuz, am patinat la rândul meu. Poate că s-a întâmplat pentru că m-am concentrat prea mult asupra acelui îngrozitor individ nazist și asupra coborârii sale orizontale. Dar adevărul e că am căzut ușor-ușor, de parcă aș fi căzut cu încetinitorul. Am sfârșit prin a mă da cu capul de podeaua rece și tare din cel mai dezordonat colț al camerei. M-am ridicat imediat, încercând să mă prefac față de mine însumi că nu s-a întâmplat nimic. Și atunci, poate din cauza loviturii, am intrat în pielea unui adolescent atât de asemănător cu tatăl meu încât nu putea fi decât tânărul Juan Lancastre la douăzeci de ani, deplasându-se într-un taxi prin Londra, la sfârșitul anilor '60, ținând în mână o dantură falsă plasată între fese pentru a smulge nasturii de pe banchetele din spate ale mașinilor.

Să fi fost oare o amintire inventată ? Nu ; totul arăta că e vorba de o scenă pe care o trăise tatăl meu pe vremea când era un tânăr idiot și derbedeu. Cum ar fi putut să ajungă până la mine o amintire atât de unică a tatălui meu, o amintire din zilele în care lumea de pe Carnaby Street, lumea lui Julie Christie și a lui Terence Stamp era centrul freneziei sale juvenile ?

Singura explicație era că amintirile tatălui meu, sau cel puțin unele dintre ele, mi se infiltrau în minte. Cu un gest energic, mi-am scuturat praful imaginar de pe mânecile hainei mele învechite și m-am întrebat dacă nu cumva lovitura mă făcuse să moștenesc (în cel mai strict sens al cuvântului) memoria celui care murise cu șase zile în urmă în casa lui din strada Provenza, în urma unui atac de cord.

Ia te uită, ce ușor pare a fi totul dintr-odată, m-am gândit. Sunt tânăr, n-am trecut de treizeci de ani. Dacă las la o parte ideile lui nestatornice și felul lui de a fi, chiar mi-ar prinde bine să pot conta pe ajutorul suplimentar dat de memoria și de experiența personală ale tatălui meu. Din capul locului, m-ar scuti de multe greșeli din tinerețe.

2

Vilnius și-a întrerupt pentru o clipă povestea, ca și cum ar fi obosit de-atâta vorbit. Traducerea simultană mergea prost și mai bine de jumătate dintre cei prezenți plecaseră, în timp ce restul păreau că se chinuie cu căștile. Era clar că, dacă treaba mergea prost în continuare, nu mai dura mult până să renunțe la a mai asculta lectura tânărului catalan.

Stând așezat în ultimul rând și fiindcă scaunele din fața mea rămăseseră atât de goale, începea să se observe că alesesem acel loc anume pentru a fi cât mai aproape de ieșire. Chiar Vilnius mi-a aruncat în acel moment o privire pe care eu am interpretat-o greșit, crezând că e privirea acuzatoare a omului care tocmai și-a dat seama că și eu voiam să plec. Nu-l cunoșteam, dar presupuneam că Vilnius mă cunoaște și că-l înspăimântă până și gândul că ar putea rămâne și fără prezența mea. Ar fi de prisos să spun că de fapt ceea ce se întâmpla era tocmai contrariul : mă privea ca să vadă dacă nu cumva mă hotărâsc și eu să plec odată.

M-am așezat câteva rânduri mai în față, ca și cum m-ar fi interesat, dar am văzut că Vilnius abia mai putea să-și ascundă indignarea. De unde să știu că asta se datora nu eșecului său, ci erorilor tehnice ale organizatorilor, incompetenței lor în problema traducerii simultane.

3

Preț de o clipă (a continuat Vilnius lectura), aproape că am fost tentat să-mi mai trag o lovitură în cap. Dar deja promisem una. De ce aș fi vrut mai multe ? Ce-mi doream ? Să dublez moștenirea experienței și memoriei

personale ale tatălui meu ? Nu mi-ar fi încurcat prea tare viața ? Mi-am spus că ar fi mai bine să-mi reamintesc că de obicei o lovitură cu capul de podeaua rece și tare nu produce astfel de transformări mintale. Poate în secolele următoare se va putea moșteni memoria paternă, dar pe moment e imposibil. Ar fi fost bine să am în vedere acest lucru. Chiar și-așa, impresia că memoria și experiența tatălui meu mi se infiltraseră în minte rămânea neschimbată.

Mi-am amintit până și de un vers dintr-un cântec de-al lui Sinatra : nu e oare dragostea o lovitură la cap ?

Poate că ar fi fost de ajuns să înlocuiesc cuvântul „dragoste“ cu „doliu“ ca să înțeleg ceva din ceea ce mi se întâmpla. Nu mă afectase moartea tatălui meu, dar mă aruncasem cu capul înainte pentru a ține doliu după el.

Am început să mă simt neliniștit, ciudat, când venea seara. Erau zile în care, de pildă, mă tulbura foarte tare să simt iminența întunericului nopții. Dar trebuie să menționez că nu mă supăra căderea întunericului deplin, ci ideea iminenței, iminența în sine. Și doliul, desigur. Toată viața îmi urâsem tatăl, dar doliul părea să mă fi schimbat, ca și cum ar fi pus în mișcare un mecanism intern care mă umaniza.

Dintr-odată, mi-am auzit numele :

— Vilnius ?

M-am alarmat, pentru că ceea ce mă strigase nu era o voce, ci „ceva“ care am simțit că, la rândul său, se infiltrasă în mintea mea.

Să fi fost „ceva“, ori mai degrabă tatăl meu, Juan Lancastre, strigându-mă dintr-o lume necunoscută ? Tatăl meu murise, dar nu puteam uita că, dacă e să ne luăm după credințele populare, mulți morți rămân pe pământ o vreme înainte să plece definitiv.

— Hamlet ?

Hamlet ! Auzisem bine ? Hamlet ? Asta chiar că era o extravaganta ! De ce această trecere de la Vilnius la Hamlet ? Ce voia acest „ceva“ ?

De la moartea tatălui meu, nu trecuse nici o zi în care să nu mă gândesc la relația complicată pe care o avusesem cu el dintotdeauna. Când a murit – cu doar șase zile înainte, într-un mod foarte ciudat : și-a dat duhul cu ochii larg deschiși, ca și cum ar fi avut o viziune înfricoșătoare în ultimele momente –, chiar am respirat ușurat, căci, printre altele, întotdeauna mă obosise foarte tare. Și totuși, inevitabil mă simțeam oarecum dezorientat. Eram atât de obișnuit să-mi văd tatăl ca pe principalul meu rival, ca să nu

spun ca pe rivalul meu firesc, încât nici nu-mi trecuse prin cap că toate acele lupte ar fi putut să ia sfârșit într-o zi. Mă obișnuisem să consider normale și creative certurile și instabilitatea permanentă – pentru că certurile noastre erau în general creative. Am descoperit că, la urma urmei, trăisem foarte bine având un rival ca tatăl meu, căci ranchiuna teribilă pe care i-o purtam era o extraordinară sursă de idei ; în punctele sale critice, ranchiuna era chiar o minunată mașinărie de compus poezii. Din toate aceste motive, ca să fiu sincer cu mine însumi, trebuia să recunosc că moartea tatălui meu și doliul după el îmi provocaseră o durere mai profundă decât m-aș fi așteptat.

— Vilnius ?

Auzind că acel „ceva“ îmi pronunță din nou numele, m-am gândit cu neliniște că e ca și cum Juan Lancastre ar fi vrut să-mi spună că, deși nu fusesem un fiu bun, el era acolo, ca de obicei, ocrotindu-mă. Adevărul este că am ticluit toată povestea asta ca să nu înnebunesc și ca să-mi ofer o explicație cât de cât rațională pentru ceea ce se întâmpla.

Poate că de fapt n-am auzit nimic, mi-am spus, încercând să mă amăgesc, poate că n-am auzit niciun cuvânt și că acea voce sau acel „ceva“ nu e decât dorința mea ca tata să umble încă pe pământ, foarte aproape de mine, fără a se putea hotărî să-și înceapă, o dată pentru totdeauna, călătoria finală.

Îmi amintesc că tocmai în acel moment mi-am dat seama că dacă, așa cum era de așteptat, urma lăsată de tata va dispărea încetul cu încetul de-a lungul următoarelor ore sau zile, cel mai mult îmi va fi dor de caracterul extraordinar de protector al celui mai mare dușman al meu.

Mai apoi, mi-am amintit de un prieten din timpul facultății care mi-a vorbit de un individ din satul lui, aparent perfect normal, mai degrabă mediocru, dar care avea o totuși calitate rar întâlnită. Deși îi lipsea experiența personală care să justifice acest lucru, se născuse la douăzeci și cinci de ani având deja amintiri. Niciodată nu mi s-a părut credibilă povestea asta, dar prietenul meu mi-o povestea mereu cu atâta convingere încât era evident că putea exista un sâmbure de adevăr în ea.

De altfel, cu doar câteva minute în urmă, când mă lovisem și mi se păruse că am moștenit dintr-odată memoria și experiența personală ale tatălui meu, nu mă asemănasem oare cu acel țăran născut cu o memorie atât de rar întâlnită ?

— Hamlet ?

Dându-mi seama că acel „ceva“ insistă cu povestea cu Hamlet, am decis că nu pot să nu iau toată chestiunea în serios. În fond, putea să fie un sâmbure de adevăr în ideea că, timp de zile sau săptămâni dincolo de pragul morții, capacitatea de a gândi a decedatului nu-și pierde avântul.

Și dacă într-adevăr lovitura schimbase ceva în capul meu ? Sau mai degrabă îmi pierdeam mințile din cauză că murise tata ? Sau era pur și simplu fantoma tatălui meu care, întocmai ca în *Hamlet*, mă vizita cerând răzbunare ? De ce-ar fi vrut el să se răzbune ?

Toată această nouă ordine a lucrurilor putea fi de fapt doar dorul după cel mai mare dușman al meu, de care, odată mort, aveam nevoie. Complet invers decât în viața reală, când tata fusese un inconvenient, o persoană care avea grijă să facă să-mi scadă, în mod sistematic, respectul față de mine.

Am hotărât ca, pe cât posibil, să nu mai întorc problema pe toate părțile și să mă concentrez asupra Arhivei Generale a Eșecului, care în ultimele luni îmi dăduse atâta forță pentru a merge mai departe în viață.

Dacă pe fațada bisericii Sagrada Familia, la fel ca în cazul catedralelor medievale, arhitectul Gaudi își propusese să explice Scriptura în imagini, eu, pe de altă parte, adunasem în calculator toate documentele care mi-ar fi putut fi de folos într-o zi pentru a duce la bun sfârșit grandiosul proiect de a transpune pe peliculă toate materialele despre înfrângere pe care le arhivam conștiincios de atâta vreme.

Aveam, și mai am încă, intenția de a filma istoria eșecului general al lumii – recunosc, este o intenție exagerată, irealizabilă, ceea ce cu siguranță o face chiar mai atrăgătoare.

Dacă Cervantes a pus în contrast ficțiunea romanelor cavalerești cu trista realitate provincială a țării sale, eu mă relaxam imaginându-mă pe mine însumi ca pe o persoană care, într-o bună zi, va filma în întregime grandiosul spectacol mondial al eșecului, văzut, în acest caz, ca enorma și înspăimântătoarea prelungire a realității provinciale care nu se schimbase mai deloc în țara mea de pe vremea lui Don Quijote.

4

Din când în când (a început Vilnius dintr-odată să improvizeze, lăsând foile deoparte preț de câteva minute) îmi place să-mi imaginez că tata a fost invitat la acest congres pentru că o forță necunoscută i-a șoptit domnului

Echek că fiul marelui Lancastre și-a ales eșecul ca materie primă cu care să lucreze.

Pot să vă spun cu plăcere că în arhiva mea digitală, adică în *Arhiva Generală a Eșecului*, există dosare la care încă nu s-a lucrat foarte mult, dar ale căror dimensiuni cresc pe zi ce trece : *Registrul Inconștientului*, *Visuri înfrânte*, *Linii moarte*, *Muzeul nonsensurilor*, *Cartografii somnambule*... În câteva rânduri m-am gândit să-mi filmez următoarea peliculă folosind o structură narativă care să amintească de forma întortocheată a oricărei arhive, și în special forma întortocheată a arhivei mele. De asemenea, trebuie să vă spun că a găsi un producător pentru acest film este o muncă titanică, mai ales în vremuri de criză. Pesemne însă că n-am chef să fac nimic în viața asta, nici măcar acest film.

Îmi place Oblomov. Mai ales impulsul lui Oblomov. Ați auzit vreodată de acest impuls ? Numele se datorează felului apatic de a fi al personajului unui roman scris în Rusia acum un secol și jumătate de un oarecare Goncharov. Oblomov este un tânăr aristocrat nevolnic, care nu este în stare să facă nimic cu viața lui. Doarme mult, citește din când în când, cascade fără încetare. Gestul lui preferat este să ridice din umeri. Este genul acela de personaj care are obiceiul să se odihnească înainte să obosească. Singura lui aspirație, modesta sa rebeliune, este să stea întins pe spate cât mai mult timp posibil. Oblomov este, prin excelență, omul căruia lumea îi este indiferentă.

Eu, doamnelor și domnilor, distinsă audiență, intuiesc că nu va mai trece mult până să mă transform într-un indiferent perfect și într-un ideolog al sictirului. De fapt, am scris câteva pagini pentru acest congres, dar vor fi ultimele pe care le voi fi scris toată viața mea. Prefer cinematograful, deși pot să spun de pe-acum că nu mi-e clar dacă mă va interesa în continuare multă vreme. Pe tatăl meu l-am lăsat într-adevăr să creadă că am de gând să lucrez mereu. Bietul Lancastre ! Îmi amintesc că-mi spunea : Ai treizeci de ani și n-ai dat lovitura ; așa nu ajungi nicăieri. O, tată, îi răspundeam, am regizat un scurtmetraj și am lucrat în publicitate, e și asta ceva. Te-au dat afară de peste tot pe unde ai lucrat și de scurtmetraj nici să nu mai vorbim, iar acum te ocupi de o arhivă care-ți slujește drept scuză ca să-ți imaginezi că ești un geniu, mă toca el mărunț, într-un impuls castrator. Și apoi, încercând să mă deprime și mai mult, îmi spunea că lupta contra dezorganizării este motivul cel mai ascuns al oricărui colecționar și că eu,

cu arhiva mea, încercam să corectez această dezordine, dar, din păcate, în dezorganizarea mea, continuam să mă îndrept direct către dezastru.

Filmul meu este ambițios și ai putea măcar să mă lași să-l pregătesc, îi spuneam. Filmul tău este ideea unui nebun, îmi răspundea, îmi amintești de un domn pe care l-am cunoscut în New York și care voia să scrie absolut tot ce auzea pe stradă, chiar dacă ceea ce nota era plictisitor, stupid sau comun ; era tare nebun. Nu știu, îi spuneam eu, nu știu cine a fost acel domn, știu doar că vreau să filmez toate eșecurile lumii, chiar pe toate. Dar nu vezi că asta demonstrează de fapt că nu știi ce vrei, îmi spunea. Te apuci de ceva interminabil pentru ca astfel să nu trebuiască să termini nimic ; n-am văzut în viața mea pe cineva mai inconsecvent, mai schimbător. Mi se pare nostim ca tocmai tu să-mi spui asta, îndrăzneam să-i răspund, tu care ai devenit celebru scriind despre întreruperi ; un subiect infinit, pentru că totul în viață este o întrerupere, un subiect, mai presus de toate, lăsat neîncheiat.

Chiar dacă este absolut inutil, pentru că pe niciunul dintre voi nu-l interesează viața mea, cred că ar fi necesar să vă spun că am părăsit Madridul acum câteva luni și m-am întors la Barcelona. În ciuda crizei economice, care slujește drept scuză pentru atâtea neplăți, mi s-a plătit tot ce mi se cuvenea, am fost bine indemnizat și acum știu că, mai devreme sau mai târziu, va trebui să caut din nou de lucru, dar că, pe moment, pentru o anumită perioadă de timp, cât timp sunt liniștit fără a fi nevoit să lucrez, voi încerca mai cu seamă să mă simt liber, să mă știu disponibil pentru a putea dedica mai mult timp imersiunii mele în marea temă universală a eșecului. Sunt deja de câteva luni în Barcelona și m-am instalat în hotelul Littré, inaugurat de curând pe strada Buenos Aires, la numărul 3, în fața librăriei Bernat. Hotelul este condus un indian, Shekhar, fostul șef al personalului de la hotelul Littré din Paris, unde mă cazam de fiecare dată când mergeam acolo. Desigur, mi-a picat extraordinar de bine această neașteptată reproducere a parizianului Littré într-un cartier atât de încântător al Barcelonei. Îmi permite uneori să-mi imaginez că locuiesc în Franța și, în plus, plătesc cel mai mic preț posibil pentru cameră.

Memoria mea este în totalitate barceloneză, i-am spus de curând lui Shekhar, un tip fermecător. Chiar dacă este noul director, pare să aibă nostalgia vremurilor în care începuse să lucreze ca băiat de bagaje la hotelul Littré din Paris. Poate că de aceea duce și acum, uneori, bagajele clienților, se ocupă de ele, le urcă în camere. Cel mai probabil o face pentru că s-a

plăcut și pentru că postul de director de hotel n-a fost niciodată visul lui. Poate că a căutat întotdeauna ceva mai umil : să care bagaje, de exemplu. Poate că este un mod extravagant de a eșua pe care ar trebui să mă gândesc să-l includ într-una dintre însemnările din arhiva mea generală. Mă gândesc acum că înregistrarea dedicată lui Shekhar ar putea să spună povestea unui om bun care și-a dorit întotdeauna să fie omul bun la toate din hotel și n-a reușit : povestea unui om a cărui existență nu putea fi completă decât dacă ar fi cărat bagaje, bagajele proprii vieții...

5

Într-o dimineață, îmi relua Vilnius lectura textului, am primit un lung e-mail de la o prietenă. În post-scriptum, mă întreba dacă citatul pe care eu îl introdusesem la începutul scurtmetrajului meu *Radio Babaouo* era al lui Francis Scott Fitzgerald : „Când se lasă întunericul, avem întotdeauna nevoie de cineva.“

Pare de necrezut, dar întrebarea m-a entuziasmat. Mă consider un cercetător ratat, care ar fi fericit să lucreze într-un centru de cercetare științifică, de exemplu. M-aș mulțumi doar cu un microscop, căutând mereu să fiu prima persoană care să vadă ceva nou, complet inedit. În fiecare mișcare a vieții, până și în cele mai triviale, observ o enigmă de explicat, și poate de aceea întrebarea m-a bucurat atât de mult. I-am răspuns imediat prietenei mele că auzisem din întâmplare acea frază cu cinci ani în urmă, în filmul *Trei camarazi*, al lui Frank Borzage, din 1938, pe care îl văzusem la televizor în iunie 2005. La momentul respectiv am presupus că maxima era a lui Francis Scott Fitzgerald, care semna scenariul împreună cu Edward E. Paramore. Dar, după o vreme, am început să mă îndoiesc, pentru că am înțeles că nu voi afla niciodată dacă autorul a fost Fitzgerald sau Paramore ; sau poate că o spusese amândoi deodată, în cursul unui schimb de păreri, în timp ce scriau scenariul...

Pe de altă parte, cum scenariul filmului se baza pe romanul cu același titlu al lui Erich Maria Remarque, poate că fraza fusese de la început în carte, caz în care speculațiile privind calitatea de autor a lui Fitzgerald erau absurde și o enormă pierdere de vreme.

În mod impresionant, ar fi fost foarte greu, dacă nu imposibil, să fiu absolut sigur cui aparținea maxima. Și, preț de un moment, m-am simțit tentat să-i dezvălui prietenei mele faptul că această dificultate mă face să mă gândesc la o mare metaforă a lumii cu trimitere la univers, al cărei autor

este, de asemenea, necunoscut... Apoi a intervenit un gând mai puțin transcendent și pe acesta, în final, l-am dezvoltat și l-am pus pe hârtie.

Chiar dacă am presupune, i-am scris până la urmă prietenei mele, că ar fi posibil să aflăm cine a rostit cuvintele acelea, tot n-am ajunge prea departe, pentru că, cel mai probabil, autorul a auzit-o sau a citit-o altundeva înainte ; pentru că nimic nu apare din nimic și o frază ca asta cu atât mai puțin. Cu siguranță că cineva, undeva, cu secole înainte de film, a spus-o în același fel și cu aceleași cuvinte...

Nu știu cum s-a întâmplat că, după ce am scris asta, am căzut pe gânduri câteva momente, imaginându-mi-o pe mama lui Francis Scott Fitzgerald așezată într-un balansoar, cu un ghem de lână și cu niște andrele mari, în sufrageria unei case imense din Saint Paul, Minnesota, spunându-i surorii sau soțului său : „Când se întunecă, simt un fior.“

Dar ce căuta în peisaj mama lui Fitzgerald ? Dar ghemul de lână ? Din ce sertar nebănuț al imaginației mele ieșise nenorocitul de ghem ? Nu spunea oare tatăl meu că am „capul ca un ghem de lână“ ? Și oare nu încerca el din nou să mi se infiltreze în memorie ? M-a cuprins o ciudată melancolie. Era ca și cum viziunea mamei și a casei vechi din Minnesota, și, mai ales, influența neașteptată a lunii la ora aceea singuratică s-ar fi pus de acord să-mi reamintească faptul că sunt complet singur pe pământ și în univers.

Am pus punct e-mailului pe care de fapt îl considerasem terminat în urmă cu câteva minute și l-am trimis. Apoi m-am hotărât să ies din hotel, să mă îndrept spre alt hotel din oraș, să încerc să lămuresc ceea ce părea de nelămurit, și anume enigma privind autorul frazei din *Trei camarazi*. Dintr-odată, ca și cum informația m-ar fi izbit ca o lovitură de bici (sau ca și cum ar fi ajuns la memoria tatălui meu și el, de unde s-o fi aflat, s-ar fi hotărât să-mi transmită informația) mi-am amintit cu cea mai mare claritate că mama îmi vorbise, cu câteva ore înainte, de Claudio Arístides Maxwell, prieten îndepărtat de-al tatălui meu și expert în probleme cinematografice. Vorbiserăm despre el pentru că, după cum îmi povestea mama, el tocmai publicase în *La Vanguardia* un articol care n-avea nimic de-a face cu ceea ce scria el de obicei ; un articol ciudat în care vorbea despre copii morți, asasinați cu sălbăcie în Cambodgia sau omorâți de naziști – mama nu-și amintea prea bine. Poate că voise de fapt să vorbească despre copiii uciși din toate timpurile, din toate colțurile lumii, copii care căzuseră secerați, victime ale unor călăi care nu pot fi numiți... În fine, elementul frapant era

că acest Claudio Arístides Maxwell, care vorbea întotdeauna despre cinematografie, se apucase dintr-odată să vorbească despre copii morți.

M-am hotărât să mă duc să-l văd pe Claudio Arístides Maxwell la cenaclul săptămânal pe care-l ținea în fiecare marți în barul hotelului Avenida Palace. Pe Max (toată lumea din Barcelona îi spune așa) nu-l văzusem niciodată în persoană, dar știam că e un dicționar ambulant al lumii de la Hollywood din epoca sa de aur, fiind deci persoana ideală care să-mi lămurească (dacă nu era de-a dreptul imposibil, ceea ce, la urma urmei, părea foarte probabil) misterul privind autorul acelei maxime din *Trei camarazi*.

Încă de la început am fost conștient că încep o investigație aproape exclusiv pentru plăcerea de a cerceta și de a putea astfel să văd unde mă vor purta întrebările, anchetele, cercetările. Nu pot să neg că iubesc figura detectivului particular hollywoodian și că în urmă cu doar două zile îmi cumpărasem dintr-un mare magazin o gabardină care părea decupată dintr-un roman de Chandler.

Intrând în hotelul Avenida Palace, m-am dus direct la cenaclu, care, după cum am putut observa, se terminase cu ceva vreme înainte. Când am ajuns toți își luau deja la revedere. Dacă nu mă înșel, l-ați cunoscut pe tata, i-am spus direct lui Max. Văzându-mă, aproape că s-a speriat, dar la scurt timp a început să se poarte mai natural, deși mi s-a părut în continuare puțin tulburat, ca și cum eu aș fi fost ultima persoană pe care se aștepta s-o vadă în acea după-amiază. Cred că știu cine ești, băiete, mi-a spus, aerul ăsta à la Bob Dylan nu-l mai are nimeni în Barcelona. Tonul lui îngâmfat părea desprins dintr-un film, ca și cum ceea ce-mi spunea ar fi făcut parte dintr-o scenă de western și el ar fi fost pistolarul deja călit, iar eu, ucenicul naiv care-l ruga să îl învețe.

Claudio Arístides Maxwell este un tip inconfundabil, o figură obișnuită a peisajului din Barcelona : foarte corpolent, impunător prin înălțime, cu nutră de gangster din Chicagoul anilor '20 și voce de film alb-negru autentic. Omul care, împreună cu Javier Coma și Román Gubern, a știut întotdeauna totul despre cinematografia americană din epoca de glorie a Hollywoodului.

Mi-a prezentat condoleanțe pentru moartea tatălui meu și a spus că știe că eu am regizat un scurtmetraj bunicel, *Radio Boboa*. De fapt se numește *Babaouo* și de fapt mi-a ieșit foarte rău, l-am lămurit. Ah, nu cred, a spus,

întrebându-mă apoi ce mă aducea pe acolo. I-am spus că venisem să-l văd tocmai pe el, pentru că voiam să știu dacă o frază din *Trei camarazi* („Când se lasă întunericul, avem întotdeauna nevoie de cineva“) ar fi putut fi scrisă de Francis Scott Fitzgerald. I-am explicat că doresc doar această mărunță informație și că-mi dau seama că întreaga mea cercetare poate să fie condamnată să nu dea rezultate, deși oricum eram obișnuit cu deziluziile și cu decepțiile, căci trăiam înconjurat de povești de acest fel, lucram la o *Arhivă Generală a Eșecului* și, în plus, aveam impresia că ancheta asta fără cap și coadă va eșua și că eu voi fi nevoit s-o introduc în arhiva mea generală ca pe încă un exemplu de înfrângere.

Parcă ai prefera să nu știu să-ți spun dacă citatul e al lui Scott și așa să poți arhiva subiectul, nu ? a remarcat Max. Ei bine, nu, nu-i așa, i-am răspuns. Nu-i nici pe departe așa. Sigur că prefer să-mi deslușiți a cui e expresia. Și pentru ce ai vrea să afli, dacă se poate ști ? a întrebat, și apoi mi-a explicat că ar fi preferat ca mai degrabă eu să-i fi vorbit despre cele mai bune două expresii din acel film, *It's the edge of eternity. Let's stay right here forever*. („Asta este marginea eternității. Hai să rămânem aici pentru totdeauna.“).

Fără ca eu să-i cer, Max s-a apucat să-mi explice că, în film, aceste cuvinte despre marginea eternității i le spune Margaret Sullivan lui Robert Taylor după ce el, la o oră înaintată din noapte, observă că nu e nici zi, nici noapte. Dintre toate secvențele din *Trei camarazi*, aceasta era singura pe care Max și-o amintea, pentru că scrisese odată un lung eseu despre ea. Poate că fraza „Când se lasă întunericul...“ apărea în aceeași scenă, căci părea că se încadrează în aceeași temă, cu toate că nu și-o amintea deloc. Oricum, considera că atribuirea frazei lui Fitzgerald e nepotrivită ; însemna să nu știi, de pildă, că primul scenariu al romancierului, după ce el îl considerase terminat, suferise ulterior modificări multe și extrem de dure.

Pentru început, mi-a spus Max, trebuie să ținem seama de faptul că Mankiewicz, producătorul, s-a gândit la o revizuire și a adăugat un scenarist cu experiență, pe Edward E. Paramore, din necesitatea ca structura să fie mai cinematografică. Trebuie să fi fost o grea lovitură pentru Fitzgerald, care și-a primit neașteptatul coleg cu stinghereala celui care se întâlnește dintr-odată cu cineva pe care-l credea mort de mult. Asta pentru că Paramore, pe care Fitzgerald îl cunoscuse cu câțiva ani înainte în New York, fusese oarecum luat în derâdere într-una dintre cele mai cunoscute

cărți ale lui, *Cei frumoși și blestemați*, iar mai apoi el auzise mereu că Paramore ar fi murit și că de aceea n-ar fi protestat când s-a văzut transformat într-un personaj fictiv deloc demn.

Da, i-am spus, știu că l-au obligat să lucreze cu acel Paramore și că asta reduce la cincizeci la sută șansele ca fraza să fie a lui Scott. La cincizeci ? a râs Max. Nu mă face să râd. Au mai fost apoi încă opt scenariști, toți alipiți perechii Fitzgerald & Paramore, și eu cred că dragul nostru de Scott n-a înțeles niciodată de ce niște indivizi pe care el îi considera de-a dreptul mediocri în ale scrisului pot să-i corecteze textele.

În sfârșit, mi-a spus că poate are acasă primul scenariu al filmului, scenariul pentru *Trei camarazi* scris de Scott Fitzgerald singur. Avea o bănuială că fusese publicat în Illinois. Poate găsim acolo fraza, a zis, și așa vei putea rezolva cazul, dar înainte spune-mi, de ce vrei să știi toate astea, băiete ? Probabil mai ales ca să știu dacă maxima e a mea sau a lui Fitzgerald, i-am răspuns. A ta ? Da, am recuperat-o din *Trei camarazi* și am făcut-o cât de cât celebră. Dacă n-aș fi fost eu, fraza n-ar fi acum pe internet, n-ar exista. Într-un fel, simt că e a mea.

Înțeleg, a spus Max. În clipa următoare a fost luat la braț de o blondă minionă cu un corp foarte bine proporționat, o fată de vârsta mea, o versiune în miniatură a Veronicăi Lake³, dar fără șuvița de păr care să-i acopere ochiul drept. În funcție de cum o priveai, fata părea că se confundă cu pletele ei impresionante, ca și cum părul ar fi fost chiar centrul fizicului ei ; dacă o priveai mai cu atenție, vedeai că e mult mai mult decât acel prim efect al pletelor blonde. Fata, ciudată și neliniștită, cu un fermecător aer desuet, părea că se grăbește să plece. I-am aruncat o privire care se voia seducătoare, dar n-am obținut nimic, în afară de indiferență. Da, era de vârsta mea, dar a dat de înțeles că eu n-o interesez deloc, și că ea se află acolo pentru altceva, ceea ce era mai mult decât evident. Și, chiar dacă n-ar fi fost așa, la fel ar fi fugit de mine. Niciodată nu mi-a mers ceva atât de prost ca atunci când mă mint pe mine însumi crezându-mă seducător. Parcă nu mă învăț minte la capitolul ăsta. Mi-ar prinde bine, din când în când, să-mi amintesc că n-am avut niciodată cine știe ce succes la femei, că nu sunt deloc atrăgător și că cel mai rău e că nu mă îndrept spre vreo îmbunătățire a lucrurilor din acest punct de vedere.

Nu contează că poate mă avantajează asemănarea cu Bob Dylan tânăr, cu ochelarii mei negri cu dioptrii pentru miopie, cu părul negru ciufulit și cu

nasul leit cu al cântărețului. Nu contează că gesticulez mult când vorbesc, după cum se poate observa. Nu contează că mi-aș da aere de geniu și nici că aș putea fi un geniu într-o zi (desigur, nu acum) ; nimic nu contează, nici dacă sunt incisiv, mândru și exaltat. Nu contează dacă sunt imaginea perfectă a omului modern de modă veche, un amestec între Dylan și Rimbaud. Nimic nu contează. Credeți-mă că nici în acea zi, în Hotelul Avenida Palace, n-a contat. Pentru că blonda mai că nu m-a văzut și a dat semne evidente că o interesează doar Max, care mi-a propus să ne uităm în ziua următoare peste scenariul publicat în Illinois și mi-a spus să trec pe la el, pe la amiază. Locuia într-o mansardă de pe strada Bailén.

Blonda, cu ochi albaștri și privire pătrunzătoare, mi-a amintit dintr-odată de privirea teribilă a mamei mele, în ciuda tuturor diferențelor (mama având ochi verzi) .

Blondei parcă-i ieșeau ochii din orbite și erau de un albaștru-intens, de culoarea mării în toiul verii. Îl tot trăgea de mânecă pe Max, de parcă ar fi insistat să plece, ca și cum ar fi fost foarte grăbită ; între timp le zâmbea tuturor, mai puțin mie.

Ți-o prezint pe Débora, a zis Max. Am salutat-o cu căldură și ea mi-a răspuns cu un zâmbet forțat care a sfârșit prin a se transforma într-un rictus îngrozitor. Era din ce în ce mai evident că vrea să plece de acolo cât mai repede și că pe mine nici nu mă vede. Bine, a intervenit Max, luându-și la revedere pe un ton ferm, te aștept mâine, băiete, o să aruncăm o privire pe scenariul ăla, dar să știi că cercetarea ta mi se pare ciudată.

Văzându-l pe Max cum se îndepărtează cu Débora, mi-am amintit de zâmbetul îngrozitor de rece și de crispat al fetei, și m-am gândit la cât de mult mi-ar fi plăcut să simt mâna tatei atingându-mi fruntea în chip de binecuvântare și ajutându-mă să aflu tot ce i-ar fi putut trece prin mintea cu siguranță ciudată a fetei cu surâs straniu și cu ochi atât de extraordinar de materni.

Gândindu-mă la toate astea, mi-am amintit întâmplător (sau nu, poate a fost influența tatălui meu, care insista să mi se infiltreze în minte, și care din când în când părea că reușește) că în vechiul meu apartament de pe strada Provenza am o extraordinară bibliotecă în care se afla o carte despre zilele petrecute de Francis Scott Fitzgerald la Hollywood, o carte în care probabil aș fi putut găsi un capitol întreg dedicat filmării peliculei *Trei camarazi*. Mi-am spus că în dimineața următoare, înainte sau după vizita la

Max, mă voi duce s-o văd pe mama. Apoi m-am întrebat de ce să nu mă duc chiar în seara aceea. Și dintr-odată, ca și cum aș fi pierdut controlul asupra gesturilor mele, m-am îndreptat spre casa ei, fără s-o anunț. O îndrăzneală fără margini, pentru că mama n-a fost niciodată vreo sfântă, lucru pe care nu pregeta să mi-l demonstreze de fiecare dată când o vizitam. În plus, dacă mă duceam s-o văd la ora aceea, îmi asumam multe riscuri și nu aveam speranțe ca vizita să meargă măcar cât de cât bine. Chiar și așa, m-am hotărât să mă duc acolo, să-l văd pe monstrul pe care în alte vremuri și în alte sute de ocazii (atât de îndepărtate acum încât aproape nu mi le mai amintesc) l-am numit mamă.

6

Cum problemele cu traducerea simultană nu se rezolvaseră, lumea pleca în număr mare. Mai rămăseserăm doar nouă persoane care îl ascultam pe tânărul Vilnius, fără îndoială puținele care-i înțelegeau limba. Exact nouă. Însă niciunul din noi nu ne imaginaserăm că el visase să eșueze în alt fel, nu din cauza circumstanțelor tehnice, ci prin meritele proprii, făcându-ne să ne pierdem de tot interesul față de tragedia lui. Și chiar mai puțini ne imaginaserăm că el spera să ne obosească în următoarele minute și să ne măture literalmente de acolo lăsându-ne istoviți, reușind astfel să-și asume măcar o parte din meritul colosalului și completului eșec final, ceea ce ar fi însemnat să rămână singur, complet singur, așa cum visase atunci când începuse să-și citească textul.

7

La urma urmei (reluă Vilnius, improvizând din nou), cum să spun, lucrurile trebuie să fie așa cum sunt și cum au fost dintotdeauna ; vreau să zic că lucrurile mărețe sunt rezervate pentru oamenii măreți, abisurile pentru cei profunzi ; delicatețurile și emoțiile, pentru cei subtili ; și, desigur, lucrurile ciudate pentru cei ciudați.

La fel ca Dylan, tata a fost un ciudat. Și, la fel ca el, a reușit să facă lumea să-l adore, mai ales pentru că nu știa cine este și puteau să și-l imagineze după gustul lor. Tata semăna uneori cu Dylan în rolul lui Alias, în filmul despre Pat Garret⁴.

— Cine ești ? îl întreba Garret.

— Bună întrebare, răspundea Dylan.

Tatăl meu, prin personalitatea sa enigmatică și cameleonică, semăna cu Dylan și cu alte personaje dubioase, contemporane cu el. În schimb eu, care fizic semăn atât de mult cu Dylan, n-am în comun cu el decât această asemănare și cam atât ; și totuși, toți fac greșeala de a mă asocia cu el.

Trebuie să menționez însă că a semăna mai mult cu Dylan este ultimul lucru pe care-l caut, tocmai pentru că asta ar presupune să semăn mai mult cu tata, ceea ce nu m-a interesat niciodată. Înțeleg, desigur, fascinația pe care o exercită Dylan asupra atâtor oameni. L-am auzit nu demult pe un bun prieten de-al tatei spunând că dacă cineva are norocul de a-l vedea pe Dylan de aproape, în afara scenei, se poate convinge că figura sa are ciudata calitate de a arăta toate vârstele și etapele prin care au trecut toți Dylanii. Și să nu uităm că sunt mulți Dylani până acum : cel care-l admira pe Woody Guthrie (copilul negru din filmul autobiografic *I'm not there*), interpretul cântecelor de protest, mesia electrificat, muzicianul devenit creștin, poetul androgin care a revoluționat folkul, singuraticul casnic, țiganul divorțat, acel Oblomov care în anii '80 ridica din umeri și nu-i păsa de nimic, și, în sfârșit, mai presus de toate, cowboy-ul tomnatic de astăzi, care se îndreaptă călare către o destinație necunoscută.

Obiectivul tatălui meu a fost dintotdeauna să nu fie tipic, să nu poată fi caracterizat printr-o formulă, deși, drept să spun, n-a reușit pe deplin. Chiar și-așa, a lăsat în urmă o oarecare legendă cum că ar fi fost multe personaje într-unul singur. Câteodată se simțea fericit să scape de interviuri, spunând : „Dacă Dumnezeu nu este unul singur, cum aș putea să fiu eu.“

Oare n-a fost tatăl meu prototipul scriitorului contemporan scindat ? Este foarte posibil. Sper să nu supăr pe nimeni spunând că a fi mai multe personaje deodată, ca în cazul lui, a reprezentat uneori un refugiu în contemporan pentru a atenua astfel impactul dureros al eșecului sigur care l-ar fi așteptat dacă ar fi intrat ca un viteaz în arena clasicilor.

8

Multe confuzii (se întoarse Vilnius la textul său) s-au infiltrat în vizita mea nocturnă acasă la mama și au început s-o facă pe ea, o femeie foarte atrăgătoare, să mă privească alarmată cu acei ochi verzi minunați și pătrunzători. Voi povesti confuzia cea mai gravă și cea mai importantă, totodată. Mi-am dat seama că trebuia să încep să iau în calcul posibilitatea reală de a fi moștenit memoria tatei, poate doar o memorie parțială, de care

eram conștient în reprize, dar ceva-ceva din experiența și din amintirile lui tot primisem, sau primeam și sigur aveam să primesc, ca și cum tata s-ar fi opus ideii de a muri de tot. Doar asta putea explica în mod convingător faptul că, în fața frumuseții aproape strălucitoare a mamei, m-am excitat atât de tare. Era ca și cum în același pachet cu memoria pe care o moșteneam în reprize ar fi ajuns la mine impulsul sexual pe care tatăl meu nu încetase niciodată să-l simtă față de acea femeie atrăgătoare.

Dar era mama !

Preț de câteva momente am simțit că sunt în pielea tatălui meu și asta a fost, desigur, stânjenitor. Niciodată nu avusesem porniri incestuoase și dintr-odată acea ardoare sexuală mă făcea să-mi pierd controlul asupra propriei personalități. Trebuia să încep să cred că tata încerca să se strecoare în mine și că uneori chiar reușea să facă asta în totalitate. Am reprimat cum am putut încercarea tatei de a mă invada și încet-încet am reușit să ignor stânjeneala confuză și să reduc tensiunea sexuală, deși tot a mai rămas un rest, suficient cât să mă facă să mă controlez tot timpul, în încercarea de a nu comite o greșeală ireparabilă.

Nu știu ce i-am spus mamei, dar în acele câteva secunde interminabile m-a privit ca și cum cel care tocmai îi vorbise prin gura fiului ar fi fost chiar soțul ei, ca și cum de fapt, prin intermediul fiului, ar fi primit vizita celui mort.

În orice caz, niciodată nu m-am îndoit că am făcut bine să nu-i spun mamei că poate am moștenit memoria și experiența paternă și că acestea ajung la mine numai în reprize, complet aleatoriu, deși în unele ocazii acest lucru era mai inoportun decât în altele. De aceea mă gândeam că trebuie să mă specializez în a o reprima, căci nu-mi convenea deloc să înnebunesc (un om cu două memorii și două experiențe de viață ar fi, cu siguranță, dement).

Pentru că mama mă privea în continuare neliniștită și confuză, înspăimântată și părând că vrea să mă atace, dar nu știa unde să-și înfigă unghiile (dintotdeauna a fost așa ; răutatea ei are o fațetă comică), am ales să fac un mare efort mental și să opresc cu hotărâre impulsul patern care mi se infiltra în toată ființa. M-am transformat într-un fel de sfânt, respingând tentațiile venite dinspre experiența pe care tata părea uneori că se încapățânează să mi-o lase moștenire. Pe de altă parte, față de mama am

recurs la un mic truc pentru a îndrepta conversația spre alt subiect și a reduce tensiunea generală.

După câteva momente, ea, cu minunații ei ochi verzi, mi-a spus că, deși nu l-am suportat pe tata, de fapt sunt leit el, ca doi bufoni gemeni. Cuvintele ei mi s-au părut penibile, dar eram obișnuit cu astfel de lovituri. Am surâs, m-am așezat pe canapeaua din sufragerie, am așteptat să se ducă în bucătărie să-și toarne ceva de băut și abia atunci m-am repezit la biblioteca de pe hol, unde am dat peste cartea pe care-o căutam : *Duminicile nebune*, un eseu al lui Aaron Latham despre viața lui Scott Fitzgerald la Hollywood. Am răsfoit-o în grabă înainte să se întoarcă mama și mi-a ajuns timpul să aflu că într-adevăr se afla acolo capitolul dedicat filmării peliculei *Trei camarazi*.

Îmi pari ciudat, a spus când a revenit. Iar eu, ca să spun ceva, am întrebat-o dacă într-adevăr crede că sunt ca tata. Nu-mi amintesc să fi pus în viața mea o întrebare mai stupidă. Dintr-odată m-am pomenit la mila cuvintelor ei, însă dacă ar fi să găsesc ceva periculos la mama, ar fi că de-a lungul vieții sale a reușit să-și câștige prin propriile merite o impecabilă reputație de viperă ; pe toți îi vorbește de rău și de fiecare dată când poate se poartă urât cu cei mai spirituali reprezentanți ai speciei umane ; se comportă ca o bestie, îi place să mintă numai de dragul de a minți și să facă rău numai de dragul de a face rău.

Mama mi-a aruncat o privire aprigă, furioasă, și mi-a atras atenția că am ales un moment mult prea neașteptat ca s-o vizitez. Mi-am dat seama, i-am răspuns.

Un moment de tăcere. Începeam să mă gândesc să plec.

— Din punct de vedere mintal, mi-a spus dintr-odată, tatăl tău părea mai tânăr decât în realitate, dar tu, din contră, pari mult mai bătrân. Nu vorbești precum tinerii de vârsta ta, parcă ești un pensionar pedant. Tatăl tău, în schimb, a păstrat contactul cu tinerele generații până la final. Și, în plus, era un muncitor înăscut, care știa să profite de eforturile lui. Tu, în schimb, muncești, dar cu o evidentă lipsă de chef și, în plus, muncești în van. Dovada ar fi că-ți pierzi vremea cu superproducția despre eșec, pentru că, vezi tu, îți dorești să dai greș atunci când pregătești un film pe care n-o să-l faci niciodată. Ești un prost, fiule. Dar mai presus de toate e faptul că oricât de nou și de modern te crezi, ești îngrozitor de demodat, micul meu Dylan. Foarte demodat ! Încă mor de râs când îmi amintesc că te simți pe deplin

fericit ascultând *Under the mango tree*². Cred că ar fi fost mai bine să nu-mi fi mărturisit prostia asta... Și acum spune-mi : de ce mă privești cum mă privea tatăl tău ? Când ai intrat azi în casă mi-ai părut leit el, până și în machismul lui studiat. Cred că moartea lui ți-a afectat personalitatea. Ești un prost, dragul meu. Dintotdeauna mi-a fost rușine că-ți sunt mamă. Acum, că nu mai trăiește taică-tău, cred c-o să pun pe cineva să te lichideze la vreun colț de stradă. Ai auzit bine. Te disprețuiesc.

Nu mai trebuia decât să adauge „sunt îngrozitoare“. Provoca râsul și frica, totodată ; întotdeauna a fost așa. Nu e o mamă bună, poate că nu e necesar să subliniez asta. Adevărul e că în noaptea aceea a stâlcit cam mult cuvintele, deci băuse destul de mult, ca de obicei.

— Înțeleg că te-a îndurerat moartea tatei și că ai băut în seara asta, i-am spus, dar asta, încă o dată, nu-ți dă dreptul să te porți urât cu mine. Da, mă simt fericit când ascult *Under the mango tree*. Și ce dacă ? Am încercat de o mie de ori să-ți explic asta ca să încerc să te înduioșez, dar a fost întotdeauna în van. Ți-o spun din nou, știind că-mi vei disprețui în continuare ideile. Ascult această melodie din Caraibe și mă gândesc că sunt cu o femeie foarte frumoasă, pe o plajă aproape pustie, și beau un cocteil de papaia și cocos. Cântecul reprezintă ideea mea despre fericire. E chiar așa de îngrozitor ?

— Ești naiv ca nimeni altul. Ai o genialitate imaginară, care n-o să te ajute decât să te prăbușești. În plus, e o genialitate din alte vremuri. Acum patruzeci de ani oamenii te-ar fi luat în seamă. Lumea era mai bună și un tânăr talentat putea să mai facă ceva. În ziua de azi ești o ciudățenie, un nonsens. Azi ești doar un artist. Un autist, mai bine zis. Se vede că nu știi ce să faci cu viața ta, iar eu n-am de gând să te ghidez. Taică-tău a vrut să te nasc, ți-am mai zis și altădată și n-ai vrut să mă ascuți. Grozavă idee a mai avut și marele Lancastre. Într-o vreme îți spuneam „Habar-n-are“. Ai știut asta vreodată ?

— Ai băut mai mult decât credeam, mamă... Știam că nu e o oră potrivită să vin în vizită... Am habar de mai multe decât crezi.

— Marele Lancastre știa ce să facă cu viața lui, deși la sfârșit s-a dovedit că era doar un cățeluș dresat de prietena aia a lui, un idiot.

— Ce prietenă ?

— Vai, ești prost, fiule. Dar chiar și așa, semeni cu el din multe puncte de vedere. N-o să neg, nu-mi placi deloc atunci când îmi amintești de el.

Pari o imitație a marelui dobitoc. Eu nu voiam să am copii. Te-am avut pe tine, și gata. Mi-era frică de taică-tău și înainte mă abțineam să-ți spun lucruri de genul ăsta, dar acum a venit vremea să le afli. Ce mai vrei să auzi ? Te-am rănit ? Vai, săracul de tine ! L-am rănit ! Ce fragil e micuțul Dylan !

9

Tocmai în momentul acela, unul dintre organizatorii de la St. Gallen l-a anunțat pe micul Dylan alias Vilnius că depășise cu mult timpul alocat și că urma să stingă lumina. În public nu mai eram decât opt persoane. El a vorbit în continuare, ca și cum i-ar fi fost lene să se ducă la berărie. Nu-i ieșise bine niciunul dintre planurile pe care și le făcuse. De exemplu, nicidecum nu putea spune că devenise un Ed Wood al conferințelor, pentru că avea un public de opt ascultători (al nouălea fugise pur și simplu) pe care-i interesa ceea ce povestea. Eșua în încercarea sa de a eșua, și nu numai de a eșua în mod spectaculos, ci chiar de a eșua măcar puțin. Pentru că opt persoane pot să pară puține, dar dacă, așa cum i se întâmpla lui, acestea urmăresc cu atâta interes ceea ce li se povestește, lui nu-i mai rămânea nimic de făcut decât să nu-și piardă capul și să accepte faptul că prezentarea lui nu fusese marele eșec pe care-l visase.

10

Mama (citi în continuare Vilnius, chiar dacă știa că în orice moment pot să-i întrerupă curentul în sală) a făcut doi pași înainte și după aceea unul înapoi, terminând prin a mă întreba ce se mai întâmplase cu biata Mariona.

— Da, Mariona, a repetat. Urâtă, mioapă, mustăcioasă, scundă, chiar foarte scundă, predispusă spre îngrășare, dintr-o familie săracă, desuetă fără farmec – Joan Baez a ta. Genul de fată care probabil ți se potrivește. Nu te supăra, dar asta cred. Pot să fiu sigură că te-ai despărțit de ea sau te gândești să te întâlnești din nou cu ea, sau mai bine zis cu specimenul ăla ?

„Genul de fată care probabil ți se potrivește“, „să te întâlnești din nou cu specimenul ăla“ – dintr-odată mi-a fost foarte clar că, dacă vorbește în felul ăsta despre fosta mea iubită, îmi va fi greu să iert atâtea afronturi. M-aș fi întors imediat la hotel, dacă n-ar fi fost cartea despre Scott Fitzgerald, pe care altfel n-aș fi putut-o lua prea ușor.

Mama n-a lăsat niciodată pe nimeni să-i ia cărți din bibliotecă, nu pentru că ar fi ținut la ele, ci doar din răutate ; spunea că nu-i place să i se ia lucrurile, că n-are sens să dea ce e al ei. Putea s-o țină zile întregi cu genul ăsta de argumente ca să justifice faptul că niciodată nu voia să dea ceva de-al ei.

Am răsfoit din nou cartea despre Fitzgerald, gândindu-mă cum să fac s-o fur. Ea s-a dus până la bucătărie să aducă băutură pentru amândoi și am profitat să revin la capitolul despre *Trei camarazi*. Erau paisprezece pagini. Am aruncat o privire și am citit cât am putut în absența temporară a mamei. Am aflat pe fugă că „Joe Mankiewicz, producătorul, i-a corectat într-o singură noapte lui Fitzgerald o bună parte din scenariu. Când scriitorul și-a văzut scenariul atât de schimbat s-a enervat atât de tare că i-a scris lui Mankiewicz o scrisoare plină de ură, dar înainte s-o poată trimite a intervenit iubita lui, actrița Sheila Graham. «N-o să reușești decât să rupi relațiile cu el, și asta n-o să-ți aducă înapoi scenariul», a fost argumentul ei. Astfel încât Scott a rupt în bucățele scrisoarea și a scris un protest mai moderat...”

Până aici am citit atent la sunetul pașilor pe coridor, care ar fi însemnat că mama se întorcea în sufragerie, și privind mereu într-o parte și-n alta, ca și cum m-aș fi temut că mă spionează cineva. De fapt, de când intrasem în casă avusesem voga, uneori înspăimântătoarea impresie că acolo se ascunde cineva. Dorindu-mi să cred că nu mă vede nimeni, am smuls dintr-odată cele paisprezece pagini și le-am ascuns iute în buzunarul din dreapta al pantalonilor. Când a reapărut mama, am pus din nou cartea în bibliotecă, în așa fel încât ea să nici nu-și imagineze măcar că o las mutilată.

Pui înapoi cărțoaia ? a întrebat mama. Nu mă mai interesează, am spus. Știi că tatălui tău, în delirul lui după citate, îi plăcea mult unul de Scott Fitzgerald ? Mi-am dat seama că dacă într-adevăr aș fi moștenit memoria tatei, în momentul acela aș fi știut fără nicio problemă despre care citat vorbea. Se dovedea totuși că acea memorie nu mă însoțea întotdeauna, ci doar aleatoriu, în reprize de regulă capricioase, ca și cum ar fi coincis cu drumurile tatei printr-un spațiu fantasmagoric și ca și cum în anumite momente l-ar fi interesat unele scene din viața mea, în timp ce în altele (marea majoritate) nu le-ar mai fi urmărit și și-ar fi îndreptat pașii fantomatici către alte locuri. Poate tocmai el se ascundea în casa aceea, în

biroul lui dintotdeauna, acolo unde-l văzusem de-atâtea ori, la doi pași de terasa unde făcuse infarctul fatal.

Apoi mi-am amintit de ce îmi spunea tata când eram copil : „De la mine n-ai decât numele.“ Perfect adevărat. În toate celelalte aspecte, orice-ar fi spus mama, dintotdeauna am fost diferiți. El blond și înalt, chipeș și cu un fizic puternic. Eu semănăm mai degrabă cu mama, deși nici pe departe nu i-am moștenit frumusețea : brunet, deloc înalt, slab, fragil. Am o față ciudată, după cum cu toții puteți observa, e ciudată mai ales pentru că seamănă cu a altuia. Chiar dacă nu sunt complet respingător, nu s-ar putea spune că aș fi tocmai atrăgător. Mă salvează din când în când modesta mea ingeniozitate și ușurința cu care inspir milă, precum și caracterul meu neliniștit, atât de incisiv uneori, moștenit de la mama, deși n-am moștenit de la ea dorința de a le face rău celorlalți.

Tot gândindu-mă la diverse, când am început din nou să ascult ceea ce spunea mama, mi-am dat seama că începuse să-mi povestească despre ziua în care a murit tata. Ea, normal, bocise la cimitir și după aceea din nou, acasă. A boci, i-am spus, e un verb tare ciudat. Dar ea nu m-a auzit și a continuat să vorbească și să povestească cât de mult și de profund l-a plâns pe „iubitul ei soț“ în toate orele acelea lungi care au urmat infarctului și în care ea n-a plecat de lângă focul din șemineu, pe care își amintea că îl aprinsese cu un ultim chibrit miraculos care făcuse să izbucnească într-o secundă flăcările din vatră...

Stătuse lângă șemineu cu orele, mi-a povestit în continuare, lângă focul plăcut din vatră. Plânsese mult, foarte mult, cu sughițuri, gândindu-se în același timp la ce urma să facă după. Abia după ce a reușit să se oprească de tot din jelit, s-a gândit cu adevărat la soțul ei, într-un fel complet diferit de convențiile doliului și de convențiile concepției de doliu, de fapt, într-un fel diferit de toate convențiile din lume. Și asta a făcut-o să-și amintească exact de ultimii ani, când el tot spunea că literatura este foarte complicată și explica ce mult luptase pentru a-și forma un stil propriu și că începuse să-i fie foarte teamă că nu va mai putea să iasă din el.

Tatăl tău nu găsea o idee mai bună, mi-a spus în continuare, decât să-și compare groaza cu cea pe care o simt acrobații când lasă din mână un trapez pentru a se agăța de altul, momentul acela în gol. Acea nesiguranță și acea neliniște, spunea taică-tău, semănau cu ce ceea ce simțea el față de cartea pe care o scria, pentru că nu știa dacă va reuși, dacă nu se repeta,

dacă va fi la înălțimea reușitelor anterioare, dacă va eșua după atâția ani în care nu cunoscuse ce e eșecul. Erau mulți, spunea taică-tău, atâția care așteptau să-i ia locul, atâta lume care aștepta să-l vadă cazând când face saltul dintre un trapez și altul. Iar el nu voia să le dea satisfacție celor care doreau ca el să facă o greșeală. I se părea din ce în ce mai complicat, pentru că, spunea el, cu cât scrii mai mult, cu atât înțelegi cât de puțin știi. Și mai spunea că dacă scrii și publici atâtea cărți și îți formezi o „voce cu multe variante, dar inconfundabilă, precum Kubrick în cinematografie“ ți se restrânge libertatea, pentru că termini prin a te teme de fiecare dată când încerci lucruri noi, o teamă din ce în ce mai mare de eșec. Mă tem tot mai mult, repeta mereu, fiind convins că trăiește în țara care-i pedepsește cel mai aspru pe care cei care încearcă să producă o operă situată în afara tradiției și a folclorului național. Îl îngrijora eșecul când de fapt de ani de zile era un biet învins în viață.

Mama turuia din gură ca o mitralieră, încălecând cuvintele între ele, dar cred că am reușit să surprind aici, cât mai clar posibil, ceea ce mi-a spus în felul ei împiedicat. Când și-a terminat perorația agitată, plină de informații despre temerile tatei, am întrebat-o dacă într-adevăr crede că, spre sfârșitul zilelor lui, tata a fost un înfrânt în viață.

Da, era, a spus ea, a început să decadă ca scriitor și-mi amintesc bine că tragicul lui declin a început în aceeași zi în care a început să-i fie cu adevărat frică de eșec, în care a început să-i fie teamă de tinerii scriitori care critică tot ce au scris generațiile anterioare. Știa că lupii tineri încercau doar să-și croiască drum în lume așa cum odată încercase și el, și-i considera inofensivi pentru că observase că niciunul n-avea nici cel mai mic talent și nici nu părea că și-l va dezvolta vreodată. Dar îl afecta simplul fapt că oricând puteau să scrie chiar și un amărât de rând critic la adresa lui. Muncise atât de mult ca să ajungă acolo unde era încât nu putea suporta ideea de a i se lua ceva din ceea ce obținuse. Era genul acela de om care vrea mereu să se afle în vârf împreună cu grupul restrâns cu care trăiește, și care ar sacrifica orice ca să rămână acolo. Genul ăsta de oameni pot fi buni, dar după atâta efort, niciodată nu vor accepta să-și piardă locul fruntaș, nu le place să li se ia ceea ce au obținut atât de greu, și, pentru a-l păstra, ar fi în stare de orice.

Nu mi-l închipui pe tata simțindu-se atât de hărțuit, am spus. Poți să ți-l închipui, a spus ea, luptându-se ca să se mențină pe culmea sa fragilă și de

asemenea lăsându-i moștenire, cu mărinimie, un manuscris soției lui. Chiar l-a lăsat. Memorii prescurtate, așa le intitulase. Pagini ale unei cărți pe care moartea a lăsat-o neterminată. Le-am citit și erau prost scrise, ca și cum ar fi încercat să eșueze pe deplin, ca tu să-l poți include în calculatorul ăla în care arhivezi înfrângeri. Ieri seară stăteam ca acum lângă foc, cu manuscrisul lângă mine, și nu știu cum s-a întâmplat, dar am bocit un pic ; manuscrisul a alunecat pe covor și eu băusem mult, la fel ca azi – știi că beau și nu mai știu de mine – și ieri s-a întâmplat același lucru, după multe pahare de vodcă, și nu mai știam ce fac, și-am bocit și-am tot bocit până când, într-un final, am aruncat manuscrisul în foc. N-a rămas nimic din el.

Nimic ? am întrebat. Până la urmă l-a costat scump pe taică-tău refuzul de a lucra pe calculator, a spus ea. Asta se întâmplă când lucrezi cu o mașină de scris electrică și ai un singur exemplar al cărții. Am aruncat tot. După aceea am plâns în continuare după taică-tău, am jelit din nou, neajutorată, fără să mă opresc până a doua zi. Ce pierdere de timp din partea lui.

S-a aruncat pe fotoliu și a privit tavanul, candelabrul.

— Bietul de el, să lucrezi o viață întreagă, ce nenorocit trebuie să fii.

Și cu asta am înțeles că povestea se terminase. N-am vrut să aud mai mult. Am ieșit din casă mimând calmul. De fapt am ieșit îngrozit, văzusem cea mai urâtă imagine a mamei din câte-mi aminteam. Dacă n-ar fi fost nimic adevărat și ea n-ar fi ars acel manuscris incomplet, plus povestea despre distrugerea documentului, aș fi pus totul pe seama alcoolului. Viața e ciudată. Nimic nu anticipa că într-o zi eu aș fi vrut să păstrez ceea ce scrisese tata. Cât de volubilă este ura. Cât de volubilă este iubirea.

Jos, la ieșirea din lift, în timp ce încercam să mă răzbun pe mama recăpătându-mi cu forța entuziasmul și amintindu-mi ritmurile din *Under the mango tree*, mi s-a părut că bărbatul care, parcă evitându-mi privirea, tocmai intrase rapid în liftul de-alături, vechiul lift de serviciu, era Claudio Arístides Maxwell. Dar nu puteam spune asta cu siguranță, pentru că nu văzusem decât în fugă silueta unui bărbat înalt și corpulent și, în plus, ar fi fost o coincidență prea mare să fie tocmai Max.

Poate că fusese doar o halucinație. Începeam să mă simt foarte obosit, mă oboseau multe lucruri, deși poate că mă obosise doar ziua aceea lungă. Mă mai obosea și faptul că doliul după tata însemna să-l port cu mine din când în când. Era ca și când el conspira, încerca din răspuț să-mi lase

moștenirea sa mentală, deranjându-mă, dar în același timp făcându-mă să mă deschid în fața unor noi perspective asupra vieții, cu toate că mă și obliga să duc istovitoarea luptă de a respinge aparițiile sale agresive, toate acele neașteptate injecții sinucigașe de memorie care nu-mi conveneau deloc dacă voiam să mențin în picioare acel lucru cu care mă mândream cel mai mult în fața tatei, și care nu era altceva decât faptul că, la urma urmei, reușisem să fiu complet autentic și să am o personalitate *unică*.

— Hamlet ?

Ajunsesem deja în stradă când, în spatele meu, „ceva“ a pronunțat acel nume, deși poate că cineva îl pronunțase. Foarte bine. Oricum, nici mort nu m-aș fi întors. După cele întâmplate în ultimele ore, nu-mi rămânea decât să sper că lucrurile nu se vor complica și mai mult și că noaptea se îndreaptă spre un final liniștit. Așa că nu m-am întors, ca să evit orice surpriză. Totuși, cel mai îngrijorător lucru era gândul că vocea nu vine din afară și că acel „ceva“ sau cineva e în mine, nu pe stradă. Am oprit un taxi și m-am întors la Littré. Taximetristul a făcut conversație cu mine și a sfârșit explicându-mi că înainte de criză nu era taximetrist, ci marinar. Pe mare, mi-a spus pe un ton brutal, oamenii inventează idei ciudate, se gândesc la sirene și la monștri.

11

Admiram din ce în ce mai mult capacitatea lui Vilnius de a teatraliza dialogurile și de a da nuanțe perfecte diferitelor voci (cea nazală a mamei lui, vocea neutră a lui Max, tonul necioplit al taximetristului...) când anunțata închidere a sălii a suferit o schimbare neașteptată. Organizatorii reușiseră să rezolve problemele de sunet, și în general problemele cu traducerea simultană, și, pentru că aparent totul funcționa perfect, au vrut să facă iute o probă, să se convingă. Au oprit pentru câteva momente lectura lui Vilnius și s-au ocupat de efectele sonore. Curând s-a văzut că problema se rezolvase. Atunci i-au comunicat lui Vilnius că îi mai acordă timp, fie și numai ca să-l despăgubească pentru neplăcerile suferite până în acel moment. Putea să vorbească în continuare, deci nu era necesară mutarea la berăria Stille pentru a termina povestirea.

Însă nici tânărul Vilnius, nici eu, nu ne așteptam să vedem apariția în sală a multor persoane noi, drept consecință a acelei îmbunătățiri tehnice. Expresia inițială de nedumerire și de nervozitate de pe fața lui Vilnius s-a

schimbat treptat, iar mie, lipsindu-mi datele pe care le am astăzi, mi-a fost imposibil să citesc corect ceea ce-i trecea prin cap. Astăzi știu că a trecut de la nedumerire la bucurie, pentru că și-a dat seama că, în sfârșit, din cauză că cei din public nu vor înțelege de ce, de pildă, cel de la pupitru povestește în loc să țină o conferință și, în plus, spune o poveste deja începută ; el putea să se concentreze pe deplin asupra sănătoasei îndeletniciri de a-și dezamăgi încet-încet publicul, pentru a se găsi în final singur pe podium, la fel de singur și de complet părăsit pe cât se vedea el însuși la sfârșitul dramei sale personale din cele șase zile care i-au schimbat lumea.

La bucuria acestei noi perspective a contribuit în bună parte și faptul că cinci dintre cei opt – să le spunem „mohicani“ – care îl ascultaserăm fideli de la începutul ședinței au șters-o din sală. Cu puțin noroc, s-a gândit probabil Vilnius, voi înfrânge răbdarea ultimilor trei apatici care se încăpățânează să nu cedeze și-i voi alunga pe toți nou-veniții și voi obține ceea ce până de curând părea imposibil, marele eșec mult-dorit, demonstrația că într-un congres despre eșec se poate eșua *la propriu*.

Dar Vilnius n-avea de unde să știe că, orice s-ar fi întâmplat, eu sigur nu mă mișcam de acolo până la sfârșitul poveștii, pentru că simțeam că, într-un fel, ceea ce ne citea mă afectează direct. Chiar mai mult, găseam anumite puncte comune cu secretele mele tragedie personală, care se baza pe impresia că, la fel ca Lancastre, muncisem întotdeauna ca un idiot și-mi irosisem viața punând-o întreagă în slujba literaturii și în slujba unei poetici care de fapt nu interesa pe nimeni, poate nici chiar pe mine însumi.

12

La întoarcerea în camera mea de la Littré (citi în continuare Vilnius), după ce l-am salutat cu voioșie pe neobositul Shekhar, care în noaptea aceea îl înlocuia pe portarul bolnav, m-am simțit satisfăcut să văd că încă mai am în buzunar cele paisprezece pagini smulse din cartea despre Fitzgerald. În camera mea, m-am adâncit curând în lectura paginilor rupte și furate. Citeam ca prin ceață, cu vederea împăienjenită de oboseală și mai ales de diferitele băuturi pe care le băusem în două baruri pline de lume unde fusesem înainte să mă duc la hotel (mă înțelegeți, sunt fiul unor părinți alcoolici), locuri în care m-am dus să o caut pe femeia vieții mele și, ca de obicei, am eșuat.

Ca prin ceață sau nu, am citit paginile și astfel am aflat că *Trei camarazi* a fost un film aclamat de criticii exigenți, dar că Scott Fitzgerald nu a putut să-l ierte pe Mankiewicz pentru că mai recursese la încă opt scenariști și, în plus, îi scurtase scandalos scenariul inițial. Într-una dintre povestirile din seria Pat Hobby s-a răzbunat pe producător, făcând ca un scriitor strălucit, cu o mare capacitate creatoare, în fond foarte asemănător cu el însuși, să-l amenințe pe un personaj-producător, identic cu Mankiewicz, alias *Monkeybitch* : „Când voi ajunge *eu* să scriu o carte, tu vei deveni ființa cea mai ridicolă din țara asta.“

Am făcut o pauză, îmi amintesc foarte bine, pentru că mi-a plăcut foarte mult amenințarea. Ce idee bună : să-ți transformi cel mai mare dușman în ființa cea mai ridicolă din țară. Nu visasem eu oare dintotdeauna să-i joc festa asta murdară tatei ? O vreme am nutrit speranța sordidă de a mă răzbuna pe el printr-o carte care să-l facă de râs în fața tuturor admiratorilor lui. Era cartea din mânecă pe care o țineam ascunsă în caz că toate celelalte mi-ar fi mers prost, o bombă grozavă gata pregătită. De exemplu, să le spun oamenilor : tata era un mare nătărău și dacă n-ar fi fost încăpățânarea lui de a munci neîntrerupt, n-ar fi ajuns să fie nimeni și nimic.

13

A doua zi, în mansarda de pe strada Bailén, când mi-a deschis ușa la ora douăsprezece fix, Max avea în mână scenariul filmului *Trei camarazi*, scenariul original scris de Scott Fitzgerald și publicat la Southern Illinois University Press. Cu siguranță că nimeni din oraș nu mai avea un exemplar din același scenariu.

M-a invitat în sufragerie, care semăna mult cu un interior hollywoodian. Mobilele, covorul din piele de leopard, un șoim maltez pe polița de marmură a șemineului, un dulap-bar, totul părea că evocă atmosfera unui film *noir*. Parcă nu mai lipsea decât să apară acolo Débora, acea Veronica Lake modernă, cu ochii ei albaștri și cețoși, deghizată în tipica fată bogată din romanele lui Chandler. Cu un astfel de decor, mă miram că Claudio Arístides Maxwell nu se plimba prin casă îmbrăcat cu gabardina lui Bogart. În schimb, cel care purta haine ce păreau decupate direct din filmele *noir* eram eu, deși noua mea gabardină îmi stătea foarte rău, era prea largă și părea falsă, o imitație evidentă.

Max analizase în detaliu scenariul, știa foarte bine engleză și putea să-mi spună sigur de pe-acum că nicio frază nu aducea nici pe departe cu ceva ce s-ar fi putut traduce în Spania prin „Când se lasă întunericul, avem întotdeauna nevoie de cineva“. L-am întrebat atunci dacă i se pare o nebunie încercarea de a afla cine ar fi putut introduce acea frază în scenariul filmului *Trei camarazi*.

Max s-a sprijinit de muchia șemineului fals imitând crispat o perfectă naturalețe. Într-un final m-a invitat să mă așez pe canapea. Odată așezați amândoi la locurile noastre, s-a aplecat înainte cu corpul lui masiv de boxer de categorie grea și m-a privit cu neliniște.

— Ei bine, mi-a spus până la urmă cu vocea lui neutră, mi se pare foarte puțin probabil să existe cineva pe lumea asta care să-ți poată rezolva problema pe care sperai să ți-o rezolv eu, nu crezi ? Pe de altă parte, în toată povestea asta e ceva ce nu înțeleg. Am auzit că lucrezi la o arhivă și că ți-ar plăcea să știi dacă maxima e a ta sau a lui Fitzgerald, dar nu reușesc să înțeleg de ce m-ai căutat pe mine ca să afli ceva. Fii sincer cu mine, nu-ți fie teamă. De ce eu ? De ce te-ai gândit la mine, băiete ? De ce ai venit ieri la reuniunea mea ? Și, te rog, tutuiește-mă, nu suport să-mi vorbești cu „dumneavoastră“.

— Nimeni nu se îndoiește în oraș că dumneavoastră, pardon, că tu ești o autoritate în ce privește cinematograful epocii de aur de la Hollywood...

— Da. Dar asta este o etichetă care mi s-a pus. Deși e adevărat că Hollywoodul acelor ani e specialitatea mea.

— Bine, i-am spus, poate că e așa, că în fond nu vreau decât să pot să acea frază care îmi place atât de mult ca fiind a mea. Sau poate că vreau ca cercetarea să demonstreze că maximele sunt ale tuturor, că nu există calitatea de autor, că originea reală a oricărei maxime se pierde în negura timpului... De fapt, vreau și una și alta, deși sunt atât de diferite. Dacă aș putea alege, cred că aș prefera ca fraza să fie a mea. Să fie o frază autentică și să-mi aparțină.

— Ce vrei să spui cu toate astea ? Mereu vorbești așa ?

— Nimic, nu contează. Scuze, uită ce-am spus.

Max a făcut un gest de nemulțumire și apoi a arătat spre dulapul-bar, oferindu-mi un whisky, o vodcă, un Cointreau, orice doream. Mă privea mereu neîncrezător, ca și cum nu înțelegea cum de mă aflu acolo, în casa lui.

Am acceptat un whisky sperând că mă va ajuta să trec mai ușor peste mahmureală și, de fapt, m-a ajutat să-mi fac curaj ca să-i vorbesc despre o persoană al cărei nume nu mi-l amintesc, care analizase în profunzime gândirea mistică evreiască și afirma că un cuvânt nu este un semn, ceva care ține locul altui lucru, ci numele unei Idei, și mai spunea că la anumiți scriitori moderni precum Kafka sau la suprarealiști cuvântul se îndepărtează de semnificație în sensul „burghez” și își recapătă puterea elementară și gestuală, redobândindu-și forța intrinsecă ; în negura timpurilor cuvântul și actul de a numi erau același lucru, susținea el... De atunci, am încheiat eu, limbajul ar fi suferit o mare decădere. Poate pentru că înainte, în negura vremurilor, cuvântul nu era un semn, ci numele unei Idei.

— Tu ești ciudat, iar eu sunt un prost, a spus Max. Sau poate pur și simplu ritmul meu, lumea mea, singura mea lume este cea a poveștilor de o oră și jumătate, din cinematografia americană clasică. Nu înțeleg prea bine celelalte lucruri. Știu cine e Kafka, dar nu mă împac cu el. Și-mi place să înțeleg ce mi se spune, altfel mă enervez.

— ...

— Da, da, nu face fața asta de parcă n-ai înțelege nimic, Vilnius, aici eu sunt cel care nu pricepe, ai înțeles ?

— ...

— În filmele de o oră și jumătate se narează cu avânt, fără reflecții, fluent. Acolo cuvintele sunt cuvinte, înțelegi ? Reflecțiile apar mai târziu, dacă apar. De aceea nu te pot urmări când vorbești de idei și de negura timpurilor... Și taică-tău era filosof. Când povestea, asta îi era pierzania. Îmi amintesc că într-o zi am citit un articol al lui și am rămas foarte impresionat pentru că nu l-am înțeles sau, mai degrabă, pentru că mi-a fost greu să-mi dau seama despre ce vorbea. În sfârșit, când am reușit să descifrez și să înțeleg ceva din ce zicea, am înghețat văzând că susține teoria că a spune povești și nimic mai mult – doar a le povesti – este ceva învechit, deja de domeniul trecutului. M-am întâlnit cu el în aceeași zi pe strada Balmes și-mi amintesc că i-am spus : „Uite ce-i, Juan, am obligația să te avertizez că bătălia ta împotriva narațiunii convenționale e o cauză pierdută.” Da, i-am spus asta bietului taică-tău, întotdeauna atât de avangardist.

Poți să-ți urăști țara, dar nu permiți ca un străin să ți-o critice. Acest lucru mi s-a întâmplat mie în acel moment cu referire la tata. Mă înțelesesem foarte rău cu el, în plus îl uram foarte tare și nu putusem

niciodată să sufăr înclinația lui (de multe ori chiar nenecesară) către avangardism și către jocul inutil al heteronimelor și pseudonimelor, dar nu mă simțeam deloc confortabil ca un străin să spună ceva împotriva tatei, chiar dacă ceea ce ar fi spus era tocmai ceea ce eu gândeam despre el. Dacă era nevoie, puteam chiar să mă transform într-un artist radical, într-un avangardist convins, doar ca să nu dau dreptate părerilor despre tata ale străinului.

— Dar, pentru Dumnezeu, toată lumea știe că Juan Lancastre nu a fost niciodată dușmanul genului narativ. Ceea ce a făcut mai degrabă a fost să încerce să miște lucruri înțepenite ; provoca, uneori doar ca să pună la îndoială ceea ce canonul spaniol ia, prostește, de bun și de serios. Făcea lucruri de genul ăsta, dar nu era împotriva genului narativ, nici pe departe. Agita tot ce putea, demonstra că se pot face lucruri diferite, că nu există legi imutabile în literatură și cu atât mai puțin când e vorba de legile spaniole, atât de învechite...

— Credeam că nu vă împăcați bine, dar văd că-l aperi. Foarte bine. Trebuie să-ți cinstești, să-ți venerezi, să-ți onorezi tatăl. Mai ales dacă tocmai a decedat. Îmi meriți respectul, dintr-odată îmi ești foarte simpatic, băiete. Da, da, foarte simpatic. Dar mă surprinzi, credeam că nu vă puteați suferi.

— Cine ți-a zis asta ? Nu e un amănunt prea cunoscut. Bine, mă opuneam teoriilor lui literare pentru că erau prea moderne, sau învechit-moderne, nu știu cum să le descriu. Problema e că tu, dacă-mi permiți, îmi pari oarecum reacționar, și asta mă face chiar să prefer ideile tatei ideilor tale... Cine ar fi zis că într-o zi va trebui să sar în apărarea teoriilor tatei ?

N-am spus în acel moment că eu nu cred deloc în genul acesta de clasificări. Mai ales, nu cred în diferența dintre reacționari și avangardiști, care mi se pare greșită, ci doar în distincția între opera de artă bine făcută și cea prost făcută.

— Nu știu despre ce teorii îmi vorbești. Reacționar ? E prima oară când aud asta. Îmi place Hollywoodul și asta e tot. Bine, mă voi prefăca că nu te-am auzit, deja nu prea mă mai surprinde genul ăsta de lucruri, și nu mă afectează tipul ăsta de acuzații absurde, dar, dacă tot te crezi așa de înțelept, vei ști să înțelegi că tatăl tău lupta pentru o cauză pierdută, pentru că întotdeauna s-au spus și se vor spune povești.

— Insist, tata n-a fost niciodată împotriva genului narativ, și oricum nu s-a opus codurilor realismului.

— Nu-mi vorbi despre coduri, că eu sunt mai sărac cu duhul și imediat mă pierd. Îmi sună a legi, a cod penal. Înțelegeți ?

— Știi foarte bine despre ce vorbesc. Cum rămâne cu toate cărțile pe care le-ai scris despre codurile realismului clasic de la Hollywood ? Nu-i frumos să faci pe neștiutorul. Pe cine vrei să înșeli ?

— Băiete, nu știu despre ce vorbești. Sunt prost și nu mă deranjează s-o spun. Nu știu nimic despre coduri, nici despre literatura hibridă, nici despre cinematografia avangardistă, nici despre cea radicală, nici despre sfânta trinitate de la Marienbad. Ai priceput ?

N-am vrut să-l întreb ce sfântă trinitate era aceasta din urmă. Era prima dată când vocea lui Max îmi sunase mai degrabă metalică decât ca de *celuloid*. Poate că aceea era vocea lui adevărată. Și, tot pentru prima dată, l-am privit aproape cu o completă neîncredere. Mă alarma faptul că nu știa nimic despre coduri și că, în plus, adopta acea atitudine de muncitor necioplit sau de idiot sublim și că, fiind atât de vanitos, nu-l deranja să de declare prost.

— Max, nu mă opun lui John Ford, care, dacă nu mă înșel, e unul din autorii tăi preferați, nu ? Mă opun doar stilului cartonat al realismului.

— Cartonat ? Vorbești ciudat și mă scoți din sărite, cred că purtându-te așa nu-ți cinstești tatăl, cred că m-am înșelat în privința ta acum o clipă, și, fii atent la ce-ți spun, nu știu dacă să te ajut în continuare. O să-ți iau paharul.

— Stai să-ți explic, Max. Există un realism pentru care realismul însuși este un gen ca oricare altul și nu componenta esențială a creației. Acel realism e o convenție moartă, legată de un anume tip de subiect tradițional, cu început și sfârșit previzibile, cu dialoguri stereotipe, cu marchize care ies din casă la ora cinci după-amiaza și așa mai departe, și să nu-mi spui acum că nu mă înțelegeți.

— Îmi vorbești de cinematografia de la Hollywood sau de realism ? Cred că vorbești inspirat de tatăl tău, sub influența tatălui tău, joci după cum îți cântă el. Repet, mi s-a spus că nu semănați prea tare și chiar mai mult, că vă urați, dar văd că sunteți cât se poate de asemănători. Aș vrea să știi că el mi-era simpatic, chiar dacă de fiecare dată când ne vedeam îi reproșam că, în cărțile lui, caută să obțină acel hibrid între poveste și eseu. Nu încerca să

îmbini filosofia cu narațiunea, că n-au nimic în comun, îi spuneam. Când scria, într-un fel tatăl tău părea că ne invită să gândim și să vedem ce se întâmplă. Chiar dacă îl admiram, în zilele când povesteam puțin, întotdeauna sfârșeam prin a-l lua peste picior. Nu mă înțelege greșit, vreau să zic că râdeam de el într-un mod afectuos, prietenește. Înțelegi ? Adevărul e că mă deranja intelectualismul lui, atâta tot.

Cine se crede, m-am întrebat enervat. Sigur se crede ceea ce este, mi-am spus. Dar cine este ?

Max vorbea ca și cum ar fi fost prieten cu tata, dar niciodată nu fusese între ei cine știe ce, ca să nu spun că nu fusese nimic. De fapt, nu venise nici la înmormântare. Și mania asta împotriva a tot ce e intelectual era cât se poate de barbară...

N-a zis oare cineva că unele minți aparțin unor perioade istorice anterioare și că ar fi bine să știm că între contemporanii noștri se află babilonieni și cartaginezi, precum și indivizi din Evul Mediu ? Max, masiv cum era, cu gesturile sale stângace, semăna mult cu un monstru ieșit din Evul Mediu. Dar am hotărât să nu i-o spun, pentru că în mod cert Max era impulsiv și după încă un whisky putea oricând să mă ia la bătaie.

14

Nu știu cum s-a întâmplat (citi în continuare Vilnius după o pauză) că m-am rătăcit cu privirea între oribilele draperii aurii de la fereastra sufrageriei superbe case a domnului Claudio Arístides Maxwell. În minte aveam foarte vie amintirea râsului tatălui meu la o petrecere de foarte demult, când eu eram încă foarte mic, o petrecere plictisitoare cu prilejul unui botez nu mai puțin plictisitor al unui văr. Dintr-odată, tata s-a apucat să-mi facă semne ca să ieșim în grădina nesuferitelor noastre gazde.

Există momente lipsite de importanță care ni se imprimă în mod misterios în minte și revin într-o zi chiar mai vii decât în ziua în care le-am trăit. Să ieșim în grădină ? Da, fiule, mi-a spus-o de mai multe ori. Și până la urmă am ieșit, desigur. În câteva secunde ne aflam, cel puțin mental, mai presus de petrecerile plictisitoare și de toate botezurile din lumea asta.

În casa lui Max, ca și cum aș fi primit din nou acel ordin de a ieși în grădină, am încercat să străbat cu privirea draperiile din încăperea de prost-gust în care mă aflam și să fac o plimbare imaginară în afara casei, dar am dat peste nenorocita pânză aurie (după mine, o aluzie la aurul stelelor, o

aluzie hollywoodiană) care ascundea peisajul urban. În fața acestui eșec vizual am sfârșit prin a-mi îndrepta din nou privirea către sufragerie și către șemineul fals. Preț de câteva momente m-am uitat la biblioteca în care domneau Graham Greene și Raymond Chandler.

De la bibliotecă am trecut la scrumierele argintii și în final m-am uitat la Max, pe care l-am regăsit destul de diferit față de cum îl văzusem cu mai puțin de un minut în urmă. Acum părea un necioplit și o canalie în același timp. Probabil că nu aveam să-l mai văd vreodată așa cum îl văzusem până în acel moment. Am încercat să uit acea impresie și n-am putut. Necioplit și canalie – cum ajunsese la descriere asta ? Am hotărât să nu rămân mut și să-l întreb ceva, orice, poate cu speranța de-a afla, prin răspunsul lui, motivul pentru care dintr-odată îl vedeam altfel decât îl văzusem cu un minut în urmă.

— Prin urmare existau divergențe între tine și tata ?

— Divergențe ! Ce cuvânt, băiete ! Se vede că ai fost la școală ! Nu, de fapt atât în teatru, cât și în literatură, în artă în general, e o chestiune de gusturi, vreau să spun, de îngrădiri. Să vedem dacă ne lămurim. Pe cât de mult îmi place mie Dickens, ca să dau un exemplu, cred că, în consecință, mi-e aproape imposibil să mă bucur, așa cum se bucura tatăl tău, de un autor ca James Joyce. Pentru că *Ulise* e o carte extraordinară, fără îndoială, și i-a influențat pe mulți romancieri ai secolului trecut, influența sa fiind, cred, decisivă. Totuși, gustul meu personal se îndreaptă spre Dickens, spre poveștile alea cu copii orfani înconjurați de personaje de neuitat. Acum, n-aș ști să explic de ce, poate că e o chestiune de sensibilitate emoțională.

— Tatei îi plăceau atât Joyce, cât și Dickens, cred că la fel de mult.

— Asta e imposibil, pur și simplu imposibil. Întotdeauna îți place unul mai mult ca altul. Ia spune, ție, în cinematografie, cine îți place ?

— Mie...

Niciodată nu mi-a plăcut să trec drept avangardist, nici drept postmodernist, tendințe pe care le disprețuiesc și pe care i le-am lăsat întotdeauna tatei. La rândul lui, tata nu se considera nici avangardist, nici postmodernist, dar un critic francez, fără îndoială foarte aerian, a ajuns să-l numească „ultimul mare modern“. Cu toate acestea, în acel moment, ca să-l enervez pe Max, și chiar cu riscul ca toate să se sfârșească prost, am început să joc rolul unui artist radical. Am stat la îndoială dacă să vorbesc sau nu și până la urmă am spus, aproape strigând necontrolat, într-un fel de

acces nervos, ca și cum aș fi fost un avangardist și un nebun de legat, ca și cum mi-aș fi apărut în felul ăsta demnitatea de artist adevărat :

— Ei bine, eu în cinematografie aș vrea s-o rup cu toate. Am de gând să fac în curând un film care să fie ca o mare arhivă.

— Scuză-mă, dar mi-e greu să-mi imaginez un film care să fie o arhivă.

— Va avea ca subiect eșecul lumii în general.

Max a izbucnit într-un râs isteric. Până și mie mi-a fost rușine de ceea ce spusese, deși trebuia să se țină seama și de faptul că ideile reacționare ale interlocutorului meu mă scosese din sărite. Pe lângă Max, tata era un sfânt din ceruri, și parcă-l vedeam în sufragerie, încurajându-mă să meditez asupra caracterului limitat al tipului pe care-l aveam dinainte, ca și cum ar fi vrut să-mi spună : iartă-l că e un necioplit cu aspirații de muncitor. Asta părea că vrea să-mi sugereze, deși în unele momente mi se părea că-mi spune ceva complet diferit, ceva care împinge la crimă : strânge-l de gât, nu merită să trăiască în continuare.

— Nu-mi mai rămâne nimic de făcut, a spus Max, decât să-ți mărturisesc ceea ce sigur vrei s-auzi : nu înțeleg nimic. Mai mult, nu mi se pare că vorbești despre cinematografie. Te-a bătut taică-tău vreodată ?

— Nu cumva ai avut probleme cu copiii vii din Cambodgia ?

— Cu cine ?

— Ai auzit bine. Ai scris un articol despre ei, nu-i așa ?

Max m-a privit cu atâta uimire încât aproape că mi s-a făcut frică. Era clar că n-avea habar de ce-i spuneam. De ce-ar fi inventat mama povestea cu Cambodgia ? Să fi fost încă o dovadă a predispoziției ei de-a face rău aproapelui, în cazul de față chiar propriului ei fiu ?

— Băiete, ești nebun de-a binelea. Sau vrei să fii original. Sau te crezi Bob Dylan. Oricum, înțeleg că voi, tinerii, aveți chef să schimbați lumea, chiar și numai spunând lucruri extraordinare, radicale sau imbecile.

— Iartă-mă, dar mi s-a spus...

— Dintotdeauna a fost așa. Partea proastă e că noi, cei care le-am văzut pe toate, n-avem chef să ascultăm ceea ce deja știm că s-ar putea face pentru a schimba lumea și în același timp și cinematografia. Adevărul e că am hotărât într-o zi să renunțăm pentru că nu duce la niciun rezultat. Îți mai pun un whisky ? Mi s-a zis că bei mult, că ești un *enfant terrible*, o combinație între Bob Dylan, Rimbaud și Lovecraft, așa mi-a spus cineva. Dar nu m-a avertizat că ai obiceiul să vorbești despre copiii cambodgieni.

- Lovecraft ? am întrebat, încă surprins de această referință.
- Da, dar să nu începi să crezi că Lovecraft e un copil cambodgian.

15

Nu pleca nimeni din sală, dar eu observam că între ascultători domnește o oarecare perplexitate, o dezorientare logică, având în vedere că nouăzeci și șapte la sută din public intrase la jumătatea poveștii. Totuși, oricât de ciudat ar părea, cea mai mică idee de a pleca înainte de final fusese abandonată, nimeni nu se mișca de acolo, ca și cum n-ar fi avut nimic mai bun de făcut. De fapt, înainte de finalul prezentării nu s-au produs decât două abandonuri, care de departe au fost cele mai surprinzătoare, fiind vorba tocmai de cei doi tineri care înduraseră cu stoicism alături de mine, de la început. Cei doi au trecut pe lângă mine și-am auzit cum unul se jura că el văzuse „mulți lovecrafti în Cambodgia“. Și asta a fost o chestie care m-a lăsat perplex. Sau poate că nu. La urma urmei, nu erau câțiva tineri în Barcelona care spuneau că fizic semăn cu Lovecraft ? Poate că acei doi tineri se refereau la mine ; mi s-au întâmplat și lucruri mai rele de atât.

Din când în când Vilnius mă privea cu o furie uimitoare, iar eu n-aveam de unde să știu motivul, și anume că, dacă era cineva acolo care să-l împiedice să eșueze, acel cineva eram eu ; devenisem singura persoană din lume care mai putea să spună că a ascultat în întregime falsa lui piesă de teatru. Mi-era imposibil să știu toate astea și cu atât mai puțin să-mi imaginez că în acel moment Vilnius mă privea cu infinită iritare pentru că se întreba ce-o avea eu de sunt singurul care, cu toate ocaziile pe care le avusesem, nu plecasem încă din sală. Mă ura, mă ura enorm. Am crezut că-l irită foarte tare figura mea împietrită, de personaj tenebros, gen Lovecraft. Însă nu de-asta mă privea atât de fix și cu atâta enervare. Era vorba de un dezgust care depășea cu mult simpla neplăcere provocată de urâtenia mea. Enervarea sa e imposibil de descris în cuvinte, se vedea în tot ce făcea ; era ca ieșit din minți, torturat de acea extremă exasperare pe care o simțea văzând că eu nu mă mișc de la locul meu. Sigur că marea lui supărare era justificată dacă i se părea că doar eu, și numai eu, cu figura mea împietrită de scriitor de romane horror, îi stric marele eșec atât de dorit.

16

Câteva minute mai târziu (citi în continuare Vilnius) vorbeam liniștiți despre scenariul filmului *Trei camarazi*. Ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, ca și cum n-am fi băut prea multe pahare.

— Ți-l împrumut, mi-a spus Max, și te uiți mai bine peste el la hotel. Ca să vezi că, în fond, în ciuda atitudinii mele neprietenoase, sunt om bun. Dar îți spun de pe-acum : fraza pe care o cauți nu e acolo. Pentru că tu cauți fraza asta, nu ? Să înțeleg că asta cauți aici de fapt ? Ai venit aici pentru scenariu, nu ? Sau ai venit pentru altceva ?

Părea că vrea să mă apuce de guler și să mă întrebe din nou dacă nu mă aflu acolo pentru altceva.

— Pentru scenariu. Dar spui să mă uit mai bine peste el la hotel. Ceva nu se potrivește. De unde știi că stau la hotel ?

Max s-a schimbat dintr-odată la față, dar a reacționat rapid.

— Știu pentru că mi-au spus niște persoane care au fost la înmormântarea lui taică-tău.

— Tot cei care ți-au vorbit de Lovecraft ?

— Îți împrumut scenariul, dar nu ți-l fac cadou, fiindcă pentru mine are o anumită valoare ; l-am cumpărat într-o călătorie la Minnesota, e o ediție rară... Totuși, te previn de pe-acum că încercarea de a găsi fraza mi se pare inutilă. În plus, să zicem c-o găsești. Asta nu înseamnă că ai descoperit ceva cert, pentru că se poate ca Fitzgerald să fi luat fraza din romanul lui Erich Maria Remarque. Atunci ar trebui să consulți romanul, care, apropo, trebuie să fie o lectură foarte greoaie. Chiar și-așa, se poate să nu ajungi la nimic cert, pentru că se poate ca fraza să fie a lui Remarque, dar în versiunea în spaniolă traducătorul s-o fi sărit, și atunci tu ai ajunge să crezi că e a lui Fitzgerald, când de fapt nu e. Până la urmă, cum spunea Einstein, n-o să ajungi niciodată nicăieri.

N-am uitat încă zâmbetul satisfăcut și răutăcios al lui Max. Mi s-a părut că, dintr-un motiv pe care nu-l puteam desluși, îngrozitorul și corpolentul meu amfitrion își dorește ca cercetarea să se sfârșească printr-un eșec pur și simplu. Poate să i se părea mai demn să nu descifrez enigma. Poate că era doar un mare nenorocit, căruia-i place să-i vadă pe ceilalți prăbușindu-se. Cert e că am început să simt o adevărată antipatie față de el.

— Îmi pare rău, dar așa stau lucrurile. Cred că n-o să știi niciodată de unde a apărut fraza aia, a insistat Max.

— Și de ce te-ar interesa pe tine ca eu să eșuez ?

Max s-a făcut că nu mă aude, ca și cum ar fi vrut să pară că mă ia drept nebun, dar, chiar și așa, s-a deranjat să-mi spună că nu mai e niciun alt film hollywoodian din acea perioadă în care să se fi transformat atât de mult scenariul original. Astfel încât descoperirea adevărului, mi-a spus, poate duce la o constatare oribilă : frumoasa frază despre nevoia de a avea companie atunci când se lasă întunericul poate fi a marelui erou negativ, manipulatorul de fraze, producătorul Mankiewicz.

Până și ideile cele mai sublime ale lui Fitzgerald pentru acest film au fost schimbate de acest teribil producător cu aere de scenarist. O dovadă : în romanul lui Remarque apărea o scenă în care, din motive care nu interesează, Bobby, unul dintre personaje, se simțea stânjenit și nelalocul său într-un club de noapte, dar toată stânjeneala lui era mentală ; din afară nu se vedea nimic. Fitzgerald a regândit această stânjeneală în termeni pe care camera să-i poată surprinde și a găsit modul în care se putea filma cu adevărat felul în care Bobby își pierde cumpătul. Mankiewicz a filmat scena așa cum o scrisese Fitzgerald. Și totuși, când în scenariu Bobby se întâlnește cu prietenii săi în ziua de după dezastrul nocturn, unul dintre camarazii săi îl consolează cu un sfat care repetă ceea ce Fitzgerald deja scrisese, cu obișnuitul lui talent, în *The Crack-Up* : „La trei fix dimineața un pachet uitat are aceeași tragică importanță ca o condamnare la moarte. Și în adevărata noapte întunecată a sufletului întotdeauna e ora trei fix dimineața, zi după zi.“

În film sfatul a fost redus la următoarele cuvinte : „Dă-l încolo. Foarte puține lucruri rămân în picioare când sunt examinate la trei dimineața.“

Adică Mankiewicz a rescris scena lui Fitzgerald anulând, practic, toată neliniștea de la ora trei dimineața.

— Se pare, mi-a spus Max, că pe marginea variantei de scenariu care până la urmă s-a filmat, Fitzgerald a notat : „Aici autorul vorbind despre scenariu. Țsta nu e scris. Țsta e Joe Mankiewicz. Prea dulceag, prea ieftin.“ Deci înțelegi că, având în vedere că i-au schimbat bietului Fitzgerald tot ce era mai inspirat sau impresionant din acel scenariu, cu greu s-ar putea ca fraza ta despre întuneric să fie a lui. Cel mai probabil e a lui Mankiewicz, și asta îi răpește acestei povești toată poezia, nu crezi ?

Brusc Max a început să râdă cu o cruzime nemăsurată, ca și cum s-ar fi simțit foarte fericit că mi-a stricat cercetarea. Parcă nefiindu-i de-ajuns, mi-a vorbit despre Ted Sorensen, omul de geniu aflat mereu în umbra lui John

F. Kennedy. Mi-a povestit că lui Sorensen, care-i scria discursurile președintelui, i se atribuiseră întotdeauna celebra frază „Nu te întreba ce poate face țara pentru tine, întreabă-te ce poți face tu pentru țară“, deși în memoriile lui n-a vrut să fie vanitos și a păstrat o umbră de îndoială asupra faptului că acele cuvinte i-ar fi aparținut.

— Deși se presupune că fraza era a lui, mi-a spus Max ca o perfidă concluzie, a luat cu el în mormânt confirmarea că într-adevăr a fost. Și acum fraza, împlinind, de fapt, destinul tuturor frazelor, nu mai e a nimănui. Ar putea să fie până și a ta. La fel și aceea a lui Fitzgerald. Deci, dacă aș fi în locul dumitale, străine, m-aș îndepărta de fraza asta, pentru că e a lui Mankiewicz. Ar trebui să-ți fie clar de pe acum că e a lui *Monkeybitch*.

A însoțit aceste ultime cuvinte cu un hohot de râs răsunător.

— E a lui *Monkeybitch* și nu a ta, a adăugat apoi.

Câteva minute mai târziu i-am spus, oarecum într-o doară, că mi se pare că l-am văzut cu o seară înainte în clădirea în care locuiește mama. Dintr-odată s-a schimbat complet la față, deși imediat și-a controlat ciudatul rictus facial și a schimbat subiectul, îndreptând firul conversației spre ultimele ore din viața lui Scott Fitzgerald, care, la fel ca tata, murise tot de un infarct. Fitzgerald asculta un meci de baseball la radio când i s-a oprit inima ; s-a ridicat dintr-un salt și apoi a căzut mort.

— Nu s-a întâmplat la fel cu tatăl tău ? m-a întrebat.

— Să facă o săritură înainte să cadă ? Nu știu de unde ai scos ideea asta.

Nu cred că m-am înșelat : Max vorbise de o săritură înainte de momentul morții, dar dintr-odată a negat că ar fi spus asta și din nou a adus vorba despre Fitzgerald ca să-mi povestească despre cum i-au dus corpul la o firmă de pompe funebre în Los Angeles și a apărut acolo prietena lui, Dorothy Parker, care a recitat înaintea catafalcului aceeași elegie pe care personajul cu *ochii de bufniță* o adresează lui Gatsby : „Biet ticălos.“

Max știa totul despre anii de glorie de la Hollywood și niciodată nu pierdea ocazia să demonstreze asta.

— Fraza a făcut înconjurul lumii, a conchis cu îngâmfare Max.

Și n-am putut să nu mă întreb dacă, de fapt, prin tot ce spusese sau insinuase, nu voia de fapt să-mi arate că și tata fusese un adorabil ticălos. M-am gândit din nou la scena cu ascensorul de serviciu din noaptea de dinainte, dacă într-adevăr fusese el sau nu.

— De fapt ce vrei să mă întrebi ? a spus Max, aplecându-se în față, aproape îndoindu-se de mijloc, ca și cum s-ar fi pregătit să cadă peste mine și să mă strivească.

Fiind deja aproape de a-și pierde echilibrul și de a cădea cât era el de mare peste masă și mai ales peste mine, a reacționat brusc :

— Gata cu toată comedia asta și cu atâtea prostii. Fiindcă de două zile tot insiști și sapi, îți spun că da. Ai auzit ? Da. Tu ai vrut-o. Mama ta și cu mine suntem prieteni. De multă vreme. Amanți. Ești mulțumit acum ?

În viața mea n-am rămas mai perplex, mai împietrit, mai livid, mai stupefiat, cu privirea dintr-odată pierdută în oribilele draperii aurii, dincolo de care părea că se întinde o grădină a ororilor.

Expresia mi s-a schimbat în așa fel încât cred că aveam o față de om complet idiot. Poate că tata, m-am gândit, voise în mod subtil să mă conducă tocmai la acest moment ; poate că el era de fapt umbra care, cu puțin înainte, dintr-un colț întunecat, îmi făcuse semn să trec prin draperiile aurii și să ies ca prin minune în grădină.

Poate că atunci când îmi imaginam că mi-l imaginez pe tata, de fapt nu mi-l imaginam chiar atât de mult, ci chiar tata era cel care mă făcea să cred că mi-l imaginez.

Tata, care încă nu părăsise lumea asta și aparent nu se grăbea să o părăsească, iar între alte activități se ocupa cu a-mi aduce la cunoștință chestiuni pe care nu le știam.

— Și fata aceea ? l-am întrebat pe Max, agățându-mă de ultima posibilitate ca el să mă fi mințit. Parcă o chema Débora. Nu era iubita ta ieri ? Eu aș zice că da, nu-i așa ? Mi s-a părut că erai cu ea...

Max a zâmbit, s-a ridicat, s-a dus până la falsul șemineu și, cu mâinile în buzunare, s-a rezemat de marginea lui.

— Glumești, nu-i așa ? Sau habar n-ai de nimic. O fi din cauza arhivei ăleia dezarhivate care te absoarbe atâta. Débora era amanta tatălui tău. Doar n-o să-mi spui că nu știai ?

— ...

— O cheamă Débora Zimmerman, e din Mallorca și tatăl ei e american. Vrei să știi mai multe despre ea ? Inteligentă și nebună în același timp. Și bolnavă. Are niște crize periculoase. Ai văzut-o ieri cu mine pentru că e în căutarea unui manuscris de-al tatălui tău care nu mai există, dar care, crede

ea, îi aparține ei. E nebună, și în povestea asta cu manuscrisul nu prea inteligentă.

— ...

— Da, nu face față asta. Crede că e al ei, doar pentru că taică-tău i l-a dat să-l citească și i-a spus că-i va dedica volumul și că într-o zi manuscrisul îi va aparține. Dar maică-ta a mâncat aseară manuscrisul, da, l-a mâncat, chiar dacă Débora nu vrea să creadă asta.

— ...

— Ce ? Nici tu nu vrei să crezi ? Ba da, l-a înghițit.

— ...

— Débora ? Nebună. Îți zic eu. Și bolnavă. O artistă excelentă, și asta e adevărat. Dar nebună. Vrei să ți-o spun altfel ? Schizofrenică. Și cu obsesii. Extraordinară, sexy, ca să i-o tragi, dar pe termen lung, o bătaie de cap.

— ...

— Nu știu de ce protestezi. Ai răbdare.

17

Coborând cu liftul (citi în continuare Vilnius, pe un ton mai potolit, ca și cum ar fi sugerat că se apropie de finalul textului său) aveam cea mai tâmpă figură. Complet năuc, încă sub efectul a ceea ce tocmai aflasem. Simțindu-mă dintr-odată înspăimântător de orfan. Preț de câteva secunde, mă transformasem într-un tânăr fără trecut, smuls, ca o plantă, din mediul său natural și aruncat în anonimatul unui loc închis și fără ieșire, la fel de claustrofob precum ascensorul în care coboram în acel moment.

Neașteptatul umor al tatei m-a salvat de acele nefericite secunde. I-am auzit râsuflarea fantomatică și cuvintele abia șoptite : „Dă-l încolo. Foarte puține lucruri rămân în picioare când sunt examinate la trei dimineața.“

Nu era nici trei după-amiaza, dar acel „dă-l încolo“ m-a făcut să zâmbesc. Și, ajungând în stradă, mi-am spus că, dacă într-adevăr el bântuia prin vreun loc pierdut din univers, încercând din când în când să mi se infiltreze în minte, eram dispus să-i mulțumesc în genunchi dacă îmi lămuria lucrurile sau măcar dacă mă ghida într-un moment atât de complicat ca acela. Mi-a părut rău până și că îl insultasem atâta când era în viață și m-a mirat să constat că-i duc dorul : fusese atât de protector cu mine încât îi simțeam lipsa și chiar aveam nevoie să cred că el încerca să-și infiltreze amintirile și experiența în mintea mea. Nu voiam să-l las să se

infiltreze prea mult, pentru că două memorii mi-ar fi provocat prea multă confuzie, dar îi mulțumeam dacă nu se îndepărta prea tare.

Am coborât pe străzile din Barcelona înspre mare și am început să mă gândesc că am mai multe motive pentru a nutri slaba speranță ca Juan Lancastre într-adevăr să mai bântuie încă prin vreun loc din univers și să vrea să mă însoțească în peregrinările mele.

Dumnezeule, cât de orfan mă simțeam.

Am umblat fără să mă opresc multă vreme și, spre sfârșitul plimbării mele, mi-am dat seama că umblasem doar ca să confirm că nu mă iubește nimeni.

Măcar dac-aș exista pentru cineva, mi-am zis.

Măcar dac-aș exista pentru tata, de exemplu.

În ziua aceea, când a început să se însereze în Barcelona și lumina a ajuns să semene cu o țesătură fină care abia atinge frunzele copacilor, la ora la care umbrele se alungesc, mi-am confirmat faptul că eram chiar mai singur decât fusesem cu câteva ore înainte, și atunci m-am întors la hotelul Littré, am intrat în camera mea și în mai puțin de un minut stinsesem deja lumina. În întunericul complet, poate că n-avem nevoie de nimeni, am început să mă gândesc. Și-apoi am gândit contrariul, pentru că mi-am dat seama că prefer să cred, de pildă, că tata, din eternele tenebre unde se afla, are nevoie de mine, mă caută în noapte pentru ca eu să scap de starea mea de biet idiot fără scăpare.

În rest, doamnelor și domnilor, vreau să știți că sunt leneș, nestatornic, geometric, rătăcitor, că aspir la a fi un ideolog al lipsei de chef, volatil, și că întotdeauna încerc să scap de greutatea din sufletul meu. Nu voi repeta nicăieri altundeva aceste sincere cuvinte despre drame și eșecuri din viața mea personală. Am venit la St. Gallen tocmai ca să scap de această greutate.

18

Din public, doar eu am aplaudat. Ceilalți au rămas într-o stare de indiferență, sau de completă perplexitate. N-o să uit ultima privire teribilă pe care mi-a aruncat-o Vilnius. Și eu, desigur, eram în continuare la fel de neștiutor în privința a ceea ce se întâmpla de fapt. În afară de figura mea împietrită (care îmi provocase destule neplăceri în viață), nu înțelegeam deloc motivele pentru care mi-ar fi putut purta o asemenea antipatie atât de exagerată, atât de greu de înțeles, cu adevărat superlativă.

³ Actriță americană a anilor '40 și pin-up model, cunoscută pentru coafura într-o parte.

⁴ *Pat Garrett and Billy the Kid* (1973).

⁵ Melodie de pe coloana sonoră a filmului din seria James Bond *Dr. No* (1962).

III

1

Acea ciudată și delirantă ultimă privire a tânărului cu un aer *à la* Dylan m-a făcut să ies descumpănit de la un teatru fără teatru, dar în același timp binedispus, pentru că tonul pe care fusese spusă povestea lui (îndepărtându-se prin forma sa narativă de restul conferințelor rigide de la congres) îmi dăduse până și chef de scris, chiar dacă mă hotărâsem (deși nu mărturisisem nimănui acest lucru) să nu mă mai imbarc în viața mea în aventura scrierii vreunei cărți.

Am ieșit din sală gândindu-mă la acea „slabă speranță” ca tatăl lui să vrea să-l protejeze din vreun loc din univers și să-l însoțească în peregrinările sale. Ca să ducă dorul unui tată pe care îl detestase atât de mult, probabil că Vilnius se simțea foarte singur, mi-am zis. Și apoi, gândindu-mă la acel tată protector pe care el îl căuta sau căruia îi simțea lipsa și pe care ar fi vrut să-l revadă pe undeva, mi-am amintit de tatăl omniscient al scriitorului John Cheever.

La sfârșitul secolului al XIX-lea, tatăl lui Cheever locuise în München și lucrase ca model pentru un sculptor, care l-a cioplit în chip de Atlas sau de cariatidă masculină și l-a așezat pe fațada vechiului hotel Königspalast, distrus în anii 1940 de bombardamentele aliaților. În 1935, dacă îmi amintesc bine, John Cheever a străbătut Germania pe jos, a văzut hotelul și trăsăturile inconfundabile ale tatălui său, ai cărui umeri susțineau enormul fronton. Mai târziu, în Frankfurt, a descoperit figura tatălui său susținând balcoanele și acoperișul hotelului Frankfurter Hof. În mod evident, nu a pozat ca model pentru toate cariatidele, dar acea asociere i-a provocat lui Cheever o obsesie și a început să aibă impresia, deloc neplăcută, că multe apartamente, hoteluri, teatre și bănci se sprijină pe umerii nobili ai tatălui său. Niște ani mai târziu, cum războiul le-a provocat clădirilor respective mai puține daune decât ar fi fost de așteptat, lui Cheever i s-a părut că-l recunoaște pe tatăl său pe fațada unui hotel din Yalta. În Kiev l-a văzut susținând balcoanele închise ale unei întregi clădiri de apartamente. În Viena și München l-a văzut peste tot, iar în Berlin cineva l-a văzut mutilat, desfigurat, întins pe iarba unui teren viran în apropierea punctului de

control de la Zid. Cum își începuse viața pe partea cea mai rafinată a străzii, susținând frontonul pe sub care treceau cei bogați și celebri, era dureros de văzut cum acele clădiri își pierduseră din strălucire și că prezența capului și umerilor goi ai tatălui său indicau acum o pensiune de duzină, un mare magazin în faliment, un cinematograf abandonat sau intrarea în cartierele mai sărace. Până la urmă, pentru Cheever a fost o ușurare să se întoarcă la casa lui din Kitzbühel, unde clădirile erau din lemn.

2

Mă gândesc la acel sfârșit sec al teatrului fără teatru al lui Vilnius și-mi amintesc că, după ce a terminat, mi-a rămas în minte o idee care m-a mișcat, și în același timp mi-a dat un sentiment de ridicol : pe el nu-l iubea nimeni.

Nimeni nu mă iubește, spusese literalmente. Și chiar dacă la început n-am putut să nu iau fraza în glumă, pe măsură ce mă îndepărtam de conferință, cuvintele lui mi se păreau din ce în ce mai mișcătoare și mai puțin ridicole.

Toată intervenția lui, onestul și impecabilul său „Teatru al realității“ a lăsat o asemenea impresie de veridicitate încât, înaintea zdrobitoarei și evidentei sincerități a cuvintelor lui, era absurd să-ți pui enervanta întrebare, deja clasică în vremurile moderne, despre cât reprezintă realitatea și cât ficțiunea în drama povestită de acel tânăr.

Totul era adevărat, foarte clar. Vilnius părea că are imaginație și creativitate, dar pentru povestea lui nu avusese nevoie să inventeze nimic. În plus, pe propriul lui chip se putea citi profunda stupoare provocată de ceea ce i se întâmplase în zilele care au urmat morții tatălui său.

Relația între realitate și ficțiune ! Apropo, cât de nesuferit mi s-a părut dintotdeauna acest subiect atunci când, vorbind despre cărțile mele, am fost întrebat despre asta. Și totuși, am citit texte ale unor colegi, în unele cazuri chiar ale unor prieteni scriitori (*Călătoria*, de Sergio Pitol, de exemplu) și am fost tentat să cercetez dacă cele narate li s-au întâmplat cu adevărat. Ce rușine mi-a fost de fiecare dată când am cedat unei astfel de prostii și vulgarități și am sfârșit prin a-l întreba pe vreun prieten scriitor dacă o anumită scenă i s-a întâmplat... !

Desigur, în ceea ce privește intervenția lui Vilnius, n-avea niciun sens să vreau să aflu dacă manipulasе faptele reale, pentru că se vedea de la o poștă că își povestise literalmente viața personală. Se vedea că băiatul era autentic în toate și, în plus, îl interesa ca asta să se vadă, mai ales fiindcă voia să se deosebească de felul tatălui său de a fi și de a vedea lucrurile.

„Teatrul realității“ nu fusese altceva decât un strigăt furios de realism și autenticitate, un strigăt emoționant după ajutor care se întinsese pe durata a aproape două ore, adoptând pentru lectură, fără deosebire, un ritm câteodată lent și alteori mai rapid, mereu pe un ton aproape leneș, foarte potrivit pentru acel Oblomov care se ascundea înăuntrul său, foarte potrivit, de asemenea, pentru ideologul lipsei de chef care aspira să devină.

Doar un amănunt din acea intervenție, nu tocmai fără importanță, ridică îndoieli în ceea ce privește veridicitatea. Fiindcă mi se părea mai mult decât rezonabilă întrebarea (de fapt mi-am propus să-l întreb de îndată ce l-aș fi avut în preajmă) dacă el credea *cu adevărat* că tatăl lui i se infiltrase în conștiință pentru a-i transmite amintirile sale sub forma unei moșteniri și dacă într-adevăr credea că tatăl lui continuă să-i invadeze mintea. Pentru că, dacă Vilnius era convins de autenticitatea acelei invazii, nu existau decât două moduri de a interpreta asta : fie era adevărat, fie își pierdea mințile și i se părea că ceea ce spune este adevărat. În cazul din urmă, putea foarte bine să fie puțin scrântit (cineva care a ținut doliu mult prea riguros după moartea tatălui său, de exemplu) sau dement de-a binelea (nu lăsa deloc această impresie).

Ocazia pentru a scăpa de îndoieli s-a ivit în aceeași zi către seară, pe extraordinara terasă acoperită a barului hotelului. M-am întâlnit cu Vilnius și l-am oprit cu un gest afectuos, prietenos ; aproape că uitasem de privirea atât de ciudată de la sfârșitul intervenției lui din acea dimineață. „Când se lasă întunericul, întotdeauna avem nevoie de cineva“, i-am spus glumind, într-o încercare de a mi-l apropia, care pentru mine a sfârșit prin a fi surprinzătoare și, mai ales, dezamăgitoare. A surâs, dar în privirea lui se citea un fel de ranchiună ciudată. Mi-a spus că eu am un mod de a mă mișca ce pare decupat direct dintr-o scenă din Judecata de Apoi. Nu te înțeleg, i-am spus. Azi-dimineață, ați fost singurul care a rămas până la sfârșit, fără îndoială cu intenția de a mă judeca, a motivat. Departe de mine ceva atât de absurd, i-am răspuns imediat. Dar deja îmi întorsese spatele ; trebuie să fi plecat foarte repede, pentru că nici nu mi-am dat seama. Ne

vedem mai târziu, l-am auzit dintr-odată strigând din ușă și tot într-un fel ciudat, aproape imediat după aceea, a dispărut. Seara nu l-am văzut nici la cina cu toată lumea, nici altundeva.

În dimineața următoare, după ploaia teribilă din timpul nopții, m-am trezit în camera mea întâmpinând cu ochi mijiți o nouă și foarte luminoasă zi. Camera era plină de o strălucire incredibilă și de viață. Încăperea părea inundată de lumina imensă și orbitoare pe care (poate și sub influența cuvintelor lui Vilnius din ziua de dinainte) ți-o imaginezi strălucind în ziua de după Judecata de Apoi. Am văzut că cineva îmi strecurase pe sub ușă ziarul din acea dimineață, însă n-am avut curiozitatea să aflu nicio știre (ceva ciudat în ce mă privește). Ca și cum mi-aș fi spus : dacă tot mă aflu în paradis sau într-o copie a raiului (lumina conferea senzația asta), n-am chef să mă ocup de știrile zilei, de criza economică, de toate mărunțișurile. M-am dus să mă uit pe fereastra pe care ploaia torențială din timpul nopții o lăsase foarte curată. În fața mea, spectacolul plin de energie al naturii. Totul părea ca nou. M-am înviorat și am coborât să iau micul dejun într-o foarte bună dispoziție, cu aerul visător al unuia care se simte dintr-odată, la propriu, în paradis.

În fundul sălii în care se lua micul dejun stătea Vilnius, ca un înger căzut, trist și singur. Părea că își joacă în continuare rolul de persoană-pe-care-nu-o-iubește-nimeni. L-am întrebat dacă pot să iau loc. La urma urmei, am spus, aici suntem singurii din Barcelona. A schițat un surâs foarte vag și m-a invitat să-i țin companie. Privirea ranchiunoasă dispăruse. Atunci, riscând să intrăm din nou în conflict, l-am felicitat în mod ironic pentru că avusese dreptate în ziua anterioară, când prezisese sfârșitul lumii. Mulțumesc, a spus el foarte laconic, dar nu știu ce să vă zic și nici la ce vă referiți. Vorbesc despre Judecata de Apoi, nu-ți amintești ? am încercat. Ah, e un lucru care a avut loc deja acum mulți ani, nu vă bateți capul cu Judecata aceea, mi-a răspuns. A avut loc ? am întrebat. Da, mi-a răspuns. Fiecare are dreptul să creadă ce vrea, chiar și că Judecata urmează să vină, a adăugat ermetic.

Nu părea să-i facă plăcere subiectul în care ne încurcaserăm și am decis să-l abandonez rapid. Nu știu de ce m-am apucat să-i spun cât de insuportabil de la modă e orașul Barcelona în lume.

— Plin de țăntări tropicali și de turiști, a spus, încheind în mod abrupt noul subiect.

Nu înțelegeam de ce se poartă atât de urât cu mine. M-a lămurit : aplaudând prezentarea lui din ziua dinainte, îi stricasem orice șansă de-a avea un mare eșec. La început, am crezut că o spune în glumă. Apoi, văzând că totul era atât de serios, i-am cerut scuze. Asta a părut că îmbunătățește lucrurile, deși a urmat o lungă tăcere.

Ușor supărat pe el (mi se părea nedreaptă și copilărească o astfel de supărare), am fost pe punctul de a-i spune cât de nepoliticoasă mi se părea încăpățânarea lui de a nu face nimic pentru a evita să semene fizic atât de mult cu Bob Dylan în tinerețe. Până la urmă m-am gândit că mai bine schimb subiectul, ca să nu intrăm în controverse, și i-am vorbit despre prieteni comuni, mai ales despre prieteni de-ai tatălui său care erau și prieteni sau cunoscuți de-ai mei. Timp de câteva momente, am avut impulsul aproape inevitabil să-i spun că trebuie să renunțe la a transforma statutul de orfan într-o poetică, dar în loc de asta am făcut ceva mai util și l-am întrebat dacă e adevărat sau, mai bine zis, dacă e convins, complet sigur că tatăl lui i se infiltrează din când în când în minte să-i transmită memoria ca moștenire. Fără îndoială, întrebarea-cheie. Și totuși am mai adăugat alta : îl mai deranjează tatăl lui ? Dacă răspunsul e afirmativ, i-am spus, poate să se considere prima persoană din lume căreia i se întâmplă asta, pentru că niciodată nu se moștenesc direct memoria și experiența altei persoane.

— Ceea ce-am povestit este ceea ce se întâmplă, mi-a răspuns.

— Bun, cred că te înțeleg, dar nu sunt sigur. Sau invers, sunt sigur că te înțeleg, dar nu sunt sigur.

— Ceea ce-am povestit, a repetat Vilnius foarte liniștit, este ceea ce mi s-a întâmplat în ultimele zile. Simt prezența tatei, dar nu în vis, ceea ce ar fi mai credibil pentru dumneavoastră și pentru toată lumea, ci în timpul zilei, când sunt complet treaz, chiar dacă acum, de exemplu, nu îl simt, poate că-l pune pe fugă micul-dejun pământean, dacă îmi iertați această glumă.

— Da, poate că-l pun eu pe fugă, cine știe, am zis.

— Bun, dar dacă tata îmi transmite sau încearcă să-mi transmită amintiri, asta e ceva mai presus de o posibilă autosugestie din partea mea. Câteodată el încearcă și eu îl resping, așa cum se alungă cu încăpățânare un gând rău. Știu că ceea ce spun nu poate părea decât ciudat, foarte ciudat, dar așa este. Și știu că toate câte mi se întâmplă nu le pot demonstra și că totul pare că se întâmplă în teatrul minții mele. Fie ce-o fi, nu intenționez, în orice caz, să povestesc astfel încât totul să pară mai ușor și mai convingător ; nu

intenționez să spun, de pildă, că e o „voce interioară“ sau alte asemenea aiureli. Lucrurile sunt așa cum sunt și știu doar că dacă într-o zi cineva, un Einstein al viitorului, va explica felul în care funcționează universul în totalitate, ceea ce mi se întâmplă poate că nu va părea atât de ciudat până la urmă.

— Tot ce știu eu, i-am spus încercând să-l fac să învețe să mă respecte, e că realitatea poate să-și permită luxul de a fi incredibilă, inexplicabilă. Din nefericire, o operă de ficțiune nu poate să-și permită aceleași libertăți.

— La toate acestea, aș adăuga o întrebare : cât *real* există în realitate ? V-ați întrebat vreodată asta ? Tata încearcă să comunice cu mine și uneori izbutește, alteori nu, pentru că-i opun rezistență cu hotărâre, pentru că o persoană înnebunește cu două memorii în același timp. În alte rânduri, el este cel care lipsește lungi perioade de timp, fiind ocupat, bănuiesc, să cutreiere alte medii. Dar am ajuns să am amintiri care nu pot fi decât ale lui, ceea ce a fost hotărâtor, pentru că-mi confirmă că se întâmplă ceva ciudat. Chiar în dimineața asta, de exemplu, când m-am trezit, am avut senzația că cineva îmi injectase în vene o amintire personală de-a tatei... Care ar fi reacția în fața unui astfel de fapt ? Poate că singura ce pare până la urmă realizabilă este citirea unui „teatru al realității“ în St. Gallen, teatru doar pentru o zi, căci n-o să umblu trâmbițându-mi povestea peste tot. Poate că ar trebui să aștept ca cineva să vrea să mă ajute să înțeleg ce se întâmplă. Dumneavoastră ați putea face asta, m-ați putea ajuta ? Eu știu doar că nu mi-am pierdut capul, chiar sunt un om în toate mințile, vă asigur. Sau credeți altceva ? Mă priviți intrigat. Sunteți intrigat, vă văd. Vă intrigă contactul cu cei morți, și e logic. Nu vă cer să mă aplaudați din nou ca ieri, dar nici nu vreau să vă uitați atât de urât la mine.

I-am spus că nu pot decât să-i mărturisesc că mă interesase teatrul lui fără teatru și că, ascultându-l, îmi amintisem de întrebarea care într-o zi i-a fost pusă unui matematician foarte celebru care susținea că văzuse extraterestri. A fost întrebat cum e posibil ca el, un om care-și dedicase viața rațiunii, să creadă că extraterestrii îi trimit mesaje ca să salveze lumea. Și el a răspuns : pentru că ideile pe care le-am avut despre ființe supranaturale mi-au venit în același fel în care mi-au venit ideile matematice, și de aceea le-am luat în serios...

— Sigur, sigur, m-a întrerupt Vilnius. Și de ce credeți că oamenii vorbesc despre fantome și cred în ele ? Ieri, Sergio Chejfec a vorbit despre ele în

conferința lui, părea că le cunoaște în amănunt. A spus că sunt nestatornice și, desigur, imprevizibile, și că se supun unui regim pe care lui i-a venit ideea de a-l numi de plutire. Par a fi dispuse să comunice, dar plutesc și sunt lipsite de substanță. Și sunt întrucâtva incoerente, pentru că par a fi dominate de forțe externe lor : acum le vezi aproape și imediat se depărtează, sau pur și simplu nu mai sunt.

— Ai putut afla, până la urmă, dacă într-adevăr mama ta a ars memoriile pe care le scria tatăl tău ? Iartă-mă că pun atâtea întrebări, dar ieri am rămas cu câteva îndoieli, cum e și logic.

— Sunteți unul dintre cei care citesc tot ce-a scris tata ?

— Ce vrei să spui ?

— Dacă vă place ce scria tata.

— Unele lucruri. O dată, în barul Perturbado, cred, am râs cu el ore întregi, dar nu-mi amintesc de ce. Mi-ar fi plăcut să citesc memoriile acelea.

— N-am mai avut vești de la îngrozitoarea ființă care își zice „mama“, dar presupun că ceea ce mi-a spus e adevărat, n-are sens să mă fi mințit. A citit memoriile prescurtate, nu i-au plăcut și le-a distrus. Așa e ea. Acum, că știu ce fel de viață duceau și unul și celălalt, nu mă miră faptul că mamei nu i-a plăcut ceea ce ar fi putut să spună el în memoriile acelea în care sigur apăreau detalii despre aventurile lui. Ce oroare ! Să distrugă opera postumă a tatei. De fiecare dată când mă gândesc la asta... Doamna Verás este, fără îndoială, o ființă monstruoasă.

— Te referi la mama ta când spui „doamna Verás“ ? Ca un fel de alias ?

— Puneți întrebarea într-un mod foarte nostim. Vă plac rimele ? Sau vreți să râdeți de mine ?

Voiam să mă împrietenesc cu el și nimic mai mult. Și, pe de altă parte, contam pe simțul umorului. Sigur că îmi scăpase o notă de umor într-un moment nu tocmai potrivit. Dar numele acela, Verás, provoca furnicături violente și chefuri de a căuta imediat rime, de-a face diverse glume, cu atât mai mult dacă-ți aminteai cât de rea și de distrugătoare de suflete nenorocite era aceea doamnă Verás.

Dintr-odată, analizând în minte motivul pentru care făcusem acea rimă nepotrivită, m-am întrebat dacă nu fusesem cumva chiar un pic îndrăgostit de Laura Verás. Îmi aminteam o noapte fierbinte, cu mult timp în urmă, în care dansasem multă vreme cu ea, fermecat de frumusețea ei, pe ringul central din Bikini. Sau să fi fost pe ringul din Zigzag ? Sau pe cel din

Perturbado ? Sau poate pe cel din Boliche. Se putea oare dansa în Boliche, de pe bulevardul Diagonal ? Nu, sigur dansasem cu ea în Zeleste, pentru că era prietenă cu Sisa, cântăreață și clientă obișnuită a acelui local unde cu siguranță am văzut-o de-o grămadă de ori...

După o lungă pauză, Vilnius m-a anunțat că în curând o să reia cercetarea privind fraza „Când se lasă întunericul, avem întotdeauna nevoie de cineva“.

— M-am gândit că cercetarea privind originea frazei a sfârșit prin a mă duce foarte departe ; am descoperit până și tot ce-mi ascundeau părinții mei. E clar că efortul meu are rezultate mărețe, nu ?

— Poate fi până și cheia care să-ți permită să descoperi alte secrete. Poate-ți servește chiar drept imbold pentru a cerceta lumea...

— Genial. Imbold pentru a cerceta lumea... a repetat el gânditor.

Mi-a povestit atunci că se gândea chiar să se ducă la Hollywood să facă cercetări despre originea frazei. Poate că avea să afle nimic, dar, așa cum i se întâmplase în timpul cercetărilor din Barcelona, poate că va descoperi lucruri noi. Cercetarea nu duce întotdeauna la aflarea lucrurilor căutate, dar duce la găsirea lucrurilor legate de ce se caută, de obicei întotdeauna la fel de interesante.

Cel mai probabil urma să eșueze în a afla ce scenarist, într-o îndepărtată după-amiază din 1933, introdusese fraza aceea într-un dialog din *Trei camarazi*. Urma să se ducă la Hollywood, voia să acumuleze experiență ca s-o poată încorpora în lungmetrajul pe care-l pregătea și pe care poate nu avea să-l filmeze niciodată.

Am crezut că în continuare mă va întreba cum mi se pare ideea lui de a călători către America, dar, în loc să facă asta, s-a interesat cu generozitate și bunăvoință despre opera mea. De obicei tinerii nu-i iau în seamă pe cei din alte generații, așa că i-am mulțumit pentru gest și, în plus, fără a-i spune asta anume, i-am mulțumit pentru că figura mea împietrită à la Lovecraft nu-l îngrozea așa cum încercasem să intuiesc în ziua anterioară.

I-am povestit că terminasem un roman în urmă cu doar câteva luni și finalizarea cărții mă lăsa să trăiesc liniștit, fără tirania pe care romanele în lucru o exercită asupra romancierilor.

Acum, i-am spus, îmi citesc horoscopul în fiecare dimineață și dedic mult timp acestei operațiuni de lectură pentru că o aprofundez într-atât încât

studiez chiar și relația cu oracolele mele anterioare. Apoi, mă plimb o bună bucată de vreme, iau Barcelona la picior.

De multe ori mergeam pe jos de la vechiul meu apartament de lângă parcul Güell până pe strada Casanova, unde cumpăraserăm apartamentul în care soția mea și cu mine intenționam să ne instalăm în curând. După atâția ani, peste treizeci, de locuit în vechea noastră casă, eram foarte neliniștiți în fața iminenței mutării.

Aproape în fiecare zi supravegheam lucrările de restaurare a noului apartament și apoi mă întorceam acasă să pregătesc, așa cum aveam obiceiul de mulți ani, mâncarea pe care aproape întotdeauna o aveam gata când se întorcea soția mea de la lucru. Urma o siestă și apoi, pe la mijlocul după-amiezii, îmi ocupam timpul cu analizarea unor lucruri din trecut, din trecutul îndepărtat, lucruri pe care le scrisesem în scurtul meu jurnal intim (un mic blocnotes care se vindea atunci sub numele de „agendă americană”), un jurnal adolescentin care cuprindea perioada dintre 1 ianuarie și 24 mai 1963. Analizam cu meticulozitate acest scurt jurnal pentru a vedea dacă aș fi putut într-o zi să încep să scriu ceva despre anii adolescenței. Însă datele de pe-atunci erau doar din patru luni și sarcina părea dificilă, chiar dacă n-ar fi fost rău să fiu obligat să mă concentrez pe o perioadă atât de scurtă de timp în care aparent nu s-a întâmplat nimic, dar în care de fapt se întâmplaseră multe.

— Acord multă atenție filmelor pe care le-am văzut cu colegii de școală de-a lungul acelor prime patru luni din 1963, i-am explicat. Filme în sesiuni duble în cinematografele din Barcelona care proiectau noi premiere ale unor filme mai vechi. Analizez cu ce am rămas din fiecare. Într-o zi, poate c-o să scriu o carte pe tema filmelor văzute la cincisprezece ani. Despre unele nu mi amintesc nimic, nici măcar titlul, și asta nici după ce le-am localizat cu motorul de căutare *Google*. Te sperii când te gândești câte lucruri am uitat pentru totdeauna.

— Deci dimineața doar vă plimbați și studiați în detaliu horoscopul ? Și după-amiaza, vă citiți jurnalul din copilărie. Asta e tot ?

— Mai fac mâncare soției mele. Iar agenda nu e din copilărie, e din adolescență.

— Da, da, din adolescență.

— Mă odihnesc după luni întregi de efort, deși în fața celorlalți mă arăt disponibil pentru a mă angaja în noi povești. Disponibilitatea asta este o

senzație fantastică, pe care n-o poți înțelege bine dacă n-ai muncit din greu înainte, așa cum obișnuiesc să muncesc eu. Nici nu-ți imaginezi cât de mareț e momentul în care poți transmite semnale că ești disponibil. E o senzație extraordinară de eliberare, mai ales când tocmai ai petrecut luni întregi legat de un roman... Dintr-odată te eliberezi de tot și știi că te poți imbarca într-un proiect nou când vrei, în orice moment.

Am mințit cu bună știință, căci nu mă interesa să mai scriu vreodată ceva care să semene cu o nouă carte. Dar am mințit pentru că doream să țin secretă încă mult timp decizia pe care o luasem.

— Și ce vă prezice horoscopul pentru astăzi ?

Am privit pe fereastra sălii imense în care se servea micul dejun și am văzut că lumina crescuse și mai mult în intensitate ; explozia de lumină părea de neoprit. Apoi i-am răspuns că, în urmă cu câteva luni, făcusem greșeala de a declara într-un interviu că mă lăsam ghidat de horoscopul publicat de un ziar din Barcelona, pentru că, deși ceea ce li se prevedea acolo celor din zodia mea nu părea să aibă vreodată vreo legătură directă cu mine, capacitatea mea de a interpreta orice text, oricât de obscur, mă ajuta ca în final să-i găsesc o legătură. Asta trebuie să fi ajuns la urechile lui Xuflus, cel care se ocupa de rubrica horoscopului la ziarul respectiv, un vrăjitor îndoielnic pe care-l cunoscusem în tinerețe. Mă ura și, din ziua în care eu făcusem declarația aceea, știindu-mi zodia, a început să scrie prezicerile pentru Berbec anume pentru mine, și întotdeauna cu cele mai proaste predicții.

— Bine, tot sunt nerăbdător să știu ce spune oracolul dumneavoastră azi.

— M-am uitat peste el în cameră, pe laptop. Este prima predicție pozitivă, după multă vreme. Sincer, e o gură de aer proaspăt. Spune ceva de genul că Luna în conjuncție cu Jupiter în zodia mea favorizează o mare șansă care se pregătea de câteva luni.

Tânărul Vilnius s-a luminat la față mai ceva ca lumina zilei.

— Cred că eu sunt șansa aceea, a spus.

— Cum ? Și ce fel de șansă ești, Vilnius ?

— N-aș ști să vă spun. Doar intuiesc asta.

M-am întrebat ce fel de intuiție să fie asta – dacă într-adevăr putea fi considerată o intuiție de-a lui sau de-a tatălui lui, care poate în acel moment încerca să i se infiltreze în conștiință. Tocmai atunci, pe loc, am observat

că, aproape fără să-mi dau seama și fără nicio reacție, ajunseseam și eu să privesc ca normale infiltrările răposatului Lancastre în mintea fiului său.

3

De fapt, dacă privim serios lucrurile, vom vedea că nici în *Hamlet*, de pildă, nu apare chiar atât de ciudată figura fantomatică a tatălui care, amator de povești din lumea celor vii, face cale-ntoarsă de foarte departe. Se întoarce de departe, ca toți marii povestitori, care dintotdeauna și-au exprimat dorința de a reveni după moarte ca să vadă ce noi banalități se mai întâmplă în biata lume pe care au părăsit-o. Fantoma tatălui lui Hamlet se întoarce de fapt ca să-i amintească fiului același adevăr dintotdeauna, cel pe care cu adevărat vrea să i-l lase moștenire, nu cel pe care i l-a lăsat, ci cel nou, care este mai interesant și spune că, dincolo de viață, întâi e un copac negru, noduros, ale cărui frunze întrepătrunse formează o țesătură care apără de ploaie, și apoi nu mai e nimic, totul e abur și frig și spațiu și capătul pământului.

4

În după-amiaza următoare am hotărât să profit de ultimele ore în St. Gallen ca să asist la conferința lui Daisy Skelton. Întâi mi-am citit predicțiile pe ziua respectivă : „Vă așteaptă conversații cu deschidere către viitor, dar încercați să faceți în așa fel încât lucrurile să se desfășoare în modul cel mai potrivit cu putință.“ De când mă aflam în St. Gallen, odiosul Xufluss părea să-și fi schimbat planurile în ceea ce mă privea și nu mai vedea totul în negru pentru cei din zodia Berbecului. Cât despre strălucitoarea lumină a Judecății de Apoi din ziua de dinainte, nu mai era atât de intensă, și chiar păreau că se anunță noi furtuni. Despre ce conversații putea să vorbească horoscopul meu ? Despre cele pe care pe viitor puteam să le am cu Vilnius ?

Împreună cu câțiva prieteni, am mers pe jos până la universitate, unde se aștepta cu nerăbdare expunerea lui Daisy Skelton cu titlul *Mai eșuează o dată*. Speram să-l văd acolo pe Vilnius și să continuăm conversația, dar nu l-am întâlnit, ceea ce mi s-a părut o surpriză foarte neplăcută.

Tânăra și îndrăzneța Skelton a spus, printre altele, că, atunci când scrie, ceea ce încearcă mereu să exprime este modul său de a fi în lume și pentru a izbuti să facă asta i se pare absolut necesar, mai presus de orice, ca totul să

fie cu adevărat „autentic“, cuvânt atât de prost văzut de postmoderniști. Un lucru este clar, considera ea. Pentru a atinge momente în care să se poată simți cu adevărat „autentică“ avea nevoie de un proces implacabil de eliminare a tuturor tabuurilor care ne împiedică să schimbăm complet limbajul mort, dogmele de mână a doua, adevărurile care nu sunt ale noastre, ci ale altora, mottourile, sloganurile, minciunile naționale, miturile propriei noastre epoci istorice. (...) Odată eliminat tot ce nu e al meu, a conchis Skelton, ceea ce rămâne este, până la urmă, propriul meu adevăr. Asta caut când citesc un roman : adevărul unei persoane, cel puțin acea parte a adevărului care poate fi transmisă prin limbaj.

A fost o conferință care, așa cum intuiseam, l-ar fi interesat mult pe Vilnius, cu obsesia lui de a putea fi cât mai autentic posibil și a se deosebi astfel de tatăl său, artistul cu multe fețe. I-ar fi plăcut lui Vilnius, care părea a subscrie la ceea ce Nabokov spunea despre scriitorii provenind din alți scriitori : par versatili, dar numai pentru că-i imită pe mulți alții, în timp ce originalitatea artistică nu va putea niciodată să se copieze decât pe sine însăși.

Skelton a spus lucruri care pe Vilnius cu siguranță l-ar fi interesat mult, dar pe care el nu le-a putut asculta din cauza indolenței, a lenei sau din cine știe ce motiv care-l determinase să ia decizia greșită de a nu asista la acea conferință. Skelton a explicat că a scrie depinde, înainte de toate, de îndeplinirea unei datorii morale, adică de datoria de a fi credincios propriilor idealuri. Ideea importanței „eului“ se află chiar la baza acestei idei. Artistul, spunea Skelton, percepe lumea printr-o serie de senzații, experiențe și idei care sunt numai ale lui și trebuie să meargă în căutarea lor și să se îndepărteze de cele care nu-i aparțin ca să fie *el însuși*.

Ar fi fost fost o conferință ideală pentru Vilnius, dar el habar n-a avut de ceea ce s-a spus în cadrul ei ; trebuie să-și fi pierdut după-amiaza visând la un manifest revoluționar în favoarea indolenței. De fapt, nu l-am revăzut decât seara, pe aeroportul din Zürich, cu puțin timp înainte de a lua amândoi avionul înapoi spre Barcelona. Aflându-mă în terminalul al treilea, m-am apropiat de un loc în care se stărnise o oarecare vânzoleală. Ultimul lucru pe care mi l-aș fi imaginat era să-l întâlnesc, în mijlocul agitației, pe bietul Vilnius. Spre uimirea mea, am descoperit că niște tinere îi cereau un autograf celui care avea același nas și aceleași plete ca Bob Dylan în tinerețe, și că el, cu zâmbetul pe buze, nu contenea să dea explicații și să

nege că ar fi cântărețul. „Adevăratul Dylan are cu patruzeci de ani mai mult ca mine“, le spunea, cu un oarecare sadism, printre altele.

Am hotărât să mă îndepărtez ca și cum n-aș fi văzut acel spectacol.

Am conversat în bar cu un coleg foarte pisălog, care participase și el la congres și care mi-a vorbit fără încetare despre toate lucrurile cu care noi, romancierii, trebuie să concurăm în lumea de astăzi. Sunt atâtea, îmi spunea disperat îngrozitorul coleg, încât se gândea să abandoneze lupta, pentru că în ziua de azi să obții atenție pentru un roman e mult mai greu decât înainte, pentru că noi, scriitorii, trebuie să conviețuim cu tot mai multe atracții și lucruri care distrag atenția, crize economice, invazii ale unor țări arabe, rivalități în fotbal, amenințări la adresa supraviețuirii, foamete și crime îngrozitoare, nunți regale extravagante, cutremure devastatoare, trenuri care deraiază și nu tocmai în India...

Înarmându-mă din nou cu o înțelepciune pe care dintotdeauna am detestat-o, dar pe care câteodată trebuie s-o scot la lumină din străfundul sufletului meu ca să-i corectez pe idioți, i-am explicat că era monstruos și absurd să considere „rivali“ toate lucrurile pe care mi le enumerase. Nu înțelegea oare ? Am făcut referință la o caricatură a unui intelectual pe care o făcuse desenatorul Daumier ; reprezenta o doamnă cu o figură gravă care frunzărea nervoasă ziarul la o masă, într-o cafenea. „Nu vezi decât sport, vânătoare și împușcături. Și despre romanul meu, nimic !“ se plângea. Marea greșală era perfect evidentă : să crezi că o carte trebuie să concureze cu ultimul asasin în serie sau cu ultimul conducător local arab detronat. Sau scriem cumva pentru cei care urmăresc numai știrile despre ce se întâmplă pe Wall Street, în Siria, în Libia, în Irak, în Grecia, în Japonia sau în prospera Chină ?

Cei care fabrică toate aceste știri atât de teribile, spunea Bellow, se gândesc la conștiință ca la un teritoriu care tocmai s-a deschis pentru colonizatori și exploatare, un fel de goană pentru terenurile din Oklahoma. De fapt, scriitorul îi vorbește unui cititor nedefinit, dar într-un fel își imaginează că trebuie să fie ca el, un om care nu se lasă sufocat de mirajul Oklahomei, în schimb se arată interesat de efortul grandios care trebuie făcut, de multe ori un efort secret și mai mult decât ascuns, pentru a pune în ordine conștiința confuză.

Acest exercițiu tainic cu propria conștiință, am încercat să-i explic nesuferitului coleg (care privea din ce în ce mai mult în direcția opusă), are

loc în spații îndepărtate de marele spectacol al lumii. Există cititori care sunt conștienți de faptul că zilnic faimoasele „piețe“ și rudele lor cele mai apropiate, proprietarii Teatrului din Oklahoma, abuzează de atenția lor. Dar mai sunt conștienți și de faptul că scriitorii care supraviețuiesc (i-am spus în continuare, cred că întrucâtva influențat de conferința lui Daisy Skelton din dimineața aceea) sunt numai aceia care țin cont de tragedia atâtor cititori de care s-a abuzat și care, în ciuda abuzului, încă mai au puterea de a fi atenți la cei care, la rândul lor, încearcă să facă ordine în propria conștiință confuză. Exercițiul tainic cu propria conștiință nu apare niciodată la televizor, nu ține de mass-media, locuiește în vechile case ale vechii literaturi dintotdeauna.

Aceste ultime fraze, care au sunat ca un discurs moral acolo, în mijlocul barului din aeroport, și care căutau, fără succes, să-l strivească întru totul pe stupidul meu coleg, le-a auzit și Vilnius, care se apropiase de noi după sesiunea de autografe. Părea că nu e de acord cu mine. (Mie mi-era egal dacă este sau nu, căci, deși țineam asta pentru mine, nu intenționeam să mai scriu vreo carte în viața mea, așa că subiectul mă interesa într-un mod cât se poate de relativ.) Dar n-a spus nimic până n-am rămas singuri, stând la coadă pentru a ne îmbarca în avion. Nu că n-ar fi fost de acord cu cinstitele mele cuvinte, mi-a mărturisit, dar credea că orice efort este deja în zadar în timpul care fuge, nu se poate face nimic pentru lumea asta, totul se duce de râpă și efortul de a scrie sau a face un film inteligent când acest lucru nu mai interesează pe nimeni e o pierdere de timp. Ar fi preferat să se ducă pe o plajă pustie și să asculte *Under the mango tree*. De aceea, era din ce în ce mai hotărât să lupte ca să nu devină încă o verigă în lanțul efortului și al muncii, de care profitau doar mafioții dintotdeauna.

„Vă așteaptă conversații care se deschid către viitor“ citisem în dimineața aceea în horoscopul meu. În aceste conversații, m-am gândit, nu m-aș mira dacă Vilnius n-ar avea o participare importantă. În avion ne-am despărțit, dar tot a avut timp să-mi spună că deja începuse să pună în mișcare toate roțile pentru a pleca cât mai repede la Hollywood. Se gândise că acolo, în mulțime, nu se va simți atât de singur și, în plus, își va putea continua cercetarea privind autorul frazei din *Trei camarazi*.

Apropo, ce mi-ați spus ieri despre imboldul acelei fraze ? a întrebat în momentul în care se îndrepta spre locul său din partea din spate a avionului.

Că fraza asta îți poate sluji drept imbold ca să cercetezi lumea, i-am răspuns.

Când am aterizat la Barcelona și fiecare urma să se urce în câte un taxi, am fost foarte tentat să-i spun că mă mut într-un alt cartier și urmează să locuiesc foarte aproape de hotelul lui, Littré, deci probabil că urmează să ne vedem în scurt timp. Dar sunt întrucâtva superstițios și m-am gândit că, dacă îi spuneam, puteam sfârși prin a nu ne mai întâlni. Așa că am tăcut, căci preferam să mă reîntâlnesc cu el într-o zi. Am urcat în taxi și nu mi-am luat rămas-bun. Vilnius a făcut la fel.

5

Trei săptămâni mai târziu, a sosit momentul atât de temut al mutării. Cum toată lumea ne prevenise că mutarea e o experiență traumatizantă, îmi amintesc că așteptam îngroziți, soția mea și cu mine, să vină camionul cel mare care urma să ne transporte lucrurile. Dar nu s-a întâmplat nimic special. Au venit patru muncitori care, în mare viteză, au început să împacheteze mobilele și biblioteca. Câteva ore mai târziu, vechea mea masă de lucru, cea la care îmi scrisesem cele mai bune lucrări, era înconjurată de două sute douăzeci de cutii cu cărți. Și eu, ca un demn căpitan al vaporului meu personal, netulburat în așteptarea momentului în care urma să mi se sugereze să sting calculatorul, stăteam în continuare acolo, scriind.

De ce în toiul mutării, înconjurat de două sute douăzeci de cutii de cărți, scriam în continuare netulburat despre lumea amprentelor în istoria umanității ? Ei bine, nu numai pentru că nu-mi venea în minte ceva mai bun și mai plăcut de făcut în ziua aceea, ci și pentru că uitasem că de ceva timp mi se ceruse să scriu acel prolog și, cum voiam să îndeplinesc comenzile pe care le acceptasem înainte de a hotărî să mă retrag din lumea scrisului, nu găsisem altă soluție mai bună decât să termin chiar atunci, având în vedere că depășisem cu mult termenul convenit pentru predare.

Știam că în orice moment mi se va cere să sting calculatorul dacă nu voiam să ajung și eu în fundul unei cutii cu cărți. Până la acel moment însă, așterneam în continuare pe hârtie povestea puțin cunoscută a lui Juan Vucetich, un modest polițist argentinian din orașul La Plata, care în 1891 pusese bazele primelor fișe de urme digitale din lume. După ce i-a verificat metoda pe șase sute de deținuți din închisoarea din La Plata, poliția din

Buenos Aires a adoptat în mod oficial sistemul lui Vucetich în 1984, iar restul polițiilor din Occident l-au adoptat nu mult după aceea.

„Prin urmare, totul a început în La Plata, orașul simplu și provincial în care...” Mă aflu în mijlocul paragrafului când am fost constrâns cu amabilitate să închid calculatorul. N-o să uit momentul în care vechea casă a ficțiunii (treizeci de ani petrecuți acolo, așezat mereu la același birou) și-a început deplasarea către alt mediu. În mod iremediabil. Sfârșitul unei ere. Nu mai rămânea decât să sper că viața continuă dincolo de vechiul apartament de lângă parcul Güell.

6

La puțin timp după ce mă instalasem în casa de pe strada Casanova, într-o zi, pe la prânz, am ieșit să mă plimb prin cartier ca să pierd vremea (*fazer horas*, cum spun portughezii) până la ora două, când mă întâlnesc cu niște prieteni în cafeneaua Sándor din piața Francisc Macià. Nu mă plimbam de multă vreme când l-am văzut de departe pe tânărul Vilnius, care se oprește în fața chioșcului de ziare aflat la intersecția străzii Calvet cu bulevardul Diagonal. Până atunci nu-l văzusem prin cartier, ceea ce nu mă intrigase foarte tare, pentru că sunt oameni care trăiesc cincizeci de ani în același sat și nu se văd niciodată. Și, mai ales, pentru că mi-l imaginam la Hollywood și credeam că, cel mai probabil, încă nu se întorsese de acolo. Într-adevăr, câteodată mă gândisem la el și mă întrebam cum îi merge în Los Angeles cu cercetările lui, cu fraza-imbolă, probabil valabilă chiar și pentru a ajunge la marele secret al lumii.

Se întorsese nu demult de la Los Angeles, mi-a spus oarecum sec. Trecuse numai prin întâmplări ciudate, dar la urma urmei mersese bine. Nu se mai simțea atât de singur ca la St. Gallen, dar nu putea să-mi dea alte explicații. Locuia în continuare la Littré, la doi pași de locul în care ne aflam. Și eu ? Mă instalasem în noua mea casă ? Îmi plăcea cartierul ? Îmi părea rău că-mi părăsisem vechiul birou ?

I-am povestit că, într-adevăr, mă mutasem deja și că, în același timp, aproape în plină mutare, trebuise să fac o călătorie în Brazilia, la São Paulo, pentru un congres pe tema situației din presa culturală, un congres unde se vorbește despre orice, mai puțin despre tema propriu-zisă. Avusesem niște zile cu adevărat foarte agitate în Brazilia, pe lângă instalarea într-un apartament nou, care e întotdeauna obositoare, i-am spus. Vilnius mi-a

povestit că a doua zi i se aducea un omagiu tatălui său la librăria Bernat de pe strada Buenos Aires, chiar în fața hotelului său. Era o întrunire a celor douăzeci și doi de membri ai „Clubului de opozanți Lancastre“. Cei care nu erau membri puteau să asiste, cu condiția să accepte că n-au dreptul să ia cuvântul. După cum se vede, voiau să păstreze cumva aparența de club privat. Dacă voiam să vin la întrunire, lui i-ar fi făcut plăcere. Se viziona *Radio Babaouo*, scurtmetrajul lui, și după aceea urma un colocviu cu membrii clubului. O invitaseră pe mama lui, dar, din fericire, aflând că urma să se vizioneze filmul fiului său, ea refuzase participarea. Sigur că nu s-ar fi dus nici dacă nu se viziona scurtmetrajul, mi-a spus Vilnius. Să crezi că-i pasă de opera soțului ei e ca și cum ai spune că lui Bob Dylan i-a păsat vreodată cu adevărat de războiul din Vietnam.

Vă aștept ? m-a întrebat Vilnius. N-o să le povestești același lucru ca în St. Gallen ? am glumit eu. Nu, nici gând, în loc de *Teatrul realității* am în minte o *Cursă de șoareci*. O cursă de șoareci ? Intenția mea, a spus, nu e să vorbesc prea mult despre mine, ci, așa cum ocazia o cere, să țin o conferință despre Lancastre, idolul admiratorilor operei marelui Lancastre. Apropo, te mai deranjează tatăl tău ? am îndrăznit să-l întreb. A dat din cap că da și a surâs. Cred că vin la Bernat, i-am spus, chiar dacă s-ar putea să ajung ceva mai târziu. Mă bucur să știu că vă voi vedea mâine și să știți că nu vreau să vă transform în specialist în reprezentațiile mele teatrale, a menționat. Sunt experiențe ușor de suportat pentru că, din fericire, faci teatru care nu e teatru, i-am răspuns. Ei bine, mâine chiar că voi face teatru, a spus pe un ton ușor enigmatic.

N-am înțeles la ce se referea, dar n-am vrut să-i cer lămuriri pentru că am văzut că se grăbea. A cumpărat o revistă de la chioșc și a remarcat ora târzie ; astfel a împiedicat crearea cadrului necesar ca eu să pot aduce din nou, fără a fi nepoliticos, vorba de fantomă sau de acel „ceva“ care îl urmărea. De asemenea, a rămas în aer răspunsul la întrebarea dacă la Hollywood îl găsisese pe autorul frazei din *Trei camarazi*. Vilnius nu mi-a dat șansa de a purta o conversație liniștită, părea nervos, nestatornic.

Voi aștepta ziua de mâine ca să scap de îndoieli, m-am gândit, văzând că Vilnius îmi întindea deja mâna ca să-și ia rămas-bun. M-am îndrăgostit, mi-a spus dintr-odată. Reacția mea a întârziat într-atât încât, când mi-am revenit, Vilnius nu numai că nu-mi mai întindea mâna, ci se și îndepărtase

și se îndrepta către Littré. Mai mult, s-a întors ca să-mi repete ceea ce îmi spusese. M-am îndrăgostit, a strigat.

— Și-acum mai spune-mi o dată cum e cu dentistul, am auzit pe cineva spunându-mi la ureche.

A fost un moment pe care mi-l amintesc cu groază. Un prieten de-al unui vechi prieten de școală, un individ care întotdeauna avusese gura ca botul unui cangur, îmi cerea să-i repet o veche glumă.⁶ De treizeci de ani nu-l mai văzusem. Am reacționat urât, n-am știut să-mi stăpânesc surpriza neplăcută pe care mi-o provocase.

— Dar cum așa ? l-am întrebat. Oare n-ai îmbătrânit prea tare ?

7

Câteva secunde mai târziu, văzându-l de departe pe Vilnius cum dispărea după colț, pe strada Urgel, cu pas grăbit, mi-a revenit în minte un moment din recenta călătorie în Brazilia, când, umblând în mare grabă, împreună cu Emilio Fraia și cu prietena lui prin Piața Centrală din São Paulo (eram grăbiți pentru că ne aștepta un taxi afară), m-a sunat pe mobil Mario Gas, un prieten din tinerețe, directorul Teatrului Spaniol din Madrid, pe care în ultima vreme îl vedeam foarte rar. Se afla în Paris, mi-a spus, și dintr-odată s-a gândit la mine, nu știa foarte bine de ce, poate fiindcă în acel moment trecea pe Rue Jacob, stradă pe care o asocia cu mine. De-asta mă suna, desigur, pentru că se afla pe aceea stradă din Cartierul Latin, în apropierea casei în care locuisem eu altădată, în urmă cu mai bine de treizeci de ani. De-asta, dar poate și pentru că nu apucam niciodată să ne vedem și pentru că, dacă se gândea bine, voia să profite că vorbește cu mine, pentru că de ani de zile voia să-mi ceară să scriu o piesă de teatru. Nu-mi făcea o comandă pentru Teatrul Spaniol din Madrid, să fie clar, nu, nici măcar nu era o comandă pentru el, pentru când n-avea să mai fie director al Teatrului Spaniol. Era doar o idee care-i venise dintr-odată : că eu scrisesem mult, dar niciodată pentru a fi reprezentat pe scenă. Am vrut să-l întrerup și să-i spun că sunt în Brazilia și că mă bucur mult că a luat inițiativa și m-a sunat, dar el singur s-a oprit. O să închid acum, a spus, pentru că știu, mi-a spus cineva ieri că ești în São Paulo.

8

În ziua care a urmat întâlnirii mele cu Vilnius pe stradă, m-am dus spre seară la librăria Bernat, pregătit, printre altele, să văd în ce consta *Cursa de Șoareci*.

— Bine-ai venit la Bernat, unde cu toții sperăm să te simți ca acasă, am auzit-o pe Montse, librăreasa, spunându-i lui Vilnius, după proiecția scurtmetrajului său, *Radio Babaouo*, care îi lăsase cu gura căscată pe toți cei adunați acolo.

— Sunt la dispoziția voastră. Plăcerea e de partea mea. Voi încerca să vă spun ceea ce nu știați despre adorabilul meu tată.

— În numele celor douăzeci și doi de membri ai grupului de sabotori Lancastre, a continuat Montse, primește cele mai călduroase salutări.

M-am așezat în ultimul rând. De fapt, m-am dus să stau jos într-o zonă separată de a membrilor clubului, care stăteau toți în primul rând, că doar nu degeaba plăteau cotizația de membru. Dar mă simțeam foarte mulțumit că mă aflu acolo pentru că, la urma urmei, îmi spuneam, eu chiar fusesem invitat, adică mă invitase tocmai Vilnius.

— Cât de cordial e totul, a remarcat Vilnius cu toată bunătatea de care e în stare o ființă familiarizată cu răutatea și care fuge de ea în căutarea amabilității desăvârșite.

— Am vrea să vorbim despre tine, precum și despre opera și viața tatălui tău, de la a cărui moarte se împlinesc astăzi patruzeci și nouă de zile, o zi pe care clubul de lectură Lancastre dorește să o comemoreze. Vreau să-ți spun că, din poziția în care mă aflu acum, puțin întoarsă către ușa din față, te-am văzut de atâtea ori în ultimele săptămâni ieșind din hotelul de vizavi, încât deja faci parte din imaginarul meu real format din persoane care au legătură cu librăria mea. Mi se pare nostim să te văd aici în seara asta, de partea cealaltă a străzii, de partea asta a paradisului, împreună cu noi, opozanții... Pentru început, Vilnius, aș vrea să știu din ce carte a lui Francis Scott Fitzgerald face parte fraza care deschide *Radio Babaouo* scurtmetrajul pe care tocmai l-am văzut.

— Fraza am găsit-o nu într-o carte, ci în filmul *Trei camarazi* al lui Frank Borzage. Scriitorul Francis Scott Fitzgerald figura acolo ca scenarist și mi s-a părut că aceste cuvinte nu puteau fi decât ale lui.

— Și sunt ?

— Nu. Am făcut de curând niște cercetări în Los Angeles și nu sunt cuvintele lui Fitzgerald. Merită să știți cum am aflat asta, dar aș vrea să vă

rog ca, dacă pierd prea mult timp explicându-mi povestea, să considerați că ocup abuziv timpul pe care intenționați să i-l dedicați în seara asta marelui Lancastre. De acord ?

— Te vom întrerupe, nu-ți fie teamă, aici tuturor ne place să-i „sabotăm“ pe alții, a spus Montse zâmbind.

Nu era prima oară când o vedeam pe Montse. Mai intrasem și altă dată în librăria ei de cartier și cumpărasem *Brooklyn*, romanul lui Colm Tóibín. Librăreasa era foarte atrăgătoare și avea un zâmbet unic, foarte frumos. Nu părea contaminată de răutățile care ne atacă neîncetat viața de zi cu zi. Urma să împlinească în curând cincizeci de ani și rar se pomenea să fie în toane proaste. Din scaunul ei cu roțile, răspândise mereu o energie debordantă și un elan molipsitor pe care oameni cu mai mult noroc în viață nu voiau sau nu puteau să le transmită : energia de a merge înainte și un mod foarte înțelept de a te orienta în viață. Poate și datorită acestor lucruri, Montse era sufletul cartierului, punctul central în care trebuia să ajungă tot ce se întâmpla în el. Admirabila ei permanentă bună dispoziție o încuraja să organizeze în vasta ei librărie (recenta achiziție a unui sex-shop vecin îi permisesse să dubleze spațiul localului) diverse evenimente culturale, și se bucura de câteva cluburi de lectură. Cel din ziua aceea, care purta numele tatălui lui Vilnius, era cel mai puternic și mai numeros. Câțiva membri ai altor cluburi, care pândeau de câteva ore din zona animatului bar de la intrare, îl numeau, sarcastic, „Clubul Burt Lancaster“, poate din gelozie că Montse reușise să-l aducă în acea după-amiază pe fiul autorului și că acolo, la Bernat, în acea după-amiază nu părea să mai existe nimic în afara întâlnirii admiratorilor lui Lancastre.

— Te ascultăm, Vilnius, dar te vom întrerupe, fii sigur de asta, i-a repetat Montse văzând că el tăcea, ca și cum nu era hotărât să înceapă.

— Multă vreme... a început atunci Vilnius și s-a oprit scurt, ca și cum n-ar fi știut cum să continue.

A băut puțină apă.

S-a uitat la membrii clubului. Râsete și priviri în așteptare.

Satisfacție secretă din partea lui Vilnius. Exceptând toate deosebirile cu neputință de evitat, începutul sunase identic cu acel „Longtemps...“ care deschide *La recherche...* a lui Marcel Proust. Vilnius crezuse dintotdeauna că, dacă cineva începe un discurs cu acest minunat *longtemps*, anunță cu politețe că povestea putea să se întindă. Și, în acea după-amiază, după cum

mi-a explicat în detaliu câteva zile după aceea, se gândise că acele cuvinte de început aveau să dureze ceva timp, timpul de care avea nevoie ca să povestească ce i se întâmplase în Los Angeles atunci când fraza-imboldează, „Când se lasă întunericul...” îi servise drept instrument perfect de cercetare.

Îl entuziasma povestea aceea fiindcă, pentru a doua oară în viața lui, fraza-imboldează îl dusesese departe, și avea chef să povestească totul cu destule amănunte. În plus, i se dovedise în St. Gallen că, dacă vorbea fără a fi întrerupt, căpăta încredere în sine. A mai băut puțină apă și i s-a părut că se înecă grav. Moarte prin înecare cu apă plată, s-a gândit cu un sentiment al fatalității. Până la urmă a început să vorbească, iar monologul despre zilele petrecute la Hollywood i-a ieșit cum nu se putea mai bine. Ca și cum l-ar fi repetat de o mie de ori. Adevărul e că l-a teatralizat cu aceeași tehnică pe care deja-l văzusem afișând-o la St. Gallen, adică printr-un un mod de a povesti voit indolent. Ca și cum ar fi vrut să imite legendara lipsă de expresivitate în interpretare a lui Bob Dylan.

Vilnius a afișat indiferență față de povestirea tuturor acelor lucruri, ceea ce, într-adevăr, se contrazicea oarecum cu satisfacția cu care întârzia asupra anumitor detalii. Mai târziu, când am discutat ceva mai mult, am aflat chiar de la el că aerul leneș cu ecouri din Dylan nu era decât un șiretlic și un gest făcut în spiritul convingerii sale că era mai bine să nu intervină, fiindcă nimeni nu poate să se simtă cu adevărat bine decât atunci când nu intervine în nimic, pentru că în felul ăsta nu eșuează. Însă convingerea sa nu l-a împiedicat nicio clipă să vorbească fără întrerupere în fața unui serios „Club al sabotorilor”. Adevărul e că a fost interesant să văd cum transformă într-un monolog răspunsul la prima întrebare a lui Montse.

⁶ Referință la povestirea *Something to Remember Me By*, de Saul Bellow, în care această replică este rostită de un personaj „cu gură de cangur”.

IV

1

Multă vreme, prieteni sabotori, am fost convins că fraza „Când se lasă întunericul, întotdeauna avem nevoie de cineva“ nu poate fi decât a lui Francis Scott Fitzgerald. Dar într-o zi, vorbind cu un expert în cinematografia hollywoodiană, care s-a dovedit a fi amantul mamei, am văzut că nu era tocmai clar că fraza aparține cui crezusem eu dintotdeauna că aparține. Și, să spun drept, nu mă așteptasem. De fapt nu mă așteptam nici să existe acest amant, nici ca fraza să nu fie a lui Fitzgerald. Nici ca doliul după moartea tatei să mă afecteze atâta. Îl uram, n-o să neg, și avusesem cu el o lungă și gravă problemă, dar dintr-odată, printr-o misterioasă turnură a sufletului, începusem, timid, să-i duc dorul.

Dacă la toate astea adăugăm și sentimentul de singurătate absolută căruia m-am abandonat, veți înțelege de ce spun că am început să mă simt întrucâtva ca o ruină umană. Gândiți-vă la imaginea unui biet orfan pierdut în materia cea mai întunecată a țesutului stelar al universului și nu veți da greș.

Mă simțeam părăsit, complet orfan. Pentru că, deși am o mamă, era ca și cum n-aș fi avut. Pentru că trebuia să fac ceva ca să nu decad mai mult, am hotărât să plec câteva zile din Barcelona. Cum nu pot să-mi schimb mama, mi-am spus, îmi voi schimba măcar orașul. Vedeți, uneori umorul ajută, făcând tragedia mai suportabilă.

O întâlnire întâmplătoare cu criticul literar Gabriela Boco, bună prietenă de-a tatei, m-a convins până la urmă că trebuie să plec din Barcelona cât mai repede. Am întâlnit-o pe această femeie extraordinară ieșind de la cinematograful. M-a întrebat dacă am înțeles deja că faptul că l-am cunoscut pe tata a fost o experiență de o valoare incalculabilă pentru viața mea. Părea că mă judecă pentru că niciodată nu mă înțelesesem bine cu Juan Lancastre și m-am apărut cum am putut, sau, mai bine zis, aducând în discuție un adevăr bător la ochi. Întotdeauna mi s-a părut suspectă prietenia ta cu domnul Lancastre, am observat. Ce vrei să spui ? a întrebat. Nimic, i-am răspuns. Și am lăsat-o așa, ca pe jar. Boco, fiind oricum o femeie foarte înțepată, s-a simțit cu siguranță jignită și m-a privit de sus mai mult ca

oricând, deși până la urmă a știut să apeleze la umor, ceea ce uneori nu-i lipsește. Ai față de crocodil, domnule Vilnius, fiu al domnului Lancastre, a spus. Cu fața asta, am știut să-i răspund rapid, bănuiesc că n-ai fost prea bună prietenă cu el, dacă acum nu poți să-l vezi decât ca pe un mit, nu ca pe tipul care obișnuia să bea bere cu tine. Poate că nu-l mitificam atunci când beam cu el, a spus. Atunci cu atât mai rău, i-am răspuns, pentru că era făcut din carne și oase și eu știu asta mai bine ca oricine. Era o plăcere să poți fi cu el, a spus Boco. Mai degrabă o suferință dacă persoana care era cu el era fiul lui, i-am zis.

După acest schimb de replici și având în vedere încurcătura în care intrasem, m-am îndepărtat cu hotărâre de femeia aceea îngrozitoare, dar și de oraș. Două zile mai târziu, îmi făcusem rost deja de un bilet către Los Angeles. Incluzând călătoria în bugetul meu imaginar pentru *Arhiva Generală a Eșecului*, film pe care îl pregăteam, m-am dus să dau o raită pe la Hollywood, cu ideea de a cerceta cine a fost persoana care în 1938 a scris în scenariul filmului *Trei camarazi* fraza-imbol : „Când se lasă întunericul întotdeauna avem nevoie de cineva.“

Era oare, așa cum îmi șoptise rațiunea, o misiune imposibilă să aflu numele autorului acelor cuvinte ? Părea a fi de departe o misiune de neîndeplinit, dar trebuia să încerc. Trebuia să am o experiență de eșec absolut înainte să filmez pe tema eșecului. Cu toate acestea, în plus, trebuie să vă mărturisesc că descoperisem că acea frază putea să-mi slujească drept un extraordinar imbol pentru a descoperi locuri noi și nebănuite din mintea mea. Adică ceea ce mi se întâmpla cu fraza era același lucru care mi se întâmplase cu eșecurile, care nu sunt doar eșecuri, pentru că lumea spre care se deschideau aceste înfrângeri era o lume plină de locuri nebănuite.

Deci m-am dus la Los Angeles ca să eșuez și să văd locuri noi, să cunosc pe pielea mea sentimentul de a fi învins, înfrângerea. Și m-am mai dus pentru că într-un birou de la Hollywood, în anii '30 ai secolului trecut, aveam impresia că cineva inventase fraza asta anume pentru mine, cu toate că se putea spune asta și altfel : fără mine, care am salvat-o de la uitare, fraza n-ar fi fost niciodată nimic.

M-am gândit că dacă, în ciuda dorinței mele de a eșua, aflu cine crease fraza aceea pe care o simțeam atât de tare a mea, poate că aș fi ajuns să aflu mai multe despre mine însumi, pentru că, fără îndoială, deși la prima vedere nu părea, trebuia să existe vreo legătură care să ne unească, pe scenarist și

pe mine. Dar nu-mi puneam multe speranțe în a găsi această legătură. În orice caz, putea fi minunat să îl găsesc, pentru că încă dinainte de a face cercetări pe acest subiect hotărâsem că fraza în cauză urmează să-mi fie epitaful, să mi se scrie pe mormânt și, prin urmare, avea să fie legată de destinul meu cel din urmă.

Toate acestea nu însemnau că nu m-aș fi gândit că mă îndreptam direct spre eșec, că era imposibil să-l găsesc pe acel scenarist. Dar, bine, înainte trebuia să încerc. În acea frază aveam o enigmă de lămurit, una dintre acele enigme care, uneori, în funcție de cum merg lucrurile, oricât de prost ți s-ar părea că vor merge, pot să te aducă dintr-odată pe neașteptate la doi sau la trei sau chiar la un pas de a rezolva, de pildă, marele mister al identității propriiei persoane, adică pot să te lase chiar la poarta șansei de a avea acces la ceea ce știința numește realitatea ultimă.

Și, în plus, nu-i încredințasem eu oare scrierea epitafului meu acelei persoane care se întâmplase să scrie acea frază despre înserare și singurătate și, prin urmare, nu trebuia oare să încep să cred că, într-un fel sau altul, era o persoană care rămăsese legată de realitatea mea ultimă ?

Eu credeam și încă mai cred, doamnelor și domnilor, că toate lucrurile sunt legate între ele, dar că e normal să nu știm să le vedem. Totuși, m-am dus la Los Angeles cu speranța că normalitatea nu se va impune de această dată și că voi ști să găsesc conexiuni care să-mi permită să mă plasez cât mai aproape de adevărata mea identitate.

M-am dus la Hollywood și pentru că era mai bine să mă duc acolo și să mă adâncesc în această cercetare nesigură decât să rămân în Barcelona și să risc să mă întâlnesc iar cu cicălitoarea Boco, pe care de câte ori o vedeam mă miram că nu-i mai crescuse mustața. De asemenea, pentru că, din motive care acum nu contează, aveam mare încredere în rezultatele pe care puteam să le obțin căutându-l pe necunoscutul autor al frazei din *Trei camarazi*.

Mai bine realitatea ultimă, m-am gândit, decât realitatea din Barcelona, și mai bine să plec decât să rămân și să cad din nou pradă posibilității de a mă reîntâlni cu Boco, o doamnă pe care tata o admira în mod nejustificat, poate chiar cu falsitate, pentru că, având în vedere că începuse să publice în anii în care critica literară putea decide destinul unei cărți, se obișnuise să se înțeleagă bine cu recenzenții care dădeau dovadă de un periculos instinct de prădător. N-ar fi fost recomandabil să stea cu mâinile în sân în fața lor, să

rămână complet la cheremul dorinței lor de a face rău sau tendinței lor de a-l invoca mereu pe acel scriitor-fantomă care pentru ei ar fi fost scriitorul perfect : un povestitor pe care păreau să-l cunoască foarte bine pentru că erau ei înșiși, dar pe care nu erau capabili să-l întrupeze, nici măcar dacă încercau să scrie așa cum ar fi făcut-o acel autor absent mitificat.

Am călătorit până la Hollywood fără să-mi pot scoate din minte impresia că cea mai mare cucerire a fizicii din ultima vreme nu a fost teoria relativității, nici teoria cuantică, nici diviziunea atomului și, prin urmare, descoperirea că lucrurile nu sunt ceea ce par. Nu, cea mai mare cucerire a fost recunoașterea universală a faptului că încă nu am intrat în contact cu realitatea ultimă.

2

M-am dus la Hollywood și m-am cazat pe Sunset Boulevard, la ciudatul hotel Earle, la două sute de metri de locul în care fusese Garden of Allah, unde locuiseră în bungalow-uri atâția scenariști din anii '30, acum transformată într-o dezolantă parcare. Se zice că locul se aseamăna mult cu un sat din Maroc, sau cu ceea ce lumea de la Hollywood își imagina că ar fi un sat idilic din nordul Africii, și că de aceea au numit-o în acest fel exotic. Pe Sunset Boulevard locuiesc în continuare mulți scenariști, deși cei din ziua de astăzi nu sunt atât de rebeli și de delicați precum Faulkner, Fitzgerald și alții care trăiau aici altădată.

Ca să spun drept, decorațiunile interioare ale hotelului Earle sunt foarte ciudate. Le copiază pe cele ale inospitalierului hotel care apare în filmul *Barton Fink*, al fraților Coen. Desigur, le copiază cu un fel de *glamour* de patru stele, iar personalul hotelului nu se aseamănă nici pe departe cu cel din locul torid și straniu unde s-a cazat bietul Barton Fink, scenaristul interpretat de John Turturro, tânăr dramaturg abia venit de pe Broadway, unde triumfase fără a ști că succesul care l-a condus la Hollywood o sa-i aducă pieirea. Deși pieirea propriu-zisă, adevărata distrugere pentru Barton Fink, urma să-i vină chiar din interiorul hotelului, un loc infernal precum măruntaiele teribilului Hollywood.

Povestea pe care o spune *Barton Fink* este cea mai serioasă care se poate spune dacă te miști în cercurile cinematografiei și vrei să te specializezi pe subiectul eșecului. Este povestea felului în care arta literară a unui tânăr scenarist este distrusă de industrie. Hollywoodul pare să fi avut

dintotdeauna niște directori de tip kafkian specializați în eșecul fiecărui artist care ajunge pe Sunset Boulevard. Poate de aceea, de când am ajuns la hotelul Earle, în caz că asta urma să mi se întâmple și mie și cineva ar fi vrut să-mi facă rău ca bietului Barton Fink, am încercat să mă port ca un detectiv particular, nu ca un artist. Mai mult, am încercat să nu pierd niciodată din vedere faptul că pe aceeași stradă, prin aceleași locuri cu palmieri și stuc trecuse și William Faulkner, care a fost necruțător cu această lume : „Acolo se fac în continuare filme excelente și originale. Dar principalul meu sentiment cu privire la Hollywood e suicidul.“

Cred că, într-un fel sau altul, n-a fost niciun moment în șederea mea la Hollywood în care să nu țin deoparte cu hotărâre orice idee de moarte prin propria-mi mână. La atenția specială cu care vegheam să nu cad în nicio depresie (sau cel puțin să nu cad în niciuna mult prea curând) s-a adăugat lentă, dar ascendentă euforie pe care am simțit-o în orele petrecute în barul hotelului Earle, unde am învățat să „mă cresc“ așa cum doar cei timizi știu s-o facă pe scenă. Am vorbit cu multă lume. Am adoptat figura detectivului. Puneam întrebări indiscrete prefăcându-mă că-l caut pe un anume Skelton. Am ajuns să-i strecor barmanului, peste bar, câteva bancnote ca să-mi dea informații despre Skelton, agent imobiliar ; „poate tatăl lui Daisy Skelton“, adăugam uneori, conștient că nimeni de-acolo nu știe cine e Daisy Skelton. Desigur, nu-l văzuseră niciodată pe la hotel și, desigur, nici barmanul n-a vrut să-mi accepte banii. Câțiva scenariști mă priveau chiar cu admirație, pentru că eu eram, de fapt, ceea ce ei ar fi vrut să fie în viață : detectivi particulari.

Am băut mult atunci, mai mult ca niciodată. Și am învățat să mă vindec de mahnireală jucând ping-pong pe terasa hotelului, locul perfect pentru interacțiunea cu alții, acea activitate la care eu nu sunt tocmai un geniu. Am descoperit că acest sport (tenisul de masă) era cel mai la modă acolo. Îl practicasem mult în adolescență, ceea ce a înlesnit lucrurile. Am început să fiu cunoscut în întregul Earle ca un neînfrânt campion. Îmi ziceau Micul Dylan. Mai mult, eu îi încurajam să facă asta. Ziceți-mi Micul Dylan, le spuneam. Și aproape toată lumea îmi zicea așa. Cred că n-am fost niciodată atât de popular. Am descoperit că cei care susțin că în America e foarte ușor să ai succes nu se înșală. Printre pahare golite și meciuri animate pe terasă, datorită unor scurte perioade în care, ajutat de alcool, îmi pierdeam timiditatea, mi-am făcut prieteni. Micul Dylan în sus, Micul Dylan în jos.

Vorbind aproape cu toată lumea, în doar două zile și jumătate am obținut informații detaliate despre modul de viață pe care scenariștii din generația mea îl aveau la Hollywood (oraș care, după spusele lor, este mai degrabă o stare de spirit decât un loc pe hartă) și am observat, între altele, că nimeni nu cunoștea filmul *Trei camarazi*. Mai mult, niciunul dintre ei nu ținea deloc seama de trecut, de istoria cinematografiei, ba chiar îi întorseseră spatele. Și de îndată, la fel ca bietului Barton Fink, hotelul a început să mi se pară ciudat și infernal ; ciudat pentru că pereții camerei mele păreau că vorbesc, la fel ca în film, spunându-mi că niciodată nu voi ajunge departe cu cercetările ; infernal pentru că întregul hotel parcă voia să mă prindă într-o cursă și să mă transforme în tânărul scenarist care nu eram și să mă lase acolo, paralizat pentru totdeauna.

În cea de-a treia zi, printr-un concurs de împrejurări, pe când urcam pe terasă cu o paletă roșie de ping-pong, paleta mea favorită, m-am întâlnit în lift tocmai cu Louis H. Derek, producător cu vechime în branșă. Mi-am dat seama de îndată că acela era trenul pe care nu puteam nicicum să-l pierd. Din fericire, am înțeles imediat că, în loc să mă prezint ca detectiv, mi-ar fi prins bine să adopt rolul unui ziarist din Barcelona, prieten cu scenariștii care se întâlneau pe terasă. Și tot din fericire am înțeles că ar fi fost mai bine să trec direct la subiect, fără ocolișuri, pentru că n-aveam timp de pierdut. Liftul nu lăsa nicio clipă de răgaz, urca dintr-o suflare până la ultimul etaj. Iar în afara liftului nu mai aveam nicio șansă.

Astfel grăbit din cauza timpul pe care-l aveam la dispoziție, m-am mișcat repede și am reușit să-l plasez pe domnul Derek, din doar trei întrebări, chiar în centrul neliniștii și căutărilor mele. Omul a înțeles din prima ce voiam să știu după cele trei întrebări sau cele trei etape diferite ale atacului meu, și mi-a spulberat îndoiele cu o uimitoare ușurință. N-am crezut niciodată că va fi atât de ușor să obțin o astfel de informație. După ce s-a făcut că se gândește profund căutând ceea ce voiam să știu, a sfârșit prin a-mi spune că cineva încă mai este în viață.

Înțelesesem oare bine ? Nu-mi venea să cred. Încă neîncrezător, l-am întrebat dacă poate să-mi confirme. Mi-a surâs. În Culver City, dacă nu se înșela, la șaiszeci de kilometri de locul în care ne aflam, John Pechmann, unul dintre cei opt scenariști ai filmului *Trei camarazi*, mai era încă în viață. Avea peste nouăzeci de ani ; „moșneagul arțăgos“, după cum i se spunea, era încă în formă : bun grădinar, bun interlocutor și, mai mult, dacă

informațiile primite erau adevărate, un pensionar foarte activ. În ultimii ani se ocupase cu studiul și practica hipnozei.

Culver City era un orașel care avea legătură cu primele studiouri ale celor de la Metro Goldwyn Mayer. Bătrânul Pechmann locuia lângă Muzeul Tehnologiei din Jurasic, într-o căsoaie. Se pare că de treizeci de ani Pechmann nu mai băuse deloc alcool și se umanizase, ajungând să se comporte ca o persoană foarte la locul său. Însă, după cum observa chiar Pechmann, faptul că abandonase mirajul licorilor și voise să se înscrie în rasa umană îl făcuse să descopere că de fapt rasa umană nu există. Cu alte cuvinte, nu întâlneau mulți *oameni* în Los Angeles.

Într-un fel, situația lui Pechmann în încercarea lui de a se umaniza după o etapă de alcoolizare și abandon, mi-a amintit-o pe aceea a tatălui meu. După cum probabil știți cu toții, după ce a suferit câteva accidente zdravene și s-a lăsat de băutură, tata și-a pus și el multe speranțe în coborârea în lumea reală, dar a povestit de multe ori că a fost foarte dezamăgit să descopere că, spre deosebire de ceea ce își imaginase, lumea abstenenților era mai rea decât cea a alcoolicilor, fiind nemilos de inumană. Până la urmă i s-a părut că nu meritase efortul de a încerca să comunice cu lumea celor înțelepți și liniștiți, pentru că ea nu exista. Această convingere l-a determinat să se întoarcă (cel puțin în ultimele trei luni, din câte știu) în lumea alcoolului, hotărâre la care a contribuit și jenanta stare de instabilitate în care au intrat relațiile lui sentimentale.

3

În ziua următoare m-am dus la Culver City. Pe-atunci orașul mi se părea îndepărtat, deși astăzi mi-l amintesc apropiat, încântător, plin de copaci frumoși și de plăcute amintiri cinematografice. Aveam numărul de telefon și adresa lui Pechmann ; obținusem tot, reușisem să fac până și ca bătrânul scenarist să fie de acord să mă vadă. Louis H. Derek, crucial în aceste demersuri, a fost gata să mă însoțească, dar în ultima clipă și-a amintit că trebuia neapărat să meargă la o nuntă în Malibu și până la urmă m-am dus singur. Pe durata călătoriei, m-am hotărât să mă prezint bătrânului ca ceea ce eram – un tânăr cineast – și nu ca un ziarist sau detectiv particular. Aveam impresia că în astfel de cazuri cel mai bine e să fii simplu, să nu complic lucrurile, să nu mă prefac, să nu-mi inventez personalități duble, *să fiu eu însumi mai mult ca niciodată.*

Mă avantaja să mă prezint ca un tânăr coleg, ca un cineast în căutarea unei informații pentru un film pe care îl pregăteam. Nici vorbă să-i spun, de pildă, că în acest lungmetraj doream să filmez marele spectacol mondial al eșecului, văzut ca o brutală și gigantică extensie a realității provinciale care nu se schimbase mai deloc în țara mea de pe vremea lui Don Quijote. Nici vorbă să-i spun astfel de lucruri care păreau atât de bombastice și care în America sunau a limbaj terorist. Chiar dacă intenționez să-l întreb dacă-l cunoaște pe autorul frazei „Când se lasă întunericul...“, nici prin gând nu mi trecea să-i dau de înțeles, de exemplu, că îl caut ca să aflu cine, cu mult timp înainte ca eu să mă nasc, a rostit niște cuvinte al căror ultim, de fapt unic destinatar pe pământ aveam să fiu eu. Cu atât mai puțin aveam de gând să-i dezvălui speranța că odată găsit autorul frazei aș avea un fir hotărâtor de urmat pentru a mă apropia de adevărata mea identitate și de ceea ce puteam numi realitatea mea ultimă, a mea și a lumii în general. Sau să-i spun că aveam impresia că tatăl meu decedat nu părăsise încă această planetă pe care o numim Pământ și că uneori îmi intra în minte periodic și încerca să-mi transmită, fără succes, o parte din memoria și din experiența sa. Fără succes, pentru că mă împotriveam cum puteam acestui gen de atacuri nedorite care nu făceau altceva decât să complice totul și, în plus, păreau a veni din răzbunare pură, ca și cum el ar fi vrut să-mi zică : vezi, voiai să fii *autentic* pentru ca astfel să te deosebești de mine, voiai să scapi de umbra mea, dar nici măcar acum, fără viață cum sunt, n-o să-ți permit să ai un stil unic, propriu sau să te bucuri de mândria prostească de a te simți autentic ; atât ar mai lipsi !

Nu, nici vorbă de așa ceva. Ar fi fost o greșeală imensă, colosală să-i mărturisesc ceva din toate astea lui John Pechmann. Americanii sunt oameni foarte simpli, cred în morți care încă mai sunt foarte vii după moarte, dar nu în morți care se mișcă în felul în care îmi imaginam că o face tata prin lumea de dincolo. Căci stafia inconfundabil europeană pe care o simțeam foindu-se câteodată prin camera de la Earle era un spirit care n-avea chef de ceartă pe nicio temă, voia doar să mă ajute. Poate tocmai pentru că umbla prin apropiere și pentru că, văzându-mă atât de pierdut în univers, nu se putea hotărî să se ducă odată pe lumea cealaltă, până la urmă s-a întâmplat că în cea de-a doua noapte petrecută la hotel am visat ceva ce numai el putea să viseze. Doar el, nu eu, chiar dacă, spre uimirea mea, am visat eu. Normal că o întâmplare atât de neobișnuită m-a îngrijorat, asta în

ciuda faptului că nu era prima oară când trebuia să fac față unor viziuni care, fără îndoială, făceau parte din lumea personală a altora. În câteva rânduri, după ce luasem pastile de melatonină în călătorii transatlantice, ajunseseam să visez povești (proiectate cu perfecțiune și mister de un creator necunoscut) și intram în lumea unor oameni pe care nu-i cunoșteam și pe care, prin faptul că-i visasem, îi privasem de posibilitatea de a avea ei înșiși acele vise care le aparțineau.

În cea de-a doua noapte petrecută la Earle, l-am văzut în vis pe un prieten de-al tatei, pe care nu l-am cunoscut niciodată în persoană, dar de care întotdeauna am auzit vorbindu-se în familie. Mergea mecanic pe o străduță dintr-un oraș vechi, poate un oraș european. În schimb, n-aveam nicio îndoială că ploaia era mexicană. O simțisem cu ani în urmă în Ciudad de México și îmi atrăsese atenția pentru că, printr-un ciudat efect vizual, părea poluată. Aproape că părea o ploaie de la Cernobîl. Prietenul tatălui meu a intrat într-o sală de clasă și a început să scrie pe o tablă de un verde extraordinar de intens niște semne pe care eu nu le mai văzusem niciodată. Tabla s-a transformat într-o poartă încadrată de o boltă în stil arab, de un verde și mai intens, pe care el scria cu mișcări rare poezia unei algebre necunoscute : formule și mesaje misterioase ca niște semne cabalistice, evreiești, deși poate că semănau cu cele musulmane doar – musulmane din China –, sau doar cu cele italienești, de pe vremea lui Petrarca. Scria poezia unei algebre ciudate, fără patrie, care trimitea direct la centrul misterelor lumii.

Nu spun că aș fi întru totul sigur, dar se poate ca acest vis să fi fost influențat de faptul că, înainte să adorm, începusem să recitesc *Foamea*, romanul lui Knut Hamsun. Îmi place mult pentru că vorbește despre un tânăr rătăcit și despre evoluția minții sale. De fapt, este romanul care mi-a insuflat ideea de a ține un *Registru al Inconștientului*, care astăzi este un dosar în calculatorul meu, unde notez cercetările pe care le întreprind asupra căilor neașteptate ale gândirii mele. Îmi amintesc că pe Hamsun îl interesau schimbările secrete care se produc neștiute în colțuri îndepărtate ale minții, acele rătăcirii fără țintă din care pornesc gândul și simțirea, călătorii încă neumblate care se fac cu mintea și cu inima, ciudate activități ale nervilor, șoapte ale sângelui, rugi ale oaselor, toată viața interioară a inconștientului. Cred că nu mi-a rămas nimic atât de viu în minte ca aceste cuvinte ale lui Hamsun, atunci când le-am citit.

În fine, n-aveam de gând să-i spun lui John Pechmann nimic din toate astea, pentru că nu voiam să-l sperii. Am ajuns la el acasă, în Culver City, chiar la prânz, adică la ora stabilită. Casa lui, întocmai cum o descriese Derek, avea o splendidă grădină în stil oriental, deși vila era în stilul franțuzesc : trei etaje, încununată cu o mansardă elegantă. Înscrișă pe bolta porții de la intrarea principală se putea citi următoarea frază solemnă și ciudată : „Când cineva încearcă să-i înțeleagă pe ceilalți, înainte de toate trebuie să-și dezvolte propria personalitate.“

N-am înțeles bine ce voia să spună, dar mi-am notat-o în minte pentru ca mai târziu s-o trec pe curat într-un dosar foarte special al arhivei mele despre eșec. M-am întrebat dacă tocmai hipnotismul consolidase, în ultimii ani, „personalitatea“ gazdei. Ce știam eu despre tehnicile de sugestionare și de adormire ? Dacă Pechmann îmi deschidea subiectul, aș fi fost pierdut. Căutasem dinainte pe Wikipedia toate informațiile pe care le puteam găsi despre Pechmann și aflasem că făcea parte dintr-o familie înstărită din Decatur, Illinois, că învățase la Harvard și că, după mulți ani ca scenarist la Hollywood, când se pensionase sau ieșise din grațiile producătorilor, începuse să studieze istoria circului – nu a circului roman, ci a spectacolului artistic, de obicei ambulant, care poate include acrobați, clovni, magicieni, dresori de animale și alți artiști.

Apropo, citind această descriere mi-am amintit că, în copilărie, tata, iubitul vostru Juan Lancastre, i-a spus tatălui său că vrea să fie director de circ, deși de fapt, după cum a lămurit chiar el mulți ani mai târziu, ceea ce voia era să conducă ceva, orice, căci nu voia ca tatăl lui să-l conducă mereu.

Continuând cu Wikipedia și cu Pechmann : el luase lecții, fără prea mult succes, ca să devină magician și, până la urmă, grație unui profesor pakistanez care l-a instruit cu conștiinciozitate, a căpătat oarece talente de hipnotizator, care l-au făcut să scrie o carte celebră despre această știință și i-au oferit, de asemenea, o a doua faimă, poate mai importantă decât cea pe care, la vremea sa, a ajuns s-o obțină ca scenarist de mâna a doua la Hollywood.

Pechmann însuși mi-a deschis ușa. Se afla aproape de intrare, mi-a spus simplu, ca și cum s-ar fi scuzat. Un majordom se găsea la zece metri și părea nemulțumit că nu putuse deschide el. Pechmann mi-a zâmbit larg. Avea trăsăturile unui om foarte bătrân, așa cum mă așteptasem, dar și o figură tipică de nebun, lucru la care, sincer, mă așteptasem mai puțin. M-a

invitat în sufrageria principală a casei, dar s-a plictisit imediat să stea acolo și m-a dus într-un birou alăturat, o cameră oarecum ciudată, pentru că era, sau cel puțin așa mi s-a părut, birou și în același timp cabinet medical, sală de operații, cameră de zi, ceasornicărie, tripou de pocher și depozit de arme de foc și unelte de pescuit. Înscrise pe o grindă din tavan se puteau citi următoarele cuvinte : „Nimănui nu-i place să plece din Elsinor⁷ când afară vântul bate cu atâta putere.“⁸

Pechmann m-a văzut privind cu groază strania încăpere și oprindu-mă pentru a citi ce stătea scris pe grindă. A hotărât să ieșim și de acolo și m-a dus prin grădină până la o frumoasă seră de fier forjat verde. M-a invitat să mă așez pe ceea ce mi-a spus că e un scaun pentru oaspeți.

— Dar, până la urmă, de unde vine atâta fericire ? a întrebat pe neașteptate.

Nu știam ce să-i răspund, nici la ce fericire se referea, dacă o fi fost a lui sau a lumii întregi, sau a mea, atât de improbabilă. M-a întrebat ce mai face Louis H. Derek și i-am răspuns, ca și cum l-aș fi știut de-o viață, că-i merge foarte bine, că e foarte fericit. A vrut atunci să știe de ce e Derek atât de fericit și am văzut că intrasem într-o încurcătură. E foarte mulțumit de toate, i-am spus, pentru că a descoperit că, în ciuda a ceea ce credea el, familia lui îl iubește mult.

Pechmann a râs, ca și cum nebunul aș fi fost eu. Și apoi a vrut să afle lucruri despre mine. Sunt Vilnius Lancastre, i-am răspuns, m-am născut în Barcelona, un oraș de pe malul Mării Mediterane, cunoscut pentru Jocurile Olimpice desfășurate acolo. Am locuit dintotdeauna fie în acest oraș, fie în Madrid. Am lucrat în publicitate, având un mare succes, dar acum mă ocup doar de cinematografie, sunt regizor și pregătesc un film foarte, foarte lung, pentru care mi-ar prinde bine să știu ceva despre scenariul filmului *Trei camarazi*, al lui Borzage, la care ați participat, deși nu știu dacă vă mai amintiți.

Mă numesc John Pechmann, mi-a răspuns foarte serios și parodiindu-mă, am peste nouăzeci de ani și am fost conceput în hotelul Rebret din Decatur, Illinois. M-am născut în Spitalul Prezbiterian din acel oraș și am crescut în Brooklyn, New York. Am jucat baseball în Central Park și mi-am cunoscut secretara, care mi-a devenit mai târziu prima soție, la unul dintre acele baluri nesfârșite care se țineau înainte la Waldorf. Am stat patru ani cu Ruth. La sfârșitul căsniciei noastre, ea m-a însoțit la Hollywood atunci când

mi s-a cerut să lucrez la afurisitul de scenariu al filmului menționat de tine. Cum să nu-mi amintesc de *Trei camarazi*, dacă prima mea nevastă m-a părăsit pe când lucram la el ?

Ce întâmplare, credeți-mă că îmi pare rău, femeile sunt ca *ayahuasca*², am observat. Nici eu nu știam ce înseamnă cuvintele mele, dar nu știam ce să-i spun și nici dacă n-ar fi fost mai bine să tac. Nu-ți face probleme, toate astea au trecut, m-a informat. În cazul ăsta nu-mi fac probleme, am spus. Apoi, după ce-am așteptat în zadar să mă întrebe ce e *ayahuasca*, am trecut direct la subiectul care mă adusese până acolo. Are o memorie atât de bună, mi-am zis, încât e în stare să-și amintească informația pe care o caut. Când se lasă întunericul, întotdeauna avem nevoie de cineva, am spus. El a repetat fraza de două ori. O dată și încă o dată, foarte rar. Ultimul pas al rațiunii constă în a recunoaște că există o infinitate de lucruri care o depășesc, a remarcat apoi. Nu vă înțeleg, am spus, sau poate că vorbiți așa pentru că vă depășește ceva în momentele acestea. Fraza asta, a răspuns. Nu înțeleg, am insistat. Fraza e ceea ce mă depășește, m-a lămurit. Și ce e cu ea, am întrebat, deși nu știam dacă vorbește despre fraza mea sau despre a lui. Nimic, a spus, doar că o uitasem și acum mi-o amintesc. Și a rostit-o rar, cu voce tare : Când se lasă întunericul, întotdeauna avem nevoie de cineva.

Părea foarte emoționat și a fost un moment care mi s-a părut etern. L-am întrebat de ce îl emoționase fraza. A negat că fraza l-ar fi emoționat și mi s-a părut că atmosfera devine încet-încet claustrofobă. Preț de câteva momente, am simțit că, regăsind el fraza, eu rămăsesem în mod tragic fără ea. Dar nu voiam să mă abat de la cercetarea mea, de la căutarea realității ultime.

L-am întrebat dacă din întâmplare își amintește cine era autorul acelor cuvinte despre întuneric și singurătate. Ieri la cină am mâncat șuncă rece, salată și cartofi, dar când am gustat salata, a trebuit s-o scuip, a spus. Nu înțelesese întrebarea. Asta am dedus eu, dar n-am avut timp să confirm acest lucru pentru că mi-am dat seama alarmat că senzația de claustrofobie creștea și că privirea lui era ciudat de fixă, ca și cum ar fi vrut să mă hipnotizeze. În ce încurcătură m-am vârat, m-am gândit. Toate mișcările mele din momentele care au urmat au avut ca scop să-l împiedic pe nebunul acela să mă lase acolo țeapăn, adormit. Îmi ajungea tata, care încerca din când în când să-mi injecteze memoria lui. În mod curios, tata (vă amintesc

sau vă informez pe toți, dragi membri ai clubului, că, de când a murit, mă însoțește într-un mod cu totul special) avusese grijă și evitase să se apropie de mine în această vizită acasă la Pechmann. De parcă mirosise vreun pericol.

Voia să mă hipnotizeze și m-am împotrivit doar pentru scurt timp. Când m-am trezit, trecuse o oră, așa mi-a spus el. Întrucâtva neliniștit, am verificat pe ceasul meu : fix o oră. El stătea acolo în continuare, privindu-mă, dar fără forța cu care o făcuse cu o oră în urmă, acum mă observa mai degrabă cu tandrețe, ca și cum n-ar fi vrut să mă îngrijoreze sau să mă sperie. Trebuie să-ți mărturisesc, mi-a spus, că e de admirat că modul tău de a povesti lucrurile nu se bazează pe emoție. Nu înțeleg, i-am răspus. Cred că mă poți înțelege cât se poate de bine, a remarcat el, căci ceea ce spun despre modul în care vorbești atunci când ești hipnotizat se poate spune și despre proză, în comparație cu poezia : proza n-are nevoie de emoție, și asta va fi întotdeauna în favoarea ei, în favoarea prozei. Vă înțeleg din ce în ce mai puțin, i-am explicat. Proză și poezie, despre ce vorbiți ? Și, apropo, de ce m-ați hipnotizat ? Cine vă credeți ? Sau nu m-ați hipnotizat ?

La ultima întrebare mi-am simțit glasul gătit îngrozitor și cu siguranță i-am părut complet ridicol. Dar nu mi-am pierdut cumpătul și mi-am păstrat figura indignată. Eram chiar foarte indignat, nu mă prefăceam. Eram cât se poate de supărat din cauza celor întâmplate. Dar în același timp eram conștient că nu mai puteam îndrepta lucrurile, adică nu mai puteam face mare lucru ca să reduc efectele înșirării de prostii pe care sigur i le mărturisisem.

Îți spun că nu ești poet, că vorbești în proză, m-a lămurit. A fost un moment dificil, căci mi s-a părut că înțeleg că, de fapt, îmi spunea că eu nu sunt poet pentru că-i vorbisem fără a arăta emoție, îi vorbisem în proză atunci când eram hipnotizat. N-aveam de gând să-i cânt în strună la așa ceva.

Culmea, a început și o furtună. Cerul s-a întunecat. Când se lasă întunericul, m-am gândit, întotdeauna avem nevoie de cineva. A început să plouă torențial. Pechmann s-a scuzat. Mi-a spus că poate să pară extraordinar de nepoliticos că mă hipnotizase și că își cere scuze, dar că e bine să știu că el are obiceiul să se poarte întotdeauna astfel, toată lumea știa asta și credea că fusesem anunțat. Apoi a întrebat dacă vreau să știu despre ce-i vorbisem cât timp fusesem sub puterea lui. De curiozitate nu

duc lipsă, am răspuns. Despre realitatea ultimă, a anunțat. Am rămas oarecum surprins și m-am întrebat, foarte intrigat, ce i-aș fi putut spune eu despre realitatea ultimă. Ai afirmat că ai venit aici în căutarea ei, mi-a explicat. N-am venit aici pentru ca dumneavoastră să aflați că eu caut realitatea ultimă, ci ca să aflu ceva ce numai dumneavoastră știți. Dar vezi tu, nu mai cauți realitatea ultimă, sau cel puțin asta mi-ai spus. Nu înțeleg, vorbiți-mi mai clar, l-am rugat. Ai găsit acea realitate, mi-ai zis asta cât timp erai hipnotizat. L-am privit cu surprindere. Ai început prin a-mi explica, a continuat, că ai venit la Culver City pentru că auziseși că pe aici umbla tatăl tău. Imediat ai rectificat : nu, nu tatăl meu ; părintele frazei. Ai rectificat din nou : nu, de fapt ce mi s-a spus e că pe-aici umbla persoana care ar putea să-mi dea un indiciu despre identitatea autorului frazei. Normal, eu nu te înțelegeam deloc. Ești persoana cea mai ciudată pe care am hipnotizat-o și acum nu-mi mai rămâne decât să te întreb dacă fraza era aceea din *Trei camarazi*. Am început să înțeleg câte ceva abia când n-ai mai vorbit despre tatăl tău și despre alți tați, căci păreai că ai toți tații din lume. În discursul tău, să-i spunem de somnambul, ai luat-o iar de la capăt și ai spus că pătrundea în tine realitatea ultimă, și atunci ți-am cerut să-mi spui exact ce pătrundea și mi-ai vorbit de o plajă și de un suc de papaia și de un cântec în care se bea mango. Apoi mi-ai vorbit de o călătorie cu trenul, trecând prin satele miniere din vestul Virginiei, prin Ashland, Kentucky, prin Olive Hill și Morehead, într-o permanentă liniște câmpenească și printre dealuri care se înălțau ca să legene trenul idilic ce aluneca de-a lungul văii. Apoi mi-ai vorbit de o haină de vizon cumpărată la mâna a doua de la New York, dintr-un magazin de pe Strada 50, și apoi de întregul cosmos, și ai spus că toți suntem unul singur și o singură sursă de energie și că tu ești tatăl tău și mama ta, precum și fiul tău și toți oamenii din lumea întreagă. Ți s-a luminat fața cum n-am mai văzut niciodată să i se lumineze cuiva atunci când ai spus că te afli în fața realității ultime. Până la urmă se pare că realitatea finală era sunetul ploii călduțe căzând pe acoperișul de fier.

4

Am privit încet în sus, către acoperișul serei. Să fi fost aceea realitatea ultimă ? Nu știu de ce, dar acel acoperiș mi-a amintit de o noapte în care m-am dus cu tata să ne plimbăm până la gara din Portbou și am văzut că

rămăseseră închise acolo zeci de păsări care se loveau de bolta de fier și țipau toate cu o spaimă aproape umană, făcând un zgomot infernal.

Bătrânul Pechmann mă privea ca și cum aș fi fost o vedenie. Dacă mi s-ar oferi să trăiesc din nou, aș pune doar o condiție în contract : să nu trebuiască să mă emoționez mai mult decât e absolut necesar. Nu știu ce vreți să spuneți, i-am zis, și am evocat în sinea mea melodia *Under the mango tree*, un mod de-a alunga groaza pe care mi-o provoca nebunia bătrânului, precum și groaza de a-i fi spus atâtea lucruri omului acelaia, unele chiar fără legătură cu lumea mea reală, precum acel tren minier din vestul Virginiei care mi se părea atât de străin. Mi se părea imposibil ca eu să-i fi vorbit despre un tren pe care nu-l văzusem.

Și ai mai spus, a adăugat Pechmann, că ploaia pare plină de mesaje scrise într-un cod secret și că noi căutăm ceva în ea, nu știm ce anume, dar care s-a pierdut. Toate astea, precum și altele pe care mi le-ai mărturisit, m-au făcut să mă gândesc mult. Și puțin, în același timp. Întotdeauna gândim mult și puțin, nu ți se pare ?

Mi s-a părut frumoasă povestea cu mesajele și cu codul secret, deși nu mi se părea posibil să fi povestit eu asta. Poate că era ceva ce gândise odată, într-o oarecare zi, pasagerul trenului minier din Virginia care pătrunsese în călătoria mea somnambulă. Cine să fi fost pasagerul acela ? Juan Lancastre n-a fost niciodată în Virginia. Deci nu părea a fi vreun gând de-al tatei care să se fi infiltrat în mine. Să fi fost oare un gând pierdut, un gând tocmai de-al celui care scrisese fraza despre întunerice și singurătate care mă adusese până aici ?

Pe mine mă interesează să știu care dintre cei opt scenariști a scris în *Three Comrades* fraza despre înserare care mă emoționează atât de tare...

Oficial erau opt, dar eu știu că într-un fel au fost nouă, m-a întrerupt Pechmann, din nou cuprins de emoție. Văzându-l din nou atât de emoționat, am încremenit de mirare. Nouă, a repetat, și am observat o lacrimă alunecându-i pe obrazul stâng. Cel de-al nouălea, a continuat, a fost scenarist doar câteva secunde și era tatăl meu, bărbatul care s-a căsătorit cu mama mea. I se spunea Harlem, a continuat cu glas aproape sugrumat. Multă vreme eu am fost „fiul lui Harlem“.

— Harlem ?

Nu era afro-american, cum probabil vă gândiți, a continuat Pechmann, dar locuise în cartierul cu același nume din New York și câțiva prieteni i-au

pus porecla asta care amintea de ghetou. Când eram tânăr, mă ținea sub control strict, mă supraveghea mereu, nu mă lăsa să fac nici un pas de unul singur. Era un om foarte încăpățânat în toate și își luase atât de mult în serios rolul de tată încât se purta ca atare, necruțător, ca și cum ar fi trebuit să dea socoteală până în cel mai mic amănunt în fața unui tribunal al Bunului Comportament Patern. N-am cunoscut pe nimeni mai tiran ca el. Lucrase toată viața ca funcționar public în Decatur și n-a înțeles cum de mi-am lăsat studiile la Harvard ca să mă ocup de cinematografie. A venit anume la Los Angeles cu intenția de a-mi distruge viața și de a face să fiu concediat de la serviciu. A făcut scandal în fața unui șef de personal și a unui producător, deși încurcăturile astea deplorabile nu l-au ajutat cu nimic, pentru că șefii mei i-au explicat că eu sunt major și chiar i-au arătat că-și pierduse capul. A încercat orice, mai ales să-mi submineze moralul.

— Știți că și eu am avut un tată foarte implicat în rolul de părinte ?

— Al meu era cât se poate de implicat în rolul ăsta. A pus bazele Clubului Părinților din Decatur, un club care există încă. Pentru că detesta munca mea de scenarist, ataca din plin toate acele lucruri, pentru el necunoscute, care aveau legătură cu scrisul. Ca să fiu sincer, prin acea activitate îmi cucerisem o oarecare independență față de el, chiar dacă ea semăna cu cea a viermelui care, atunci când piciorul cuiva îi strivește partea dinapoi, încearcă să se elibereze cu cea din față și se târăște la o parte. Dar adevărul e că, într-un fel, scriind mă simțeam în siguranță, pentru că cel puțin puteam respira, ceea ce, ca să spun drept, era deja mare lucru pentru mine și pentru viața precară pe care o duceam. Nici nu-ți poți imagina repulsia pe care el o simțea față de activitatea mea de scenarist, chiar dacă eu întâmpinam dezaprobarea lui cu o bucurie ascunsă. Și chiar dacă-mi rănea orgoliul, disprețuind cu atâta cruzime tot ce făceam eu, oricât de îngrozitoare ar fi fost dezaprobarea și interdicțiile lui, eu puteam respira, era un mod foarte eficient de a mă încuraja să continui.

5

În mod oficial, a continuat Pechmann să povestească, am fost întotdeauna opt scenariști, dar, într-o zi pe care tocmai mi-am amintit-o datorită ție, o zi cu o lumină aproape supranaturală pe care n-am uitat-o, la căderea serii, am fost nouă în biroul nostru de pe Williams Green Boulevard. Ne întâlniserăm toți opt când s-a deschis o ușă și a apărut tata, a apărut Harlem, fumând un

trabuc de dimensiuni colosale ; era beat turtă și avea de gând să mă ia de-acolo pentru totdeauna. Ceilalți scenariști au rămas înmărmuriți și singurul care i-a cântat în strună tatei a fost Francis Scott Fitzgerald. O să-ți spun exact ce-am gândit în acel moment. M-am gândit că, de când mă știu, mă chinuisem să-mi afirm pe plan spiritual existența, încât toate celelalte îmi rămâneau indiferente. Era ridicol să-l văd pe tata încercând să-mi distrugă cariera la Hollywood, dar cel mai rău era să mă simt atât de gol în univers. Din fericire, hohotele de râs ale lui Fitzgerald făceau totul mai suportabil, chiar dacă, atunci când i-am spus că domnul beat era tata, până și Scott a rămas fără cuvinte : serios, mișcat, cu siguranță cuprins de milă pentru ghinionul pe care-l aveam cu un astfel de patriarh. Și spun patriarh și nu tată pentru că așa l-a numit Scott însuși.

Venerabile patriarh, fiți bun... Venerabile patriarh, liniștiți-vă... A continuat tot așa. Lăsați-ne să lucrăm, venerabile patriarh... Era nostim să-l aud pe Fitzgerald spunându-i tatei așa. Vă vorbește bădăranul, nu patriarhul, a spus tata, vă vorbește cel care vă spune că John vine cu mine, s-a terminat cu desfrâul.

Oare tata într-adevăr considera Hollywoodul un desfrâu sau considera un desfrâu a fi scrie filme ? N-am știut niciodată și nici n-o să știu vreodată. A trecut o grămadă de timp de atunci. Se pare că a recurs la scuza asta de tip religios și moral ca să-și justifice atitudinea nepoliticoasă. Nu a fost lăsat să facă ce voia și au fost chemați paznicii. Pe când îl scoteau afară, a izbucnit în plâns. A fost un moment emoționant, ce vrei să zic ? S-a uitat afară, unde se vedea lumina magică ce inundă orașele din California în cele de pe urmă minute ale înserării, și ne-a mărturisit tuturor cât de singur e pe lume, spunând, printre sughițuri destul de ridicole – pentru că se datorau alcoolului în exces și pentru că nici nu mai sunau a suspine : „Când se lasă întunericul, întotdeauna avem nevoie de cineva.“ Ne-am uitat unii la alții. Fraza era minunată și se potrivea atât de bine cu scenariul nostru că a intrat direct în el, toți opt am convenit să o includem în film. Deci cum să nu-mi amintesc de fraza asta, prietene ? Cât timp erai hipnotizat și vorbeai de mulțimea ta de tați, eu mi-am amintit toate astea. Să fiu scenarist era singura mea posibilitate de a mă elibera de tatăl meu, dar el s-a infiltrat și în acest teritoriu care era singurul în care eu puteam simți că sunt o ființă unică și nu o „ființă cu tată“, dar și acolo s-a strecurat, a intrat cu bocancii.

Agresivitatea lui era, printre altele, epitaful meu, m-am gândit. Și n-am spus nimic, pentru că sigur nu m-ar fi înțeles. Așteptările mi se împliniseră cu vârf și-ndesat, chiar dacă, în momentul acela, impresia că bătrânul scenarist era nebun de legat mă făcea să mă îndoiesc de toate, până și de ceea ce auzisem ; nu putea fi altfel. Preferam să cred că el își inventase povestea și astfel epitaful meu n-ar fi luat forma agresivității lui. În orice caz, nu știam ce să-i spun lui Pechmann, nu-mi venea nimic în minte, și până la urmă i-am spus că-i mulțumesc că fusese atât de solidar cu mine în problema relațiilor dintre copii și părinți, care sunt întotdeauna dificile. Într-una din zilele următoare voiam să vin să-l iau cu mașina și, ca să nu intru în casă, să mă plictisească din nou, am propus să mergem amândoi la Decatur să vizităm Clubul Părinților.

Pechmann m-a privit cu uimire, uitându-se la mine ca și cum eu aș fi fost nebunul. S-a lăsat o lungă tăcere, timp în care el s-a uitat în sus, la acoperișul de fier, ca și cum acolo ar fi putut regăsi și alte momente din acea întâmplare din trecut. Apoi, tot în tăcere, am ieșit din seră și ne-am întors în casă, unde l-am rugat pe majordom să sune la dispeceratul de taxiuri. A reacționat cu mare întârziere până și-a dat seama ce-i spusese, ca și cum și el ar fi fost cel hipnotizat. I-a luat și mai mult timp să sune la dispecerat. Mi s-a părut că ploaia se întetește. Preț de o clipă m-am gândit că rămăsesem blocat acolo. În timp ce furtuna părea că devine mai puternică, Pechmann a continuat să vorbească despre blestemul de-a fi avut un tată ca al lui. Deja îl numea cu familiaritate Harlem ; a ajuns la un moment dat să-i spună chiar Harlem Pechmann.

Harlem Pechmann Bocanc, m-am gândit eu.

Taxiul nu mai venea și a trebuit să sunăm din nou la dispecerat. Scena i-a amintit lui Pechmann de altă convorbire telefonică, pierdută în timp, dar a cărei amintire, a spus, tocmai o reînviasem. În așteptarea taxiului, m-a poftit din nou în camera pe care o detestam, în biroul acela care funcționa în același timp pe post de cabinet medical, sală de operații, cameră de zi, tripou de pocher și depozit de arme de foc și unelte de pescuit. Și acolo, în timp ce ploaia cădea tot mai violent, iar eu mă rugam să vină mai repede mașina care trebuia să mă salveze, Pechmann mi-a povestit că ultima dată când vorbise cu tatăl lui fusese la telefon, o convorbire din acelea de pe vremuri, o convorbire eroică, după cum mi-a spus. A sunat la Decatur și, după câteva discuții inițiale în contradictoriu cu telefoniste nebune, a auzit

vocea îndepărtată a tatălui, sau ceea ce el a presupus că era vocea lui, pentru că, nemaiauzind-o înainte la telefon în toată puritatea și deplinătatea sa, atât de diferită de vocea pe care era obișnuit să o asculte având dinainte chipul atât de familiar al tatălui (sau, cum ar spune Stephen King, văzând partitura familiară a chipului său), n-a recunoscut imediat vocea patriarhului, atât de schimbată și de îndepărtată.

Era, a încheiat Pechmann, o voce suferindă, a cărei fragilitate nu era atenuată, nici ascunsă (cum se întâmpla de obicei când îl vedea față în față) de masca atent așezată a trăsăturilor sale. Acea ciudată voce îndepărtată și atât de reală dezvăluia crudul adevăr, cât de trist era posesorul ei și cât de adânc căzuse deja în groapă. Câteva zile mai târziu, bătrânul cu vocea slabă, învăluită parcă într-o ceață, a murit și s-a transformat și el într-o ceață neliniștitor de impenetrabilă. Iar fiul lui a trebuit să înțeleagă că, din acel moment, de fiecare dată când voia să-și amintească de odinioară despotica, acum încețoșata figură a tatălui, nu-i rămânea altceva decât să evoce dureroasele sale ultime cuvinte din acea convorbire telefonică, în care vocea patriarhului i s-a părut de nerecunoscut : Fiule, n-am nici cel mai mic chef să te revăd. Nici măcar de extratereștri n-aș avea chef.

6

Când în sfârșit mi-a venit taxiul, aproape ca prin minune aș zice, pentru că acea casă părea o adevărată cursă de șoareci, majordomul a greșit momentul când să mă acopere cu umbrela și dintr-odată m-am trezit ud până la piele, atât de puternică era ploaia în acel moment. Pe când taxiul se îndrepta către ieșire, m-am întors și m-am uitat, ca pentru a-mi lua rămas-bun de la casa aceea mare și ciudată, și-am hotărât să-mi notez în carnețel inscripția gravată cu grandilocvență pe bolta ușii. Mai târziu aveam de gând să o notez și în arhiva digitală despre eșec pe care o construiesc. Până la urmă n-am notat nimic și am reușit oricum să mi-o amintesc.

Acum știam : scenaristul cu cea mai scurtă carieră de la Hollywood, un tip pe nume Harlem, fusese cel care trasase linia vieții mele și-mi schițase destinul. Cazul era rezolvat. Un caz ciudat, m-am gândit, căci se termina cu o convorbire telefonică și cu vocea stinsă a unui patriarh. Un caz ciudat, dar asta e. Philip Marlowe¹⁰ ar fi cercetat în continuare, dar eu deja nu mă mai simțeam în stare, pentru că, oricât aș fi continuat să caut, n-aș fi găsit mai mult decât ceea ce găsisem deja : o voce nerecunoscută, poate vocea pe care

urma să-mi fie dat s-o aud în ziua în care în sfârșit urma să am cu adevărat acces la realitatea ultimă... Oricât de mult m-aș fi încapățânat, nu puteam să schimb ceea ce părea evident. Ancheta mea fusese rezolvată. Știam acum ceea ce voisem să știu : un tip pe nume Harlem, scenaristul cu cea mai scurtă carieră din lume, îmi scrisese destinul. Regulile jocului cereau să nu consider inutil nimic din ceea ce descopeream datorită frazei-imbol. Crezusem că voi eșua în ancheta mea și totuși nu se întâmplase deloc așa. De fapt, dacă exista un eșec în vizita făcută la casa din Culver City, acesta nu era altul decât faptul că eu eșuasem în a-mi atinge obiectivul de a eșua. Ce grele devin uneori încercările de a eșua, m-am gândit enervat dintr-odată, aproape furios. Dar apoi mi-am dat seama că nu era așa de grav. În plus, nu mai conta că nu eșuasem, ci reafirmarea frazei pentru uzul meu personal. Oare nu era formidabil că datorită acelei fraze a scenaristului Harlem eu dispuneam de un impuls eficient pentru a descifra misterele lumii și a descoperi noi realități ?

Mulțumescu-ți ție, Harlem.

7

Mi s-a părut că Vilnius ajunsese la capătul puterilor după acel Mulțumescu-ți ție, Harlem, dar a fost o impresie falsă. O pereche bună de ochelari pentru miopie (aceea pe care de-atâta vreme mă împotrivesc s-o port) m-ar fi făcut să observ că Vilnius își păstrase toată energia și nu voia decât să facă o pauză strategică de care să se folosească pentru a despărți povestea scenaristului Harlem de *Cursa de șoareci* despre care îmi vorbise la intersecția străzilor Calvet și Diagonal și pe care se pregătea, în momentele următoare, să-l pună în scenă.

Îmi amintesc că în scurtul moment cât a ținut acea pauză mi-am imaginat că mă transformasem deja într-un scriitor care nu mai scrie, într-o ființă pe deplin fericită, eliberată de jugul profesiei mele și de oda pentru rectitudine literară, care fusese toată viața mea. Mi-am imaginat că merg pe o stradă cețoasă. La un colț, cineva mă întreba cu ce mă ocup acum, că nu mai fac parte din tagma celor care mângălesc hârtia, și eu răspundeam ceea ce Diaghilev¹¹ a răspuns odată când a fost întrebat cu ce se ocupă de fapt în baletul rus, pentru că nici nu compunea, nici nu cânta la vreun instrument, nici nu dansa :

— Nu fac nimic, dar sunt indispensabil.

⁷ Locul de desfășurare al acțiunii din *Hamlet*.

⁸ Replică din *El incierto señor Don Hamlet*, piesă de teatru a scriitorului galician Álvaro Cunqueiro.

⁹ Băutură halucinogenă preparată din liana cu același nume, plantă cu efecte narcotice, originară din Ecuador și Peru.

¹⁰ Detectiv particular, personaj creat de Raymond Chandler și care apare într-o serie de romane, cum ar fi *The Big Sleep* și *The Long Goodbye*.

¹¹ Sergei Pavlovich Diaghilev, critic de artă rus, mecena și impresar în domeniul baletului, fondator al companiei de balet Ballets Russes.

V

Cursa de șoareci

1

Mulțumescu-ți ție, Harlem, a repetat Vilnius. S-a oprit, s-a relaxat câteva momente și a urmat o pauză care n-ar fi trebuit să fie lungă, dar care a scăpat de sub control, creând o breșă infimă prin care s-a strecurat lumea tatălui său, specialist tocmai în astfel de pauze. I-a luat ceva să reacționeze și, când a făcut-o, și-a dat seama de greșeala pe care o comisese luând o pauză, căci aceasta îi permisesese lui Juan Lancastre să găsească un gol prin care să se agite și să încerce din nou să-i injecteze încă o doză de memorie și experiență, dar cu din ce în ce mai puțin control, ca și cum puterile i-ar fi fost deja secătuite, iar el ar fi avut doar momente de dezorientare. În ultima vreme, mesajele pe care le primea de la tatăl său erau foarte rare și slabe, iar când le primea, apăreau sub forma unui ghem imposibil de descifrat. Chiar și așa, Vilnius a simțit că-i este greu să pună capăt pauzei. Poate că publicul nu observa nimic, dar el se simțea ca și cum ar fi fost prins în gara de la Portbou, ca o pasăre închisă, cu zborul întrerupt. O adevărată ironie a destinului, el fiind fiul celui devenit celebru tocmai pentru tratatul *Sabotarea*, o lucrare foarte completă privind arta de a pune piedici în calea curgerii lucrurilor care vor să se continue fără obstacole ; un tratat despre un subiect până la urmă foarte contemporan și în care tatăl lui întotdeauna a aspirat a fi specialist. Deși după aceea a scris *Fluiditatea*, carte care combătea cu umor, una câte una, toate ideile din cartea lui cea mai celebră.

Tatăl său a fost cu adevărat un specialist în a se transforma în fiecare carte. Își schimba personalitatea în fiecare dintre ele. Nu cu mult înainte să moară, un ziarist l-a întrebat cine este el de fapt, iar Lancastre a răspuns ca și cum ar fi fost Bob Dylan în rolul lui Alias, în filmul despre Pat Garrett.

— Cine sunt ? Bună întrebare !

Altă dată, în fața aceleiași întrebări, a răspuns oarecum similar, dar poate mai surprinzător.

— Cine sunt ? Mă numesc Pedro Páramo, ca toată lumea. Familia mea este aer și eu sunt un amestec al vocilor și amintirilor mai multor vii și morți.

2

Asaltat de fantoma tatălui și de mulțimea de detalii indescifrabile care puseseră stăpânire pe nevinovata lui pauză, Vilnius făcea eforturi serioase în fața membrilor clubului Lancastre să iasă din impas.

— Hamlet ?

Această întrebare a fost singurul lucru pe care l-a înțeles din limbajul confuz al aparițiilor paterne. Situația a devenit stânjenitoare, deși membrii clubului nici nu păreau că-și dau seama că el se blocase complet ; vorbeau între ei, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic ; poate că se relaxau și ei după monologul hollywoodian al nefericitului fiu al idolului lor.

Pentru mulți, pauza nici nu era de fapt pauză, în schimb pentru Vilnius era o dramă, căci, pe măsură ce treceau secunde, pe măsură ce cădeau unul după altul minutarele ceasului, care păreau că i se strecoară în minte, reușea din ce în ce mai puțin să-și dea seama cum să facă pentru a relua cuvântul.

În cele din urmă s-a cufundat într-un secundar (o experiență prin care sigur nici tatăl lui nu trecuse), crezând că n-o să mai iasă niciodată de acolo. Aflat în cumpănă, într-un profund impas, tânărului Vilnius a ajuns să i se pară că membrii clubului vorbeau între ei despre Lancastre, care i-ar fi cerut fiului său răzbunare pentru asasinarea lui. De fapt, nu asta îi cerea fantoma tatălui său ? Deși nu era logic ca membrii clubului Lancastre să gândească așa ceva.

S-a calmat văzând că cei prezenți nu vorbeau nici pe departe despre asta, sau mai bine zis vorbeau despre orice, mai puțin despre asta. A tras cu urechea la mai multe discuții simultane, și s-a oprit în special asupra uneia, al cărei subiect era posibilitatea ca Dumnezeu să se numească Harlem și să fie scenaristul cu cea mai scurtă carieră din univers, un bărbat cu barbă albă care într-o zi a scris fraza de început și-apoi a uitat de restul manuscrisului, sau, similar, s-a lăsat înlocuit de un număr infinit de zei, toți mai productivi decât el în a crea povești.

— Eu aș zice că Harlem a hotărât să tragă un pui de somn și nu s-a mai trezit, a auzit-o Vilnius pe una din membrele clubului.

— În ziua când s-o trezi, i-a răspuns alta, va rămâne uimit văzând ce a știut lumea să construiască pornind de la fraza lui de început.

Ca și cum ar fi fost gata să pice de somn, amețit după pauză, lui Vilnius i-a căzut capul pe piept și i s-a părut că fantoma, ca și cum ar fi vrut să-și dezmintă presupusa slăbiciune, reușește preț de câteva momente să se

infiltreze în el cu o tenacitate pe care părea că o uitase și îi vorbește de un craniu mare și fragil ca un ou sub degetele sale, care-l mângâiau. Dar a observat imediat că era vorba doar de o forță trecătoare și că atacul energic din primele zile cu siguranță nu se va mai repeta.

Chiar și-așa, unele încercări de infiltrare își atingeau ținta. Mi-ar plăcea să știu, i s-a părut că spunea părintele lui, de unde ai scos ideea că aș vrea să mă lipesc de tine. Nu te mai gândi la prostii, trebuie doar să știi că se apropie momentul în care va trebui să mă abandonez chinurilor în flăcările sulfuroase, dar deocamdată sunt condamnat să rătăcesc în noapte și să-ți cer să-mi conduci răzbunarea.

Flăcări sulfuroase ! Asta chiar că suna hamletian, ca în Shakespeare. Unde mai pui și craniul acela ca un ou !

Lui Vilnius i-a mai alunecat o dată capul pe piept, ca și cum ar fi fost gata să se lase dominat de o forță amenințătoare. În ultima vreme, toată lumea vrea să mă hipnotizeze, gândea oarecum amuzat.

— Hamlet ?

Măi să fie ! De ce insista atâta ? Era convins că tatăl lui, oricât de slăbite i-ar fi fost puterile, avea plăcerea să-l întrerupă chiar și în momentele amuzante.

3

Nu știi niciodată cine ești. Ceilalți sunt cei care îți spun cine și ce ești. Îți explică de-atâtea ori și-n atâtea feluri, că până la urmă nu mai știi deloc cine ești. Fiecare spune altceva despre tine. Chiar tu însuți îți schimbi constant părerea. Plus faptul că te străduiești să-i surprinzi pe ceilalți fiind mai multe persoane în același timp ; până la urmă sfârșim prin a nu avea nici cea mai mică idee despre cine suntem sau cine am fi putut fi. (Juan Lancastre, *Sabotarea*)

4

— Scuză-mă că te întrerup, dar deja e clar că ocupi timpul pe care în seara asta aveam de gând să i-l dedicăm tatălui tău. În orice caz, considerăm că poți rămâne pe la Hollywood, pentru că acolo erai acum, nu-i așa, Vilnius ? a intervenit Montse, cu multă prudență și cu un surâs amabil.

— Îmi pare rău pentru colocviul pe care i l-am răpit tatei în timp. (Vilnius s-a încurcat spunând asta, poate pentru că încă mai păstra urme din

multitudinea de detalii care i se strecuraseră în gând în timpul pauzei.) Scuze, adică îmi pare rău că i-am răpit timpul lui Lancastre în cadrul acestui colocviu. Dar vreau să știți că într-un fel, și o spun în mai multe sensuri, el n-a fost absent în niciun moment din ceea ce v-am povestit. În fond, pe tata îl cunoașteți mai bine decât când ați intrat aici. Și sunt sigur că-l vedeți mai bine dacă-l priviți dintr-un punct de vedere care să nu fie central, de preferință lateral...

— Lateral ? a surâs Montse.

— Cu coada ochiului, dintr-o parte. Familia era aerul lui, așa a spus odată. Tata a fost întotdeauna un amestec de voci și amintiri, de oameni morți și vii... Cât despre faptul că aș fi fost pe la Hollywood...

— A fost un fel de a spune.

— Desigur, Montse. Dar nu eram tocmai acolo, la Hollywood. Dar e adevărat că-mi place să-mi amintesc călătoria asta atât de recentă. Îmi amintesc atâtea încât tocmai mi-am dat seama că am cunoscut acolo un tip care, de ani de zile, pregătește o biografie exhaustivă a lui Mankiewicz¹². E o persoană pe care mi-a făcut plăcere s-o cunosc. Mi-a amintit de bunicul meu din partea tatei, nu știu de ce. Vorbind cu el, mi-am dat seama că se poate face o teză interesantă despre importanța operei lui Mankiewicz în lumea tatălui meu. Vedeți cum nu-i refuz marelui Lancastre rolul de protagonist al acestei întâlniri ?

— Fără îndoială că cei aici de față vor ține seama de asta. Și-a pus cineva problema influenței lui Mankiewicz în opera lui Lancastre ? a întrebat Montse, știind foarte bine că nimeni nu o făcuse.

Niciunul din cei aflați acolo nu se întrebase așa ceva.

— Pot să vă spun, a continuat Vilnius, că tata își amintea până și de cinematograful din Barcelona, cinema Astoria, unde în copilărie văzuse câteva scene din *Julius Caesar*, filmul lui Mankiewicz, în care Marlon Brando îl juca pe împăratul roman. Tatei i-au rămas întipărite în minte acele câteva minute abia întrezărite din tragedia lui Shakespeare. Un an mai târziu, în același cinematograful, de pe același scaun din rândurile de jos, aveau să i se întipărească în minte alte scene, de data asta din *Contesa desculță*, următorul film al lui Mankiewicz. Cele două rezumate ale acestor filme i-au trezit atâtea interes încât a așteptat cu sufletul la gură să ajungă major ca să poată vedea în întregime aceste două filme nerecomandate minorilor.

— Și cum i s-au părut când le-a văzut ca adult ?

— Îmi place să-mi imaginez că el scrisese toate astea sau că voia să le povestească în autobiografia la care lucra și care din păcate s-a pierdut. Ajungând la majorat, a putut în sfârșit să vadă cele două filme și ele au sfârșit prin a fi pilonii pe care s-a construit întreaga sa operă literară : drama succesiunii, *Julius Caesar*, și filmul în ramă, *Contesa desculță*.

— Scuză-mă, Vilnius, dar ce vrei să spui cu autobiografia care s-a pierdut ? l-a întrerupt membra numărul 19.

— Că au existat niște memorii încă neterminate. Povestea vieții lui, destul de sintetizată, pe care n-a apucat s-o termine. O povestire piezișă, transversală, ursuză. Manuscrisul a dispărut din casa mamei mele. Ea afirmă că l-a distrus, se pare că l-a aruncat în foc. Débora Zimmerman, amanta tatei, căreia i-ar fi fost dedicată cartea, crede că e în stare să reconstruiască manuscrisul distrus. De fapt, chiar a început demersurile, pentru că a avut acces la ceea ce scria tata și-și amintește destul de clar ; unde n-o ajută memoria o ajută imaginația. Dar toate astea vi le va povesti mai bine chiar Débora când vine, o aștept.

— Pe cine aștepți ? Pe Débora Zimmerman ? a întrebat Montse.

— Vreau să vă rog să nu-i puneți prea multe întrebări, pentru că vrem să mergem în seara asta la Filmotecă, la filmul de la zece. Azi rulează *Blândețea nopții*, filmul bazat pe romanul lui Scott Fitzgerald. Să știți că mă înțeleg bine cu Débora și că ea colaborează la viitorul meu lungmetraj pe tema eșecului. Este asistenta mea acum, mă sfătuiește în toate privințele, cred că formăm deja o societate artistică. Aș îndrăzni să spun chiar o echipă de „creatori ai viitorului“ dacă expresia nu mi s-ar părea că sună prea solemn... Sunt, totuși, sigur că ea observă și vânează eșecuri cu mai multă ușurință decât mine, ceea ce e lucru mare... Mă ajută cu Arhiva Generală și vrea să mă ajute și la regia filmului, iar eu, pe de altă parte, îi dau sfaturi cu privire la memoriile tatei pe care le reconstruiește. Niciodată, a surâs Vilnius, n-am fost atât de activ. De fapt, sunt iubitul Déborei... Așa se spune – sunt iubitul... ? Bine, sunt amantul fostei amante a tatei. Asta se apropie mai mult de adevăr, nu-i așa ? Întotdeauna îmi face plăcere să mă apropiu cât mai mult posibil de adevăr.

Când Montse a deschis sesiunea de întrebări, le-a reamintit tuturor celor prezenți că, așa cum cerea una dintre regulile din codul de conduită al clubului și așa cum făcuse deja cineva în seara aceea, erau obligați să își spună numărul de membru dacă se hotărau să-i „răpească în mod politicos“ cuvântul – într-un clar omagiu adus spiritului subminant al lui Lancastre – invitatului care-i onora cu prezența în seara aceea.

Pentru un moment mi s-a părut că și mie mi se adresa. Dar nu, eu nu eram membru. Ce bine, mi-am zis, știind că nu trebuia să spun nimic în următoarele minute. Pe zi ce trece sunt tot mai conștient că am vorbit prea mult în viața asta și poate, la urma urmei, sunt doar remușcări pentru că am scris atâtea cărți, că am fost atât de prolific.

Pe când mă gândeam la toate astea, membrul cu numărul 17 s-a anunțat și i s-a adresat lui Vilnius, punând capăt gândurilor mele de scriitor prolific și nefericit.

— Cred că (a început numărul 17) cu subiectele principale pe care i le atribui tatălui tău, drama succesiunii și film despre film, parcă nu te putem lua întru totul în serios. E clar că de fapt astea sunt subiectele tale, nu ți se pare ? Ai vorbit de mai multe ori despre ce înseamnă a fi fiul unei persoane cunoscute, adică tocmai despre drama succesiunii. Îmi amintesc că la un moment dat ai spus : „Niciodată nu m-am simțit fiul lui, ci fiul legendei lui.“ Cât despre filmul în ramă, tocmai ni s-a demonstrat asta acum jumătate de oră, când am văzut *Radio Babaouo*. Sunt departe de adevăr ?

— Așa e, sunt subiectele mele, n-o să te contrazic. Și, apropo, fraza despre cum e să fii fiul unei legende am împrumutat-o de la fiica Marlenei Dietrich pentru că mi s-a părut o frază frumoasă. Da, sunt subiectele mele. Îmi place până și să fiu un amestec între *Julius Caesar* și *Contesa desculță*, cele două filme ale lui Mankiewicz pe care le prefer. Dar, gândindu-mă bine, îmi dau seama că până acum vreo jumătate de minut nu știam că am subiecte proprii. E o surpriză plăcută. Într-o zi va trebui să fac un film care să spună povestea vieții mele. Se va numi *Drama succesiunii*. Drept să-ți spun, eu aș vrea să uit de drama asta, de fapt îmi doresc să mă concentrez pe filmul meu despre eșec și să trăiesc liniștit...

— Am impresia că, deși l-ai boicotat în seara asta și deși e cunoscută relația dificilă pe care ai avut-o cu tatăl tău, în ultima vreme ai dat revolta de altădată pe o atitudine mai pașnică în ceea ce privește figura lui și că ai făcut chiar o încercare de a te apropia de viața și de opera lui și de a le

înțelege. Cu siguranță de aceea ai acceptat să vii în seara asta aici. Nu-i așa, Vilnius ? a întrebat Montse.

— Aș fi venit oricum, pentru că îmi place să simt că sunt vecin cu tine. Locuiesc la Littré și vreau să mă integrez în cartierul ăsta. În plus, am venit pentru că-mi place să încerc să-mi fac prieteni. Spun „încerc“ pentru că mi-e foarte greu ; nu întotdeauna e la îndemână ping-pongul hollywoodian care să facă lucrurile mai ușoare.

— Tatăl tău nu ducea lipsă de prieteni, l-a întrerupt membrul cu numărul 5. Nici de prietene. Gabriela Boco, Boco Gură-slobodă, de exemplu.

— Dacă într-o zi cineva scrie viața criticului Boco Gură-slobodă, eu vreau s-o adaptez pentru film. Dacă s-ar fi numit Boca¹³ în loc de Boco ar fi fost perfect ! Vă închipuiți ? Atenție, că vine Gura. O să scrie Gura despre cartea ta... I s-ar potrivi de minune să se numească Boca – gura blestemelor, gura adevărului, gura recenziilor necruțătoare. Este regina suficienței, despotică și încruntată, urmată peste tot de suita ei de mici mafioți.

— Se pare că o urăști, deși eu nici n-auzisem de ea, a spus Montse.

— E discipola lui Felipe Iriondo. Povestea lui e la fel de ciudată, pentru că el fiind atât de înțelept și în același timp atât de umil, ca toți adevărații înțelepți, în mod inteligent, n-a știut să producă decât discipoli trufași, foarte aroganți, care se consideră superiori celorlalți oameni. Să spunem că lui Iriondo toți moștenitorii i-au ieșit cu un defect și că nu e ușor de explicat de ce a avut loc o astfel de mutație genetică, dacă ceea ce Iriondo a predicat dintotdeauna a fost o umilă înțelepciune *activă*. Iată un subiect bun pentru un film german sau ceh, foarte profund : un înțelept umil, cu discipoli aroganți. Parcă văd câteva dintre scenele legate de misterul cazului Iriondo și de drama discipolilor săi ; mai ales văd drama acestora din urmă : dacă n-ai mintea unui Wittgenstein, mai bine nu te consideri atât de inteligent, pentru că vei cădea în permanență în ridicol...

— Să nu te superi, și vorbind cu tot umorul din lume, dar nu crezi că și tu ești un moștenitor defect, Vilnius ? l-a întrerupt membra cu numărul 1.

Vilnius a primit lovitura cu o seninătate impecabilă.

— Ai dreptate, a răspuns, măcar pentru că ești membra numărul 1. Ai perfectă dreptate, ce mai ! Părinți și copii, maeștri și discipoli. Vechea poveste. Dar nu știu ce să spun, doar că nu poate scăpa nimeni de legea generală a defectiunii. Recunosc că sunt unul din aceia care au reușit cel

mai puțin să scape din saga moștenitorilor care se nasc pe dos. Îți mai dau dreptate și în privința faptului că în ultima vreme m-am apropiat cu mintea mai deschisă de figura tatălui meu. Pe când trăia, se purta îngrozitor cu mine.

— Asta știm, l-a întrerupt membra cu numărul 18.

— Tatei îi plăcea să compare situația mea cu una care a devenit cunoscută când el era adolescent, și anume drama unuia dintre fiii lui Chaplin, distrus, după câte se pare, de impactul figurii tatălui. Îmi amintea mereu de povestea asta, până când am descoperit că bietul fiu al lui Charlot nu era un tip tocmai inteligent. Din acea zi, comparația cu Chaplin junior a început să mă jignească. Într-o zi i-am spus-o. Desigur, a urmat încă o ceartă. S-a răzbunat în stil mare, incluzând într-una din părțile catalogului său de ființe „născute ca să submineze“ o listă de fii de genii, toți nenorociți, toți subminând strălucirea paternă sau maternă. Fiii lui John Lennon, John F. Kennedy, Liz Taylor, Vladimir Nabokov, Fidel Castro, Frank Sinatra, Pablo Picasso, Marlon Brando...

— Ideea pentru Arhiva ta Generală a Eșecului parcă și-a avut originea în această listă, a intervenit din nou Montse.

— Nu-mi vine ușor să o recunosc, dar așa e.

— În orice caz, tatăl tău n-a fost atât de celebru cum îți imaginezi sau cum vrei să ne faci să credem, l-a întrerupt membra cu numărul 2. A fost mereu un scriitor minoritar și, în plus, așa ne place să-l adorăm. Vorbești de Sinatra și de Picasso, dar e aproape absurd să-i compari cu tatăl tău. Câștigau cu o sută de mii la unu în fața tatălui tău la popularitate mondială.

— E-adevărat, dar de fapt nu contează cât de celebru este tatăl cuiva. E de-ajuns să fie măcar puțin cunoscut în cartierul lui ca să devină deja o problemă pentru fiu.

— Singurul mod de-a lăsa în urmă un tată celebru este să fii mai celebru decât el ? a întrerupt membra cu numărul 22.

— Sau să fii mai fericit. Dar problema e că fericirea nu e prea interesantă, e mai degrabă foarte plictisitoare. Lipsa fericirii, în schimb, e captivantă. O soluție e să încerci să fii mai aproape de tatăl tău. Chiar dacă a murit, să încerci să închizi rănilor, să te calmezi. Când încerc, îi simt răsuflarea în ceafă. E îngrozitor. Încă mi-e teamă c-o să se ridice din mormânt și-o să-mi spună că sunt un tâmpit, un apatic, un complexat pentru c-am avut un tată talentat...

— Ți-e teamă c-o să învie ? a întrebat Montse oarecum mirată.

— Se dădea pe sine ca exemplu de om care a ajuns undeva prin forțele proprii, prin ambiție neobosită. Zicea că este un individ care stârnește groaza și în același timp un om care emoționează. Și-a luat foarte în serios cariera și șansa de-a ajunge undeva prin ea. I se părea că progresează în fiecare zi, că înaintează printr-o pădure către lumină. Era emoționant, desigur. Și patetic. Îmi pare rău că trebuie să vorbesc așa în fața atâtor admiratori. Îmi pare rău, sincer. Era insuportabil. Și-acum, că a murit, tot așa e. Sau mai rău. Acum vorbește și cuvintele lui sunt o grămadă nedefinită de detalii. Dar nu mă luați în seamă, n-ați auzit nimic.

— E ciudat ce spui, a intervenit membrul cu numărul 4.

Dar Vilnius aproape că nu l-a auzit. De fapt, s-a cufundat dintr-odată în adâncul unei amintiri induse de tatăl său. A reconstruit în tăcere câteva cuvinte pe care Lancastre i le spusese cu câteva luni înainte de a muri, atunci când i-a vorbit despre cum, prin scris, cauți întotdeauna să te transformi într-o persoană mai bună, pentru că altfel ai înnebuni... E vorba de un fenomen care apare odată cu vârsta. Dintr-odată, simți că ceea ce crezi e tot mai puțin precis, deși știi, în același timp, că precizia ar ucide prospețimea, genialitatea tinerească de la început, vitalitatea ignorantului în stare brută, furia rebelă...

— Mi-l amintesc în ultimii ani cum se plângea că fusese atât de idiot, a reintrat Vilnius în scenă. Tata spunea că șederea lui în spital îl făcuse să-și modifice valorile și că, de exemplu, boala îl făcuse să înceapă să privească altfel spre soare. În schimb, alte lucruri n-au mai fost atât de atrăgătoare cum ar fi putut să fie înainte. Succesul, faima, gloria. Foarte bine, obținuse deja toate astea. Și ce dacă ? Îl cita pe Tolstoi : „Am luptat toată viața ca să fiu mai bun ca Shakespeare, și chiar sunt. Și mai departe ?” Aceeași întrebare am trecut-o în arhiva mea, în catalogul meu de fraze legate de eșec. Lupti ca să obții ceva și, când ai obținut lucrul respectiv, e înfricoșător să vezi că după nu mai urmează nimic. Înțeleg perplexitatea care poate interveni. Cu mine nu va fi niciodată cazul, pentru că eu nu aspir să fiu cineva, fac totul cu indolență și sunt mereu la un pas de leșin.

— Cred că înțeleg ce spunea tatăl tău, l-a întrerupt membru cu numărul 10, o tânără mexicană, pentru că am observat asta și la al meu. E îngrozitor. Se cheltuiește atâta energie și se fac atâtea eforturi ca să se obțină un lucru care de fapt ne motivează doar când nu-l avem...

— Eu aş vrea să-mi spuneţi cum aţi dat de biograful acela secret al lui Mankiewicz ; mi-a stârnit curiozitatea, l-a întrerupt membra cu numărul 1.

— Singurul lucru pe care pot să vi-l spun este că, după ce-am aflat că Harlem scrisese fraza „Când se lasă întunericul...“, şederea mea la Hollywood şi-a pierdut sensul, pentru că, într-un fel, pentru mine a fost ca şi cum aş fi aflat cine era scenaristul lumii. Am început să mă plictisesc de serile la bar şi de jocurile de ping-pong şi de-atâta Micul Dylan în sus şi Micul Dylan în jos. Am descoperit că simţeam nevoia de-a reîncepe să lucrez la Arhiva mea Generală, am descoperit că aveam un adevărat sindrom al abstenenţei de la arhivă. Şi atunci mi-a venit ideea de a publica un anunţ căutând oameni care regretau ceva.

6

— Oameni cărora le părea rău pentru ce, Vilnius ?

— Am dat un anunţ în *Los Angeles Times*. Mi-am spus că sigur sunt mulţi cineşti la Hollywood care, după ce-au făcut atâtea filme, se gândesc c-ar fi putut face mai puţine, poate chiar niciunul. Oameni ca mine, sensibili la subiectul eşecului. Oameni care până acum au tăcut, dar care vor de mult să şteargă o parte din ceea ce au filmat sau chiar tot şi vor să-şi exprime cu voce tare această dorinţă. În anunţ, mă ofeream să le iau un interviu în care să spună ce anume din opera lor le-ar plăcea să facă să dispară. Mă angajam să-i ajut să scape de tot ce-ar fi vrut să uite. Îi avertizam că e greu, dar le spuneam că eu am destui bani ca să pot face să dispară tot ce ei ar fi vrut să suprimă din opera lor, până şi opera în întregime. Am calculat că mulţi oameni urmau să mă contacteze şi că, prin confesiunile despre regrete şi rugăminţile lor de a face să dispară o parte din opera lor, arhiva mea avea să crească.

— Şi a apărut cineva ? a întrebat în continuare Montse.

— Nu. Aparent toată lumea e foarte satisfăcută de ceea ce a făcut. Ca să fiu sincer, nu mă aşteptam la asta. Mi l-aş fi imaginat pe Francis Ford Coppola sunându-mă ca să-mi spună că, dacă ar depinde de el, şi-ar şterge toată opera, mai puţin primele două părţi din *Naşul*. Şi pe Martin Scorsese dezicându-se de tot ce-a produs, în afară de *No direction home*. Şi pe Tarantino blestemând tot ce-a făcut. Şi pe David Lynch gândindu-se la ce-ar fi trebuit să schimbe la *Lost Highway*, blestemând de mii de ori coloana sonoră a filmului şi încercând s-o schimbe cu alta, dorindu-şi să se întoarcă

în timp și să schimbe totul. Îmi imaginam mereu un Lynch căzut pradă remușcărilor pentru ce-ar fi putut face și n-a făcut. Dar nimic. Se pare că la Hollywood nimeni nu era dispus să recunoască că ar fi vrut să își elimine opera artistică, sau măcar o parte din ea.

— Nimănui nu-i părea rău de nimic ?

— Nu, Montse. Am publicat anunțul trei zile la rând și am primit o singură scrisoare de la un tip care mă insulta. Dar mai târziu aproape că m-am împrietenit cu el și chiar el mi-a dat un sfat care m-a pus pe urmele unei doamne care, la rândul său, m-a prezentat biografului lui Mankiewicz. Cât despre oameni care să aibă remușcări, niciunul. Eram convins că vor apărea și de sub pietre. Speram să văd o caravană întreagă de artiști nefericiți. Dar nu s-au arătat pocăiți, nici măcar unul. Și am lăsat-o baltă, m-am hotărât să mă întorc. Eșuasem. Întorcându-mă la Barcelona, la confortabilul hotel Littré, aș fi avut un eșec demn de admirat pe care să-l descriu pe larg în Arhiva mea Generală. Ce îngrozitor, acum că mă gândesc la asta. La Hollywood toată lumea trăia mulțumită. Asta spune ceva despre lipsa de simț critic care domnește pe acolo.

— Întotdeauna am bănuیت asta, a spus Montse cu cel mai frumos surâs al ei.

— Desigur, Boco Gură-slobodă ar duce-o foarte prost acolo. Sau foarte bine. Pentru că îi place la nebunie să-i atace pe cei cărora le lipsește acest spirit critic. Ideea e că imediat ce-am ajuns la Barcelona, sau chiar înainte, când încă mă mai aflam la Hollywood și mă pregăteam să mă întorc, am început să fac, pentru Arhiva mea Generală, o lungă listă de regizori ai cinematografilei americane care pierduseră șansa sau eșuaseră în încercarea de-a mărturisi că le este rușine de propriile opere : McG, Paul W. S. Anderson, Brett Ratner, Uwe Boll, Jason Friedman, Aaron Seltzer și alții – o listă în care regizorii deveneau din ce în ce mai importanți, iar spre sfârșit apăreau chiar și cei mai buni, Coppola și Lynch, de exemplu. Cred că nu mai e nevoie să menționez că n-am de gând să lucrez vreodată acolo ca regizor de film. Până și ping-pongul are limitele lui.

7

N-ar fi nobil din partea mea să omit că în momentul acela, de la locul meu discret din ultimul rând, de unde îl ascultam pe Vilnius, m-am temut că toată lumea se va întoarce spre mine ca să-mi ceară să mă căiesc în public

de condiția mea de scriitor fecund, pentru că din tinerețe, de când publicasem un pamflet în favoarea conciziei, nu mă oprisem din publicat. Ceea ce nu s-a întâmplat ; sabotorii nu erau deloc atenți la mine. Dar ce pretenții să am ? Chiar și după moarte, Lancastre, ca întotdeauna, tot era mai important decât mine.

8

De fapt, în spatele acelei temeri de-a fi invitat să-mi cer iertare se ascundea o dorință latentă de a-mi putea proclama, o dată pentru totdeauna, remușcările pentru toate, sentimentul de vinovăție, nu numai pentru atâtea cărți scrise (eram foarte hotărât să nu mai scriu niciuna), dar și pentru toate celelalte, fără excepție ; iertare pentru tot, până și pentru a fi vorbit prea mult de-a lungul vieții mele.

Să nu mai vorbesc era cel mai important plan al meu. Nu numai să renunț la scris (asta se întâmplase deja, nu-mi era greu să pun punct dintr-odată și pentru totdeauna producției), ci să mă opresc și din vorbit. Aspiram să fiu, cât mai repede cu putință, un individ căruia muțenia categorică îi dă un aer de superioritate. Poate că tocmai asta mă putea transforma, spre marea mea părere de rău, într-o persoană insuportabilă pentru ceilalți, care sunt întotdeauna atât de guralivi. În orice caz, dezaprobarea celorlalți nu m-ar fi împiedicat să mă transform într-un individ complet mut, pe lângă unul întotdeauna dispus să privească, dar nu să asculte ; să devin un om impasibil, de o gravitate exasperantă pentru cei vorbăreți.

Să mă îndrept spre acea stare de tăcere radicală, terifiantă, era ținta mea. Nu mă îngrijora posibilitatea să se râdă de mine pentru că n-aveam de gând să-mi încununez „construcția narativă“ cu nicio altă carte și, în plus, îmi ceream iertare pentru tot.

În fond, cine erau cei care urmau să râdă și ce aveau să creadă despre mine ? Mi-i imaginam pe toți cu figuri de americani din alte vremuri (dinainte ca lumea să se americanizeze și apoi să nu mai fie, ca să treacă la chinezării), cu fețe netede, doar cu două sau trei riduri, dar toate pe frunte : americani sadea, pe care, după cum ar fi spus Kafka, era de-ajuns să-i lovești cu un ciocan în fruntea lor de piatră ca să afli ce caracter au. Cu siguranță urmau să râdă de mine, dar nu conta. Mai mult, mi-ar fi plăcut s-o facă pentru că aș fi știut să le judec la justa lor valoare hohotele de râs bolovănoase.

Să tot râdă lumea, mie mi-ar fi fost bine. Fără să scriu, fără să vorbesc, doar privind, fără să ascult, scoțându-i din pepeni cu impasibilitatea mea pe cei cu limba lungă. Fiind sigur că nu voi mai publica, simțeam o mare pace sufletească, lucru pe care, fără îndoială, îl datoram exclusiv hotărârii mele tainice de a fugi de efortul depus în slujba literaturii. Era o minunată pace ascunsă, care-mi amintea de vremurile imemorale în care mă jucam liniștit cu portocale în grădina casei de vară a părinților mei și credeam că vara cea lungă, atunci când se termina, avea forma unei portocale decojite.

Oare să știi că urmează să te transformi într-un mut radical și într-o persoană care nu poate să scrie este același lucru cu a te vedea pe linia orizontului, transformat într-o portocală decojită ?

Nu, nu este. Iar mizerabila întrebare era cea mai bună dovadă că trebuia să tac chiar și când aveam chef să vorbesc cu mine însumi. Da, la astfel de extreme mă împingea marea mea căință. Dar ce mă reținea ca să-l ascult în continuare pe tânărul Vilnius ?

9

— Să revenim la tatăl tău, i-a spus Montse lui Vilnius. Se știe mai puține despre ultimii lui ani, după ce a devenit o persoană atât de liniștită și de civilizată încât era chiar ciudat uneori să-l vezi atât de corect, purtându-se atât de bizar și, în fond, atât de inofensiv. „Devin pe zi ce trece tot mai dezgustător de încântător“, a fost auzit spunând într-un interviu televizat.

— Și cu altă ocazie îmi amintesc că a spus : „E o porcărie să te lași de băut pentru că te trezești că ți se întâmplă ceva de genul ăsta“. E-adevărat că s-a schimbat mult. A redevenit un tip liniștit, așa cum se pare că fusese în tinerețe, înainte să se apuce de băut. Dar trebuie să spun că în ultimele trei luni de viață s-a întors la băutura și și-a recăpătat atâtea defecte încât a redevenit tipul interesant de odinioară. Un individ pe care multă lume îl găsea interesant, nu și eu, fiindcă pe mine m-a tratat în continuare la fel, biciuindu-mă fără milă.

— Și nu era chip ca, din când în când, lucrurile să meargă mai bine ?

— Nu. Parcă se încăpățâna să prelungească problemele pe care le aveam. Într-o zi, m-am răzbunat pentru felul în care se purta cu mine și i-am spus că el fusese creat ca să fie educat. Se pare că am nimerit drept la țintă. Educato ? a întrebat și chiar a ridicat mâna la mine. Astfel mi s-a confirmat ceea ce știam deja. Că de fapt nu era deloc educat, că totul e prefăcătorie și

că el avea o mulțime de fețe și de gânduri oribile despre toți aceia pe care-i saluta cu atâta politețe. Ura omenirea.

— Nu dădea impresia asta, a întrerupt membrul cu numărul 4.

— Îl deranja până și corpul oamenilor de pe stradă. Corpul. Umanitatea. Și poate din cauza asta, în ultima parte a vieții, s-a transformat, din punctul meu de vedere, într-o mașină de produs gânduri oribile pe ascuns. În ziua aceea am vrut să-mi rectific cuvintele și i-am spus că de fapt încercasem să spun că fusese creat ca să scrie.

— Și ce însemna asta ? Sau voiai doar să-l jignești cu o frază oarecare ? a întrebat Montse.

— Că cineva din vreun loc îndepărtat îl fabricase ca să scrie și că, în afară de lucrul pentru care fusese programat, el nu prea mai avea un alt rost pe lume. Destul de rău, însă mai gravă era obsesia lui de-a fi mereu la zi, de a se simți *avangardist*, ca în tinerețe.

— Chiar crezi că îl obseda chestia asta ? a întrerupt membrul cu numărul 7.

— Îl obseda, credeți-mă. Și îl deranja să vadă că atâția tineri inovatori îl urmau și-l admirau, în timp ce eu râdeam de atitudinile lui care se voiau rebele. Îl mai deranja și să vadă că-i puteam citi gândurile cele mai ascunse în timp ce tineri din tabăra opusă grupului numeros al admiratorilor lui îl atacau, îi spuneau că nu fusese *avangardist* decât în prima etapă și că de ani întregi era terminat, cel puțin ca scriitor inovator. Îl deranja totul, dar, credeți-mă, îl deranjam mai ales eu.

— De ce mai ales tu ?

— Pentru că eu îndrăzneam să-i spun că unui adevărat creator a ține cont de ultimul curent nu poate decât să-i ridice probleme în a crea în mod liber ; vreau să spun, fără să trebuiască să-și vopsească mereu părul ca să pară mai tânăr...

— Sigur că-l scoteai din sărite, a întrerupt membrul cu numărul 12.

— Nimeni nu-i obligat să fie perfect. Suntem contradictorii, răi și sentimentali, și toate astea în același timp, nu vi se pare, domnilor membri subminatori ? Răutatea și sentimentalitatea concomitente îi fac pe unii foarte atrăgători, deși pe mine, din nefericire, nu. Tata așa a fost. Atrăgător, da. În ce privește arta seducției, bietul de mine, Micul Dylan, nu i-am ajuns niciodată nici la degetul mic. Ceea ce mi-a alimentat ranchiuna, recunosc.

— Te văd fără suflu, Micule Dylan, a spus Montse. Să ne oprim un moment, dacă vrei. Vrei să bei ceva ? Mai vrei puțină apă ? Niște cafea ? Un whisky nu, că nu e momentul. Sau ai nevoie ? Vrei un whisky ? Vrei să te sinucizi ?

Ceea ce aş vrea, s-a gândit Dylan în fața acestei note neașteptate de umor din partea lui Montse, e să nu-mi mai spui Micul Dylan. Și de whisky am nevoie, da, dar mai încolo, o să am nevoie de el pentru piesa pe care o pregătesc cu Débora și care va începe imediat.

Din primul moment gândise totul ca să îndrepte cursul lucrurilor spre *Cursa de șoareci*, pe care avea de gând să-l prezinte acolo imediat ce sosea iubita lui. Sigur că asta îi dădea încredere ca să-și păstreze calmul în fața tuturor acelor sabotori care nu-l priveau cu ochi prea buni.

Apropo, oare ce făcea Débora de nu venise încă ?

10

I se părea că poate să le mai spună câte ceva membrilor, dar până la urmă s-a întrebat dacă n-ar fi fost mai bine să se mai gândească la ce le-ar fi putut spune. De fapt, n-avea ce să le spună, deși știa că în final va sfârși prin a le explica chiar mai multe detalii neștiute din biografia tatălui său pentru că n-avea de gând să tacă până ajungea Débora. Atunci s-a gândit să le spună că a înțeles foarte repede că trebuia să se elibereze de ceea ce nu-l lăsa să fie liber. Cu alte cuvinte, a înțeles repede că avea urgentă nevoie să învingă forțele întunecate ale felului de a fi al tatălui său, lucru pe care nu-l putea izbuti dacă nu reușea să se descurce pe deplin singur, să se detașeze de el cât mai mult posibil.

Și i-ar mai fi plăcut să le spună membrilor clubului că la vremea aceea, când a înțeles acest lucru, a început să se răzbune pe marele Lancastre refuzând să se mai înscrie în același stil avangardist și încercând pur și simplu să-și fie fidel sie însuși, străduindu-se mereu să fie „autentic“. Știa bine cum, căci era vorba doar de a fi *el însuși*, lucru ce de obicei îi reușea pur și simplu culcându-se în iarbă noaptea și privind luna. Chiar și-așa, acest ideal de autenticitate putea fi atins dacă aveai proiecte proprii și îți vedeai tatăl ca pe un dușman, fără să uiți nicio clipă de rivalitatea dintre tine și el : să fii cât mai diferit de el, să te porți invers decât obișnuiesc să se poarte acele ființe pe care le urăști.

— Nu știu dacă v-ar plăcea să știți cum mă văd atunci când sunt singur, a spus dintr-odată Vilnius.

Un act cât se poate de sinucigaș din partea lui Vilnius, care a căzut pradă propriului său zel de-a fi atât de simplu și atât de sincer, din dorința de a se arăta atât de natural și de diferit față de tatăl său.

— Ne-ar plăcea cât se poate de mult, a remarcat membra cu numărul 22.

— Ei bine, mă văd ca pe o persoană care încearcă să spună adevărul și să fie cât mai autentică posibil.

— Și pentru a fi autentic, a răs membra numărul 22, trebuie să fii foarte sincer sau nu prea ? Nu sunt imbecili cei care sunt prea sinceri ?

— Nu știu. Cred că sunt oameni care vor să se afle mai aproape de adevăr decât alții.

— Dar se știe că arta depinde de adevăr, a întrerupt membrul cu numărul 7, așa cum se știe că adevărul, fiind indivizibil, nu se poate cunoaște pe sine însuși, astfel încât a spune adevărul înseamnă întotdeauna a minți...

— Și se mai știe și că transformarea într-un imbecil e un proces lent, a spus Vilnius, conștient că, într-un fel sau altul, chiar și cu o frază fără sens care să-i năucească pe toți, trebuia să iasă din cursa în care intrase, tocmai din cauza străduinței sale exagerate de a se arăta „autentic“.

11

La scurt timp, după ce-și schimbase scaunul pentru că ajunsese să i se pară că cel dinainte avea un picior mai scurt, Vilnius a început să povestească despre marele Lancastre, care crezse întotdeauna că are mai multe personalități și nu una singură. Și asta pentru că voia să simtă că e un om divizat, un om al timpurilor noastre.

— Ce absurd, a remarcat Vilnius. Să se creadă un om al timpurilor noastre doar pentru că-i plăcea multiplicitatea ! Nu umbla spunând asta tot timpul, dar se vedea că voia să simtă că e o persoană cu multe personalități și cu un număr mare de sosii care puteau fi confundate cu el. Să fi fost pasiunea de a fi postmodernist sau pur și simplu nevoia de a fi mai mulți indivizi ca să nu trebuiască să fie *el* ?

Oricum, a menționat Vilnius, știa să-i recunoască anumite merite tatălui său. De pildă, faptul că avusese curajul de a scrie, în perioada lui cea mai fertilă, mai multe romane în același timp, dezvoltând astfel mai multe lumi posibile sau paralele, desfășurând o narațiune multiplă, plină de povești

care se reflectau și se divizau neîncetat, transformând totul într-un caleidoscop de variații, devieri și mutații.

A fost un scriitor care avea farmecul ființelor obsesive, a mai remarcat Vilnius. Un om uimitor de muncitor, care ducea până în pânzele albe problemele de care voia să se ocupe și care, în plus, știa să facă bine asta. Dar ca tată putea ajunge chiar să fie grotesc, pentru că părea că vrea mereu ca fiul lui să-l admire stând pe vine. Vilnius nu putea uita o cină din noaptea de Ajun, cu nu prea mulți ani înainte, când, cum totul părea că merge bine, lui i-a venit ideea de a se lăsa anume pe vine în fața tatălui său și din poziția asta umilitoare i-a spus cu îndrăzneală că de jos îl vede doar ca pe o mulțime formată din multe persoane diferite, toate foarte plate, foarte simple.

— Poate că niciodată nu s-au auzit cuvinte mai nedrepte sau mai absurde ca acestea, a adăugat Vilnius. Probabil vă gândiți acum că vorbind astfel despre tata și criticându-i tendința către multiplicitate eram un biet reacționar, ca unul care se opune intuiției contemporane de a fi mai multe persoane într-una singură...

Dintr-odată la ușă și în zona populatului bar de la intrarea în librărie s-a stârnit o gălăgie providențială, iar Vilnius a crezut că e Débora, care în sfârșit ajunsese și, după cum le fusese înțelegerea, începe să pună în scenă piesa de teatru pe care o repetaseră împreună.

— Dar asta și ești, ești un reacționar în toată regula, i s-a părut că îi strigă ea de lângă bar.

Însă miopia și auzul îi jucaseră o festă, pentru că nimeni nu strigase nimic. Vilnius și-a dat seama că trebuie să mai aștepte ca să înceapă piesa de teatru prin care Débora și cu el își propuneau, printr-un text de ficțiune însoțit de o calculată punere în scenă, să spună adevărul, sau ceea ce se apropia cât mai mult posibil de adevăr.

Dar care adevăr ? s-a întrebat Vilnius preț de câteva momente, simțind o durere de cap ușoară, dar ascuțită, care încet-încet puneă stăpânire pe el și-i făcea mintea să rătăcească. Își imagina o dureroasă rătăcire printr-o lume care părea creată de acul mânuit de un mort cu un spirit zeflemitor (tatăl lui, tot neliniștit) al cărui interes era exclusiv de a-l înțepa în partea stângă a creierului.

Poate că fantoma pierduse din avânt, precum și din capacitatea de a se infiltra în mintea altuia, dar avea în continuare un caracter extrem de

nesuferit. Deși mai trecuse prin momente critice, Vilnius și-a revenit repede și s-a întors la acel adevăr pe care voia să-l introducă în librăria Bernat, în acea seară, printr-un text de ficțiune pe care voia să-l joace chiar acolo, ca și cum locul acela ar fi fost o scenă : adevărul pe care intenționa să-l strecoare cu subtilitate, folosind ideea de teatru în teatru utilizată de Shakespeare în *Hamlet*, idee ce consta în a pune o trupă de teatru să prezinte fapte similare celor care avuseseră loc în viața reală, pentru ca astfel să le prezinte tuturor (personaje și spectatori) versiunea sa asupra acestor fapte ; iar el să verifice, prin reacțiile unora, dacă versiunea lui era e corectă.

În *Hamlet*, prințul profita de vizita la curte a unei trupe de actori pentru a afla dacă mesajul stafiei (mesajul în care i se spusese că tatăl lui fusese omorât) trebuia luat în serios. În acest scop, puneă să se reprezinte în piesa *Cursa de șoareci* scena asasinatului tatălui său și observa reacțiile regelui Claudio, probabilul asasin ; văzându-l puțin tulburat, i se confirmase că stafia spusese adevărul când i-l arătase pe ucigaș.

Ideea lui Vilnius, stabilită dinainte cu Débora, era să sugereze crima, deși în public nu se aflau nici mama lui, nici Claudio Arístides Maxwell, și astfel să înceapă să răspândească bănuiala că Lancastre fusese de fapt asasinat. Nu părea atât de absurd să fi fost ucis. Fantoma tatălui său, spunându-i Hamlet, îi demonstra asta de fiecare dată când putea. În plus, în mod instinctiv, fantoma îl condusesese într-un fel, încurajându-l sau împingându-l să-i viziteze acasă pe mama lui și pe Max, către realități necunoscute lui. Mai mult, cunoscând lipsa de scrupule a mamei sale și a amantului ei care, în plus, se numea Claudio, n-ar fi fost nimic ciudat ca Lancastre să fi fost lichidat prin otrăvire subtilă care, din cine știe ce motiv, n-ar fi fost detectată la autopsie.

Împreună cu Débora gândiseră, deși până la urmă nu-l mai notaseră pe hârtie, un text de vreo zece pagini, un presupus început al acelor memorii prescurtate ale lui Lancastre, un text care să servească drept armă subtilă prin care să pună în mișcare zvonul asasinatului printre membrii clubului. Și astfel, din reacțiile posibililor vinovați în orele care aveau să urmeze (contau pe faptul că vreun membru al clubului Lancastre îi va informa pe suspecti) puteau deduce dacă se înșelaseră atunci când lansaseră, prin intermediul propriei lor *Curse de șoareci*, gravele acuzații la adresa văduvei și a îngrozitorului Claudio Arístides Maxwell.

Desigur, era posibil ca Laura Verás și partenerul ei să fie nevinovați, dar această posibilitate nu i-ar fi determinat pe Vilnius și pe Débora să-și schimbe planurile, pentru că, la urma urmei și mai presus de toate, mai presus de faptul că ar fi existat sau nu o crimă de răzbunat, un lucru devenise urgent și necesar : trebuia pedepsită îngrozitoarea femeie care aruncase manuscrisul în foc.

12

„Viața e o cursă de șoareci, realitatea e numai teatru, și nu suntem nimic fără memoria care inventează mereu.“ (Juan Lancastre)

13

În *Cursa de șoareci* Débora și Vilnius se ghidau după convingerea că ficțiunea e mult mai folositoare pentru a spune sau a insinua adevărul decât alte mijloace care s-au dovedit inefficiente. Se mai ghidau și după convingerea că istoriei genului epic îi lipsește de ani de zile un nou capitol, poate ultimul, unul care să fie cu adevărat epic și care să-i cuprindă pe toți naratorii care au luptat, cu eforturi titanice, împotriva oricărei prefăcătorii sau imposturi și a căror luptă a avut dintotdeauna o evidentă notă paradoxală, ținând cont că cei care au luptat astfel au fost scriitori care au trăit cufundați complet în lumea ficțiunii : artiști care au căutat modul de a spune adevărul sau de a se apropia de adevăr prin intermediul ficțiunii, reușind ca măcar din acea tensiune stilistică să dea naștere lucrurilor cele mai apropiate de adevăr care se cunosc până acum.

14

Vilnius a precizat că-și amintea foarte bine cum generația tatălui său fusese învățată că autenticitatea n-are sens. Întotdeauna se întreba cum ar fi reacționat tatăl său, observator sceptic al autenticității, dacă cineva l-ar fi întrebat într-o zi cum să-și asume faptul că poate, pentru un artist, cel mai profund, *cel mai autentic* eșec este a se trăda pe sine însuși.

— Are sens sau nu autenticitatea ? i-a întrebat dintr-odată Vilnius pe membrii clubului.

N-a primit răspuns, ci doar câteva murmure. Poate că lancastreienii nu erau pregătiți pentru întrebări de acest gen, astfel că Vilnius și-a lăsat discursul să alunece încet către *Leviatanul* lui Joseph Roth, cartea sa

preferată și o poveste pe care câteodată se gândise s-o includă pe de-a-ntregul în lungmetrajul său despre eșec.

Le-a spus povestea pe care o spunea Roth, o poveste exemplară avându-l ca protagonist pe Piczenik, un negustor de mărgean din orașul Progrody. Piczenik aprecia mărgeanul autentic, zămislit de peștele original Leviatan, deși totuși, nu știa să reziste falsei înșelăciuni a mărgeanului fals de plastic. În inima lui avea numai un dor : nostalgia patriei mărgeanului, a mării. Când a apărut diabolicul Lakatos, un vânzător de mărgean fals, Piczenik s-a învoit să cumpere puțin, să amestece cu al său. Atunci destinul i-a întors spatele. Toată povestea avea exemplaritatea unei parabole : cel care trădează ce are el mai autentic în firea lui este pierdut.

15

Concentrat asupra *Leviatanului*, Vilnius n-a văzut-o pe Débora intrând în librărie prin barul din ce în ce mai plin și apropiindu-se de încăperea din fund, acolo unde înainte erau cabinele vechiului sex-shop și unde acum era un fel de încăpere separată în care în acea după-amiază avea loc întâlnirea clubului.

Când, în sfârșit, Vilnius a văzut-o, ea fiind deja lângă el, și-a blestemat miopia și tot ce i se pusese la îndemână în pofida redusei raze de acțiune a vederii sale slabe. Surprins, a reacționat într-un mod neprevăzut în scenariul teatral pe care, timp de câteva ore, îl învățaseră și repetaseră. Emoționat dintr-odată și ca să nu rămână fără cuvinte, a întrebat-o primul lucru care i-a venit în minte.

— Îți par retrograd în seara asta, nu-i așa ?

— Da, îmi pari retrograd, dar de fapt cred că așa și ești, într-o mare măsură, încât nu-i chiar atât de ciudat că te văd astfel, a răspuns Débora cu o ușoară strălucire albastră în priviri. Deși, o să-mi fie milă de tine și-o să spun că nu ești așa mereu. Doar câteodată ești reacționar, unic, imobil, aiurit, hiperegoist, sau un tânăr bătrân care încearcă să fie un hiperegoist radical. În general ești volubil, mobil, inventiv, cutezător, instabil, geometric, indolent, răcăcitor, ușuratic, volatil, miop, urât și întotdeauna, dar chiar întotdeauna, aiurit. Și autentic, desigur. Dintr-o bucată. Foarte autentic, sigur că da ! Te iubesc, Vilnius ! Nimeni nu e mai autentic decât tine.

— Și eu te iubesc, a spus Vilnius, extaziat.

Auditoriul a rămas tablou și poate că ar fi fost greu de enumerat motivele atât de diferite pentru care toți s-au simțit atât de perplecși în fața celor întâmplare. Până și eu am rămas uimit. Dacă la Vilnius se vedea că dragostea era autentică (poate pentru că era o dragoste aproape idioată), la Débora părea greu de intuit ce gândea și ce simțea de fapt.

— Cuvântul acesta, „aiurit“, face parte din vocabularul nostru amoros, a explicat Vilnius.

Felul ridicol în care-și declara pasiunea confirma faptul că el căzuse pe de-a-ntregul în capcana frumuseții, bolii, nebuniei și farmecelor bune și rele (pentru că se putea presupune că erau și rele) ale fetei, care mie nu-mi amintea deloc de Veronica Lake, ci mai degrabă de Scarlett Johansson. Căci Débora nu era fata cu un aer desuet despre care Vilnius vorbise în prezentarea lui de la St. Gallen.

— Lucrăm de câteva zile, mai ales eu, la o carte din care am scris deja destule pagini și care v-ar putea interesa, a anunțat Débora.

— M-am tot gândit (a intervenit în forță membra cu numărul 11) că tu, Vilnius, vrei să fii retrograd pentru că acest lucru, în artă, îți asigură eșecul complet, adică singurul lucru pe care-l cauți, în fond, pentru că ceea ce te interesează mai mult pe lume este să eșuezi și astfel să eviți să semeni cu tatăl tău și să ai succesul lui. În același timp, scapi de necesitatea de a-l depăși pe Tolstoi.

— O, nu e chiar așa, a răspuns Vilnius.

— Sigur că nu e, a spus membra cu numărul 11.

Părea că femeii îi place de Vilnius sau măcar de pieptănătura lui. Nu poți să-i plăci unei femei, că imediat apare alta care te place și ea ; partea dificilă este să-i plăci celei dintâi, a gândit Vilnius, pentru că asta nu i se întâmpla în fiecare zi.

— Să vă explic, a continuat Débora, fluturând niște hârtii. Am reconstituit câteva pagini, primele zece, din memoriile prescurtate ale lui Juan Lancastre. Credem că nu se deosebesc mult de primele pagini din autobiografia aceea scrisă în mod voit în diagonală la care el lucra și pe care văduva lui a avut nefericita idee de a o distruge. Și credem asta pentru că eu am avut ocazia de a citi aproape toată autobiografia pe când era scrisă și mă consider în stare s-o reconstruiesc destul de bine. De fapt am început deja să fac asta, deși pentru întreaga lucrare mă bazez pe ajutorul pe care Vilnius mi-l va da atunci când i-l voi cere.

— Și dacă văduva n-a distrus memoriile ? a întrebat Montse.

— Nu există lucru pe lume pe care văduva să nu-l fi distrus, a răspuns Débora. Dar dacă într-o zi se dovedește că manuscrisul n-a fost ars și reapar memoriile originale, toată lumea va putea să compare și să verifice asemănarea dintre manuscrisul lui Lancastre și cel apocrif. Nu vor fi mari diferențe între versiunea noastră și original. Și chiar dacă ar fi, tot nicio problemă. Sunt sigură că lui Juan Lancastre i-ar plăcea să aibă o autobiografie apocrifă, poate chiar mai fragmentată decât cea pe care o scria el.

În acel moment, Vilnius a început să simtă că „ceva“ pune stăpânire pe voința lui și a observat cu groază că fenomenul se extindea. Neputând face nimic, cu toată rezistența opusă, a sfârșit prin a se adânci în mod imaginar în pielea unui adolescent atât de asemănător cu tatăl lui încât nu putea fi decât tatăl lui. Cu alte cuvinte, lui Vilnius îi revenise în minte o amintire care nu era nicidecum a lui, ci a afurisitului de taică-său.

Tinerelul din amintire, adică tatăl lui la optsprezece ani, se juca cu o minge de tenis care, după cum a descoperit curând, reprezenta atât viața, cât și moartea lui. O minge putea fi totul ? Da. Putea fi moartea ? Într-adevăr, putea să fie. A lăsat-o să cadă și nu s-a putut mișca până n-a ridicat-o din nou, dar în același timp a avut senzația că mingea urma să-l ucidă, că era o asasină rece, glacială, teribilă. Știa că-i amenința viața într-atât încât trebuia să scape cu orice preț. Și scăpa, scăpa așa cum scăpăm numai din unele coșmaruri.

Putea fi vorba de o amintire de-a tatălui său, și-a zis Vilnius, sau de un coșmar pe care tatăl lui îl înfrunta chiar în acel moment în vreun univers paralel. Dar tatăl său era mort și nu putea avea coșmaruri. Îndeajuns coșmarul de a fi mort. Prin urmare, cel care trebuia să scape din acel coșmar era doar el, Vilnius, și a izbutit să facă asta doar luând-o literalmente la fugă și lăsând în urmă mingea și momentul neplăcut ; a fugit, doar ca să se întoarcă în lumea reală și s-o audă pe Montse care tocmai îi cerea Déborei mai multe amănunte despre felul în care ajunsese Lancastre s-o lase să citească memoriile la care lucra.

— Bătrânul, i-a explicat Débora, îmi dădea să citesc fragmentele pe măsură ce le scria și cel mai interesant lucru era structura pe care o dădea poveștii vieții lui. Începutul, de exemplu, e cel mai surprinzător. Pot să-l

citesc, dacă vreți. L-am reconstruit pentru voi. Este un început oarecum inovator pentru genul memorialistic.

Montse a zâmbit, cu siguranță cu intenția de a-i arăta că o uimea faptul că ea ar fi scris începutul acelui manuscris pe care văduva îl distrusese. Dar, dacă tot avea foile, de ce să nu le citească ?

16

Înainte de a începe să citesc aceste rânduri, a spus Débora, aș vrea să vă previn pe toți că autobiografia pe care o scria Lancastre era foarte atipică, și asta încă de la început. Din primele pagini autorul murise deja și nu găsea nimic mai bun de făcut (n-avea cu ce să-și ocupe timpul în noaptea pseudoeternă în care trăia) decât să-și sâcâie fiul, ca să-i arate că nici măcar din lumea de dincolo n-avea de gând să-l lase în pace. Și în ce fel anume îl deranja ? Nici asta nu era prea greu de imaginat. Se infiltra în conștiința lui și-l obliga să-i moștenească memoria, și încerca să-i transmită experiența sa. Își condimenta îndrăzneala cu ziceri ciudate. Îi spunea, de pildă : „Stau mereu în picioare la Capul Gând, cu ochii larg deschiși către limitele vizibilului și imposibilului.“

Din public s-au auzit câteva șoapte. Débora a profitat de asta ca să bea apă. A băut ca și cum ar fi ținut o conferință sau ar fi fost chiar ea invitata de onoare în seara aceea la întâlnirea grupului Lancastre. Apoi, ignorând șoaptele care încă se auzeau, a continuat.

Scriitorul autobiografiei, a spus ea, a început să dea semne că-și pierde avântul pe măsură ce avansa povestirea, semne că se ofilește tot mai mult, ca și cum încă de la primul rând al cărții ar fi hotărât să-și ia rămas-bun și să cedeze, cu bună știință, o parte din rolul de protagonist fiului său și celor care urmau să i se alăture în călătoria sa de doliu prelungit, călătorie în care chiar doliul urma să dea naștere unei noi familii pentru cel mort, o familie diferită de cea pe care a avut-o pe timpul vieții, o comunitate înflăcărată și vioaie construită tocmai de ritmul creativ al doliului. În cazul de față, a conchis Débora, al noii familii a lui Lancastre, o familie cu un aer *à la* Dylan.

17

Débora a vorbit mult despre lungi perioade de doliu care le creează morților o familie diferită de cea pe care o aveau pe timpul vieții. În cele

din urmă Montse și-a îndeplinit funcția de sabotoare.

— Scuză-mă, dar cum a spus Vilnius că te cheamă ? a întrebat-o.

— Débora Zimmerman, în slujba regelui mort și a regelui încoronat. Știați că pe Bob Dylan îl cheamă de fapt Robert Allen Zimmerman ? Poate că suntem rude, el și cu mine. Spuneți-mi doar Débora. Sau cum vreți. Un nume nu dă niciodată vreun indiciu important despre cel care-l poartă.

Lucrurile și-au urmat acolo, în librăria Bernat, cursul normal, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Totuși eu am avut impresia că ceva se întâmplase, pentru că mi se părea că într-un fel și eu începusem să simt că fac parte din cortegiul funerar și vesel care, sugerase Débora, se putea organiza sau se organiza în jurul noii familii a răposatului Lancastre.

Montse a sfârșit prin a-i întreba pe membrii clubului dacă au ceva împotrivă să-i permită Déborei să citească acel început, primele pagini ale memoriilor îndoielnice ale lui Juan Lancastre. Débora a remarcat că *Îndoielnicul Lancastre* ar putea fi un titlu bun pentru carte.

— Cu siguranță lectura care urmează va rămâne în istoria acestei librării și a acestui încântător club ca un eveniment mareț, a întrerupt membrul cu numărul 17.

— Cu condiția să nu credem că ascultăm vocea lui Lancastre însuși, a observat și membrul cu numărul 12.

— Nu vă cere nimeni asta, a reacționat Vilnius. Dacă cineva vrea să se îndoiască, poate asculta vocea aceea în același fel în care se citesc memoriile false ale lui Laurence Sterne. Ați auzit de ele ?

Nu auzise nimeni de ele.

— Se numeau *Memoriile vieții și familiei răposatului reverend Laurence Sterne*.

Montse a întrebat imediat dacă această carte a reverendului exista într-adevăr și Vilnius a început să spună povestea acelor *Memorii* cu lux de amănunte.

Eu știam bine povestea și-am văzut că nu-i adăuga nimic inventat. Producerea acelor memorii postume a început chiar din ziua morții lui Sterne, când cumnatul lui, John Botham, un preot fățarnic din Surrey, s-a grăbit să se ducă la casa din Old Bond Street ca să pună mâna pe hârtiile scriitorului, pe scrisorile de dragoste de la amantele lui, precum și pe diverse manuscrise al căror conținut a rămas necunoscut, pe care le-a ars de îndată. Pierderea unei părți însemnate din moștenirea literară a lui Sterne

le-a lăsat pe văduva lui și pe fiica lor, Lidia, în mari dificultăți economice, ceea ce le-a făcut să-și pună toate speranțele în niște hârtii pe care Botham nu le văzuse, sau pe care le cruțase crezând că nu sunt compromițătoare. Văduva și fiica le-au dat ziaristului Wilkes, în ideea ca el să scrie biografia lui Sterne. Totuși, evoluția evenimentelor politice l-a făcut pe Wilkes să ajungă primar al Londrei și, cuprins de temeri, s-a descotorosit de multe hârtii care puteau să-i complice viața, printre care scrierile postume ale lui Sterne, care au ars în focul din șemineul lui. Disperată, soția lui Sterne, știind că Wilkes citise acele hârtii, l-a rugat să și le amintească și să scrie câteva rânduri în stilul inconfundabil al autorului lui *Tristram Shandy*, cu scopul de a le publica și de a câștiga astfel ceva. Astfel că, după câțiva ani, au apărut *Memoriile vieții și familiei*, autobiografia despre care s-a spus că ar fi fost scrisă de Sterne, dar care conținea prea multe ambiguități și greșeli evidente ca să se poată crede că o persoană precum autorul lui *Tristram Shandy*, despre care se știa că are o memorie extraordinară, le-ar fi putut scrie.

— Ceea ce a fost clar dintotdeauna, a încheiat Vilnius, este că pe Sterne l-ar fi distrat de minune cartea apocrifă care i s-a atribuit și a cărei lectură l-ar fi încântat enorm.

— Vă repet, a întrerupt membrul cu numărul 12, putem s-o ascultăm pe prietena lui Vilnius, dar n-o să fim atât de idioți încât să credem că ascultăm vocea lui Lancastre însuși.

— A ști să suspenzi neîncrederea nu este tocmai ușor pentru niște idioți ! a intervenit membra cu numărul 22.

— În orice caz, niciodată n-au existat autobiografii bune ale unui bun romancier. Nu pot exista. Un romancier, dacă este foarte bun, e întotdeauna prea multe persoane la un loc. Lancastre avea multe vieți într-una singură. Dacă autobiografia mai este și scurtă, poate că nu ajunge nici pentru o persoană, a observat membra cu numărul 20.

— Dar, doamnă, să știți că, oricât de scurtă ar fi autobiografia, am ținut seama de toate personalitățile lui Lancastre. În plus, și noi suntem buni la scris, foarte buni ! a spus Débora.

18

Deoarece n-ar fi putut citi foile acelea pentru că n-avea scris nimic în ele, sau, mai bine zis, foile erau fotocopii ale unor cronici sportive din ziarul

Sport, Débora a anunțat dintr-odată că preferă să facă un rezumat al primelor pagini ale memoriilor abreviate ale lui Lancastre. Cu o nerușinare uimitoare, a și facut-o, spunând că în acel început al memoriilor, după cum se arătase sau se insinuase înainte, tânărul Vilnius descoperea că, din cauza unei lovituri în urma unei căzături, moștenise experiența și amintirile personale ale tatălui său care tocmai murise. Din fericire, a continuat Débora, tânărul fiu al autorului își dădea seama imediat posibilitatea de a dispune de o conștiință dublată îi oferea o luciditate care ducea la un hiperrealism insuportabil, anticamera demenței. Pentru că, spre deosebire de ceea ce lumea a crezut dintotdeauna, a conchis Débora, nebunia este doar un exces de realitate.

A urmat o pauză, anume inserată pentru a sublinia rar aceste ultime cuvinte :

— Doar un exces de realitate.

— De ce „doar“ și nu un exces pur și simplu ? a întrerupt membra cu numărul 16, cu siguranță din dorința de a produce vâlvă.

Débora s-a făcut că nu aude și, recăpătându-și ritmul pierdut pentru scurt timp, a povestit în continuare începutul memoriilor abreviate ale lui Lancastre. Astfel, a relatat cum tânărul Vilnius știa să-și dea seama la timp de riscurile faptului de a poseda o dublă conștiință și acest lucru îl determina să respingă, una câte una, încercările pe care le făcea din când în când stafia, de a-i inocula mai multe amintiri și experiențe. Le respingea considerând că-i ajunge încărcătura propriei memorii, nedorind s-o sporească cu a niciunui strămoș, chiar dacă acesta ar fi fost tatăl lui.

Apoi ni se povestea, a continuat Débora, cum într-o noapte Vilnius îi făcea o vizită-surpriză mamei lui și descoperea că ea și amantul ei îi provocaseră tatălui său atacul cardiac fatal ; îl asasinaseră împreună. Îl speriaseră atât de tare, dintr-odată, încât bietul Lancastre căzuse secerat pe terasa casei sale. O crimă perfectă, pentru că n-a lăsat urme.

— Și până aici, pe scurt, e ceea ce aveam de gând să vă citesc azi, a spus Débora.

Conform planului prevăzut, tocmai aruncase bomba subtilă pregătită dinainte. Spusese lucrurilor pe nume. Toată lumea își putuse da seama de ceea ce insinuase sau afirmase. Începând din acel moment, bănuiala asasinatului avea să cadă asupra Laurei Verás și a amantului său, să circule prin mediile literare și până la urmă prin tot orașul. Se putea chiar (într-o

oarecare măsură era chiar preferabil) ca mama lui Vilnius să fi fost nevinovată în ceea ce privește moartea soțului ei, ceea ce, totuși, nu însemna că odioasa distrugere a manuscrisului nu merita să fie răzbunată, lucru ce deja începuse să se întâmple prin intermediul *Cursei de șoareci*.

Cum Vilnius și Débora n-aveau nicio probă a crimei, acela fusese cel mai bun mod de a răspândi zvonul, de a face să umble vorba care poate că s-ar fi dovedit a nu fi deloc o calomnie.

— Ați ales cel mai bun loc din lume pentru a răspândi această bănuială, a întrerupt membra cu numărul 2, care părea să aibă reflexele cele mai rapide dintre toți membrii.

— L-au asasinat ? Asta vrei să spui, Débora ? Sau e doar un lucru pe care l-a inventat Lancastre pentru memoriile lui ? a întrebat Vilnius, conform planului stabilit.

— Asta urmau să se arate în memoriile povestite de el și asta spun cele pe care le rescriu eu. Nu de mult timp asta a spus și stafia, a adăugat Débora.

— Care stafie ? a întrerupt membrul cu numărul 4.

— Care stafie ? a întrebat Montse.

— N-ați văzut niciodată *Hamlet* ? Despre ce stafie poate fi vorba ? a spus Débora.

— Scuză-mă, dar nu mai înțeleg nimic. Un singur lucru mi-e clar, și anume că e greu de crezut că acest început al memoriilor ar fi cel pe care l-a scris sau îl scria Lancastre, a observat Montse.

— De ce nu ? A inventat faptul că ar fi murit deja ca să creeze, după cum mi-a spus, „niște memorii de dincolo de mormânt“ care să fie heterodoxe, a răspuns Débora.

— Pare ciudat.

— Așa e. Dar el voia ca aceste memorii să pară ciudate. Și-o dorea atât de mult încât într-unul dintre capitole își descria cu foarte multă minuțiozitate viața personală, adică viața pe care o ducea cu mine, mai ales discuțiile pe care le purtam amândoi în pat, discuții despre caracterul lui, mereu despre el. La urma urmei era foarte egocentric. Ca întâlnirea asta de azi care se învâрте în jurul persoanei lui. Sigur i-ar fi plăcut să se afle azi aici, cu voi.

Murmure, câteva chipuri uimite, descumpănire din ce în ce mai mare.

— Dar cred că, a reluat Montse, cel mai imposibil lucru dintre toate e să fi prevăzut ceea ce Vilnius însuși ne spunea sau ne sugera mai înainte, despre ceea ce tatăl lui i-a făcut în ultimele zile, după moarte.

— Și ce i-a făcut ? a întrebat membra cu numărul 10, care părea a fi în permanență cu capul în nori.

— L-a deranjat din lumea de dincolo ? Asta a făcut ? a întrerupt membra cu numărul 6.

— I-a intrat în minte, a atenționat-o membra cu numărul 18. N-ai auzit ce-a spus mai înainte ?

— Montse, a reluat Débora cuvântul, zici că e imposibil, dar Lancastre știa că fiul lui e obsedat de el și nu-i venea greu să intuiască faptul că această obsesie, după moartea lui, urma să aibă drept consecință pentru moștenitorul lui un doliu foarte lung.

— Bine, a întrerupt membrul cu numărul 7, e ridicol că discutăm nimicuri când lucrul cu adevărat important și grav este bănuiala de asasinat și ar trebui să facem ceva în legătură cu asta. Iar dacă bănuiala nu există, avem de-a face cu o calomnie.

— Sunteți cumva polițist ? a intervenit membra cu numărul 10.

Iar șoaapte, fețe curioase, eforturi mentale. Inclusiv ale lui Vilnius însuși, care începuse să primească din ce în ce mai des inoportunul atac al memoriei paterne. S-a opus cum a putut lucrurilor pe care aceasta încerca să i le comunice cu o insistență civilizată și stăpânită, dar vizibilă.

— Foarte puține lucruri rămân în picioare când sunt examinate la ora asta, a spus Vilnius, și nimeni n-a știut dacă se adresa ascultătorilor, lui însuși sau umbrei sale.

De fapt, cuvintele tânărului Vilnius fuseseră doar un semnal adresat Déborei și aveau strict rolul unei parole stabilite dinainte ; însemnau doar că trebuia coborâtă cortina imaginară.

— Îmi pare rău, dar s-a terminat, a spus Débora.

— Ce s-a terminat ? a întrebat membrul cu numărul 25.

— *Cursa de șoareci*, a precizat Vilnius.

— Ce cursă de șoareci ? a întrebat Montse.

Vilnius s-a dus să-și ia pardesiul. Débora și-a strâns foile, având grijă să nu se vadă că sunt fotocopii ale unor articole din ziarul *Sport*. Cu cât ieșeau mai repede, cu atât mai bine. Și-au luat rămas-bun scurt și brusc, însă cât mai civilizată posibil, atât de la membri, cât și de la Montse.

Vilnius a venit să-mi strângă mâna și mi-a spus grăbit să-l înțeleg, dar toată povestea sfârșise prin a fi atât de teatrală încât dintr-odată simțea nevoia unei cabine, adică a unui loc în care să se ascundă de public. În acel moment mi s-a părut că descopăr în el o satisfacție ascunsă de a-și fi îndeplinit obiectivul pe care și-l propusese. Și, de asemenea, o nevoie de a fugi imediat. Mi-a zâmbit și și-a exprimat sperața unei revederi. N-a apucat să mi-o prezinte pe Débora, lucru pe care l-am regretat, pentru că, mai presus de toate, mi se păruse atrăgătoare și simțeam nevoia de a-i cerceta farmecul și misterul. Mi se părea (iar astăzi n-am motive să cred altceva) o femeie cu un chip într-adevăr interesant, care emana o energie cu adevărat magică (nu pot s-o spun altfel), poate pentru că în acel chip duritatea cu dulceața se contopeau în așa fel încât puteai să-ți imaginezi că prima era sora celei de-a doua. Să o privesc pe Débora era, pentru mine, ca și cum aș fi ascultat un cântec. Da, era ca și cum nu numai aș fi văzut-o, ci aș fi ascultat ceva foarte frumos, ciudat, nemaiauzit și totuși foarte familiar.

Au plecat amândoi, cu siguranță gândindu-se că au lansat acuzația de asasinat la curtea de la Elsinor, iar mai departe trebuie să aștepte ce se va întâmpla. Ar fi fost grozav ca ucigașii să muște momeala, chiar dacă se cuvenea să se pună întrebarea dacă într-adevăr avea sens să fie considerați ucigași.

Când să iasă din librăria Bernat, Vilnius a auzit un mesaj (ca o voce din interiorul lui, care vorbea dinăuntru către afară, deși poate că era invers) care-i spunea că scenariul lor nu este de-ajuns. Vilnius chiar s-a supărat. Ce i se cerea din necunoscutele tărâmurii de pe lumea cealaltă ? Răzbunarea prin spadă ? Nu era mai logic să fie lăsat să se îndoiască și să trebuiască să aleagă între a ști că tatăl său fusese asasinat (și să nu poată face nimic) și a nu da importanță acestei informații în favoarea unei activități morale de rutină : răzbunarea ?

— Hamlet.

Apoi o frază ininteligibilă, pronunțată de o voce moale. Intrase oare într-o etapă în care deja toate mesajele aveau să-i parvină sub formă de conglomerate de detalii ? N-avea rost să se îngrijoreze, în fond luptase pentru a respinge atacurile, încercările disperate ale tatălui său de a-i lăsa moștenire memoria și experiența, dar îi era milă să audă acele mesaje decum atât de patetice, din partea unui mort aproape surd în mijlocul unei bătălii pe de-a-ntregul pierdute.

— Hamlet.

Ce insistent era ! De parcă ar fi sfârșit prin a se transforma într-un profesionist al răzbunării. Cât de sănătoasă să fie o viață de apoi în care să ții atâta ranchiună în tine ? Cel mai probabil, în lumea de dincolo, sănătatea n-avea absolut niciun sens.

¹² Joseph Leo Mankiewicz (1909-1990), regizor, scenarist și producător american.

¹³ „Gură.“

VI

1

Am informații, să spunem confidentiale, despre o noapte care mi se pare cea mai blândă din câte mi s-au povestit vreodată. Să mai spunem și că tocmai am scris această frază pentru că în momentele de descurajare ca acesta nimic nu-mi place mai mult decât să sugerez tandrețea într-o noapte despre care mi s-au povestit destule ca să o pot reconstitui, să o povestesc din propriul meu Hades, din tărâmul personal al morților pe care fiecare îl poartă înăuntrul său.

Deși îmi lipsește acea intensitate cu care Lancastre amesteca voci și amintiri, voi încerca să mă apropiu, din regatul meu populat și el de umbre, de tonul și de atmosfera pe care le-a creat Vilnius atunci când a încercat să-mi comunice complexitatea țesutului nocturn al acelor ore.

Noaptea și-a început cursul când, ieșind din Bernat, Vilnius și Débora au hotărât să nu se ducă la Filmotecă, pentru că tensiunea *Cursei de șoareci* născuse nevoia de a discuta despre ceea ce se întâmplase și despre consecințele posibile. La ieșirea din Bernat, ușor speriați de ceea ce făcuseră, au optat pentru a se refugia în camera lor de hotel. Era de-ajuns să treacă strada, să meargă de la Bernat la Littré, ca să fugă de lume. În plus, subiectul filmului *Blândețea nopții*, care rula la Filmotecă, semăna prea mult cu povestea de dragoste dintre Débora și tatăl lui Vilnius.

În holul hotelului Littré s-au întâlnit cu Shekhar, care era mai pus pe vorbă ca niciodată. Dar Débora și Vilnius se grăbeau. Voiau să se retragă cât mai repede în camera lor. Indianul, implacabil, i-a reținut spunându-le că-l chinuie o neplăcută melancolie. I se oprise ceasul de la mână, spunea, și trebuia să aștepte până a doua zi ca să-i schimbe bateria la Tempus Fugit, ceasornicăria de pe strada Villarroel, la doi pași de Littré. În viața lui, spunea Shekhar, nu i se mai oprise ceasul, și voia să transforme o atare întâmplare ciudată în obiectul unor reflecții serioase.

— Nu reflecții serioase, pentru Dumnezeu ! Suntem tineri artiști, n-ai de ce să ne maltratezi, l-a implorat Débora.

Era pentru prima data când Vilnius o auzea pe Débora vorbind despre tineri artiști. Și i-a plăcut. În fond, nu asta erau ei doi ? De fapt, erau și

artiști ai lipsei de chef, fără a uita faptul că erau, în plus, tineri cu ușoare și trecătoare probleme mintale, probleme care se manifestau, atât la el cât și la ea, în reprize. La Débora erau scurte, dar intense crize de nervi care apăreau în momentele cele mai neașteptate. La Vilnius, infiltrații mentale paterne a căror frecvență începuse deja să scadă, dar care se repetau de când începuse doliul. Dar ei știau să exploateze aceste probleme în scopuri creative, și chiar să trăiască pe seama lor, a urmelor interesante pe care le lăsau uneori în mințile lor.

Pe lângă tineri artiști ai indolenței, poate că mai erau sau începuseră să fie și un fel de societate incipientă. O societate artistică alcătuită din doi membri, dar care nu i-ar fi mirat dacă ar fi deschis drumuri și ar fi crescut repede. Își aminteau vag de Marcel Duchamp, care de-a lungul vieții lui n-a făcut prea multe lucruri, dar care din când în când tot făcuse câte ceva. Odată, a creat o bulă de cristal cu aer de Paris și le-a dăruit-o unor prieteni din New York.

Aer de Paris, a intitulat-o.

„Cum prietenii mei aveau practic de toate, le-am dus cincizeci de centimetri cubi de *Aer de Paris*“, a spus Duchamp câțiva ani mai târziu.

Vilnius și Débora începuseră să formeze o societate care nu se ocupa cu nimic anume, poate pentru că voiau să evite orice posibilitate de a eșua și poate pentru că era o societate care se simțea atrasă de tot ce e infrașor, de toate acele lucruri (un săpun care alunecă, de exemplu) care sunt, pe de o parte, atât de nedefinite și, pe de alta, atât de precise ; totul în același timp, ca viața însăși.

Infrașoare era, pentru ei, atingerea pantalonilor de pielea piciorului în mers, un desen cu vapori de apă, aburul pe geamul unei ferestre. Pe când Shekhar încerca să reflecteze asupra disproporționatei tragedii și a misterului privind ceasul oprit, lui Vilnius i s-a părut că Débora și cu el, după trecerea lor prin Bernat, puteau nu numai să se considere o societate infrașoară, ci și, în semn de omagiu adus lui Duchamp, să denumească societatea „Aer de Dylan“. Astfel își puteau permite să-și imagineze că sunt ca o picătură de cristal care conține esența epocii lor, aerul timpului lor, al nostru, al unui timp legat în artă de lumea lui Bob Dylan, creator sinuos și om cu atâtea personaje și personalități.

Desigur, n-aveau să lipsească, în zilele următoare, cei care să-i întrebe dacă fac ceva ori stau toată ziua cu mâinile în sân. Iar ei urmau să răspundă

în mod infrașor, ca Duchamp : *Mais que voulez-vous ? Je n'ai plus d'idées.* (Ce vreți ? Nu mai am idei.) Doar că ei aveau s-o spună la plural și cu energia proprie :

— Și ce-ați vrea să vă spunem ? N-avem idei.

— Niciuna ?

— Oh, *monsieur* ! Avem câte una pe zi. E de-ajuns pentru noi, care suntem infrașori, un aer al vremii, ușoară pasiune măreață, Aer de Dylan.

2

E chiar atât de important că ți s-a oprit nenorocitul de ceas ? l-a întrebat Vilnius pe Shekhar. Au încercat să se strecoare și să-l lase în urmă pe omul cu ceasul oprit, dar acesta, în loc să se dea la o parte, s-a apropiat din ce în ce mai mult de ei, după câte se pare, un obicei foarte indian. Débora nu-l mai văzuse niciodată pe Shekhar lipindu-se așa de ei, poate pentru că până atunci nu vorbiseră prea mult. Vilnius, în schimb, știa foarte bine ce înseamnă toate astea, știa că Shekhar e periculos dacă-l lovește puternica melancolie după patria sa îndepărtată și pierdută ; în plus, melancolia i se putea activa și de straniul fapt de a i se fi oprit ceasul.

Chiar atât de ciudat ți se pare un ceas care stă ? îi spunea Vilnius din ce în ce mai nervos. De fapt, era mai rău dacă-i vorbea, pentru că Shekhar se apropia din ce în ce mai mult de ei. Își amesteca răsuflarea cu a Déborei sau cu a lui Vilnius și parcă i se părea că nicicum nu e destul de aproape. Dacă unul dintre ei se apuca să-i vorbească, el se apropia și mai mult. Era oribil. Vilnius a ajuns să-l împingă, să-l îndepărteze ca s-o calmeze pe Débora, și i-a cerut să nu se mai apropie, să spună ce-avea de spus despre melancolia lui și despre ceasul oprit, dar l-a rugat să nu se agațe de ei, să nu se apropie, oricât de nostalgic și îngrijorat ar fi fost.

Pentru Dumnezeu, dă-te la o parte ! a strigat Débora. Indianul s-a dat înapoi pentru prima dată, în sfârșit înspăimântat. Doi pași înapoi și unul înainte. După câteva secunde, chipul său își recăpătase aerul melancolic, și asta părea să-i fi dat putere ca să se lipească din nou de ei. Însă Vilnius a acționat în mod categoric și a luat-o pe Débora de braț, îndreptându-se direct spre lift, căci desigur oricare detaliu infinitezimal ce avea legătură cu proaspăta lui iubită era mai important decât întreaga tristețe – provocată de un ceas care stătea – a apatridului său prieten indian.

În ascensor, Vilnius a fost pe punctul de a face un comentariu despre prostia de a găsi legătura dintre ceas și țara natală, și de a adăuga și ceva despre limba tamil, pe care Shekhar o vorbea în țara lui de baștină, o limbă formată din cuvinte care aveau, în medie, șase silabe, iar multe chiar paisprezece. Mai puțin de patru silabe nu formau un cuvânt, ci un reziduu. Limbile occidentale i se păreau lui Shekhar a fi toate o ruină ; o dată îi spusese chiar lui Vilnius că toată ziua vorbește limbi ruinate, deși din asta trăia, era hotelierul occidentalilor care trăiau în aceste ruine, ce să-i faci...

Până la urmă nu i-a spus Débora nimic despre limba tamil. S-a aplecat ca să evite orice aluzie la acest subiect și a sărutat-o pasional în ascensor. O oră mai târziu, în penumbra camerei, ea i-a spus că e un amant la fel de prost ca și tatăl lui. Nefiind prima dată când auzea asta, el s-a abținut ; n-a protestat așa cum făcuse cu alte ocazii. N-a protestat și pentru că începuse să aibă o bănuială cum că ea, cu rațiunea ei atât de imprevizibilă, îl iubea mai ales pentru că era o continuare a răposatului.

Dar a cui continuare era ea ? Débora era continuarea bolnavei și periculoasei blonde cu ochi albaștri care luni întregi fusese amanta lui Lancastre și care, așa cum avusese chiar ea grijă să-i povestească sau să-l prevină pe Vilnius, îi ruinase din plin viața scriitorului. Cum anume reușise să facă ceva atât de absurd ? Prin scurtele dar, se pare, puternicele crize de nervi care făceau totul să se prăbușească. Numai prin prezența fizică la o astfel de ceartă ar fi putut cineva înțelege ce înseamnă cu adevărat groaza. Chiar Débora îl atenționase despre acest lucru pe Vilnius, iar el aștepta deja de câteva zile prima criză, care – nu știa de ce – întârzia să apară.

3

Cum s-o spun ? Débora era inteligentă, de obicei o ființă foarte lucidă, dezghețată. Era tânără, dar deja avea ceva experiență ca ziaristă. Avea talent la scris, deși se mai știa și că nu scrie niciodată. Și atunci, dacă nu scria, cum se putea ști că are talent la ceea ce se presupunea că face ? Pentru că scrisese mult în zilele de ziaristă debutantă cu bursă, când reușise să rămână în redacția unui ziar până la prima criză de nervi, trecătoare dar foarte intensă (a încercat nici mai mult nici mai puțin decât să-l omoare pe directorul ziarului la care lucra). Această scăpare nedorită nu doar că a lăsat-o pe drumuri, dar i-a lăsat în viață multă vreme umbra exilării și a nefericirii.

Débora era sigură că aceste atacuri minimale nu-i veneau așa, dintr-odată, ci își aveau originea în orașul Campos din Mallorca, orașelul ei natal, pe când era foarte tânără, în zilele tragice în care părinții ei muriseră într-un accident de mașină și în care luase droguri puternice, ale căror efecte reveneau cu timpul, ca și cum ar fi avut puterea de a se regenera. Era sigură de asta, în fond o preveniseră prima dată când hotărâse să ia doza aceea de ergolină provenind direct din cabinetul doctorului Petrella (așa auzise). De la orice laborator ar fi venit drogul, în timp, acel nefericit experiment eșuat cu ergolina o lăsase la mila unor neașteptate atacuri nervoase care, se pare, ascundeau întotdeauna un oarecare instinct asasin.

Însă tot răul spre bine. Indiferent de unde ar fi venit drogul, spiritul ei artistic se dezvoltase mulțumită acelor doze misterioase create de doctorul Petrella, care murise de tânăr și în împrejurări misterioase. Dezvoltarea spiritul ei artistic nu era neapărat un lucru bun, dar nici unul rău, și nici nu diminuă amenințarea permanentă a unei iminente posibile crize de nervi care să o țină departe de multe activități, începând cu scrisul, oricât ar fi spus ea că se va ocupa de autobiografia lui Lancastre. Chiar iminența crizelor o lăsa câteodată nemișcată și foarte fericită în nemișcarea ei, știind că așa nu dă greș. În orice caz, scurtele atacuri de care suferea n-aveau nimic de-a face cu crizele schizoide pe care le sugerase Max în ziua în care i-a vorbit lui Vilnius despre Débora. Ea nu era schizofrenică. Crizele sale erau de altă natură.

Dar crizele erau foarte grave și Débora putea să devină periculoasă când cădea victimă unei astfel de crize. Pentru Vilnius, cel mai grav era că el n-avusese niciodată ocazia de a asista la aceste crize, ceea ce-l făcea să-și imagineze excesiv și să vadă cum îi crește teama în fața posibilității unei neașteptate crize de nervi care, se pare, putea da naștere în ea unui instinct ucigaș.

Lăsând la o parte atacurile și teama de necunoscut, Débora se purta foarte normal în viața de zi cu zi (îi plăcea cât se poate de mult perversitatea de a trece drept o ființă obișnuită, aproape banală chiar, știind bine că nu e așa) încântătoare uneori, insuportabilă în anumite momente. Când devenea nesociabilă, părea că se află dintr-odată în pragul unuia dintre periculoasele sale atacuri. Însă nu, Vilnius sfârșea întotdeauna prin a-și confirma că, în acel moment, era doar nesuferită. Astfel, el aproape că-și dorea ca ea să aibă cândva una dintre crizele ei acute, ca să poată înțelege în sfârșit dacă

sunt atât de înfricoșătoare pe cât se zvonea. Și ca să aibă o idee mai completă despre personalitatea iubitei lui, chiar dacă știa că, pe moment, ceea ce îl fascina la Débora era că nu o cunoștea întru totul, adică tocmai caracterul ei atât de greu de definit. Cu siguranță, la începutul relației cu ea, tatăl lui căzuse pradă unei vrăji asemănătoare.

Anumite lucruri se moștenesc în mod natural, fără influențe din alte surse sau alte eforturi. Și bietului Vilnius, în chestiuni de amor, nu i se întâmpla nimic care să nu i se fi întâmplat înainte tatălui lui. Dragostea pentru această femeie artistă și bolnavă era atât de mare încât nu-i păsa că poate să-i distrugă viața. Chiar și așa, Vilnius credea cu tărie că ea nu-i poate distruge întreaga viață, deși avea motive să se gândească la o astfel de posibilitate. Cu atât mai mult cu cât chiar ea avusese grijă să-l informeze că în ultimii doi ani, fără să vrea, năruise viața tatălui său, mai ales când el a încercat s-o vindece, ca și cum ar fi fost psihiatru (s-a încăpățânat să se arunce cu capul înainte în această sarcină) și n-a reușit decât să înrăutățească lucrurile când el s-ar fi așteptat mai puțin, ba chiar în viața vraciului sau infirmierului amator, care, deși în public a încercat să ascundă acest lucru, s-a trezit că-și pierde echilibrul și uneori chiar controlul asupra propriilor nervi și a trebuit să fie ea, până la urmă, cea care să facă pe psihiatrul cu el și să-l sfătuiască, de pildă, să bea cu măsură, dar să bea, ca să îndepărteze astfel mereu supărătoria lupă a lucidității...

4

Nimeni nu mai simțise pentru Vilnius ceea ce părea că simte Débora. Lăsând deoparte cât de neobișnuită era situația pentru el, Vilnius îi datora minunea aerului specific tatălui său care pune stăpânire pe chipul lui de fiecare dată când umbra conștiinței părintelui său (cu multitudinea de detalii sau nu, nu mai conta) îl asalta din dorința de a-i injecta amintiri și experiențe și-l făcea să-și piardă aerul neajutorat, dându-i, pentru câteva momente, un aer mai consistent.

E de admirat, chiar nu cunosc pe nimeni care să fi ținut doliu atât de intens după tatăl lui, i-a spus Débora în noaptea aceea lungă în care s-au retras în camera de hotel după *Cursa de șoareci*.

Avea toată dreptatea din lume, zic eu, pentru că în ultima vreme pașii lui Vilnius prin viață aveau ceva dintr-un „travaliu de doliu“, ca să folosim un termen freudian. Atât de intens fusese (un doliu exagerat, având în vedere

faptul că Vilnius îl urâse dintotdeauna pe tatăl său), încât părea chiar că doliul începuse să-și dea naștere propriilor sale structuri și propriilor sale povești, sau să contureze, încă vag, o societate din care deja făceau parte cel puțin două persoane fragile ; deși trebuia să se țină seama și de stafia paternă și chiar de umbra mea, care deja se apropia puțin de acea societate infraușoară, ce stătea mărturie a nimicului și prin urmare era o timidă oglindă a aerului vremurilor noastre, reflecția unei epoci în care drama societății moderne, tragica sa lipsă de substanță și înaintarea către abis erau deja secrete cunoscut de toată lumea și fapte îngrozitoare cărora nimeni nu părea să fie în stare să le mai găsească vreo soluție.

5

O oarecare intuiție înăscută și considerabilul efort pe care îl investea stafia în toate intervențiile sale formau întreaga bază pe care se sprijinea credința lui Vilnius că tatăl său fusese asasinat. În ce fel putea să-l fi lichidat Laura Verás ? Prin vreo licoare ce n-ar fi lăsat urme sau cu ajutorul amantului ei și prin vechea metodă de a-l speria atât de tare încât să-l lase lat ? Poate că făcuseră o mare greșeală bănuind atâtea lucruri unde poate nu era nimic, nici urmă de asasinat. Dar, dacă se înșelau, n-ar fi fost un capăt de lume. În plus, nu greșiseră verificând, încercând, lansând zvonul privind asasinatul, deranjând. La urma urmei, nu era oare inacceptabil că memoriile abreviate ale lui Lancastre fuseseră distruse de foc și că totul continuase ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic ?

Aproape adormită în mijlocul nopții cât se poate de blânde, Débora îl privea. Alături, Vilnius, fără somn, se gândea ce bine e să stai în semiîntuneric când ești îndrăgostit. Noaptea părea că-i primește la sânul ei cu o blândețe ieșită din comun, și poate și cu un sentiment de milă pe care, dacă era adevărat, cei doi cu siguranță l-ar fi acceptat bucuroși.

Trecând în revistă ceea ce făcuseră, se năștea o întrebare : ce le ascunseseră sabotorilor în a lor *Cursă de șoareci* ? Nu multe, dar ceva într-adevăr rămăsese ascuns în mod discret. Într-adevăr, Débora avusese ocazia să citească paginile deja scrise din autobiografia pe care Lancastre voia să i-o dedice, dar tot atât de adevărat era că ea nu voise să le explice ascultătorilor că sunt niște memorii complet neinteresante, greu de digerat. În concluzie, fie pentru că Laura Verás fusese beată, fie pentru că ea crezuse

că o astfel de faptă echivalează cu răutatea supremă, fusese un mare noroc pentru răposat că soția sa aruncase manuscrisul în șemineu.

În schimb, memoriile pe care își propunea să le restaureze Débora n-aveau să se bazeze pe nesăratele pagini ale lui Lancastre, ci pe o autobiografie inventată în care tatăl lui Vilnius, în mod indirect și tipic postmodern, ar fi îndrăznit să fie foarte critic cu sine însuși și, mai mult, fără menajamente.

„Iată indirecta, dar implacabila critică feroce pe care a știut să și-o facă singur acest scriitor care iubea impostura și jocurile avangardiste de orice fel, omul care a reușit să adune în scrierea sa cele mai grave ticuri ale penibilului postmodernism al secolului trecut“, spera Débora că va scrie pe coperta a patra a cărții ei apocrife, încă fără titlu.

Pentru Vilnius, care nu uitase niciun moment cuvintele adresate de Scott Fitzgerald lui Mankiewicz alias *Monkeybitch* („Când voi ajunge *eu* să scriu o carte, tu vei deveni ființa cea mai ridicolă din țara asta“), memoriile apocrife puteau să-l ajute în acea justă reglare de conturi cu tatăl său. Cu toate astea, timpul trecea și din tot proiectul continua să lipsească un mic amănunt : cineva să vrea să-și dea osteneala de a scrie autobiografia inventată, pentru că Débora nu dădea niciun semn că ar fi avut vreun chef să se ocupe personal.

În cazul în care cineva ar fi scris până la urmă cartea, răzbunarea putea atinge perfecțiunea. Pentru că, în timp, singura autobiografie existentă a lui Lancastre (și care, prin urmare, avea să treacă drept o minunată încheiere a întregii sale opere) urma să fie cea pe care Débora și Vilnius o plănuiau și în care se prevedea ca Juan Lancastre să fie pus într-o lumină foarte proastă, ca un exemplu tipic de scriitor care a știut să adune toate, dar absolut toate defectele perioadei pe care multă vreme lumea s-a încăpățânat s-o numească postmodernă (presupunând că ideea de postmodernitate a însemnat vreodată ceva cu adevărat, în afară de condiția sa de etichetă sau de loc comun dezgustător).

Lancastre urma să fie pus într-o lumină cât se poate de proastă în această autobiografie. Și Déborei îi părea rău, pentru că-l iubise, dar era convinsă că nu trebuie să se lase înduioșată, ci să îndepărteze orice tentație de a fi binevoitoare cu bătrânul ticălos. Lancastre, în autobiografia sa, urma să apară ca omul care a avut ciudata calitate de-a aduna în sine toate clișeele celei mai recalcitrante înclinații spre inovație. Ca un om al trecutului, ca

paradigma scriitorului ce aparține unei perioade de avangardism funest. Ca unul care a ajuns foarte repede în vitrina cu antichități pentru ca astfel viitorul să poată fi, să le poată aparține oamenilor ca Débora și Vilnius, un cuplu ce părea că trăiește în fericita euforie a eșecului care se ascundea în fiecare proiect din multele pe care le aveau pentru viitor, proiecte gândite, la urma urmei, pentru a sfârși prin a nu face nimic, intuind că astfel vor păcăli eșecul, care deja de prea mulți ani îi pândea pe amândoi (și arta în general).

Își propuneau, deci, să nu facă nimic de fapt, să se ancoreze în acel punct de vedere sceptic în care știau bine că ajunseseră să se instaleze puținii înțelepți din generația lui Lancastre. După lungul parcurs al unei vieți întregi, aceștia observaseră că lumea se învârte incontrollabil și fără sens, pierdută și fără viitor, mai proastă ca niciodată, în mâinile unei elite politice și economice roase pe dinăuntru de imoralitate și de zgârcenie.

Vilnius și Débora se întrebau dacă sunt obligați să suporte, ca tinerii din toate generațiile anterioare, greutățile pământești de care vorbea Hamlet în celebrul său monolog. Oare îi obliga cineva să suporte „disprețul, biciul acestor vremi și-obida asupririi, trufia dregătorilor, dreptatea zăbavnică, bătaia din picior pe care vrednicia răbdătoare o tot îndură de la nedestoinici”¹⁴ ?

În fața acestui fapt, Débora și Vilnius se întrebau ce sens are să-ți trăiești toată viața ferindu-ți privirea, pentru ca până la urmă să ajungi la aceeași concluzie la care ajunseseră, la bătrânețe, oamenii cei mai lucizi din toate generațiile precedente.

Se gândeau că cel mai bine ar fi să adopte dintr-odată punctul de vedere al celor care, la bătrânețe, au ajuns să fie înțelepți sceptici și să se scutească de false așteptări juvenile, căci devenea din ce în ce mai evident că e inutil să te străduiești să faci lumea mai bună, când ea se îndreaptă deja năvalnic spre un sfârșit cu pahare de cucută.

— Spune-mi Zero, și-a imaginat Vilnius că-i cere Déborei în plină noapte.

Atât de puternică era dezamăgirea pe care-o provoca haosul lumii, încât li se părea că cel mai bine se dădeau la o parte, să nu colaboreze la nimic.

Din când în când, în lumina nopții, Vilnius își imagina monștri de care trebuia să fugă, precum și dialoguri viitoare.

— Deci dumneavoastră stați toată ziua cu mâinile în sân ?

— Ce să facem ? N-avem idei.

— Niciuna, domnule Zero ?

Dintre cărțile pe care Vilnius le citise, una îl urmărea mereu, și uneori chiar i se părea că aude vocea lui Freddie Montgomery, eroul cărții lui John Banville, *The Book of Evidence* : „Nu m-am obișnuit încă să mă aflu pe acest pământ. Cred că prezența noastră aici e o greșeală cosmică. Eram meniți altei planete îndepărtate, la alt capăt de galaxie.“ Ca și Montgomery, Vilnius se întreba uneori cum se descurcau cei meniți să trăiască pe Pământ, cum le mergea pe cealaltă planetă. Și-și dădea singur răspunsul : „Probabil s-au stins cu ani în urmă ; cum să supraviețuiască pe o planetă făcută ca să ne rețină ?“

Nu demult, Vilnius începuse să creadă că exilul e starea care definește cel mai bine spiritul omenesc. Dacă există ceva care să ne definească pe toți, acest lucru e surghiunul, imposibilitatea de a te întoarce acasă, conflictul. Și Débora împărtășise foarte curând aceleași idei și senzații. Instalați deja definitiv în acel punct lucid din propriul lor abis, în noaptea aceea, cu fiecare moment care trecea, au lăsat să crească în sufletul lor hotărârea de a nu mai lucra niciodată.

Poate că n-aveau să mai lucreze nici măcar la scrierea autobiografiei lui Lancastre. Voiau să caute pe cineva care să o scrie, cineva din vechea școală a culturii efortului. Hotărârea lor se consolida zilnic în spirit negativ, dar fără a-i lipsi bucuria de euforie discretă care poate că avea să-i ajute, din când în când, să se ridice deasupra ușoarelor neplăceri serioase, deasupra tuturor problemelor lor psihice minime, chiar deasupra acelei percepții a absurdului pe care o ai, în mod inexorabil, când se lasă întunericul și-ți amintești că a existat odată o planetă îndepărtată căreia îi fuseserăm meniți...

6

La unu și cinci minute dimineața, Débora i-a cerut să-i explice, pe cât posibil mai clar decât până atunci, procesul care-i permitea să perceapă uneori că tatăl lui intră în legătură cu el. Gândește-te, a spus Vilnius, că e exact ca atunci când simți că cineva te urmărește, te întorci fără motiv și descoperi că cineva te privește cu atenție, cu diferența că eu nu mă întorc niciodată. Tot nu te înțeleg, a spus Débora, la fel ca ieri și ca alaltăieri ; în continuare nu înțeleg nimic, dar cred în tine. Atunci mă vei crede, i-a șoptit Vilnius, dacă spun că de câteva ore tata nu mai e așa de aproape de mine

cum obișnuia să fie. Cred chiar că se duce de-acum, că umblă clătînându-se printr-un loc necunoscut. Ce loc ? a întrebat ea. Un fel de sferă de unde el încearcă uneori din răspuțuri să vadă limpede lumea reală, pe care bănuiesc c-o vede tot mai neclar pe zi ce trece.

Unele lucruri ar trebui ținute pentru tine, s-a gândit Vilnius când, la scurt timp după ce spusese acele cuvinte, a simțit că stafia paternă parcă se mișcă prin străfundurile unei ranchiune adunate de o mulțime de voci și de amintiri ale mai multor vii și morți. În secunde care-au urmat, a trebuit să accepte resemnat și în liniște violenta intervenție în conștiința sa a tatălui, care încerca să-i spună că de ceva vreme se afla în mijlocul camerei și că era în continuare în formă, chiar mai mult, se simțea puternic și ca un *blues* nesfârșit, ca un vânt care bate peste câmpuri întunecate, foarte negre...

Repet, l-a auzit pe tatăl lui, sunt atât un cântec din Chicago cât și un om care plutește deasupra câmpurilor din întreaga lume și observă tot fără să-și fi pierdut deloc puterea, astfel încât sunt chiar cântecul și sunt un *blues* din nord la căderea serii, un *blues* care n-o să se piardă așa de ușor pentru că sunt ultimul ciudat în locuri în care nu mai există busole ; și mai sunt și un incest și o insectă, și nu sunt infect și n-am de gând să fiu singurul defunct...

Probabil, s-a gândit Vilnius, tata a căzut într-o stare de fericire, de umor violent și intens. Altfel nu-mi explic.

Un moment de tăcere, apoi un zvon adus de vânt, pe fundalul sonor al unui *blues* din nord. Și-apoi un mesaj foarte stăpânit de la tatăl său spunându-i că răzbunarea se servește mai bine rece, dar că i se părea o idioțenie să te gândești prea mult la temperatura ei. Pentru că, de fapt, ce mai contează dacă răzbunarea e un fel de mâncare ce se servește rece sau caldă. Dacă poți să te răzbuni, mai bine să nu te gândești prea mult. Îi recomanda să-l omoare pe Rege.

Apoi, în toiul acelei nopți fermecătoare, Vilnius a auzit niște hohote de râs îngrozitoare care păreau că-și schimbă tonul de la o clipă la alta. Ca să nu se sperie prea tare și nici să n-o înspăimânte pe Débora, care era în continuare foarte liniștită, a încercat să alunge hohotele gândindu-se la diferențele dintre ele : liniștite, intime, deviate, spectrale, sonore, tăcute. Nu încăpea îndoială că, de dincolo de mormânt, tatălui său îi plăcea în continuare să fie mai multe personaje în același timp și că numai Bob Dylan îi semăna bine pe pământ. Își câștigase prin propriile strădanii

dreptul de a face parte din însăși familia lui cea nouă, aceea pe care o crease tocmai doliul după el.

A fost o bucurie pentru Vilnius să descopere că Débora parcă îi citea gândurile. La unu și douăzeci dimineața, când noaptea era mai blândă ca niciodată, Débora i-a spus din senin lui Vilnius că prezența, fizică sau imaginară, a unui al treilea întotdeauna le prinde bine îndrăgostiților.

Vilnius i-a zis că nu înțelege despre ce vorbește. E o prezență, a spus ea, care îi face pe îndrăgostiți să se simtă singuri într-un mod mai satisfăcător. Mai satisfăcător ? a întrebat el. Poveștile de dragoste, a spus Débora, au proprietăți triumphiulare, chiar mai mult, am auzit odată pe cineva spunând că, pentru ca doi amanți să existe, e nevoie de un al treilea element, și acest al treilea element poate fi chiar ideea de a fi îndrăgostit.

— Te poți îndrăgosti fără această a treia prezență, fără acest martor al iubirii ? Fără acest al treilea element nu cred că poate exista dragoste între doi oameni, a conchis Débora.

7

Parcă nu simțeau nimic care să nu fi avut legătură cu lumea lor leneșă și cu iubirea lor (iubire în trei, pentru Débora). În noaptea aceea au văzut totul într-o culoare intensă, într-un roz foarte puternic, exagerat, care nu era din lumea asta. Știau că optimismul lor era doar o amăgire, căci nu trecuse neobservată bănuiala amândurora că ceva putea să se rupă în orice moment și, în ciuda dragostei lor, să se ducă totul naibii în câteva secunde, și până și acea cameră perfectă să se deplaseze lin înspre marginea ultimă a cerului.

Dintr-odată s-a auzit o bătaie neașteptată la ușă. Nu putea fi decât plicticosul vecin de-alături, reprezentantul firmei de iaurt, un tânăr neinteresant, care venea să le ceară să vorbească mai încet la ora aceea, să le spună, ca în fiecare seară, că-i auzise făcând dragoste și-i respectase pentru că iubește dragostea (obișnuia să repete asta de câteva ori la rând, ca în cele mai urâte coșmaruri : iubesc dragostea) dar n-are chef ca șoaptele lor interminabile și banale să-l țină treaz în fiecare noapte.

De ce banale ? Nenorocitul le considera șoaptele banale. Îi ceruseră să nu mai repete asta și totuși insista în continuare, în fiecare zi, cu regularitate, asupra trivialității a ceea ce ei își șopteau în singurătatea nopții.

Ca de obicei, Vilnius nu deschise ușa, dar îi promise ascultătorului (fără îndoială rivalul lui Lancastre în a fi martorul iubirii lor) că vor vorbi mai

încet, sau poate că nici măcar nu vor mai vorbi și că în ziua următoare vor încerca să schimbe în sfârșit camera.

Întreruperea din partea vecinului și promisiunile pe care i le făceau parcă se transformaseră deja într-un ritual. Dar în noaptea aceea ritualul a fost înlocuit de un fel de ecou în surdină, ceva care răsună fără îndoială în depărtare, dar care semăna cu ceea ce ar fi putut să fie un *blues* din nord, în cazul în care *bluesurile* din nord există. Chiar acum, spuse Vilnius, mi se pare că-l simt plutind de jur-împrejur. Nu știu despre ce vorbești, spuse Débora. Despre un vânt, gândi Vilnius, despre un vânt care bate peste câmpuri înnegrite de ploaie. Când bate astfel, e evident că marelui maestru al sabotajelor îi place să saboteze.

— Hamlet.

Vilnius ascultă. Nu trecu mult și vântul aduse un ușor murmur de cuvinte, pe un ritm identic cu cel al melodiei *Where the sun don't ever shine* a lui J. J. Cale :

— Să dansez nu știu. Să înot nu știu. Să beau, asta știu. Mașină n-am. Prefer noaptea. Și s-aud cum trosnește universul.

Fără îndoială, fantoma era în toane cum nu se poate mai bune. Poate că îndepărtarea treptată de pământ o ajuta să fie așa.

8

Dar dacă în ultimele minute din viață tata a preferat noaptea și tăcerea și s-a concentrat asupra unor imagini care puteau să se afle dincolo de ceea ce vedea cu ochiul liber, când se așeza lângă fereastra principală a casei ? gândi Vilnius. Dacă s-a concentrat asupra a ceea ce putea fi dincolo de orizontul conștiinței lui ? Oare s-a întrebat dacă nu cumva omul e visul unei umbre ? Și dacă, scrutând cosmosul, și-a dat seama de nimicnicia existenței omenești ? Omul, ființă foarte ușoară, e visat de un personaj incert, și starea lumii arată că, mai degrabă decât să fim creația unei ființe superioare, suntem distracția uneia imperfecte, a unui amărât care e în stare totuși să schițeze orizonturi.

Când meditezi la lucruri atât de încurcate, e ușor să rămâi năuc, absorbit, pradă ușoară a unei posibile sperieturi serioase. Asta i se întâmplă lui Vilnius, care căzu dintr-odată pe gânduri, punându-și din ce în ce mai multe întrebări. Și dacă în casa de pe strada Provenza moartea l-a găsit pe tatăl lui concentrat asupra unui orizont cercetat doar de el, a unei perspective

sugerate de mecanismele pe care le ascunde orice minte care uneltește, a unei panorame gândite pentru a-și revoluționa viața și a o părăsi pe Laura Verás ? Și dacă în realitate el a făcut o săritură ciudată și o mișcare amplă, aproape de neliniște fizică, și atunci, doar atunci, și-a dat seama de prezența unor persoane pe care nu și le imagina acolo, în casă, la ora aceea ? Și dacă sperietura s-a dovedit a fi fără doar și poate fatală, foarte asemănătoare unui final, fiind, prin cruzimea ei, letală ?

9

S-ar spune că urmărirea vieții fiului meu (își imaginea Vilnius că se gândește tatăl lui, în plină noapte) mi-a absorbit toată atenția în ultima vreme și, totuși, nu se poate spune că lucrurile au mers chiar așa, pentru că am făcut-o pe spionul în multe alte situații, am cercetat și-am controlat mii de chestiuni și de locuri diferite. Doar că viața lui Vilnius îmi face o plăcere de-a dreptul morbidă și mă atrage, n-am ce să fac, mai ales de când iese cu Débora. Dar când s-a întors de la Hollywood, de pildă, m-am plimbat peste tot, mai puțin prin viața lui, din care am lipsit. Credeam că, din ce în ce mai prins în rutina propriei nenorociri, mă voi îndepărta de el pentru totdeauna, dar, văzând că se culcă cu Débora, m-am apropiat din nou, într-un fel m-am alăturat acestei perechi de tineri bolnăvicioși.

Oricum, scenele acestei urmăriri întrerupte a lui Vilnius nu sunt nimic pe lângă cele pe care, de-a lungul și de-a latul unei mulțimi de lumi și de realități infinite, mi-am dat osteneala să le observ și să le urmăresc de foarte aproape. De-aproape mi-am văzut umbra dimineața, în sudul Manhattanului, alături de mulțimi de vânzători de obligațiuni care mâncau cârnați de porc, piure de cartofi și beau cafea în restaurantele întunecate, înțesate de lume, de pe Wall Street. Tot de-aproape mi-am văzut silueta în Tokio, în zori, la gura râului Sumida, cu miile de tone de pește care ajung în piața Tsukiji, cea mai mare din lume, plină de toni fără coadă așezați pe-o podea minunată, în tonuri de roșu și ocru-spălăcit, mirosind puternic a mare. De-aproape am putut vedea cum cad fulgi de zăpadă din materia întunecată a vastului spațiu invizibil care se întindea chiar deasupra largii mele ferestre fără capăt. Și de-aproape, în Hong Kong, în singurătatea unui apus, am văzut o fată care-mi oferea ceafa sculptată în timp ce se încheia la sandală, iar în spatele ei se afla rada, cu trestii și cu șampanele ei, cu clădirile moderne din Kowloon.

Nu știu de câte ori am făcut înconjurul lumii în săptămânile astea infinite, naufragiat într-un orar fără țință care-mi amintește de când eram bolnav în copilărie, când aerul era nemuritor, de zilele acelea care dintr-odată s-au întors pentru mine pentru că poate niciodată n-au plecat de tot, au fost întotdeauna acolo, ca o comoară de preț îngropată în străfundurile ultimei peșteri din deșert.

Așa că n-am încetat să mă plimb printr-o mulțime de locuri, inclusiv prin spațiile întunecate ale copilăriei mele, acum deschisă mie pentru totdeauna, fără piedici ; n-am încetat să văd oameni în cele apropiate sau mai îndepărtate colțuri ale pământului, dar n-am sfârșit prin a-l pierde din vedere pe Vilnius, poate dintr-o oarecare inerție față de lumea mea de dinainte și pentru că fac parte, cu siguranță, din tribul acelor nătărași care, când au într-o zi șansa de a vizita tot pământul și tot spațiul (care nu mai înseamnă nimic pentru ei), se deschid în sfârșit către infinit și se lasă duși de val, și-ajung în locurile cele mai impresionante, dar rămân întotdeauna cu tendința de a se întoarce din când în când în mediile lor familiare, în teritoriile lor înguste și expirate, în acele locuri închise și burgheze care atâta vreme i-au oprimat și i-au redus la condiția de personaje ale unor melodrame amărâte și i-au îndepărtat de lumea cea mare, deschisă și liberă : acele locuri închise unde le-a fost tocmai cel mai rău și unde, culmea, dacă persistă în greșeala de a vrea să se întoarcă la cele mai intime spații ale nenorocirii lor personale, poate să le fie chiar mai rău.

10

Fiindcă Débora părea că doarme deja, Vilnius, pentru a-și învinge insomnia, își aminti de dimineața în care l-a văzut pe tatăl lui pentru ultima oară. Reconstrui bine această ultimă întâlnire, dar mereu cu teama ca nu cumva tatăl lui să i se infiltreze în amintiri la un moment dat și să răstălmăcească totul. În amintirea unei zile ca aceea, versiunea împărțită cu tatăl său (având în vedere cât de confuză putea fi în cazul de față contribuția paternă) putea să se dovedească nefastă pentru Vilnius. Însă Lancastre nu și-a făcut deloc simțită prezența ; nici urmă de fantoma lui shakespeariană. Ca și cum tatăl n-ar mai fi păstrat nici cea mai mică amintire a acelei ultime întâlniri cu fiul său, poate nu-i mai rămăsese niciun fel de memorie, nici de experiență de transmis.

Încetul cu încetul, amintindu-și acea ultimă masă la un restaurant din apropierea hotelului Littré, Vilnius adormi, iar amintirea ultimei zile în care îl văzuse pe tatăl lui se transformă ușor în imaginea unor ferestre cu geamuri murdare, cu marginile jaluzelelor acoperite de grămăjoare delicate de praf. Suport din ce în ce mai puțin – își imaginează că gândea tatăl lui în acel moment, ca și cum ar fi vorbit de la una din acele ferestre – ceea ce se întâmplă în interioare egoiste și expirate ; nu mai pot îndura ceea ce se întâmplă în toate acele locuri înstărite, deschise sau închise, de pe pământ, locuri care destulă vreme m-au oprimat cu bestialitate. Cu cât mă bat mai multe ploi, cu atât simt că am mai puțină legătură cu toate viețile acelea care par romane și cu toate romanele acelea care par vieți. Pentru că de acum nimic din ceea ce se agită în ele nu mă mai entuziasmează. Toate acele încurcături, plânsete isterice, biete mesaje cibernetice, iubiri mereu neîncheiate, efuziuni bolnăvicioase, mărețe scene ridicole, oameni colerici sau blânzi și simpatici, mari pasiuni subtile, momente tragice sau cât de poate de hilare, mereu la fel, umanitatea nu se schimbă, totul se repetă într-o mie de feluri diferite, perioade atât de grave și altele atât de futele, mahniri trecătoare sau eterne, toate acele povești dintotdeauna care deja, pe zi ce trece, ajung la mine abia ca niște biete sclipiri, stări rudimentare în care toate prostiile umblă slobode, unde ființa, ca în toate romanele burgheze, se simplifică până la imbecilitate și se îneacă în loc să înoate adaptându-se la condițiile apei.

O lungă tăcere nocturnă, în care nu se auzea decât zgomotul vântului de-afară, din stradă, a deschis calea către lentă și neașteptată falsă deșteptare a Déborei. Falsă deoarece de fapt nu s-a trezit, ci a vorbit în somn, de una singură. A spus că se gândise la acea autenticitate de care Vilnius era atât de mândru și despre care ei nu-i venea să spună decât că are legătură cu plânsul.

Nu-i nimic mai frustrant decât să porți o discuție cu cineva care vorbește în somn, căci e anticamera faptului de a vorbi cu un mort. Vilnius o zgâlțâi pe Débora ca s-o determine să-i explice de ce autenticitatea lui trebuia să aibă legătură cu plânsul, dar ea rămase tăcută. Vilnius se simți mai singur ca niciodată pe lume ; lipsea doar speranța ca toate astea să fie temporare. Preț de câteva momente, auzi până și scârțâitul roții universului, până și trecerea timpului, timpul care curgea neobosit în miezul îngrozitor al nopții blânde și gingașe.

Vilnius își aminti apoi cum, cu două zile în urmă, Débora îi pusese la îndoială acea autenticitate cu care el, spre deosebire de identitățile multiple ale tatălui său, se mândrea atât de tare. Și-și aminti că ea îi vorbise despre felul în care creierul nostru se află în permanentă schimbare și despre cum de fapt ceea ce considerăm realitatea noastră este un miraj, pentru că niciodată nu suntem identici cu noi înșine, căci creierul nostru, care nu este altceva decât nucleul eului nostru, se schimbă în permanență.

Apoi Vilnius adormi și i se păru că se găsește într-o lojă de teatru care, de fapt, la o privire mai atentă, se vedea limpede că nu este o lojă, ci o scenă în care încăpea întreaga omenire, o scenă universală care se deschidea către un spațiu gol, nemărginit. În jurul falsei loje, din laterale și de sus, cădeau raze de lumină : o lumină albă și totuși blândă care scălda pur și simplu prim-planul falsei loje care se deschidea către depărtare, în timp ce partea din spate, sub o catifea roșie care cădea în cute și valuri, părea un hău întunecat cu sclipiri roșiatice, sclipiri pe care le puteai vedea, după cum spunea tatăl lui, numai în Grand Theater din Oklahoma, cel mai mare teatru din lume, căruia îi făceau neîncetat reclamă trompete neobosite care nu doar că încercau să adune spectatori pentru noua reprezentație, ci chemau și la ziua Judecății de Apoi, care urma să aibă ca scenă acea lojă falsă, căreia nimeni nu-i putea vedea capătul.

Îl trezi micul aparat de radio al vecinului răzbunător și i se păru că recunoaște melodia *I gotta right to sing the blues*, cântată de Billie Holliday. Acel *blues* era chiar mai blând decât noaptea și pe Vilnius îl cuprinse somnul în mrejele acelei melodii. Își aminti de dimineața în care el cu mama lui și cu frații tatălui s-au așezat în jurul catafalcului marelui Lancastre, la loc de cinste, acolo, în vechea capelă din Barcelona. Lui i-a revenit sarcina de a ține discursul funebru, a cărui idee centrală a fost felul în care tatăl său își construisese viața în jurul unei neliniști enorme privind moștenirea sa și ceea ce se va spune despre el când va veni vremea să fie îngropat.

Din cauză că avusese puțin timp la dispoziție ca să-și pregătească discursul, citise câteva cuvinte care au sunat fals, ca și cum n-ar fi fost ale lui, ca și cum s-ar fi pliat pe ceea ce dorise defunctul să se spună despre el în ultima ceremonie. Mai mult, la un moment dat improvizase, elogiind originalitatea jocurilor literare ale răposatului, precum și valoarea invariabilelor ficțiuni prezentate uneori cu atâta încredere când voia să-i

facă pe toți să creadă că sunt fapte reale, sau importanța fugii sale de clasicism, propunând sabotarea ca sistem, sau excelenta sa corectitudine în rolul de tată sever, minunat și, în fine, nu mai puțin minunatul lui servilism față de lumea spectacolului...

Odată ajunși la cimitir, crezându-se urmărit de tatăl său din cauza acelei aluzii finale la servilism, închisese ochii de mai multe ori, refuzând să vadă ce se întâmplă în jurul lui până când, mișcându-se, desigur, doar pe tărâmul imaginației sale, se observase cu ochii minții apucând o lopată gigantică și, presupunând că tatăl lui n-avea aceeași greutate ca în viața reală, îl ridicase într-un fel de lingură imensă și-l aruncase – crezând cu naivitate în caracterul definitiv al acelui moment – drept în groapa adâncă săpată în pământ.

Deoarece își pusese atât de multe speranțe în groapa aceea, nu i se păruse ciudat că în zilele care au urmat a fost de-a dreptul prizonierul amintirii celor imaginate în cimitir, cu ochii închiși, precum și al amintirii la fel de triste sau neclare din momentul în care deschisese ochii și văzuse că groparii așezau coșciugul pe benzile de pânză groasă ale mecanismului electric care urma să-l coboare pe tatăl lui într-o groapă cu multe alte coșciuge.

Morții, își spusese Vilnius în ziua aceea, sunt promiscui fără să vrea. Însă la momentul respectiv nu reușise deloc să-și imagineze până la ce nivel de promiscuitate puteau să ajungă.

¹⁴ W. Shakespeare, *Hamlet*, act III, scena 1, trad. Ion Vinea, citat adaptat.

VII

Under the mango tree

1

În dimineața următoare, coborâra foarte târziu la recepție și-l anunțară pe Shekhar că e absolut necesar să schimbe cât mai repede camera, pentru ca vecinul lor plângăreț să poată dormi noaptea și să se simtă apoi mai în formă, ca să-și vândă iaurturile.

Când cei doi tineri dădeau să iasă deja din hotel, cu gândul să bea ceva înainte de masă într-un bar din cartier, Shekhar își aminti de mesajul pe care-l lăsaseră pentru ei, la telefon, doi tipi stranii, care se prezentaseră... Indianul ezită și răscoli încet prin memorie, fără să găsească ceea ce căuta, motiv pentru care apelă în cele din urmă la hârtia pe care scrisese numele : Rosencrá și Guildestén.

Ce ciudat să ne sune cineva, fu de părere Débora. N-au vrut să lase nici un mesaj, în afară de numele lor, spuse Shekhar. Îmi sună cunoscut, spuse Vilnius. Nu știu decât că Rosencrá, sau poate Guildestén, a insistat să vă informăm că au sunat devreme și să vă subliniem asta, că au sunat foarte devreme, și au stăruit, foarte arțăgoși, să le învâț pe de rost numele, s-a revoltat Shekhar. De ce naiba or fi vrut să le rețin numele astea ciudate ? Se vede că sunt oameni fel și fel. Și destui care-ți vor răul, observă Débora.

Se despărțiră de Shekhar și se duseră să bea ceva pe terasa berăriei Hamelin, un local de la intersecția străzii Urgel cu Londra, ținut de niște chinezoaice foarte sprintene și harnice. Acolo hotărâră că, pe viitor, îi vor saluta pe puținii care le erau simpatici lipindu-se dintr-odată de ei în stilul lui Shekhar, adică apropiindu-se mult și apoi simulând cu teatralitate o pierdere a echilibrului sau un început de leșin, pentru a sfârși sprijinindu-și capul pe umărul celui salutat. Totul foarte repede. Un salut care trebuia să îmbunătățească ceremonialul societății infrașoare pe care tocmai o creau și un salut pe care, oricum, nu se vedeau împărțindu-l în stânga și în dreapta, având în vedere că intuiau că nu va fi ușor să găsească prea multe suflete-pereche pe străzile lumii acesteia.

Apoi se duseră la barul de peste drum, la Mocarico, care cu patruzeci de ani în urmă fusese pizzeria Mario, primul restaurant italian deschis în Barcelona, un local foarte frecventat pe vremea aceea de tânărul Lancastre,

client fidel, care petrecea atâtea ore acolo încât multă lume ajunsese să creadă că el este fiul lui Mario, proprietarul. Preț de câteva momente, Débora și Vilnius cochetară cu posibilitatea de a include în memoriile apocrife ale lui Lancastre scene de tinerețe desfășurate în acea pizzerie care fusese centrul boemiei artistice din Barcelona la sfârșitul anilor '60. Complicații născute din confuzia că Lancastre ar fi fost fiul lui Mario, de pildă. Cine-ar fi zis, spuse Débora, că locul ăsta a ajuns să fie centrul a ceva ? Astăzi arată ca cea mai neînsemnată văgăună de pe pământ.

Când chelnerul de la Mokarico se apropie ca să le ia comanda, îl întrebară dacă știe unde fusese odinioară o pizzerie care se numea Mario. Habar n-am, le răspunse scurt. Îi cerură gin tonic și, când el plecă, Vilnius o întreabă pe Débora dacă a observat privirea lui. Știu la ce te referi, spuse ea, trebuie să fie ceva care te face să te uiți unde te uiți când te uiți. Ai putea să-mi repeți asta ? Îi ceru Vilnius. Ea nu repetă, și sfârșiră prin a vorbi despre teama pe care le-o inspira Laura Verás. Tot despre asta vorbiră în timp ce mâncau la Il Commendatore, unde conversară din nou despre cât de interesantă putea fi lipsa de ocupație în viață, căci exemplul unei cariere cu muncă și sudoare, ca cea a tatălui lui Vilnius, nu era prea încurajator. De ce atâta efort dacă, la urma urmei, cum zicea Voltaire, „nimeni n-a găsit și nici n-o să găsească vreodată“ ? N-ar fi fost mai bine să încerce să trăiască într-o „stare poetică“ ?

Vilnius își aminti de un graffiti care părea scris de Guy Debord cu mâna lui : *Ne travaillez jamais* (Nu munciți niciodată). Iar Débora spuse că într-o perioadă de criză ca cea pe care le era dat să o trăiască, poate lucrul cel mai înalt la care puteau aspira era să fie personificarea spiritului crizei. Aveau să acționeze întotdeauna astfel încât, de fiecare dată când le venea o idee, să se împotrivească s-o pună în practică. Nimeni pe lume nu putea fi atât de conștient ca ei de dezamăgirea care urmărește tot ce trebuie făcut de mâna omului, și asta însemna că nu vor face absolut nimic ca să evite eșecul. Dacă tot era criză, să fie însăși criza care să-i salveze. Dar spune-mi tu, o atenționează Vilnius, cum faci ca să te transformi în criză. Débora îl privi cu asprime și nu-și mai vorbiră până când, după desert, dinamizară sau dinamitară situația cerând patru pahare de *grappa*, două de fiecare.

Comanda aceasta oarecum îndrăzneată îi împinse către noi senzații, și, puțin mai târziu, vizibil euforici, se îndreptară în grabă spre Filmoteca de alături, unde, la patru după-amiaza, rula alt film din ciclul *Francis Scott*

Fitzgerald și cinematograful. În sesiunea de seară din ziua de dinainte pierduseră *Blândețea nopții*, adaptarea lui Harry King după acel roman trist și elegant care prezenta relația amoroasă a unui psihiatru cu pacienta lui. Dar sperau să nu piardă pentru nimic în lume filmul care fusese anunțat pentru două zile mai târziu, *Trei camarazi*, de Frank Borzage. Era un film pe care Vilnius, fără să-i spună Déborei, voia neapărat ca ea să-l vadă, pentru că avea un plan ascuns și tandru : la ieșirea de la cinematograful, știind că ea n-aurise niciodată vorbindu-se despre fraza „Când se lasă întunericul, întotdeauna avem nevoie de cineva“ și că, prin urmare, nu știa că îi servise drept metodă pentru a se adânci în zone întunecate ale realității, voia să afle dacă Débora îl iubește cu adevărat și, totodată, dacă metoda aceea a frazei-imbol pe care o folosea în scopuri de cercetare chiar îl ajuta să afle mai multe decât știa deja despre o serie de lucruri despre care credea cu prea multă siguranță că știe totul și despre care intuia că de fapt nu știe nimic, dar absolut nimic.

2

În prima sesiune a după-amiezii, văzură *Ultimul magnat* (*The Last Tycoon*), deși Vilnius nu dădu prea multă atenție la cele de pe ecran pentru că filmul i se părea pretențios, preferând să se gândească la operele de artă pe care le putea inventa și repeta cu Débora în zilele următoare : opere infrașoare, de-a dreptul aeriene și aproape invizibile. Chiar dacă amândoi erau de acord că cel mai bine e să nu aspire la nimic, undeva tot trebuia să ajungă acea unică idee creativă pe care intenționau s-o găsească zi de zi.

Cum ei erau doi tineri artiști bolnavi, Vilnius gândea că, la nivel creativ, poate genul de capodoperă cel mai accesibil ar fi fost cel pe care Truffaut îl botezase ca genul *des grands films malades* (al marilor filme bolnave), expresie pe care a folosit-o pentru prima dată când a văzut *Marnie* a lui Hitchcock, film pe care, în ciuda multelor sale greșeli, l-a admirat, pentru că marile sale defecte sfârșeau prin a-l face misterios de captivant – o operă artistică cu suferințe interioare.

Urmându-și planul de a avea o singură idee (secretă) pe zi, puteau crea zilnic capodopere în acest gen (opere care nu vedeau lumina zilei sau care se nășteau grav bolnave), lucru pe care i-l spuse Déborei la ieșirea de la Filmotecă, după vizionarea acelui film pretențios și oribil.

Mari filme bolnave ? întrebă Débora cu o figură uimită. De ce nu ? spuse el, în plus, opere care nu pot fi văzute, care sunt indispușe. Cred că da, spuse Débora, cred că ai avut o idee bună, nu mai e nevoie să mai ai niciuna azi, dar acum mi-ar plăcea să știu ce suferință interioară am putea să introducem în memoriile prescurtate ale tatălui tău. Vilnius căzu pe gânduri. Niciuna, spuse într-un final, pentru că m-am gândit că, tu fiind stăpânită de spiritul tău infrașor și nehotărâtă chiar și în ce privește începerea memoriilor, ar fi mai bine ca altcineva să scrie cartea aceasta în locul nostru, iar cel care-o va face să pună în ea chinul, suferința și lipsurile proprii. Vrei să spui că-i vom comanda cuiva acest manuscris, care poate sfârși, la rândul său, prin a fi o mare autobiografie bolnavă ? Cam așa ceva, spuse el. Și la cine te-ai gândit ? întrebă Débora, care părea încântată că nu trebuie să scrie ea cartea. M-am gândit la cineva care să nu fie indispuș, se limită el să-i explice. E clar, spuse ea, această suferință interioară nu va semăna cu cea pe care am fi introdus-o noi... Nu, admise Vilnius, mai ales dacă scrie manuscrisul persoana la care tocmai m-am gândit. Pentru că atunci va fi o suferință proprie unui scriitor din generația tatei, un om de la sfârșitul anilor '40, ca și el. De la sfârșitul anilor '40 ? întrebă Débora. Da, spuse Vilnius, un individ dintre aceia care încă mai cred în valorile burgheze ale efortului și muncii, și în faptul că e esențial să ai un discurs al tău și în toate acele lucruri admirabile pe care paharele de *grappa* și cele mai bune baruri din ziua de azi le transformă în nimicuri, în aspirații ridicole ale unor amărăți.

Débora izbucni într-un hohot puternic de râs, neobișnuit pentru ea. Știu la cine te gândești, spuse. Cuvintele lui Vilnius o încântaseră nespus. Dintr-odată, chipul ei deveni inexpressiv, se năpusti asupra lui și, cu agilitatea-i obișnuită, își sprijini capul pe umărul lui stâng și simulă un leșin, pentru ca, aproape imediat după aceea, cu o abilitate uimitoare, să-și reia poziția verticală în care se afla înainte de acel impuls trecător.

3

Pe când se întorceau la Littré și Vilnius se gândea la cum, odată cu lăsarea serii, lumea părea că se întunecă într-un mod înspăimântător, tânărul Sánchez, care ocupa camera de hotel vecină cu a lor, se pregătea să se mute într-o alta. După cum avea să povestească poliției două ore mai târziu, a auzit bătăi la ușă. Crezând că a venit cineva să-l ajute să-și mute bagajele, a

deschis încrezător. A avut parte de o surpriză pe cinste. În prag stătea un individ foarte înalt, într-o gabardină la modă, cu barbă falsă și pălărie tiroleză, înarmat cu un baston. Tânărul Sánchez n-a putut să-și mai ia ochii de la acel baston. Au fost de-ajuns mai puțin de șapte lovituri, toate date cu o extraordinară pricepere. Trebuie să fie o neînțelegere, a fost tot ce-a reușit să repete de mai multe ori Sánchez printre loviturile de baston. Același lucru l-a povestit și poliției, cu puțin înainte să fie dus la spital.

În holul hotelului s-au dezbătut cele întâmplate și s-a ajuns la concluzia că, pentru a nu fi văzut, agresorul cu bastonul trebuia să fi profitat de minutele în care Shekhar a lăsat recepția nesupravegheată ca să ducă la Tempus Fugit ceasul care i se oprise cu o zi în urmă și care-i provocase atâtea necazuri. Iar bietul om agresat căzuse victimă indirectă a acelei neașteptate defecțiuni a ceasului recepționarului și apoi chiar a recepționarului. Doar câteva minute lipsise Shekhar din hol, suficiente pentru agresorul cu baston, care intrase nevăzut de nimeni. La ieșire, în schimb, fusese văzut de un băiat de serviciu, chiar și de Shekhar, care se întorsese de la Tempus Fugit, dar nu bănuise nimic. Nimeni nu bănuise nimic ; poate la ora aceea a după-amiezii erau toți pe jumătate amețiți. De fapt nu i-a mirat nici măcar barba evident falsă a agresorului.

Totul a căpătat un aer paradoxal și absurd. La căderea serii, după ce poliția plecase, Vilnius descoperi cu groază, la o căutare pe internet, că cele două nume, Rosencrá și Guildestén, duc iremediabil la altele, de data asta cu grafia corectă : Rosencrantz și Guildenstern, prietenii din copilărie ai lui Hamlet, pe care regina Danemarcei i-a trimis la Elsinor ca să afle ce-l chinuia pe fiul ei. Erau două personaje secundare, curteni cam prostuți, care în piesa lui Shakespeare funcționau ca un fel de resort pentru decizia prințului de a-și duce la bun sfârșit răzbunarea. La un moment dat, Hamlet descoperea că fuseseră trimiși de către mama lui și de către regele Claudius și nu s-a mai dat în lături să-i prindă în cursă. Și făcând acest lucru (Hamlet îl ucisese deja, cu premeditare, pe Polonius și nu se căise pentru această crimă) începea să prindă gustul asasinatelor și nu se mai gândea cu îndoială și cu mirare la posibilitatea de a răzbuna moartea tatălui său prin vărsare de sânge.

Până la urmă, Vilnius o întrebă pe Débora dacă nu bănuiește, la fel ca el, că agresorul cu bastonul – Rosencrantz (sau Guildenstern) – a fost trimis de Laura Verás și că pur și simplu greșise ușa și își confundase victima.

Débora reacționează într-un mod neașteptat și întreabă dacă agresorul cu bastonul într-adevăr se numea Rosencrantz, sau dacă era un bătauș oarecare și nu se numea nici Rosencrantz, nici Guildenstern. Te rog, îi spuse Vilnius, nu te abate de la ceea ce spun. Tind să cred că l-a trimis mama. Nu vezi ? Vânzătorul de iaurt, lăsând la o parte toate diferențele evidente, a semănat de la început destul de bine cu mine.

De îndată ce rosti aceste cuvinte, observă schimbarea de pe chipul liniștit al Déborei și chiar modificarea vocii. Dintr-odată, părea c-ar fi intrat în transă. Se înroșise la față, abandonându-se unei furii ciudate, ca și cum ar fi intrat în preambulul atât de temutei crize de nervi. I-a sunat ceasul mamei tale, spuse. Poftim ? întreabă Vilnius, care auzise bine, dar reacționase lent. Pe când se pregătea să-i ceară lămuriri, își dădu seama că Débora închisese o ușă și apoi încă una și dispăruse. Ieși după iubita lui, dar pierdu timp prețios deschizând uși ; pierdu mai mult timp când Shekhar se repezi la el să-i povestească o tâmpenie, răsuflându-i în față. Când ajunse în stradă, nu mai era nici urmă de Débora. Cei de la librăria Bernat îi spuseră că o văzuseră oprind un taxi și că arăta ciudat, mai nervoasă ca de obicei. Un lucru era sigur : se mișca mai repede, până și-n taxi părea că aleargă, îi spuse Montse.

4

Débora e la noi, îi spuse la telefon Laura Verás fiului ei, o oră mai târziu. Apropo, n-are prea multe haine pe ea, adăugă. La noi ? Vilnius știa drumul și o porni ca din pușcă. Ajungând la apartamentul de pe strada Provenza, găsi ușa întredeschisă și o mare tăcere domnind în toată casa. Intră în hol și, trecând prin fața fostului birou al tatălui său, îl văzu schimbat. În mod ciudat, pe masa de scris văzu găleți cu apă cu săpun colorată în roșu, cutii de vopsea și pensule peste cutii. După toate aparențele, era o profanare gratuită a sanctuarului lui Lancastre. Merse mai departe, însoțit de o îngrijorătoare liniște interioară. Când ajunse în sufragerie, o văzu pe Débora în sutien și fără chiloți, stând în genunchi ; fusese legată de un scaun cu funii groase, cu fundul în poziția perfectă pentru a fi penetrat neîntârziat. Bucăți din rochia ei roz erau împrăștiate pe jos. În gură avea un șervet roșu de bucătărie

— *Under the mango tree*, spuse mama lui.

5

Nenorocita scenă se opunea categoric imaginii idilice pe care el și-o făcuse despre fericire sub un arbore de mango. Vilnius încă încerca să se trezească, de parcă aceea nu putea fi realitatea. Dar era. Și în mod ciudat, avea aspectul unei scene de teatru, ceea ce-i dădea un aer și mai real. Lângă Débora stăteau Laura Verás și Claudio Arístides Maxwell, în picioare, radiind de plăcerea de a poza lângă prada lor. Ținându-se cu dragoste de braț și privind spre un aparat de fotografiat imaginar care ar fi fost chiar Vilnius, păreau că parodiază conștiincios poza perechilor proaspăt căsătorite în fața fotografului de la nuntă. Nu lipsea decât tortul.

Nu e un mod prea plăcut de a ne invita la cină, spuse Vilnius, crezând că în viața reală genul acesta de fraze ingenioase funcționează la fel de bine ca în filmele din epoca de aur a Hollywoodului. Însă fraza se dovedi a fi o biată pocnitoare în mijlocul dinamitei pregătite cu atâta cruzime de cei doi monștri. Vilnius îi scoase călușul Déborei și apoi îi spuse mamei sale că i-ar plăcea să arate exact cât de perversă e. În același timp, pierzându-și firea, se aruncă asupra lui Max încercând să-i dea un pumn, reușind doar să primească o lovitură serioasă, brutală, care-l lăsă lat pe canapea și-l făcu să vadă stele, la propriu. Văzu stelele, dar și un lămâi într-un peisaj tibetan, această ultimă imagine fiind puțin potrivită și o infiltrație mentală paternă nelalocul ei într-un moment atât de dramatic ca acela. Deși, totul era posibil ; poate că era un mod al tatălui său de a se răzbuna pentru că-i furase iubita, o atenție tibetană specială, plină de invidie.

În timp ce Débora urla – urla, de-a dreptul, de furie și de durere pentru tot ce i se întâmplase în ultima oră – Vilnius mai găsi curaj să ceară, într-un mod puțin bizar, explicații privind motivul pentru care Débora era legată.

— Am încercat de toate ca s-o calmăm, dar iubita ta nu se liniștește nici dacă i-o tragi în cur, spuse Max.

6

Vilnius încerca din răspuțeri să se abțină să sară la amantul mamei lui, ca să nu sfârșească prin a încasa noi lovituri. Apoi, brusc și-a amintit de imaginea unui taxi care trecea prin Londra de la sfârșitul anilor '60, un taxi care deja începea să-i fie familiar, pentru că-l mai văzuse și altădată. În taxi se afla tatăl lui, tânăr derbedeu, având la el o dantură falsă pe care și-o introdusese între fese pentru a smulge nasturii de pe banchetele din spate

ale mașinilor. Când tânărul său tată reuși să smulgă unul dintre nasturi, gestul îl făcu pe Vilnius să se repeadă înainte, ca și cum chiar el ar fi fost nasturele. Fără îndoială, de data aceasta tatăl lui i se infiltrasă în conștiință cu o măiestrie nebunească, împingându-l fizic înainte, ca și cum partea sa posterioară ar fi făcut o săritură, iar bietul Vilnius, transformat dintr-odată într-un nasture revoltat, se aruncă asupra lui Max, care pară cu ușurință lovitura și, după o palmă serioasă, îi aplică musafirului un croșeu de stânga care-l făcu knockout pentru o vreme.

Lui Vilnius începu să i se învârtă capul. Întâi văzu coșciuge zburătoare și apoi pe tatăl său așezat pe o bancă în gara de la Portbou, întrebându-l de ce-l interesează atât de tare poveștile altora și dacă e și el unul dintre acei oameni care nu sunt în stare să umple golurile dintre lucruri.

Nu-ți ajung propriile vise ? îl întreabă până la urmă tatăl lui, care dădea dovadă din ce în ce mai mult de un umor enervant care se accentua, ca și cum, pe măsură ce se îndepărta de pământ și de propria sa moarte, îl apuca un râs care creștea invers proporțional cu forța, altădată solidă, a ideilor sale mai serioase, acelea care păreau că rămăseseră îngropate pentru totdeauna sub cutiile de vopsea din biroul său profanat.

— Ia spune-mi, frumușelule, nu-ți ajunge propria căpățână ?

7

O oră mai târziu, într-o scenă pe cât de ciudată, pe atât de adorabil de familială, luau ceaiul împreună, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Stăteau acolo toți patru, la prima vedere cât se poate de liniștiți. Débora, Max, Vilnius și minunata lui mamă. Toți patru încercau să uite violența explozivă din urmă cu o oră, și în parte erau obligați s-o uite pentru că Max declarase că Débora și Vilnius nu vor ieși liberi de-acolo dacă nu fumează pipa păcii. Dar s-o fumeze nu însemna să cadă de acord asupra unui armistițiu în luptă, ci să rămână acolo și să asculte liniștiți ceea ce Max voia să le povestească, adică nimic altceva decât povestea felului în care, la ordinul Laurei, el îl ucisese pe Juan Lancastre. Îl executase, le spuse, printr-o metodă infailibilă, împrumutată de la Graham Greene, scriitorul englez pe care el îl admira atât de mult și care, în treacăt fie spus, în chestiuni criminale le știa pe toate.

Max a folosit metoda perfectă, spuse Laura, „metoda Brighton Rock“, care nu lasă urme și care face ca moartea să pară un infarct chiar dacă de

fapt nu a fost.

Vilnius nu-și putea veni în fire de uimire. Cei doi monștri vorbeau ca și cum și-ar fi recitat rolurile într-o piesă de teatru, dar spuneau adevărul gol-goluț. Și le plăcea, mureau de satisfacție în timp ce povesteau biete perechi prizoniere, știind că vor scăpa nepedepsiți. Între timp, Débora încerca să-și revină, plângea, fără îndoială pentru că înțelegea că ceea ce li se povestea era perfect adevărat, dar că, în afara acelei scene intime, familiale, ucigașii nu vor recunoaște niciodată.

Vilnius dădu să plece. Cel puțin să plecăm de aici, gândi. Să plecăm și apoi să anunțăm peste tot, chiar și fără probe, că marele Lancastre a fost asasinat de soția lui și de dezgustătorul ei amant. Dar Max îl privi parcă avertizându-l că încă nu poate să plece. Era ca și cum i-ar fi spus și că vrea să se bucure în continuare de acea mărturisire care n-avea să se mai audă vreodată dincolo de acei patru pereți.

Mi-l imaginez pe tatăl tău în ultimele secunde ale asfixiei, îi spuse Laura lui Vilnius, aproape că pot să-l urmăresc cum se vedea umblând pe lumea cealaltă, prin nisipul fierbinte, către un val foarte albastru. Ce fericire îți dă culoarea asta, trebuie că s-a gândit. N-am crezut niciodată că poate exista un albastru atât de albastru. Ce încurcătură serioasă a fost viața mea ! Și ce sfârșit incomod ! Acum știu totul, se îndreaptă doar către mine un val albastru, foarte albastru, care vine să mă înece. Gata, nu mai respir.

Laura Verás izbucni într-un hohot îngrozitor de râs. Se amuzase singură imaginându-și asasinarea soțului ei și jucându-se, poate, cu albastrul ochilor Déborei. Râsul ei se voia nemilos, dar lui Vilnius îi sună fals, ca și cum ar fi fost desprins, dacă se poate spune așa, din serialul *Familia Monster*, din acele ființe din comedii de groază de la televizor. Se vedea că cei doi făceau un efort considerabil și ilar pentru a părea mai monstruoși decât erau de fapt, efort complet ridicol, pentru că monstruozitatea lor inițială era de neîntrecut.

Max întrerupse hohotul de râs ca să vină cu mai multe detalii despre felul în care îl omorâse pe Lancastre fără să lase vreo urmă. Îl ucisese băgându-i pe gât o acadea de culoare albastru-intens, cunoscută sub numele de Brighton Rock¹⁵, o bucată de gheață cu gust dulce, însă letală, care nu lăsa urme în corp, pentru că în fond era doar apă care se topea în gură, astfel încât dacă cineva făcea autopsia ajungea la concluzia că defunctul murise în urma unui infarct.

Limpede ca apa, sau, mai bine zis, ca Brighton Rock, spuse Laura și așteptă ca ei să râdă la gluma pe care o făcuse. Însă ceea ce Vilnius se aștepta mai puțin în acel moment era ca tatălui lui, din târâmurile îndepărtate din afara universului unde se afla, să-i vină chef să se alăture partidei de ceai și să încerce să i se infiltreze fiului său în minte prin râsete absurde, căci încerca să râdă de ceea ce se petrecea acolo fără să aibă nici cea mai mică idee despre ceea ce se întâmpla. În orice caz, Vilnius s-a încăpățânat să reprime intervenția paternă care era, fără îndoială, nepotrivită și până la urmă a fost învins de hohotele de râs fără noimă ale tatălui său. Asta l-a scos atât de mult de pe orbita lui pașnică încât l-a făcut ca din nou – om fiind și, prin urmare, având tendința să-și repete cu încăpățânare propriile greșeli – să sfârșească prin a se arunca asupra uriașului Claudius alias Max, care s-a luminat la față imediat ce-a văzut că i se dă o șansă neașteptată, o nouă posibilitate de a încerca în continuare diferite variante ale unei mișcări clasice : lovitura de pumn simplă, scurtă și eficientă.

A fost un croșeu de stânga fără cusur, căci agresorul avea motive destule pentru a-l executa. Ca și cum n-ar fi fost de ajuns, în urma loviturii Max a început să se justifice : fusese din legitimă apărare și din certitudinea că doar în felul acesta se pot ține în frâu doi tineri care, în nebunia lor, umblau prin Barcelona spunând că Laura Verás și cu el sunt niște ucigași.

— Dar nu ți-ai mărturisit puțin mai înainte crima ? îl întreba Vilnius, pe care Max l-a făcut knockout câteva minute mai târziu.

— Ba da, desigur. Dar nu te-a învățat nimeni până acum să deosebești ficțiunea de realitate ? Și mai vrei să faci cinematografie ! Parcă n-ai nici zece ani și mi se face milă de tine, sincer, băiete.

¹⁵ Aluzie la romanul cu același nume al lui Graham Greene, intitulat după un tip de acadea.

VIII

1

Câteva zile mai târziu, amintindu-și din nou dureroasa umilire trăită în acea după-amiază în casa mamei lui, gândindu-se la faptul că nu mai putea schimba nimic din faptele mârșave, dintre care cea mai importantă era mărturisirea unui asasinat, dar la care trebuia să se adauge, de pildă, imaginea insuportabilă a cutiilor cu vopsea roșie din sanctuarul profanat al tatălui său, Vilnius medită asupra vieții. În cursul acestei faimoase vieți, își spuse, totul ajunge să ni se pară atât de înjositor încât avem impresia că nu poate fi adevărat chiar totul. Și totuși, tot ce-am trăit crezând că aveam halucinații, căci ni se părea imposibil să existe atâta mârșăvie și degradare la un loc, tocmai asta formează nucleul dur al singurei noastre realități. Trăim ca să înțelegem că viața repetă mereu același scenariu, schițează mereu aceeași poveste : veșnica poveste despre felul în care suntem educați să ne resemnăm cu timpul și să acceptăm că tot ce se găsește mai prejos de demnitatea noastră, toate lucrurile care ne îngrozesc, nu sunt altceva decât unica realitate existentă, singurul lucru pe care ni l-a pregătit viața, ingrata piesă de teatru a destinului nostru.

2

Într-o după-amiază deosebit de mohorâtă și de ploioasă, cu un vânt care bătea prea tare, la vreo două săptămâni după prezentarea *Cursei de șoareci*, m-am întâlnit cu Débora și cu Vilnius în minusculul atelier de ceasornicărie Tempus Fugit, la intersecția străzilor Buenos Aires și Villarroel. Am fost foarte fericit să dau peste ei acolo. Veniseră să schimbe bateria unui ceas Tissot, iar eu, urmând instrucțiunile fatidice ale horoscopului meu, venisem să cumpăr un ceas aproape antic pe care trebuia să i-l fac cadou soției mele la aniversarea a treizeci de ani de căsnicie.

De fapt, ceasul era primul pas dintr-o succesiune calculată de măsuri prin care încercam să mă apropiu de soția mea, ca să înțeleagă că n-aveam nimic cu ea, din contră, dar că n-aveam de gând să mai scriu nici măcar o carte în toată viața mea și că, poate cel mai dificil, voiam să mă cufund cât mai curând, imediat ce prindeam curaj, într-un fel de muțenie

radicală care să mă determine să vorbesc doar cât este absolut necesar. Speram ca soția mea să nu plângă când avea să înțeleagă că nu spusese asta în glumă și speram să poată înțelege că este o alegere foarte respectabilă în ceea ce privește stilul meu de viață : scrisese și vorbisese mult de-a lungul atâtor ani și acum voiam să mă dovedesc conștient în fața oamenilor de faptul că sunt singur pe lume, lucru pe care și ceilalți îl știu, dar refuză cu desavârșire să-l recunoască.

Acesta era noul drum pe care voiam să-l apuc în viață și speram să fiu mai fericit decât atunci când obișnuiam să scriu și să vorbesc mult.

Mai lipsea doar ca soția mea să-mi înțeleagă această emoționantă nouă etapă. De aceea, în ziua respectivă intrasem în Tempus Fugit ca să-i cumpăr un ceas la aniversarea a treizeci de ani de căsnicie.

Am rămas puțin surprins să remarc că, în ciuda planurilor mele de-a păstra tăcerea pe viitor, îmi făcea atâta plăcere să mă întâlnesc cu Vilnius și cu Débora. Nimeni nu se schimbă de pe-o zi pe alta și eu sunt indiscret, trăsătură de caracter foarte obișnuită la cei care se ocupă cu povestitul și care – am văzut cât se poate de clar în ziua aceea – rămâne înăuntrul tău oricât ai fi hotărât tu în secret să nu mai scrii nicio carte.

Dar e ciudat : când eram mic, n-aveam nici pe departe curiozitatea pe care-o am acum și care m-a făcut să cred dintotdeauna că mi-am dobândit curiozitatea încetul cu încetul, de-a lungul timpului, aproape fără să-mi dau seama, lăsându-mă poate în voia hotărârii mele timpurii de a scrie și nu mai puțin timpuriei impresii că mie n-o să mi se întâmple vreodată ceva atât de interesant încât să merite povestit. Un neajuns pentru cineva care ar fi preferat ca viața să-i ofere șansa de-a avea ceva plăcut de povestit. Poate că asta explică de ce, foarte curând, și cu atâta disperare, am început să observ viața cotidiană a altora, căutând în mod obsesiv povești pe care mi le-aș fi putut însuși. Nu găseam cine știe câte, dar chiar și așa, m-am transformat încet-încet într-un om de care s-a lipit strâns, ca o ventuză, o remarcabilă și fals-înnăscută curiozitate pentru toate, un tic imposibil de stăpânit pe care-l am și azi, poate din pură inerție.

Prin urmare, poate împins de acea inerție de-a căuta povești care pot fi spuse în viața reală, mi s-a părut foarte binevenită întâlnirea din Tempus Fugit, întâlnire care, în plus, mi-a permis să-mi potolesc o oarecare curiozitate cu privire la ceea ce li se întâmplase de când se terminase atât de brusc *Cursa de șoareci* după care nu mai auzisem nimic de ei. Eram

conștient, pe de altă parte, că de când Vilnius își pusese în scenă *Teatrul realității* în St. Gallen, avusesem impresia că viața reală începuse să desfășoare în fața ochilor mei – ca și cum m-ar fi ales pe mine ca spectator privilegiat – o poveste care părea că urmează anumite modele dramatice.

Uneori chiar mă întrebam dacă nu cumva ajunsesem într-un loc pe care unii îl cred imaginar, iar alții tocmai dimpotrivă, dar pe care toți îl numesc Marele teatru al lumii. Poate că ajunsesem în acest loc, dar numai ca să descopăr că de fapt era o piesă de teatru neînsemnată în care eu puteam schimba după plac locul în care mă aflam și scena, dar nici gând să ies din ea, pentru că era cât se poate de evident că dincolo de piesă nu mai era nimic, nicio viață alternativă în care să mă pot integra. Altfel spus, amărâta asta de piesă de teatru despre viața mea era singurul spectacol din program.

Oare nu voia viața reală, măcar o dată, să-mi ofere o poveste care să pară interesantă și, tocmai acum când nu voiam să mai public romane și chiar să mă cufund în muțenie, să-mi dea șansa de a trăi ceva care merită povestit ?

Poate tocmai de aceea, în acea după-amiază ploioasă, i-am privit într-un fel foarte special (la urma urmei, plin de speranță) pe Débora și pe Vilnius atunci când i-am întâlnit în Tempus Fugit. I-am iscodit, în mod discret, desigur, deși poate că mi-au observat neliniștea. Din tot ce mi-au povestit, m-a impresionat mai ales descrierea rece și obscenă a mării umiliri prin care trecuseră în casa Laurei Verás și senzația de neputință când i-au denunțat pe monștrii aceia pentru asasinat, iar poliția a clasat rapid cazul „dintr-o totală lipsă de probe“. Desigur, nu mi-au povestit toate astea în Tempus Fugit, care era o prăvălie mică și unde inevitabil proprietarul ar fi auzit totul, ci în cafeneaua Pepper's, din fața ceasornicăriei, care era un loc mult mai potrivit pentru a vorbi despre astfel de lucruri, cu atât mai mult dacă, așa cum am început să facem noi, tequila a început să curgă cu frenezie la masa noastră.

Ce fericire ! În timp ce-mi povesteau bucuriile lor, dezvoltarea (cu ajutorul meu) a societății lor aeriene și infrașoare și alte încurcături – le-a luat ceva timp să-și facă curaj să abordeze subiectul nenorocirilor lor – eu mă întrebam dacă nu cumva ceea ce li se întâmpla avea legătură în mod misterios cu destinul meu. Era ca și cum m-aș fi întrebat dacă nu cumva, din ziua neașteptatului teatru jucat de soția mea cu scrisoarea din Elveția, pe terasa casei noastre, se pusese în mișcare, în vreun colț al universului,

mecanismul unei opere dramatice deosebit de apropiată de mine, alipită celui mai ascuns adevăr din realitatea mea.

3

Ne-am dus la Pepper's, dar n-a fost ușor să ieșim din Tempus Fugit. N-aș ști să spun de ce, dar adevărul e că mi s-a părut că în locul acela timpul chiar se oprea, ca ceasurile care stăteau și pe care lumea le ducea acolo la reparat.

De pe urma acelui timp oprit care s-a scurs în liniștea ceasornicăriei mi-a rămas amintirea bucuriei ascunse pe care am simțit-o în fața posibilității de a afla curând care fusese cursul acelei ciudate psihodrame de la Elsinor în care cei doi tineri păreau a fi atât de implicați, a încurcăturii în care se implicase atât de mult această pereche volubilă și tânără, bolnavă și cam nesăbuită, poate țișnită, minunată. Și-mi amintesc că nu puteam să-mi scot din cap fraza pe care Vilnius o văzuse inscripționată pe grinda care susținea tavanul acelui birou neobișnuit al domnului Pechmann din Culver City și care, dacă nu mă înșel, suna așa : Nimănui nu-i place să plece din Elsinor când afară vântul bate cu atâta putere.

Am vrut să nu-i las să-mi vadă încântarea că-i găsisem, dar am obținut efectul invers : era evidentă bucuria pe care mi-o provocase acea întâlnire. Cu câteva zile înainte, mă dusesem chiar să cumpăr cărți de la Montse, la librăria Bernat, și, cu riscul ca ea să creadă că sunt un mare bârfitor, profitasem de ocazie ca s-o întreb dacă știa ceva de nesăbuita pereche de la hotelul Littré – întotdeauna Montse era pulsul și adevărata inimă a cartierului, a acelui cartier nou în care mai ales ea mă ajutase să mă integrez.

Nu știa nimic de ei, absolut nimic, pentru că din noaptea aceea hamletiană nu-i mai văzuse, nici măcar nu apuca – ceea ce era ciudat, a spus – să-i vadă ieșind din Littré, poate pentru că alegeau ora prânzului pentru a ieși, sau pentru că se deghizau ca să nu fie recunoscuți, sau poate pentru că se duseseră să cânte la altă masă... Nu-i mai văzuse, dar știa că poliția fusese nevoită să ancheteze o agresiune asupra unui client de la Littré și totul devenise foarte ciudat în hotelul din fața librăriei sale, precum și în localul de lângă librărie, în frizeria lui Harry Chong, unde, ca și cum ar fi fost vorba de o nouă modă, începuseră să vină să se tundă indivizi cu mutre de ucigași plătiți.

— Și cum se știe dacă un client e ucigaș plătit ?

— Se știe, dacă la puțin timp după aceea intră unul dintre ei în Littré și-i trage o bătaie unui client de-al hotelului. Mă-nțelegi ? Sau n-ai auzit de agresorul cu bastonul ?

— De cine ?

— De agresorul cu bastonul. Bietului Chong, care se pare că l-a tuns pe bătauș și putea să fie martor împotriva lui, au încercat să-i tragă o sperietură pe cinste. Ca să nu depună mărturie, se presupune. Așa stau lucrurile acum prin cartierul ăsta, care înainte era așa de liniștit, și acum, de când ai venit tu, e cu mult mai puțin liniștit.

— Cum ? Eu ? Și cum poate fi asta vina mea ? De ce anume mă învinuiești ?

— De nimic. Dar pe mine nu mă înșeli, a surâs. Întrebări cum pui tu nu pun decât vinovații.

4

Umor, pierzanie și poezie. Pe triumghiul acesta părea că se sprijină lipsa de activitate zilnică a tinerei perechi, care a adoptat repede fraza pe care au auzit-o de la mine la puțin timp după ce ne întâlniserăm în Tempus Fugit.

— Nu facem nimic, dar suntem indispensabili, au spus dintr-odată amândoi, aproape la unison.

— Mai mult, sunteți o societate de Oblomovi, am adăugat eu.

S-au amuzat pe cinste și-a fost un moment în care mi s-a părut chiar că n-aveau să se mai oprească niciodată din râs.

Imediat ce ne-am așezat la barul din Pepper's, Vilnius, mai serios acum, a vrut să știe cum îmi merge treaba cu horoscopul. Și dacă tot mai stau degeaba ; dacă mă adaptasem ușor la cartier. Și soția dumneavoastră ? a întrebat. Voia să mai știe și dacă doamna mea se acomodase cu noul mediu. Nu-i spune doamnă, că sună bătrânesc, l-am atenționat. Aveți dreptate, a răspuns, atunci vorbiți-mi doar de horoscop. I-am spus care era profeția pentru ziua aceea : Tinde să se accelereze cursul problemelor legate de familie. Nu luați decizii personale.

Citind asta azi, cu viziunea actuală asupra lucrurilor, descopăr că familia la care se referea nu era tocmai a mea, ci aceea pe care o crea doliul de după moartea tatălui lui Vilnius, cortegiul funerar pe care în acel moment, la

câteva săptămâni de la moartea lui, începuseră să-l formeze fiul lui, Débora, însăși fantoma răposatului și, în curând, chiar eu.

Aproape totul despre Vilnius și Débora îmi era necunoscut și voiam să aflu lucruri despre ei, așa că i-am întrebat, chiar cu riscul de a părea indiscret, ce făcuseră înainte de a veni la Tempus Fugit. Mi-am dat seama îndată că începeam să mă arăt prea interesat de tot ce făceau și că o dorință atât de intensă se încadra undeva între ridicol și suspect.

Ce făcuseră înainte de a intra în ceasornicărie ? Nimic, a răspuns imediat Débora. Pentru că nu le plăcea nimic mai mult decât să nu facă nimic, a adăugat. A, foarte bine, am spus ca să-i cânt în strună. Am mai cerut tequila și am profitat ca să glumesc, dar fără îndoială total nepotrivit, întrebându-l pe Vilnius când vrea să *se radă* la Harry Chong. Degeaba am rectificat și am spus că ceea ce vrusesem să spun era *să se tundă*. Asta suna chiar mai rău, m-a informat Vilnius, pentru că-i amintea de mania tatălui său care voia să-l ducă la frizeria aceea pentru a-i strica asemănarea cu Bob Dylan, o dată pentru totdeauna.

— Nu mai facem nimic, a insistat Débora dând pe gât dintr-o dușcă un pahar de tequila, deși avem o grămadă de proiecte și, prin urmare, suntem indispensabili. Azi-dimineață, de pildă, am organizat un congres împreună, cu comunicări de tot felul, ne-am imaginat zece sau douăsprezece comunicări fiecare. Și despre ce era vorba în ele ? Nu vă întrebați asta ? În toate se vorbea de același lucru, după cum se cuvine la un congres. În toate am vorbit despre fecunditatea actului de a anula, care este o frumoasă temă centrală de discuții pentru un congres.

— De a anula ?

— Da, ați auzit bine. Am meditat asupra a ceea ce se înregistrează și a ceea ce se ascunde, a ceea ce este ilizibil și a creativității actului de a șterge... Vă interesează ?

— Desigur. Un congres întreg într-o singură dimineață ! Asta e într-adevăr ceva. Dar pentru așa ceva trebuie să ai o mare capacitate de muncă, am aruncat eu o ușoară ironie.

— Știți cum e, a spus Débora căzând în platitudini care o urăteau întrucâtva, totul e bun dacă în spatele său se află o idee creativă, și dumneavoastră, dacă vreți, puteți să râdeți acum de ceea ce vă spun, pentru că eu o să rămân la fel de liniștită. De făcut, nu facem nimic, dar facem multe. Și asta în condițiile în care, credeți-mă, nu știm mai nimic despre

lume și pe zi ce trece ne place tot mai mult să dormim și să nu prea fim la curent cu ceea ce se întâmplă în jur. Nu vrem să știm nimic despre corupție, finanțe, putere, abuzuri. Și în același timp știm totul. Niciodată lumea n-a atins un nivel de prostie mai mare ca în zilele noastre. Noi, în fața acestei stări de fapt, încercăm să supraviețuim cu ideea noastră secretă din fiecare zi.

— Bine faceți, am spus, și imediat mi-a părut rău pentru cuvintele mele, care au sunat fals, nu știu de ce, poate pentru că am vrut prea mult să-mi subțiez vocea și să par mai tânăr.

— Dar asta nu înseamnă că nu putem să ne abținem să n-avem noi proiecte în fiecare dimineață și să mergem în fiecare zi la cinematograful. Faptul că locuim în cartierul acesta și că avem Filmoteca atât de aproape este una dintre binecuvântările noastre. Și mai e și dragostea. Ne iubim. Nu știm. Nimic nu știm, nici măcar despre dragoste. Dar ne iubim.

Aceste ultime platitudini n-au urât-o. Ciudat. Vorbea despre dragoste și, în ciuda banalităților pe care le spunea, parcă îi sporeau personalitatea, farmecul inegalabil. Pe de altă parte, n-am știut ce să spun, căci niciodată până atunci nu văzusem nicio femeie care să penduleze atâta între efortul de-a părea indolentă și genială și mărturisirea aproape fățișă a faptului că făcea câteodată cele mai absurde lucruri. Dar Débora era atât de atrăgătoare încât i se putea ierta totul. Nu că m-aș fi îndrăgostit de ea, dar nu puteam să neg – la urma urmei, ea știe bine, nu i-am ascuns-o niciodată – că eram vrăjit de felul ei de-a vorbi și de-a se mișca, am fost vrăjit mai ales în zilele acelea ; una dintre principalele ei trăsături de caracter, pe care i-o admiram fără încetare și pe care și astăzi o mai prețuiesc foarte mult era aerul infrașor al caracterului ei, de exemplu, și acel amestec perfect de duritate și dulceață. În plus, era formidabil s-o privesc și să cred uneori că ascult un cântec, o melodie curios de familiară, ca și cum toți strămoșii mei ar fi avut legătură cu ea. Un fenomen ciudat, dar foarte frumos. Genul acela de rudenie misterioasă nu numai că o transforma pe ea într-o persoană chiar mai apropiată și răpitoare, ci sporea și dorința mea de a-i fi alături, pentru că începeam să fiu conștient că merită până și să găsesc interesante congresele acelea de o singură zi de care vorbea ea – congresele pe tema ilizibilului și a creativității actului de a șterge, adică despre toate acele tentative de poezie bolnavă.

Mi-o amintesc în după-amiaza aceea în Pepper's cum se agita continuu ca și cum ar fi fost gata să-și piardă echilibrul, manifestând o sensibilitate neobișnuită, dând mereu din umeri și gata să cadă peste persoana din față, deși mai târziu am aflat că era vorba doar de dorința de-a se arunca asupra unui nou membru al societății lor diafane, adică tocmai eu.

Îmi mai amintesc și de tăcerea care s-a lăsat dintr-odată acolo, în Pepper's, ca și cum ar fi fost nevoie de o pauză ca să începem ceea ce până la urmă s-a transformat într-o conversație despre viața lui Lancastre după moarte. Fără s-o știu, chiar eu am ridicat mingea la fileu, întrebându-l ceva pe Vilnius, lucru ce i-a permis să spună că moștenirea paternă din conștiința lui începea să nu-i mai dea atâtea bătăi de cap, căci marele Lancastre părea a fi din ce în ce mai departe de pământ și se arăta din ce în ce mai ciudat și mai posedat de propriul umor.

După toate aparențele, mi-a spus Vilnius, pe măsură ce se îndepărtează de micile tragedii ale lumii acesteia, îl apucă un râs din ce în ce mai puternic. În timp ce povestea, Vilnius însuși a început să râdă într-un mod ciudat, ca și cum ar fi vrut să-l imite pe cel mort. Se vedea deja efectul paharelor de tequila și Débora, cu ochii ei foarte strălucitori și luminoși, pe care eu îi vedeam din când în când precum un cântec, ne privea pe amândoi amuzată, poate pentru că Vilnius vorbea despre interferențele paterne în conștiința lui, care începuseră să-și piardă din intensitate cu o naturalețe surprinzătoare și dezarmantă, ca și cum raporturile sale cu răposatul ar fi fost de-acum lucrul cel mai normal din lume.

— Despre moșteniri voiam să vorbesc, a intervenit Débora, gata să-și piardă complet poziția verticală. Ieri m-am tot gândit la toate astea. Fiecare generație așteaptă ca următoarea să aibă mai mult noroc decât ea și să facă totul să fie mai bine și chiar să pară că există o a doua șansă. Dar ce sențământ e că, de câteva zile încoace, pe Vilnius și pe mine nu ne mai interesează această a doua șansă.

— Înțeleg, am spus fără să pricep despre ce-mi vorbea, deși nu știu dacă înțeleg bine. Vă interesează cumva a treia șansă ?

— Nu. Mai degrabă vârsta a treia, a aruncat Vilnius un comentariu foarte de prost-gust, căci se referea la mine, fără îndoială.

Cu mândria rănită și mai enervat decât aș fi vrut să fiu, m-am hotărât să-i pun întrebări despre vânătăile de pe față, despre bărbia învinețită și despre nenorocitul de platură de pe obraz. Sunt urmările unui dezastru, a

argumentat. Și atunci mi-a povestit incredibila vizită în casa *familiei Monstru* și mi-a explicat, cu o meticulozitate aproape obscenă, până la ce punct și cât de grav fuseseră umiliți amândoi, mai ales când, cu o nerușinare imposibil de transpus în cuvinte, li s-a povestit asasinarea lui Lancastre.

Am rămas foarte uimit auzind povestea și de câteva ori am încercat să scap de oroarea aceea, să fug de spaimă gândindu-mă la lucruri mai plăcute, dar n-am reușit nici măcar o clipă. Poate că am scăpat puțin doar când mi-am imaginat-o pe soția lui Shekhar (pe care n-o văzusem niciodată) spunând de mai multe ori un lucru greu de înțeles, indiferent de context. Indianca tot repeta : Nevroticilor le e mai bine, dar celor cu psihoze le merge mai rău... Să fi fost oare cei din familia Monstru psihotici ? Sau eram oare eu adevăratul Monstru ? Și la mine tequila își cam făcea efectul. Mai bine, cred eu, căci mi s-a părut că tinerii mei prieteni se culcaseră pe jos, pe podeaua localului și spuneau că n-au de gând să mai facă nimic, nici măcar să se ridice până a doua zi...

Când m-am întors la realitatea absolută, m-am confruntat din nou de răsul ciudat al lui Vilnius, ceea ce mi-a confirmat teoria că, beat sau nu, realitatea are, în general, un caracter circular și structura unui coșmar.

Apoi mi-am dat seama că de ceva vreme Débora și Vilnius – familia Oblomov – părea că vor să-mi spună ceva, poate chiar mai groaznic decât ceea ce tocmai îmi povestiseră, și care inclusese până și o crimă. Nu, nu atât de groaznic. De fapt, începuseră deja să-mi spună. De câteva zile voiau să vorbească cu mine : se gândiseră să-mi propună să scriu memoriile abreviate ale lui Juan Lancastre.

Se gândiseră bine și n-aveau nici timp, nici nu voiau să facă parte din cultura efortului care-l născuse pe autorul Sabotării. Preferau să aibă câte o idee pe zi, să fie infrașori ca aerul și să trăiască liniștiți și să-și schimbe mereu gândurile în mijlocul pustietății culturale din țară, să se legene în nimic și să nu comită greșeala de a se lega cu lanțuri, luni întregi, de crearea unei cărți, a unei simfonii, a unui film. Voiau să aibă o idee pe zi și, în mod normal, să n-o pună în practică, s-o aibă și s-o lase baltă, s-o catalogheze ca pe încă un eșec în Arhiva Generală a lui Vilnius.

Care era părerea mea față de toate astea ? Nu m-au întrebat ei, mă întrebam eu. Adevărul e că eram de acord cu unele lucruri ; de pildă, că tinerii mei prieteni trăiau în mijlocul unei pustietăți culturale (niciodată n-a

mai existat atâta banalitate în cultura catalană și în cea spaniolă, iar acest lucru, pe termen lung, este molipsitor) și chiar mi se părea logic să încerce să nu facă nimic și să nu creadă în nimic ca un posibil mod de a ieși din situația lor asfixiantă. Într-un ținut, într-o țară în care pe nimeni nu mai interesează nimic, cel mai bun lucru pe care puteau să-l facă era să se arate total dezinteresați, cu atât mai mult față de imbecilii lor compatrioți. Cel mai bun lucru era să privească în direcții cu adevărat goale și sceptice.

Pe de o parte, înțelegeam de ce se molipsiseră de golul general. Iar pe de alta, nu voiam să mă resemnez că într-adevăr se molipsiseră și m-am gândit că, deși mă temeam că-mi vor întoarce spatele, trebuia să le spun ceva în legătură cu acest lucru. Am găsit șansa de a-i informa în mod subtil despre obiecțiile mele când Débora a rostit dintr-odată o întrebare.

— Și nu te obosește simpla idee de-a fi nevoit să faci literatură în fiecare zi ? m-a întrebat ea.

În primul moment, am căzut pe gânduri. Débora aștepta cu deosebită atenție răspunsul, așa că m-am gândit bine. Nu se punea problema să le spun că de câteva zile, deși în secret, abandonasem literatura. Mai ales că, în urmă cu doar câteva momente, hotărâsem ca, în funcție de cum aveau să se desfășoare lucrurile, să-mi amân o vreme decizia de-a trece la muțenia radicală pe toate planurile, deschizându-mă astfel în fața posibilității ca ultima mea carte să fie cea pe care ei mi-o propuneau.

Poate că merita să iau această nouă hotărâre, tot în secret. La urma urmei, oricât de greu de crezut ar părea, mă aflam în fața primei mari șanse din perioada mea gri de scriitor. Nu scrisesem oare, ani întregi, romane în care încercam mereu să fac să treacă drept reale poveștile mele fictive ? Ei bine, acum mă aflam în fața șansei contrare, pe care atât de mult o căutasem dintotdeauna : să fiu nevoit să spun o poveste din viața reală, al cărei martor privilegiat eram, sub forma unor memorii prescurtate ale unui scriitor decedat. Căci asta era intenția mea nemărturisită : să transform ceea ce trăisem în ultimele săptămâni în autobiografia răposatului Lancastre. Doar se voiau a fi niște memorii indirecte, nu ? Nu trebuia să las să-mi scape o astfel de șansă.

— Se știe dintotdeauna că în greutățile luptei se călește caracterul unui tânăr, i-am răspuns până la urmă Déborei, oarecum enigmatic, dar sperând că se subînțelege totul.

Amândoi au tăcut, iar eu n-am știut dacă înțeleseră ceva din răspunsul meu dificil. Voiam să vadă că de câteva zile eram de partea lor, dar nu le împărtășeam ideile în totalitate, căci consideram că în viață trebuie să „intri în arenă“, mai ales dacă ești tânăr. Iar dacă nu ești, dar împrejurări atât de speciale ca acestea o cer, tot trebuie să intri, pentru că singurul mod de-a te simți tânăr e acela de a nu pierde contactul cu greutățile luptei. Asta am vrut să le spun, deși sigur n-au receptat nimic din ceea ce am vrut să-i fac să înțeleagă.

Sunteți prea leneși și inadaptati și-o să sfârșiți zăcând în pat pentru totdeauna, am vrut să adaug cu un amestec de simpatie și compătimire. Dar, din fericire, mi-am dat seama la timp că tocmai caracterizarea de inadaptat se învechise și poate chiar nici nu se mai folosea, pentru că în ultima vreme toată omenirea devenise, în masă, inadaptată. Atunci am ales să mă împac cu ei. Până la urmă, voiam să le fiu prieten. Am ales să-i întreb dacă se consideră adaptați la aerul vremurilor noastre ; am abordat subiectul vorbind despre aer și părând puțin ținut și banal și tânăr ca și ei și fără să mă intereseze prea mult ceea ce mi-ar fi putut răspunde.

— Nu știm, mi-a răspuns Débora ridicând din umeri și închizând ochii, deschizându-i apoi din nou, cu o inexpresivitate absolută.

Apoi își duse mâna la bărbie de două ori, foarte repede, și aproape-și rezemă capul de spatele meu ; cu încă o mișcare, simulă un leșin, revenind puțin după aceea la poziția verticală pe care o pierduse, și ridică din nou din umeri.

Am presupus că răspunsul ei era parola esențială a unui cod secret. Cât despre toate gesturile acelea, m-am gândit că erau asociate în mod direct cu parola. Așa că le-am făcut și eu. Am ridicat din umeri, am închis ochii, am abordat o față inexpresivă, mi-am atins rapid bărbia de două ori și apoi aproape că mi-am lăsat capul pe spatele Déborei și am simulat că leșin peste ea.

— Nu știm, am spus, revenind la poziția verticală și ridicând din nou din umeri.

— Exact. Nici dumneavoastră, a spus Vilnius.

— Dumneavoastră cu atât mai puțin, a spus Débora.

Manevra funcționase, sau cel puțin așa părea. Dar foarte repede am simțit că mă făcusem de râs. De fapt, mă priveau cu multă milă, ca și cum

și-ar fi spus : bietul bătrân. Mi-a fost greu să scap de senzația că râdeau de mine, mai ales ea.

Mi-a trebuit mult ca să-mi recapăt entuziasmul și să-mi revin din transă, și am reușit să fac asta vorbind despre Fran Lebowitz, despre care nu mai vorbisem niciodată cu nimeni. Numele l-a rostit Débora și din prima clipă mi s-a părut că-mi sună ca un personaj din New York, deși n-aș fi putut să spun unde sau când mai auzisem acel nume și, mai mult, nici măcar nu puteam să spun dacă e bărbat sau femeie. M-a lămurit Vilnius. Era autoarea unei fraze demne cel puțin de Marcel Duchamp : „Nu mă interesează deloc să lucrez. Sunt foarte leneșă și indolentă.“ Tot Lebowitz mai spusese și altă frază, absolut adevărată : „Am înțeles că a scrie nu este numai distractiv, ci poate fi și rentabil.“ După câte se vede, Lebowitz trăia de ani de zile de pe urma a ceea ce încasa în avans pentru cărți pe care apoi nu le mai scria. Pentru Débora era un exemplu perfect de urmat ; dacă ea ar fi putut vreodată să calce pe urmele acelei specialiste în arta nimicului, e cu totul alt subiect.

Pe bună dreptate, am spus, îmi suna cunoscut numele. Fran... Da, Fran Lebowitz. Dar în același timp eram sigur că nu citisem nimic scris de ea. Cu siguranță, a spus Vilnius. Și, schimbând vorba, a vrut să știe dacă era clară chestiunea abordării transversale a memoriilor abreviate. Astfel abordase Lancastre autobiografia pe care moartea a lăsat-o neterminată : lucra cu o structură oblică ce se voia modernă (sau postmodernă, după cum spuneau unii) și deci ar fi fost de preferat să-i fiu fidel.

Eu ar fi urmat să iau drept model structura aceea și, sub îndrumarea Déborei (care citise manuscrisul pierdut), să mă apuc să refac textul. Ar fi fost ideal, având în vedere că n-aveam nimic de făcut, să scriu repede cartea și să nu pierd prea mult timp până s-o termin. Cei doi considerau imperios necesar să-i demonstreze contrariul Laurei Verás, care crezuse că aruncând originalul în foc putea distruge acele memorii pentru totdeauna.

Va fi răzbunarea noastră pentru pierderea manuscrisului și pentru asasinat, a spus Débora, în timp ce Vilnius m-a întrebat încă o dată dacă e totul clar. Ca să nu mă complic, le-aș fi spus că, într-adevăr, subiectul acelor memorii mi-era perfect clar. Aș fi profitat de moment ca să fac o glumă și să le adaug cu o ironie aeriană că, oricum, aș fi preferat ca însuși defunctul (având în vedere că încă mai comunica oarecum cu fiul său) să fi fost cel care-mi dicta acele memorii abreviate.

Le-aș fi spus asta ca să scap de povara impresiei că mă făcusem de râs cu câteva clipe înainte, cu leșinul meu simulat, dar până la urmă nu m-am putut abține și am răspuns că de fapt era totul clar, foarte clar : eu, reprezentatul unei generații călitate în cultura efortului, o generație care încasase multe și era obișnuită cu oboseala, urma să muncesc ca un idiot pentru ei.

— Dar în același timp ați deveni întru totul unul dintre noi, a spus Débora.

Era atât de entuziasmată încât părea că a face parte din tribul lor, din cortegiul pe care-l formase lungul doliu după Lancastre. Ar fi fost absolutul la care se poate aspira în viață și, în plus, ar fi inclus imaginea fericirii înseși, adică șansa cea mai apropiată de a mă odihni sub un arbore de mango pe vârful muntelui Kilimanjaro. Poate chiar așa și era. Oare nu voiam să mă bucur în continuare, în următoarele luni, de compania Déborei ? Nu mi se oferea oare posibilitatea de a-mi lua rămas-bun de la literatură prin cea mai interesantă carte a mea ? Apoi, odată scrisă această autobiografie a răposatului Lancastre, urma cu siguranță să mai am timp berechet pentru a rămâne mut și impasibil, tăcut pe viață, un om fără cuvinte, grav și indiferent, un bici al șarlatanilor, cunoscut de toți sub numele de Pocăitul.

5

Trei zile mai târziu, în timp ce ea căuta un salon de coafură (primul care i-ar fi ieșit în cale, atâta timp cât nu era frizeria lui Harry Chong), m-am dus să iau masa cu tânărul Vilnius într-un local aflat în fața casei mele, Trattoria I Buoni Amici, cu mâncare friulană.

Vilnius mi-a povestit acolo că în seara de dinainte văzuse cu Débora *Trei camarazi*, filmul lui Frank Borzage. Mi-a mai povestit că, după ce-o chestionase folosind metoda atât de eficientă a acelei fraze-imbold de care se sluzea pentru a descoperi misterele lumii și care-i adusese până atunci atâtea foloase („Când se lasă întunericul, întotdeauna avem nevoie de cineva“), întâmpinase o mare dificultate, o întorsătură de situație cu siguranță neașteptată, deși după aceea sfârșise prin a descoperi lucruri interesante cu privire la emoțiile ascunse ale vieții.

În timp ce savuram felurile de mâncare friulană, Vilnius mi-a povestit lungul și delirantul șir de evenimente din ziua în care și-a văzut tatăl pentru

ultima oară, poveste pe care am ascultat-o cu deosebită atenție, căci pe-atunci acceptasem deja, fără alte obiecții ironice, să mă ocup de autobiografia lui Lancastre, și prin urmare consideram tot ce suna ca o informație în legătură cu el drept material de lucru.

Scrierea acestei autobiografii apocrife nu numai că mi-ar fi oferit posibilitatea de a păstra contactul cu tinerii mei camarazi din societatea aerului, ci m-ar fi pus și în fața unei provocări literare interesante. În plus, aveam impresia că a mă pune în pielea altuia mă va ajuta să mă relaxez. „Nimic nu te liniștește mai bine ca o mască“, îmi spusese în seara anterioară soția mea, întotdeauna atât de înțelegătoare cu problemele și cu neliniștile mele, și cu încercările mele de-a întârzia acceptarea categorică a bătrâneții.

În plus, eram conștient că, în secret, aș fi putut să îndrept tonul autocritic pe care urma să-l folosesc pentru întreaga carte și împotriva propriei persoane. Ar fi fost un mod de a mă pedepsi pentru toate lașitățile din viața mea de scriitor. Iar în loc să consult horoscoapul, avea să-mi facă mult bine să mă apuc de scris purtând o mască și biciuindu-mă cu zel, la care se cumula și satisfacția de a distruge în același timp un scriitor superior mie și un vechi rival în meseria literelor. Ar trebui să adaug că distrugerea colegilor este un exercițiu foarte bun pentru sănătatea ranchiunoșilor ca mine. Le recomand tuturor acest exercițiu. Și când spun tuturor, știu bine ce spun. Nu cred că există un singur scriitor ambițios care să nu fie mai mult sau mai puțin ranchiunos și pe care distrugerea unui coleg să nu-l facă să se simtă tare bine.

În fond, îmi spuneam, dacă aceste memorii ar trebui să poarte aerul postmodernității și să fie abordate în mod transversal, n-aș fi pierdut prea mult timp scriindu-le ; poate nici măcar n-ar fi fost nevoie să mă ajute cineva. Nu putea fi atât de dificil să rescriu manuscrisul pierdut, căci în mod sigur era de-ajuns să fiu fidel începutului pe care Débora îl schițase – îl inventase – în librăria Bernat și să încep cu descoperirea bietului Vilnius : în urma unei lovituri, moștenise amintirile și experiența personale ale lui Lancastre, decedat de curând. Odată ce-am fi ajuns în acest punct fără de întoarcere, n-ar mai fi fost deloc interesant ca toată povestea să o spună răposatul. Sau, mai bine zis, să o spună cineva care lua locul mortului, ca astfel să poată crea memoriile lui de dincolo de mormânt.

La urma urmei, nu dorisem oare mereu, înainte să hotărâsc în secret că mă voi retrage, să găsesc o scuză bună ca să pot scrie cea mai tulburătoare și liberă operă ? Astfel de șanse nu apar de două ori, m-am gândit. În plus, nu admir nimic mai mult decât acea zi din viața lui Bob Dylan, din 1965, în Newport, când toată lumea îl considera un cântăreț de folk, iar el a apărut cu o trupă zgomotoasă pe care admiratorii săi n-au înțeles-o și-au fost gata-gata să-l omoare. Dar arta înseamnă și să fugi de ceea ce se crede că ești sau de ceea ce se așteaptă de la tine.

Am văzut deci că, sub pretextul de a repara răul făcut de Laura Verás, puteam încerca să scriu cea mai liberă carte a mea : o călătorie critică, satirică, din care să nu lipsească nici umorul, nici compasiunea, o călătorie până în inima măreției atât de îndoielnice a artei contemporane. Căci, distrusă fiind autobiografia lui Lancastre de către odioasa lui soție, mi se oferea șansa de a *restitui* lumii niște memorii care, cu patetica lor poetică a absenței, puteau să înfățișeze foarte bine palida efuziune a tot ceea ce e postmodern.

În timp ce vorbeam cu Vilnius la I Buoni Amici, îmi imaginam episoade pe care aveam să le inventez despre viața lui Lancastre, întâmplări bazate pe povești care de fapt li se întâmplaseră altora. Ziua în care a trecut granița dintre cele două Corei, fericirea găsită în vechiul oraș Gadamis din Libia, uciderea străbunicii lui, care i-a lăsat urme adânci...

Răposatul infiltrat în mintea fiului său urma să vorbească întruna și să povestească lucruri mărețe și prostii. Am început să planific o carte cu a patra copertă întocmai ca cea la care Débora visase atât de mult : „Iată dura autocritică pe care a știut să și-o facă acest nefericit scriitor, iubitor al imposturilor și al jocurilor avangardiste de orice fel...”

Aveam să mă distrez criticând, prin Lancastre, toată literatura propriei mele generații, incluzându-mă și pe mine, desigur. Aveam să anihilez orice fel de speranță în ceea ce ne privește pe noi, scriitorii născuți între anii '40 și '60 ai secolului trecut. După cum voia Débora, Lancastre avea să fie reprezentat ca omul care a intrat foarte repede în vitrina cu vechituri pentru ca viitorul scriiturii să fie altul, pentru ca viitorul să le poată aparține oamenilor ca Débora și Vilnius, care erau mai atrași de ideea de a nu face nimic și de a nu avea un viitor, mulțumindu-se doar să ridice din umeri și să nu se ridice dintr-un pat sărăcăcios rusesc, deși nu excludeau ideea de a

scrie din când în când în viață – în viața oamenilor, cu siguranță și în a mea.

6

În ziua în care urma să moară, nebănuind surpriza fatală pe care i-o pregătea destinul pentru seara aceea, Lancastre s-a dus de dimineață la hotelul Littré ca să-l necăjească pe fiul său Vilnius. Simpla și nefericita lui dorință de a necăji explică prezentarea dictată de la telefonul de la recepție : l-a anunțat pe fiul său că se afla acolo fiindcă, „în calitate de autoritate supremă din viața lui comodă de moștenitor“, voia să se asigure că totul este *cu adevărat în dezordine*, inclusiv *mătreaua á la Dylan* din părul său.

A fost un anunț extravagant, pe un ton ridicat și nejustificat de agresiv, ceea ce l-a pus imediat în gardă pe Vilnius, care s-a gândit că tatăl lui fie înnebunise, fie băuse prea mult. Și cu a doua presupunere nimerise drept la țintă. Vilnius știa că, de ceva vreme, tatăl lui era oarecum dezechilibrat dar, cum se evitau reciproc, nu-l mai văzuse de mult timp și nu aflase că recidivase în anumite odioase plăceri bahice, în care părea că exagerase.

Din camera sa, Vilnius l-a întrebat pe tatăl lui ce înseamnă „cu adevărat în dezordine“. Nimic, urc imediat, i-a răspuns acesta. La scurt timp, Vilnius a auzit niște bătăi puternice la ușă. A deschis. Da, era tatăl lui – ultimul mare modern. Nepieptănat, parcă nu era el. Ciudat, ursuz, absurd. Râdea fără niciun motiv.

— Tot fără femeie ? a sfârșit prin a-l întreba tatăl lui, intrând în cameră.

Vilnius abia a suportat să-l vadă intrând în acea cameră care era tocmai ultima reductă a independenței sale. Ca și cum asta n-ar fi fost de-ajuns, a trebuit să-i asculte sfatul impertinent de a se tunde cât mai repede și, mai ales, de a scăpa de *necioplitul aer á la Dylan*.

Pe cât de inovator și de avansat își imagina tatăl lui că este, pe atât de reacționar se dovedea în tot ce privea viața sa de familie.

— Fără chica aia, a continuat Lancastre, și cu mai mult chef de lucru și fără atâta frică de competiție, pentru că nu mă păcălești, ți-e îngrozitor de frică de competiție... Fără atâta prostie și mai puțin complexat de taică-tău, ai putea să aspiri în sfârșit la a fi cineva în viață. Ți-am spus-o de destule ori, dar tu continui în stilul *Blowin' in the Wind*.

— Dar n-aș mai fi eu, s-a mulțumit a spune Vilnius.

— Oare nu vezi ? Nici măcar nu ești tu însuși, ci doar o copie a muzicutei lui Bob Dylan ! Pentru că pari pur și simplu muzicuța lui. Unde vrei să ajungi în felul ăsta ? Deghizat ca artist o să fii băgat în seamă, dar nu mai mult decât e băgat în seamă un clovn. Pentru Dumnezeu, unde crezi că mergi ?

— Aș vrea să știi că nu merg nicăieri. Nici măcar nu mă prefac artist. Așa sunt eu.

— Un prost.

După o scurtă ceartă, tatăl lui s-a încăpățânat să-l ducă la masă la un restaurant de pe strada Londres, numit Buongiorno, chiar lângă Hamelin. S-au certat, deși până la urmă a reușit să-l târască până acolo. Imediat ce-au intrat în local, Lancastre a atras atenția tuturor clienților, întâi făcând un gest ciudat, ca și cum și-ar fi luat de pe cap o pălărie și ar fi lăsat-o într-un cuier imaginar, apoi întrebând foarte tare în italiană dacă i se pot aduce *due cocktail americani, forti, forti, molto gin*. Nu vorbesc italiana, i-a răspuns chelnerița. Tatăl lui a continuat să facă scandal până când, pe la sfârșitul felului doi, după ce fusese pișcată, tânăra chelneriță s-a înfuriat și a spus că-i aduce cocteilul pe care-l cerea cu atâta insistență dacă recunoaște că e un nenorocit, ceea ce Lancastre n-a întârziat să recunoască, în plus, a făcut-o în genunchi. Vilnius nu-l mai văzuse niciodată pe tatăl lui într-o situație atât de penibilă și de ridicolă. Nu încăpea îndoială că marele Lancastre trecea printr-o criză, așa cum auzise, dar nu și-ar fi imaginat că ar fi putut fi vorba de una atât de gravă.

Care-i problema, l-a întrebat pe tatăl lui. Aia cu cei doi călători, i-a răspuns. Ce călători ? a întrebat Vilnius. Unul s-a născut în '48 și celălalt în '81, ce ar putea face ca să se întâlnească în '47 ? a spus tatăl lui. E o problemă de matematică ? a întrebat Vilnius. Am un fiu idiot, i-a răspuns tatăl lui. Vilnius a încasat lovitura și a comis imprudența de a încerca să schimbe subiectul. A fost atât de naiv încât să creadă că poate să-l facă pe înstrăinatul lui tată să vadă că are un fiu care în artă caută doar adevărul ascuns în spatele emoției inițiale. A fost o mare greșeală și imediat ce-a auzit acele cuvinte, tatăl lui a început să-l privească cu o ură supranaturală. Nu era cazul. Vilnius voise să-i spună că are de gând să fugă de toate măștile moderne și să fie „cât mai autentic posibil“, căci el credea că poate fiind foarte autentic și spunând întotdeauna adevărul în toate va sfârși prin

a călători „către acea mare primă emoție originală“, care era ceea ce își dorea cel mai mult să găsească.

Dar tatăl lui auzise doar că are un fiu care caută adevărul ascuns în spatele emoției originare. Și-l privea cu o mânie exagerată. Ți-am neglijat educația, s-a plâns. Atât de mare a fost scandalul pe care Lancastre l-a făcut în Buongiorno, încât a apărut dintr-odată un chelner bătrân care a înlocuit-o pe chelneriță. Părea că are multă răbdare și că este dispus să calmeze spiritele. Ascultă, i-a spus Lancastre de îndată ce l-a văzut, să știi că am de gând să te chem mereu printr-un fluierat. Cred că ar fi mai bine să vă duceți dracului, a spus în mod neașteptat bătrânul chelner. Părea că se pregătise timp de secole ca să spună asta. Să vă duceți dracului, la mama dracului, a adăugat, în caz că nu fusese clar. La mama dracului ? s-a mirat Vilnius. A urmat o tăcere înspăimântătoare. Tot restaurantul trecuse de partea bătrânului chelner. Desigur, remarca era amuzantă, însă cu toată povestea nu era de glumit. Tatăl și fiul și-au dat seama imediat că, chiar dacă nu terminaseră de mâncat, trebuia să părăsească localul cât mai repede. O situație rușinoasă. Au ieșit cu capul plecat, mai degrabă Vilnius decât tatăl lui, dar n-au ajuns departe, au rămas în barul de alături, pe terasa de la Hamelin, unde și-au ascuns foarte bine condiția de exilați din Buongiorno. Acolo, tatăl lui a părut chiar să se calmeze, poate impresionat de faptul că, pentru prima oară, fusese dat afară de undeva. Pentru prima oară ? Dintr-odată, și-a amintit că în copilărie fusese exmatriculat de la școală în urma unui conflict serios, provocat de faptul că în jocul care parodia în curtea școlii vânătoarea de struți din Patagonia se foloseau bile ușoare, nu de plumb ca cele ale localnicilor *gauchos*, dar oricum periculoase. Au sfârșit prin a-l accidenta pe fiul unui domn foarte important, care n-a vrut în niciun fel să accepte respectuoasele, dar cinicele scuze venite din partea unui *gaucho*.

Liniștea de la Hamelin n-a durat mult, pentru că lui Vilnius, cu o lipsă de tact ieșită din comun, nu i-a venit vreo idee mai bună decât să profite de momentul de liniște ca să-i reproșeze că atât el cât și mama lui sunt alcoolici, ceea ce, după spusele lui, îl marcaseră și-i influențaseră întreaga viață și până la urmă îl împinsese și pe el înspre băutură, deși din fericire dependența lui era mult mai mică.

Scena ar fi putut deveni mai tragică dacă Vilnius ar fi spus – deși până la urmă a tăcut – tot ce-avea de gând să spună în continuare. Pentru că,

asemenea unui copil, își dorea să-i explice, printre altele, că, pe lângă faptul că-i detestă autoritarismul insuportabil, este și împotriva întregii sale opere literare : împotriva pseudonimelor sale și a constantelor sale schimbări de piele și de personalitate, și, de asemenea, mult împotriva jocurilor sale literare și insistențelor sale povești de ficțiune prezentate cu convingere drept fapte reale, împotriva faptului că se mândrea atât de tare că ar fi anulat barierele dintre genuri, împotriva faptului că se lăuda mereu cu folosirea insistență a citatelor din alți autori în textele sale ; să nu mai spunem cât de mult era împotriva umorului său adolescentin și a rușinoasei sale fugi de clasicism prin faptul că propusese *sabotarea* – activitate întotdeauna neprietenoasă – ca metodă.

Lista de care ar fi vrut să se plângă era lungă, dar până la urmă n-a înșirat-o, nici măcar n-a enumerat cele șapte motive – ar fi fost cel mai sinucigaș lucru dintre toate – pentru care-i plăcea mai mult un autor tot din Barcelona, născut, la fel ca și tatăl său, la sfârșitul anilor '40 și care, prin urmare, făcea parte din generația care avea douăzeci de ani când s-au întâmplat cunoscutele fapte din mai 1968¹⁶...

Motivele pentru care lui Vilnius îi plăcea acel aproape-rival al tatălui lui erau, printre altele (unele de-a dreptul gratuite), tendința lui de a fi foarte cerebral în scriere, faptul că n-avea copii, că-i dedica soției lui toate cărțile, alegerea lui hotărâtă de-a se apropia întotdeauna de adevăr prin intermediul ficțiunii și, în fine, insistența sa de a încerca să fie ca elevul pedepsit din fundul clasei, elevul care trebuie să scrie mereu același lucru cu speranța că până la urmă, într-o zi, o să-i iasă bine romanul pe care-l caută.

Și în cazul acesta, din fericire, Vilnius și-a dat seama la timp că este mai bine să tacă și nu i-a vorbit lui Lancastre despre acel aproape-rival și cu atât mai puțin de motivele futele pentru care îl considera superior lui. A rămas deci fără să poată da glas multora dintre plângeri și fără îndoială că a fost mai bine așa. În schimb, a trebuit să audă plângerile lui Lancastre despre viață. Pe măsură ce chinezoaicele de la Hamelin le tot aduceau băuturi, tatăl lui a îndrăznit să se plângă de tot mai multe lucruri și până la urmă a fost pe punctul de-a se plânge de absolut tot, mai puțin de faptul că, în realitate, cea mai mare parte a problemelor sale se trăgeau exclusiv din instabilitatea relației cu Débora, despre existența căreia Vilnius nu știa absolut nimic și nici n-avea să afle nimic în ziua aceea.

Până la urmă, tatăl lui a intrat într-o ciudată derivă alcoolică, la care s-a adăugat o neașteptată și profundă nostalgie după trecut. Vilnius, care stătea pe scaunul din fața lui, nu știa cum să intre mai repede în pământ ; în plus, era obișnuit cu un tată puternic, nu cu o ființă dintr-odată neașteptat de slabă. Tatăl lui a început să vorbească, aproape fără niciun sens, despre zilele în care, la începutul perioadei de aur a anilor '60, mergea la școală dimineața și era fericit în singurătatea sa absolută, mergând înspre mare, din susul străzii Enrique Granados până la piața Letamendi, unde se afla liceul în care a învățat atâția ani. Într-o zi de mai din 1963, o zi pe care n-avea s-o uite niciodată, pe când el avea paisprezece ani, a văzut cât se poate de clar că de-a lungul întregii străzi avuseseră loc schimbări aproape imperceptibile, dar incontestabile. Pentru început, strada Enrique Granados nu era scaldată în gri, ca de obicei ; era altfel, nu știa ce anume o făcea să pară diferită, dar adevărul e că...

Lancastre s-a oprit aici, ca și cum n-ar fi știut dacă să mai povestească sau nu. Autorul *Sabotării* se sabotează singur, nu s-a putut abține să-și spună Vilnius. Totuși, la foarte scurt timp după aceea, a găsit curajul de-a continua și a spune că-și amintea foarte bine de diferitele grupuri de persoane adunate în ziua aceea pe la colțurile bulevardului întunecos care ducea la școală. Bătută de vântul care sufla cu putere, strada Enrique Granados se lăsa învăluită de un praf des care o acoperea și o ascundea totul încetul cu încetul, făcând grupurile de trecători să pară niște figurine de lut cu aer de complotiști nemișcați. Dintr-odată, a văzut că unele dintre grupurile acelea de conjurați neclintiți se puneau în mișcare și începeau să se adune acolo unde bulevardul se intersecta cu strada Mallorca, unde au rămas o bună bucată de vreme în liniște, până când a auzit vocea unei persoane pe care nu o putea vedea și care anunța că abia după-amiază vor suna trompetele.

Trompetele ? Cuvântul l-a emoționat foarte tare, nu mai văzuse trompete decât la circ... Lancastre s-a oprit din nou și se vedea că abia-și stăpânește emoția, beat fiind și aproape în delir, dar emoționat, poate pentru că era pe punctul de a-și spune poate cel mai intim secret, sau cel puțin cel mai apropiat de zilele sacre în care el era foarte tânăr.

Am înțeles, a continuat să povestească tatăl lui puțin după aceea, că după-amiază avea să aibă loc Judecata de Apoi, și eu cred că tot ce s-a

întâmplat după a fost ca într-unul dintre cântecele acelea pentru copii în care legătura dintre vis și oprirea timpului este foarte puternică.

Vilnius nu știa ce să-i spună. Singurul lucru pe care i se părea că trebuie să i-l spună era să nege adevărul întâmplărilor, dar prefera să-l lase să vorbească în continuare despre praful acela și umbrele din Barcelona anului 1963. Ciudată amintire, oricum.

Învățasem să observ, a spus tatăl lui, că timpul se oprea uneori când eram la școală, și în ziua aceea, pe stradă, cu vântul care ridica atâta cenușă, a avut ciudata impresie că realitatea paralizează și că intră pe tărâmul a ceva asemănător unui vis, un vis lung, infinit, a cărui esență era chiar cenușa și poate un infern îndepărtat care ardea. Poate de aceea, de fiecare dată când își amintea de acele pregătiri pentru Judecata de Apoi la care avea impresia că fusese martor, avea tendința să le asocieze cu amintirea felului în care se prelungea plictisul etern din curtea pătrată a școlii : acea silă care se putea simți mai mult ca oricând către după-amiază, când păraseau curtea până a doua zi, lăsând-o doar în compania propriei sale plictiseli pătrate.

Dintre toate imaginile care dintr-odată îl copleșeau, pe drumul dinspre școală către casă, una, a spus Lancaster, îi rămăsese în minte pentru totdeauna : imaginea unui grup de persoane care, din cauza cenușii stârnite parcă de vânt (sau poate că era vântul care se transformase în cenușă), păreau că voind să se apere de ea, se acoperiseră până peste ochi. Acea imagine îi rămăsese în minte, gravată pentru totdeauna, de neșters. Alături de ea și completând perfect imaginea aceea tristă și puternică, era bănuiala insistentă că ziua Judecății de Apoi avusese loc pe strada aceea din Barcelona în acea zi de mai din 1963.

Apoi a început să plângă, a izbucnit în suspine, nesfârșite, sonore și emoționate, incontrolabile ; atât de necontrolate încât a sfârșit prin a plânge la pieptul unui Vilnius uimit. De fapt plângea, a presupus Vilnius, după zilele pierdute ale copilăriei, zilele în care el încă mai era o ființă autentică, lipsită de orice urmă de înșelăciune, în stare până și să vadă Judecata de Apoi pe străzile orașului lui. Și plângea pentru că, oricât de greu de crezut ar fi fost, poate că într-adevăr fusese martorul unui spectacol unic în ziua aceea de mai din 1963, poate singura zi din întreaga sa viață în care s-a apropiat de o mare emoție mascată sub aparența unei revelații.

Dintr-odată, tatăl lui s-a oprit din suspinat la pieptul nedumeritului Vilnius și și-a revenit. Dacă tu crezi că plâng de emoție că am fost tânăr și

autentic, te înșeli amarnic, i-a spus. Nu cred nimic, a mințit Vilnius. De fapt plâng, a spus tatăl său, pentru că într-o zi tu ai să spui ultimele cuvinte despre mine, judecata ta de apoi asupra personalității mele și despre trecerea mea prin viață va fi cea care va rămâne pentru totdeauna. Pe Vilnius l-a cuprins frica ; nu se gândise niciodată că el ar putea avea ultimul cuvânt cu privire la tatăl lui. Nu știa ce să spună, era ca paralizat de un fel de groază care se amesteca cu neliniștea pe care tatăl lui o răspândise.

Ultimele cuvinte o să le spui tu, nenorocitul, a adăugat tatăl lui, foarte agitat, și lui Vilnius i s-a părut atât de nervos încât părea că o să-l ia la fugă pe stradă cu o secure în mână și cu o pornire criminală, iar el, precum copilul din *The Shining*, filmul lui Kubrick, ar fi trebuit să fugă și la un moment dat să-și șteargă urmele pașilor în zăpadă și să meargă înapoi pe propriile urme ca să-și dezorienteze urmăritorul și să poată astfel să se întoarcă la hotel, să creadă că tatăl lui nu-i făcuse acea vizită, nu-i spusese nimic, nu văzuse niciodată nicio Judecată de Apoi, nu se aștepta ca fiul lui să-l judece la capătul zilelor sale. Dar nu, nu era nicio secure, iar Lancastre n-a mai dat alte semne îngrijorătoare de furie. Și, după o lungă pauză, întreruptă doar de sughițurile ridicole ale tatălui său, și-au luat rămas-bun. Lancastre, amintindu-și oarecum de bunele maniere, a remarcat că totul este în regulă, că n-o să mai bea și că trebuia să plece cât mai repede, și că totul i se părea oribil, fără a menționa ce anume considera cel mai oribil sau cel mai puțin oribil. Vilnius a vrut să-i răspundă ceva, dar n-a știut prea bine ce anume, pentru că se simțea mult prea depășit de ceea ce se întâmplase. Iar tatăl lui, până la urmă, a plecat. S-a îndepărtat cu pași rari, parcă nehotărâți, ca și cum într-adevăr ar fi umblat prin zăpadă. Iar Vilnius a intuit că în orice moment puternica figură paternă, cuprinsă de acel moment de slăbiciune, avea să se întoarcă să-l privească și să-i mai spună ceva. Așa a și fost. Lancastre a făcut zece sau doisprezece pași până să se întoarcă înspre fiul său și să se întoarcă ; apropiindu-se pașnic, l-a sfătuit să fugă de ceea ce e autentic, pentru că, dacă cinematografia sau orice altă artă putea să-i ofere vreo plăcere, aceea nu era alta decât plăcerea de a putea umbla deghizat.

— Să interpretezi un personaj, a conchis tatăl lui. Să treci drept ceea ce nu ești. Să te prefaci. Carnavalul ironic și viclean. Marea petrecere a șireteniei și a înșelăciunii. Într-o zi vei înțelege.

Vilnius, nefiind prea flexibil pe atunci, nu și-a schimbat deloc convingerile și a răspuns destul de sec :

— Prefer strălucirea autenticității.

— Sigur că da, fiule. Să te-ajute Dumnezeu.

Au fost ultimele cuvinte pe care i le-a spus tatăl lui. După aceea, Vilnius s-a întors la hotel cu speranța de a trece cât mai multă vreme până să se-ntâlnească din nou cu fiara aceea. Astfel încât, dacă cineva i-ar fi spus atunci că numai câteva zile mai târziu Lancastre, mort și pe punctul de a se transforma în cenușă pentru totdeauna, se va lipi de el cu insistența tenace a celei mai obsesive fantome și poate chiar cu ideea de a-l face să-și piardă mințile, pur și simplu, n-ar fi crezut-o nici în ruptul capului.

¹⁶ Așa-numita „Revoluție din 1968“, o mișcare culturală, socială și politică la nivel mondial, impulsionată de generația de după cel de-Al Doilea Război Mondial, mișcare ce în Spania s-a manifestat prin greve, manifestații și acte culturale solidare cu acestea, reprimare de guvernul franchist.

IX

Teatrul memoriei

1

Cu câteva zile înainte, Débora vorbise în somn și spusese că autenticitatea aceea de care Vilnius se simțea atât de mândru avea legătură cu plânsul. Un mister. Apucând-o pe bulevardul Sarrià la ieșirea de la Filmotecă, după ce văzuseră *Trei camarazi* al lui Franz Borzage, Vilnius a întrebat-o pe Débora ce voise să spună atunci, în somn.

Habar n-am, dormeam, i-a răspuns ea. Habar n-ai ? Vilnius și-a amintit atunci de fraza-imbolde cu care afla lucruri pe care la prima vedere n-ar fi trebuit să le știe niciodată și s-a gândit putea să-i folosească pentru a afla dacă Débora era într-adevăr îndrăgostită de el și, în același timp, pentru a descifra cuvintele rostite în somn care îl intrigau atât de mult, pentru că acele cuvinte aveau pretenția de a asocia autenticitatea cu plânsul.

Știind că ea nu mai auzise vreodată de fraza „Când se lasă întunericul, întotdeauna avem nevoie de cineva“, a întrebat-o dacă fusese atentă la câteva cuvinte care echivalau cu cel mai fitzgeraldian element din filmul pe care tocmai îl văzuseră. Erau atâtea că n-aș putea să-ți spun unul, i-a răspuns Débora. Ți le zic eu, a spus Vilnius. Dintr-o suflare a rostit fraza-imbolde : „Când se lasă întunericul...“

Débora l-a privit cu o completă stupoare și s-a sprijinit de el cu o față inexpressivă, simulând un leșin. Nu-i suna deloc cunoscută fraza aceea, nici nu credea că o auzise în film, i-a spus revenind la poziția verticală. În plus, nu i se părea deloc o frază reușită, se vedea că fusese scrisă de cineva cam sărac cu duhul, de o inimă neroadă, de o minte de duzină mai degrabă decât de un scriitor precum Scott Fitzgerald. Auzind-o, Vilnius s-a blocat dintr-odată ; poate că-și pusese prea multă încredere în puterile de cercetare ale frazei sale. Vreau doar să-ți spun, a adăugat Débora, că ideea exprimată de fraza asta e tipica negliobie pe care ar spune-o un individ, cum să zic, mare, obez, cu fața lucioasă, de ou întors cu vârful în jos, cu râs gâfâitor și privire bovină, a adăugat Débora.

S-au dus să bea ceva în noul bar de *tapas* care se deschisese de curând pe strada Buenos Aires, colț cu Urgel, în fața sediului central al celui mai popular partid de dreapta din Spania. Vilnius umbla cu capul în jos,

gânditor, confuz. Noul bar căpătase atâta popularitate încât nu mai era loc pe terasă și au fost nevoiți să se instaleze în spațiul primitiv dinăuntru. Furtunile din ultima vreme se mai potoliseră și se anunța o îmbunătățire a vremii – după aceea s-a dovedit că de fapt meteorologii se înșelaseră din nou. Ești un băiat inteligent, i-a spus Débora lui Vilnius, o persoană care e în stare să citească repede orice text, oricât de complicat ar fi, ai memorie bună și talent la idei, cel puțin una pe zi, dar uneori simțul artistic te trădează, pentru că nu pot să-mi explic altfel faptul c-ai putut să crezi că Scott Fitzgerald a fost în stare să scrie o chestie atât de siropoasă ca fraza aia cu atunci când se lasă întunericul, întotdeauna avem nevoie de nu-știi-ce...

Vilnius se simțea confuz și rușinat și a hotărât să încerce să-și ridice moralul și să treacă peste momentul acela neplăcut, sau, mai bine zis, să încerce ceva mai mult decât să depășească situația : trebuia să riște pur și simplu. Cap sau pajură. Pajura ar fi însemnat să rămână fără iubită. Dar trebuia să riște. Văzând că fraza scenaristului Harlem își arătase în mod neașteptat inutilitatea, a pornit să caute pe alt drum adevărul cu privire la întrebarea atât de importantă pentru el, și anume dacă Débora era sau nu îndrăgostită cu adevărat.

A riscat, într-adevăr, căci s-a hotărât să-i pună o întrebare care, în alte circumstanțe și cu altă femeie, cu fosta lui iubită Mariona, îi adusesese ghinion și fusese chiar cauza directă a despărțirii lor, căci pe ea o enervase foarte tare întrebarea și i se păruse picătura care umpluse paharul răbdării. Cu toate acestea, conștient de consecințele pe care le putea avea neplăcuta întrebare, a îndrăznit să încerce și cu Débora. Pe un ton nevinovat, a întrebat-o dacă știe că marele teatru în care trăim nu e altceva decât un program imens care rulează într-un calculator sideral. Cum ? a întrebat ea. Dacă știe, a continuat imperturbabil Vilnius, că în calculatorul acela sunt programate o serie de legi de bază, inclusiv o gravitație cuantică ce susține un gol care poate să plutească în mai multe universuri.

Și-a acoperit apoi fața cu mâinile, așteptând răspunsul ei, conștient că toată povestea de dragoste cu Débora atârna de-un fir de ață, de ceea ce putea ea să spună în continuare.

Cred, a spus Débora liniștită, că mi-ai vorbit de programatorul de teatru și de universurile multiple ca să nu cred că ești la fel de prost ca cei care spun că au nevoie de cineva atunci când se lasă întunericul, nu-i așa ? Nu

tocmai, a răspuns Vilnius. Era curios felul în care schimbase subiectul în discuția cu Débora și o făcuse să călătorească până în spațiul sideral și în lumea unui programator de teatru ; și totuși rămânea în continuare acolo, latent, ancestral, pulsa chiar la baza lucrului despre care vorbeau – subiectul întunericului și acela de a avea sau nu nevoie de cineva atunci când se înserează.

Débora evitase foarte bine fraza scenaristului, dar ea rămânea acolo, ca și cum imboldul care-l făcea să descopere alte lumi nu putea fi controlat... Poate că nu trebuia să facă nimic, nici să pomenească de ea, pentru că, poate, fraza era ca o mașină care făcea toată treaba singură. În curând Vilnius și-a demonstrat sieși că, într-adevăr, era cel mai bun lucru pe care putea să-l facă, și anume să lase fraza să-și deschidă singură calea.

Cel care a scris prostia asta despre lăsarea întunericului, a spus Débora, s-o fi gândit că atunci când se întunecă avem cu toții nevoie de cineva care să ne facă o porție bună de *pudding*. Vilnius s-a abținut, și-a înfrânat din răspuțeri trăirile și a lăsat ca fraza din *Trei camarazi* să acționeze în voie. În seara asta, a continuat ea, să nu te mire dacă vorbesc singură în somn și spun c-o să-ți pregătesc un *pudding*. A urmat o perioadă de tăcere, până când Débora, pe un ton mai blând decât de obicei, s-a apucat să-i povestească cum primul lucru pe care l-a furat în viața ei a fost o prăjitură cu mere din frigiderul din casa unor prieteni de-ai părinților ei, în Sa Ràpita, plaja din Campos. Cearta primită ulterior de la mama ei era una dintre puținele amintiri despre ea, deși era conștientă de faptul că memoria sa fabulase pe marginea celor întâmplare și sfârșise prin a transforma totul. „Teatrul memoriei“, a precizat. Și a surâs cu tristețe, explicând apoi că-și amintise de furt și de cearta aceea ultima oară când se dusese la Campos. Atunci, trecând pe lângă școala municipală, în fața ușii de la vechea sală a grădiniței, rămăsese paralizată auzind voci de copii care cântau în același loc în care, cu douăzeci de ani înainte, și ea cântase același cântec. În marele teatru al memoriei, a spus Débora, vocile de copii care cântă fals sună plăcut în bătaia brizei mării.

S-a oprit. A urmat o lungă tăcere. După aceea, revenindu-și momentan, și-a reluat povestea și a descris cum, intrând într-o sală de clasă din vechea școală, aceeași în care în copilărie petrecuse cinci ani din viață, a auzit-o pe aceeași profesoară de atunci, pe același ton din zilele acelea, certându-i pe copii în același fel ca și atunci și spunându-le aceleași cuvinte ca să-i

împiedice ca, la sunetul clopoțelului, să se repeadă într-o goană nebună în curte.

În ziua aceea în care s-a întors în Campos, pe fondul amintirii răposaților ei părinți, Débora a rămas paralizată în fața întoarcerii neprevăzute a trecutului, și, o oră mai târziu, întorcându-se în stradă, trecând prin fața casei în care se născuse și auzind o melodie pe care o ascultase în vara cea mai îndepărtată a vieții ei, a observat înduioșată cum dintr-odată îi revenea în memorie scena din urmă cu o oră, scena care oprise curgerea lucrurilor și care o făcuse să-și dea seama că timpul nu o părăsise niciodată, fusese întotdeauna acolo cu ea ; timpul nu știa ce e timpul...

În acel moment a auzit din nou din depărtare vocile care cântau fals și, dintr-odată, cu toată acumularea de emoții din acea dimineață, n-a mai putut rezista și s-a prăbușit, a izbucnit într-un plâns convulsiv, de neoprit, adânc, plânsul autenticității, cel care ne reamintește care e adevărata esență a lumii, suma tuturor lucrurilor pe care le percepem în totalitatea lor numai atunci când regăsim pe neașteptate, dintr-odată, tot ce e mai sfânt și mai emoționant din existența noastră, primii ani ai vieții noastre, singurul lucru care până la urmă ajunge să ni se pară a fi cu adevărat al nostru și netransferabil.

2

Nu dau semne, nu-i mai trimit mesaje fiului meu, și-a închipuit Vilnius că se gândea tatăl lui, pentru că sunt ocupat cu a fi fericit grație faptului că mă gândesc exclusiv la propria fericire, nu mă îndepărtez de ideea de a mă gândi la cât de bine mi-e observând, studiind, pândind, spionând, invidiind. Jur că asta e fericirea. Îmi dă o senzație cum nu se poate mai bună să mă contemplu pe mine însumi și să știu că de-acum sunt invulnerabil și că, în plus, pot să fac tot ce-mi trece prin cap și dacă vreau să urmez umbra zeului Hermes pot s-o urmez, și dacă vreau să mă gândesc la Débora, la rochiile ei, la orgasmele ei, la ochii ei injectați de un albastru-intens, mă gândesc la ea și gata, și fără ca fiul meu să bănuiască măcar. De aceea prefer să nu-i mai dau nici măcar semne lui Vilnius, nu vreau să sufere, nici nu vreau să știe că mă gândesc la mătăsurile și la stofele de lână și la chiloții pe care ea și-i strânge în dulap, pe care le răcoleșc în voie, îmbătându-mă cu sărbătorirea posesiei continue a celei care încă e femeia mea, cu deplinul triumf al autorității și iubirii mele. Jur că asta e fericirea.

Călătoriile au loc întotdeauna înăuntrul propriei ființe, obișnuiește să spună Eduardo Lago, un prieten de-al meu. Străbați universul, spune el, făcând o călătorie în care punctul de plecare și cel de sosire se suprapun ; când se închide inelul, te-ai schimbat într-un mod atât de radical încât ți-e greu să te recunoști, dar în bătrânul Odiseu trăiește în continuare adolescentul.

Îmi amintesc de asta și de noaptea în care am înțeles că, oricât de oblic și de superficial ar fi fost modul în care aveam de gând să abordez memoriile defunctului Lancastre, trebuia ca ele să includă o incursiune în anii adolescenței sale. Una era ca din primul moment să fi gândit aceste memorii ca fiind indirecte – așa cum mi se spusese că le scria Lancastre atunci când l-a surprins moartea – și cu totul alta să ajungă să fie mult prea trunchiate și până la urmă cartea să rămână șchioapă. Și pentru că, în plus, era ușor de bănuir că niște pagini despre anii aceia la care odată chiar Lancastre se referise, vorbind despre o plictiseală școlărească uitată („curtea a rămas părăsită ca o eternitate pătrată”), puteau să fie o abordare deloc de lepădat a acelor zile în care eroul autobiografiei încă n-avea atâtea fețe și nici nu publicase cărți atât de diferite între ele, când poate că era o persoană tristă și minunat de *unică*.

Îmi mai aduc aminte și că în noaptea aceea mi-am amintit de „agenda mea americană” de la începutul lui ‘63. În adolescență, la fel ca Lancastre, și eu căzusem victimă implacabilului plictis general care-mi învăluia orașul. Și totuși, a venit o zi în care bănuiesc că nu m-am plictisit atât de tare, și ziua aceea nu putea fi decât 24 mai, dată la care n-am scris nimic în agendă și-am întrerupt-o pentru totdeauna.

Ce-ar fi putut să se întâmple ca s-o întrerup atât de brusc ? De ani de zile frunzăream din când în când acea „agendă americană” extinsă pe durata a patru luni și trei zile și nu-mi pusesem niciodată această întrebare, niciodată nu observasem enigma tăcerii complete din acea zi în care bănuiesc că am ajuns la un alt nivel de cunoaștere a lucrurilor din lume și dintr-odată am renunțat să mă mai intereseze viața mea de școlar amărât, prins pentru totdeauna în eternitatea pătrată a plictiselii orelor.

Știind de-acum povestea cu Judecata de Apoi pe care, în mai 1963, și la o vârstă apropiată de a mea, Lancastre o întrevăzuse în adolescență, n-a fost ieșit din comun să mă întreb dacă ziua în care el a crezut c-a asistat la

evenimentele acelea n-o fi fost cumva tocmai 24 mai din acel an. Și asta mi-a slujit drept pretext ca să-l sun pe Vilnius și să-l întreb dacă știe data exactă a zilei în care tatăl lui avusese acele ciudate viziuni biblice pe strada Enrique Granados. Dacă-mi spunea 24 mai, n-ar fi fost o coincidență tocmai de lepădat și, în plus, mi-ar fi fost, poate, mai ușor să-mi imaginez – oricât de mult spunea Débora că amintirile din zilele acelea sunt netransferabile – că amândoi, Lancastre și cu mine, într-o Barcelonă care în anii aceia era atât de ștearsă de pe toate hărțile, asistaserăm la aceeași scenă, la același esențial sfârșit al lumii.

Așa că l-am sunat pe Vilnius ca să-l întreb despre data aceea, dar era în pat, cu febră mare, cu un virus stomacal, și nu putea să scoată niciun cuvânt. Am vorbit cu Débora, care m-a întrebat dacă scriu deja la autobiografie. Pe moment o pregătesc, ceea ce e destul de dificil, i-am spus. Atunci ea a vrut să știe prin ce zonă a memoriilor abreviate mă aflam în acel moment. Ei bine, i-am spus, încă mai aștept să-mi povestești ce povestea Lancastre în manuscrisul care a fost ars, dar până una-alta îmi imaginez posibile capitole și acum, de pildă, mă aflu pe la Judecata de Apoi din mai 1963, din Barcelona. Interesant, a comentat Débora, și a întrebat dacă știu că filosoful suedez Swedenborg, la sfârșitul secolului al XVIII-lea, a scris că ziua Judecății de Apoi de fapt avusese loc deja la 9 ianuarie 1757. Știam, am spus. Swedenborg a fost primul om care ne-a anunțat pe toți că Judecata avusese deja loc, a spus ea. Da, i-am răspuns, și eu cred că această Judecată, de fapt, a avut loc deja ; e ciudat cum buletinele de știri de la televizor, de exemplu, nu țin niciodată cont de această dată, e ca și cum ar anunța știrile fără să știe că, de pildă, Revoluția Franceză a avut loc acum mulți ani.

— Omenirea, i-am spus în continuare, Judecata de Apoi a trecut și condamnații au fost condamnați deja, dar toată lumea se face că n-a aflat asta. Cât despre cealaltă judecată, cea pe care Lancastre spunea c-o văzuse, mă îndoiesc amarnic, cred că era foarte beat când s-a emoționat povestindu-i toate astea lui Vilnius. Chiar și așa, o s-o consider o amintire autentică din adolescența lui și-o voi include în autobiografie. De fapt, parcă-mi amintesc că și eu am asistat în Barcelona la scena aceea de sfârșit de lume...

La celălalt capăt al firului nu se auzea nimic. Am întrebat dacă mai e cineva acolo. Până la urmă, Débora a reapărut când mă așteptam mai puțin.

— Nu vă urmăream, scuzați. N-aș vrea să vă dau și mai multă bătaie de cap, dar vreau să vă dau vești despre societatea noastră. În ultima vineri a fiecărei luni, și asta vă privește și pe dumneavoastră, că doar de-acum sunteți de-ai noștri, ne vom îmbrăca în costume care ne sunt mari. Vor fi haine pe care nu ni le vom putea da jos toată ziua ; toate celelalte haine ale noastre trebuie să fie trimise la spălat.

Am rugat-o să vorbească mai rar, pentru că abia înțelegeam ce spune. De fapt, am mințit-o, dar e un lucru pe care-l fac câteodată ca să nu pierd obiceiul de a vorbi fără să spun adevărul, obicei care nu e întotdeauna necesar pentru a crea opere de ficțiune, dar pe care nici nu-i bine să-l pierzi din vedere.

— Faptul că nu ne vom putea îmbrăca altfel, a continuat ea, ne-ar ajuta să stabilim distanța între costum și noi înșine ; adică, să luăm distanță față de o cultură care ne depășește și care ne deranjează și ne prisosește, o cultură cu care pur și simplu nu rezonăm.

— E ideea zilei ? am întrebat eu.

— E ideea mea, a răspuns, numai ideea mea, pentru că Vilnius n-o să aibă azi niciuna ; azi are doar febră și o dorință de răzbunare, aruncă încontinuu cu invective la adresa asasinilor și la adresa lui Rosencrantz și a lui Guildenstern. Ce știu eu, cred că are febră mare. În ritmul ăsta, la cât îi invocă pe Rosencrantz și Guildenstern, o să ne pomenim cu ei în vizită.

4

Nici n-am închis bine, că m-am și apucat să-mi imaginez un întreg capitol din autobiografia lui Lancastre, construit în jurul unor cuvinte pe care se presupune că el le scrisese, cuvinte despre imposibilitatea de a purta o ținută potrivită cu adevăratul nostru mod de a înțelege stilul : „Ciudat mod de a trăi e acela care ne obligă să purtăm cultura asta putredă care ne-a fost impusă. Mi-ar plăcea într-o zi să ajung la o mai mare libertate a cuvântului și să fug cumva de această cultură în care scriitorul prost nu poate spune nimic pentru că e prost, dar în care nici cel bun nu poate spune nimic pentru că e bun, un sclav al nivelului și al stilului său.“

Mi-am imaginat întregul capitol, și asta m-a făcut să mă simt mai mult decât satisfăcut, deși în același timp m-am alarmat. Aveam în minte din ce în ce mai multe capitole din autobiografie, dar nu începusem să scriu niciunul. În ritmul ăsta, puteam sfârși dezbrăcat, fără un costum – cu o

mărime mai mare sau nu – pe care să-l port. Și chiar dacă acest lucru era îngrijorător, mai îngrijorătoare era starea în care se afla mintea mea, căci mă simțeam mult prea încărcat de capitole nescrise, astfel încât am hotărât că cel mai bun lucru ar fi fost să ies la o plimbare prin cartier. În alte vremuri, zona în care bulevardul Sarrià se învecina cu strada Buenos Aires era înțesată de baruri așa-numite *de alterne*, unde angajatele erau femei de viață. Azi mai rămân în picioare abia câteva dintre barurile acelea, ultimele bastioane ale unei splendori pierdute. Chiar lângă Littre se găsește Newport, un bar în care femeile de după teighea radiază bucurie, mai ales Victoria, o argentiniancă tânără, cu ochi sticloși și păr scurt, cu chip de porțelan și cu buzele mereu rujate în roșu-aprins. M-am dus în Newport să pierd timpul. Nu era prima oară când mă duceam acolo. Mai mult, vedeam barul respectiv ca pe o a doua casă în noul meu cartier, având și avantajul că din ușă se putea observa perfect tot ce se întâmpla la Harry Chong și la Bernat, locuri unde doar în aparență nu se întâmpla nimic.

5

A doua zi am sunat din nou, sperând ca Vilnius să se simtă mai bine și să-mi spună data exactă a zilei în care tatăl lui văzuse Judecata de Apoi în Barcelona. Dar încă nu putea veni la telefon, și din nou am vorbit cu Débora. Îi dădea înainte cu ideea costumelor de mărimi mai mari pe care trebuia să le purtăm la o dată fixă. Pentru prima oară după multă vreme o idee te ține două zile, i-am spus. S-a înfuriat și-a început să-mi vorbească despre o cutiuță cu pastile și de cineva care le înghite pe toate. N-am înțeles nimic, așa că am hotărât s-o întrerup ca să-i spun că urma să sun în ziua următoare. Ați devenit un bun sabotor și cred că nu vă lipsește mult ca să vă transformați în Lancastre, a glumit. Am vrut să-i spun să mă tutuiască, dar mi s-a părut că ar fi însemnat un pas periculos, chiar un indiciu inutil cu privire la ceea ce puteam să simt pentru ea.

Când m-a căutat Vilnius, pe seară, vocea nu-i suna deloc ca a unui om bolnav, dar vorbea pe ton înspăimântător, ca și cum ar fi vorbit de dincolo de mormânt. Nu mă speria vocea, pentru că îl recunoșteam tot timpul pe Vilnius, dar să observ cât de mult părea să știe despre viața pe care o ducea răposatul său tată după moarte îmi impunea un oarecare respect. Se pare că Lancastre se calmase în ultimele zile și, ca și cum ar fi fost afectat de vreun tip ciudat de febră, nu mai insista deloc atunci când voia să i se infiltreze în

minte, căci din fericire părea că începuse să se șteargă, să se piardă pentru totdeauna, urmărind de departe o umbră, pe cea a zeului Hermes.

— Trebuie să mă credeți, tatălui meu nu-i ajunge sufletul ca să-l urmărească pe stăpânul umbrelor, dar e suficient ca să urmărească umbra. Știu asta pentru că el mai e încă acolo, mi-a spus.

Întrebându-l cam pe unde s-ar afla *acolo* am observat că febra dădea cu siguranță aripi imaginației sau superstițiilor lui Vilnius, sau poate – cu lucrurile astea nu se știe niciodată – simțului său al realității în forma sa cea mai lucidă. Trecutul, a spus, propriul meu trecut, trecutul tuturor celorlalți, e încă acolo, o încăpere secretă înăuntrul meu, ca o sală zidită în spatele unui perete fals, unde o familie întreagă poate trăi ascunsă vreme de ani întregi ; familia noastră, de exemplu.

Familia noastră ? Am înțeles că se referea la societatea noastră, la familia pe care o formaserăm pornind de la „travaliul doliului“ care începuse la moartea lui Lancastre. Moartea cuiva închide multe spații, dar poate deschide altele. Societatea noastră datora mult travaliului durerii de doliu pe care la vremea aceea îl declanșase Vilnius – fiul insensibil, în aparență. M-am gândit la asta și apoi la zeul Hermes și la eterna lui pălărie, numită – dacă nu mă înșel – *petas*, un cuvânt ciudat. Cu acest *petas*, Hermes se apăra de soare și însoțea sufletele morților, ceea ce era specialitatea lui. M-am tot gândit la pălăria aceea în timp ce Vilnius îmi povestea că Hermes era politrop, adică o persoană a cărei inteligență se manifesta în multe feluri, ca și a lui Odiseu, și avea cele mai șirete gânduri. Știința lui, l-am auzit pe Vilnius că-mi spune, era politropia, un dar care nu se primește decât la naștere. Minteai lui Hermes avea multe forme, cute și diferite aspecte. Era foarte flexibilă. Se transforma neîncetat. Dacă realitatea era multiplă și întâmplătoare, el o făcea să fie și mai multiformă și întâmplătoare. În plus, avea o minte care acoperea multe game diferite și ciudata proprietate de a pune în evidență toate vârstele și etapele prin care trecuseră toții Hermeșii, toți Hamleții, toți Dylanii.

Poate de aceea, mi-a spus Vilnius în continuare, personifica spiritul limitei care se manifestă în orice gen de schimb, tranziție, trecere sau traversare. Întotdeauna a avut o legătură cu activități care presupuneau vreun gen de întrepătrundere, ceea ce ar explica relația sa cu mutațiile propriului destin, cu schimburile de bunuri, cu cuvintele întortocheate în comerț, cu interpretarea, oratoria și scrisul, precum și cu modul în care

vântul poate să transporte vieți și lumi, precum și cenușă, dintr-un loc în altul. Și de aceea, desigur, avea legătură cu trecerea în lumea cealaltă.

Era oare convins că umbra aceea ermetică era un nou element al acelei familii sau al acelui convoi aflat în doliu creativ după moartea lui Lancastre ? Am ales să-l întreb pe Vilnius un lucru mai urgent, și anume în ce zi de mai spusese tatăl lui că văzuse Judecata de Apoi. Lui Vilnius i s-a schimbat vocea dintr-odată, ca și cum ar fi revenit în lumea celor vii. Tatăl lui nu-i vorbise despre nicio zi de mai anume. L-am rugat să-mi spună dacă e complet sigur. La fel de sigur pe cât de nebună era Cass Cleave, a răspuns. Am preferat să nu-l întreb cine este Cass Cleave. Dar ce importanță are ziua, a întrebat, chiar credeți că a fost martor la Judecata de Apoi ? Nu, dar eu am fost, am răspuns. Nu înțeleg, a continuat. E simplu : o să inventez câteva dintre faptele autobiografice ale tatălui tău, i-am explicat. A, în cazul ăsta, a spus Vilnius, ați putea și să spuneți că identitatea individului contemporan, oricât ar părea, n-a fost una dintre obsesiile lui centrale, ci a fost obsesia bietului său fiu Vilnius, dușmanul oricărei măști. Aș putea să spun asta, am răspuns, dar nu lucrez tocmai pentru tine, Vilnius, și, în plus, ai o febră pe care trebuie să ți-o îngrijești.

6

În zilele care au urmat acelei nopți de călătorie prin vasta pustietate a morților, a devenit din ce în ce mai evident schimbul de roluri care începuse să aibă loc între Vilnius și Lancastre.

Lancastre rătăcea de-acum, literalmente, prin lumea cealaltă, transformat în opusul a ceea ce fusese în ultimii ani de viață, căci se transformase într-un suflet unic care pentru prima oară după multă vreme dădea dovadă, precum o stea pierdută pe firmament, de strălucirea autenticității.

Vilnius, în schimb, înaintea dispariției incursiunilor tatălui său în conștiința lui, devenise politrop și începuse să se îndrepte către o personalitate mult mai puțin compactă, mai puțin rigidă și mai puțin unică. Era în continuare *el însuși*, dar de fapt era deja mai deschis către arta infrașoară de a fi o mulțime. Un vesel și neașteptat spirit al limitei îi stimulase imaginația și începuse să-l pună într-o legătură din ce în ce mai strânsă cu Hermes și cu pluriformitatea, cu acel zeu a cărui umbră tatăl său doar putea să i-o mai urmărească. Adică Vilnius, de când începuse să-și dea seama de imposibilitatea de a se afirma ca individ unitar, compact și perfect

conturat, se deschisese de-a binelea și ajunsese să se înfrățească la propriu cu noi, societatea formată din identități diferite, deși legate între ele (Débora, Vilnius, eu însumi, Lancastre, umbra ermetică pe care acesta o urmărea), toți conștienți de faptul că, așa cum spunea Débora, niciunul dintre noi nu e o insulă, niciunul nu e ceva complet prin sine însuși, ci un fragment din continent, o parte a întregului format din societatea noastră aeriană.

7

Oare nu cumva doliul după moartea cuiva, prelungit excesiv, ne transformă în persoana a cărei absență o regretăm ? Mă gândesc la cazul tânărului Vilnius și la lungul lui doliu – cel puțin mintal – după tatăl lui. Doliu prelungit într-un mod oarecum riscant, căci în timpul acela lumea s-a învățat și ideea de a fugi de toate măștile moderne pentru a călători înspre autenticitate și înspre emoția originală s-a învățat la rândul ei, până când l-a lăsat pe Vilnius de două ori sucit și într-un loc necunoscut și foarte ciudat, în care nu mai călcase picior de om, un loc încărcat de zgomote slabe dar stranii, unde părea imposibil să poată răzbate vreodată voci sau cuvinte prietenești, chiar dacă el totuși le-a auzit. Nu i-a trebuit mult să-și dea atunci seama că niciodată nu va mai fi în totalitate *el însuși*. În plus, începea să semene cu tatăl lui, tocmai atunci când acesta, printre hohote de râs dezlănțuite, se îndepărta deja cu totul, călătorind hipnotizat pe urma celei mai ermetice urme lăsate de zgomotul etern.

8

Débora, eu însumi, Vilnius, tatăl lui și umbra de nepătruns. Cvintetul fatal, cum ne-a botezat într-o zi Débora și n-a vrut să explice de ce, ceea ce m-a obligat să mă gândesc prea mult la chestia asta. Ne vedea pe toți morți la finalul piesei ? O singură dată mi-a răspuns, și cuvintele ei mi-au clarificat lucrurile. Suntem ca Domnul Vierme, a remarcat. Am râs din politețe și când, după ce i-am lăudat fraza, am rugat-o să-și explice răspunsul, ea a făcut referire la *Hamlet*. N-avem mandibule și groparul ne zgâlțâie căpățâna, e chiar așa de greu de văzut ?

9

Când scrii, întotdeauna vrei să fii mai bun, mi-am imaginat că-mi spune Lancastre. Era dimineață, iar eu mă spălam pe față și m-a surprins dintr-odată faptul că imaginația mea i-a dat cuvântul lui Lancastre într-un mod atât de neașteptat și, mai ales, la o oră atât de matinală. Era șapte dimineața și, din bucătărie, soția mea m-a anunțat că e gata micul dejun. Cele două voci, a ei și a lui Lancastre, mi s-au amestecat în creier, tocmai în momentul în care, în mijlocul ceremoniei mereu periculoase de a-mi contempla chipul în oglindă, îmi observam pleoapele inferioare, umede, inflamate și atârând flasce de globii oculari. Mi-am spus, încă o dată, că nu există nimic pe chipul omenesc care să facă față unei examinări prelungite. Și am hotărât să nu mă mai examinez. În fiecare dimineață luam aceeași hotărâre, dar de data asta vorbeam serios, mi-am zis. M-am dus la bucătărie, mi-am sărutat soția. Ce-i nou ? am întrebat-o, așa, pe neașteptate. Și ea încă mai era cam adormită. Nimic, mi-a spus, îi tot urmăresc pe vecinii de alături și încep deja să le cunosc obiceiurile și viața pe care o duc și, chiar dacă sunt studenți, cred că nu trebuie să ne temem c-ar organiza cine știe ce serate, chiar duc o viață monahală.

Și soția mea, m-am gândit, se ocupă cu spionajul sau cu observarea oamenilor din cartier. În sensul acesta, duceam vieți paralele. Am băut mai multă cafea decât ar fi trebuit și apoi m-am dus în dormitor să mă îmbrac. Când scrii, întotdeauna vrei să fii mai bun, mi-am imaginat că-mi spunea Lancastre, dorința de a fi mai bun apare când începi să îmbătrânești, știi ? Atunci înțelegi că acțiunile pe care le întreprinzi ar trebui să devină mai riguroase. Întotdeauna am încercat să devin mai bun progresând. Dar e inevitabil, subiectele sunt întotdeauna aceleași, e clar ; totul e chiar mai clar atunci când scriitorul e un nevrotic ca mine. Fiecare are doar propriile sale subiecte, și se învâрте în cadrul lor, și până la urmă cel mai bun lucru pe care-l poate face este să devină monoton. Nu știu cine spunea că marii scriitori sunt extraordinar de monotoni. Bine, într-adevăr, oamenii întotdeauna se gândesc cum să facă să fie altcineva, să se transforme de pe o zi pe alta într-un scriitor diferit de cel dintotdeauna și să evite ca tinerii să spună că nu se îndepărtează niciodată de aceleași subiecte. Te gândești să te retragi la o mănăstire și să devii călugăr, sau să te faci camionagiu și să trăiești viața ca atare, sau să te înscrii ca student tomnatic la facultatea de Inginerie Aeronautică și să dai neliniștile filosofice pe cele științifice... Dar să încerci să fii călugăr, camionagiu, inginer aeronautic e o greșeală, pentru

că nu aparții acelei clase de oameni până la urmă mai simpli și pentru că, dacă ești ca mine, nu ești în stare să interacționezi prea mult cu camionagii sau cu inginerii, și nici cu mineri, bancheri, critici cu gura slobodă, mecanici de tren, exploratori celebri...

La ce te gândești ? m-a întrebat soția mea. Am reacționat foarte rapid : mă gândesc că există scriitori care-și bat capul să-și schimbe subiectele tratate și să nu se repete și se chinuiesc cu asta ; ca să facă o schimbare sunt gata chiar să se transforme în camionagii când de fapt totul e mai simplu, de exemplu cazul meu : mi-a fost de-ajuns să-mi schimb cartierul ca să găsesc noi subiecte.

10

A nins în mod surprinzător peste Barcelona și toate s-au împotmolit, dar n-am vrut să pierd premiera de la teatrul Tívoli a piesei *Un tramvai numit dorință*, de Tennessee Williams, în regia lui Mario Gas. Nu mai mersesem la teatru de treizeci de ani, deși tocmai teatrul în sine nu-l uitasem.

Ningea atât de tare că n-a fost chip să găsesc un taxi și am ajuns să împart unul cu un necunoscut care a spus că e poet și pe care l-am lăsat la vechiul Perturbado, barul acela al tinereții mele, pentru ca mai apoi să-mi continui drumul către Tívoli. Pe parcursul scurtei călătorii, poetul a vorbit neîncetat. Fără să se fi prezentat măcar, s-a apucat să-mi spună că totul merge prost în lume și că se va înrăutăți în următoarele săptămâni, luni și ani. Totul e îngrozitor, a conchis. Și apoi n-a conținut să-mi ceară păreri. Ce cred eu despre una sau alta, despre reconstituirea recentă la Geneva a Big Bangului original, despre marea înapoiere culturală spaniolă, despre neamul infinit al proștilor și, în final, despre închirierea cu luna a locurilor de veci.

Și-a frânat brusc avântul întrebărilor, dar a fost numai ca să poată reîncepe cu mai multă vervă și să-mi spună că arta are legătură cu aflarea liniștii în mijlocul haosului. Liniștea intrinsecă rugăciunii, precum și ochiul uraganului, a conchis apăsător. Și apoi n-a mai spus absolut nimic. A fost un moment poetic demn de aplauzele unei săli de teatru pline, căci a reușit să mă facă să mă concentrez și să mă gândesc chiar la ochiul acelei furtuni de zăpadă care devasta Barcelona. Dar e-adevărat și că am cunoscut liniștea adevărată numai când, în sfârșit, el s-a dat jos din taxi.

Îmi regăsisem calmul când taximetristul m-a întrebat dacă băgasem de seamă cât de bine vorbea tânărul. Mi s-a părut că era o scenă pe care o mai

trăisem înainte, dar nu știam unde, nici când. Și mie îmi place să întreb lucruri, a spus taximetristul. A vrut să știe dacă nu credeam că rar avem de-a face cu persoane rezonabile, și apoi nu mai știu câte alte lucruri a vrut să știe, și foarte curând a devenit evident faptul că se lipise de el tonul poetului necunoscut.

Se naște un sens, mi-am spus, și, cine știe, poate că primul sens tot așa a apărut : cineva, în negura vremii, s-a molipsit de tonul narativ al altuia și din mijlocul haosului s-a născut un sens, așa cum l-am văzut născându-se pe loc, în acel taxi...

Ajungând în dreptul străzii Aragón, am descoperit de ce mi se părea că mai trăisem înainte scena aceea de molipsire. Într-o zi, cu ani în urmă, un scriitor mexican îmi povestise în Barcelona o călătorie pe care o făcuse cu taxiul, noaptea, prin Ciudad de México, împreună cu un scriitor columbian. În orașul acela până și cea mai scurtă călătorie poate dura o oră, și, în ziua respectivă, însoțindu-l pe columbian acasă, călătoria i s-a părut interminabilă. Prietenul său, sub influența alcoolului în exces, încerca să-i povestească despre romanul la care lucra și cu care voia, de mai mulți ani, să rupă tăcerea literară. Pe măsură ce îl povestea, romanul-proiect devenea din ce în ce mai ciudat și mai haotic și ajungea chiar să-și schimbe firul narativ, pielea și stilul.

După o oră și jumătate pe drum și pe cărările viitorului roman întortocheat, scriitorul mexican l-a lăsat până la urmă pe columbian la poarta casei. A crezut că din momentul acela va avea parte de pace. Dar, întorcându-se în taxi, când era mai convins că își câștigase dreptul la o călătorie în tihnă, a dat de vocea taximetristului, căruia i se păruse că străinul pe care-l lăsaseră acasă povestea extraordinar de bine. Mai alarmant a fost să constate că tonul vocii taximetristului, chiar haotic în felul lui, era calchiat după tonul vocii scriitorului columbian. Șoferul fusese atins de farmecul unei povestiri acaparante.

E adevărat, mi-am spus ajungând la Tívoli, că există genul povestirilor acaparante. Taximetristul mexican și cel din Barcelona erau o bună dovadă a acestui fapt, ca să nu mai vorbim de Vilnius, un adevărat expert în minți acaparate de alții.

Reprezentat ia piesei *Un tramvai numit dorința* consta în două acte, unul de o oră  i jumătate, celălalt de patruzeci de minute.  n pauza dintre acte, de un strict  i scurt sfert de or  ( mi aminteam că pe vremea mea, când mergeam la teatru, pauzele durau mult mai mult) mi s-a părut că o zăresc în publicul numeros pe Laura Ver s, împreună cu o prietenă. M-am apropiat ca să mă asigur că nu mă  n el  i, confirm ndu-mi că e ea, am hotărât că nu trebuie să rămân indiferent înaintea unei  nt lniri atât de  nt mpl toare. Fără să stau pe gânduri, m-am dus s-o salut presupun nd, a a cum de fapt s-a  i întâmplat, că mă cunoaște din nop ile petrecute în Bikini  i Perturbado  i că, de asemenea, mă cunoaște ca scriitor.

Cont nd pe asta  i purt ndu-mă natural, ca  i cum n-a  fi  tiut nimic despre ultimele ei nelegiuiri, i-am spus că vreau să-i prezint condolean e pentru moartea so ului ei.  n timp ce-i vorbeam, nu reu eam să-mi scot din minte rima cunoscută : „Laura Ver s, ai văzut-o  i te-ai ras“. Mă temeam că acest cuvânt, condolean e, va rico a, lovindu-mă cu at ta putere încât voi sf r i dobor t la pământ.

Dar Laura Ver s a reacționat cu naturale e, ca  i cum n-ar fi spart niciodată vreo farfurie,  i s-a arătat simpatice fața de mine  i primitoare  i chiar a l dat ceea ce scrisesem de-a lungul vieții mele, de i se vedea de la o po t  că nu citise nimic din toate acele lucruri pe care le elogia cu banalități atât de rafinate.

I-am mulțumit, foarte politico   i eu  i, dintr-odată, totul s-a schimbat. I-a spus ceva la ureche prietenei sale, care la rândul ei i-a răspuns ceva, tot la ureche,  i la scurt timp după aceea a devenit c t se poate de nesuferită. Am observat că noua atitudine  i  nfrumuse a aspectul într-un mod uimitor (poate că era secretul farmecului ei, trebuia să devină mizerabilă)  i o transformase într-o femeie care- i sporea frumuse ea cu fiecare secundă ; părea că nici splendoarea ei ne steptat , nici glasul ei l tr tor n-aveau limită.

Mi-a vorbit foarte urât,  i mi-a spus că- i dă seama că m-am apropiat de ea cu scopul de a-i cere ceva. Nu era deloc a a, dar asta a u urat totul. Într-adevăr, am îndrăznit să recunosc, am venit ca să vă rog să-mi permite i să aflu dacă e adevărat că so ul dumneavoastră lucra la niște memorii când l-a ajuns moartea. Gata, o spuseseam,  i am rămas foarte u urat, a tept nd contribuția ei la acea pauză dintre acte. Da, dar memoriile acelea erau groaznice  i le-am distrus imediat ce le-am terminat de citit, a răspuns,

repede și netulburată. Atunci, înarmându-mă cu mai mult curaj, am spus că auzisem că o fată ar avea o copie după ele și avea de gând să publice în curând acele memorii incomplete. Laura Verás m-a străpuns cu o privire de un verde desăvârșit și apoi a izbucnit într-un hohot ciudat de râs. Într-atât de răsunător era hohotul ei încât am ajuns să cred că are putere mai mult decât suficientă pentru a răsturna de unul singur orice decor din căsoaia familiei Monstru.

Nu știați că o fată are o copie a memoriilor și vrea să le publice în curând ? am izbutit s-o întreb, și m-a surprins că știusem să reacționez cu atâta șiretenie și calm. Dar ceva avea să mă surprindă chiar mai mult, și anume felul ei de a-mi răspunde, de a răspunde atunci când toată lumea încă se uita la noi. A confirmat ceea ce o întrebam cu un energic și neașteptat, și foarte răsunător *da-da-da-da-da*. Nu mai auzisem niciodată ceva mai sonor într-o pauză dintre acte. Atât de temuta Laura Verás, așa cum observase fiul său, avea ceva foarte comic în monstruozitatea ei de astrahan. Apoi s-a lăsat liniștea. Oamenii au preferat să se uite în altă parte și și-au reluat conversațiile.

Parcă-mi amintesc c-am fost iubiți, tu și cu mine, a șoptit ea atunci, tutuindu-mă dintr-odată. Nu-mi amintesc, am spus imediat, încercând s-o fac să nu creadă că mă luase prin surprindere. Totuși, sunt sigură c-am fost, și într-o noapte am făcut un trio cu fiica doctorului Garrul. Habar n-am, m-am apărat. E amintirea mea împotriva amintirii tale, a remarcat ea. Într-adevăr, dar nici nu știu cine este doctorul Garrul. Fiica lui își amintește bine de tine, a spus. Te înșeli sau, mai bine zis, cred că v-ați încurcat în ceva ce nu s-a întâmplat. Sigur că o să-ți amintești de toate, m-a asigurat, când o să vezi cum asupra fetei care deține copia memoriilor se dezlănțuie toată mânia mea. N-ați putea să vă reluați râsul dumneavoastră înspăimântător ? Purifică aerul, i-am răspuns. Nu repet nimic la teatru, a răspuns.

12

În dimineața următoare, dintr-o întâmplare care pentru mine avea legătură cu întâlnirea cu Laura din noaptea de dinainte, cineva a sunat la Littré foarte matinal, iar Shekhar n-a întrebat cine era, ci a făcut direct legătura cu camera solicitată. Ridicând receptorul, Vilnius s-a pomenit cu o voce gravă de femeie care întreba de Débora. Acum v-o dau, a spus el

foarte adormit, cu mintea la un teatru al vântului. Alo, a început Débora, și ea adormită. E ora vrăjită a nopții în care se deschid mormintele și iadul, s-a auzit vocea gravă din telefon și a închis. Cuplul a dormit mai departe, crezând, după cum au spus amândoi mai târziu, că a fost un vis.

Pe timpul nopții, Claudio Arístides Maxwell a fost găsit mort în mansarda lui de pe strada Bailén. O sinucidere destul de greu de înțeles. Cum s-ar explica faptul că tocmai Claudio Arístides Maxwell, despre care nu se știa c-ar fi avut probleme grave – în afară de bădărănia lui înnăscută, de cruzime și de prostie – înghițise într-o singură noapte mai multe pastile decât fragila Marilyn Monroe în toată viața ei ? Lucrul cel mai absurd dintre toate se afla, fără îndoială, pe hârtia pe care a lăsat-o pe noptieră : „O să mor ca un rege.“

Era un mesaj absurd și cred că toată lumea l-a înțeles în felul ăsta, mai puțin Vilnius, Débora și cu mine, care l-am citit în cheia hamletiană. Această interpretare ne obliga să credem că Max plătise cu propria moarte asasinatul lui Lancastre, ceea ce nu era tocmai un lucru ușor de demonstrat.

În zilele următoare, de fiecare dată când rămâneam singur, mă gândeam la Cláudio Arístides Maxwell. Fie că-mi plăcea sau nu, era vorba de cineva pe care nu-l cunoscusem personal, dar care făcea parte din cea mai recentă etapă a istoriei vieții mele. Și cum adică niște pastile îl aruncau acum afară din ea ? De unde până unde mi-l lăsa pe Max făcut, dintr-odată, pastramă ? Cine scria, ca și cum ar fi fost beat, povestea vieții mele reale ? Gândindu-mă la toate amănuntele astea, care de fapt nu erau atât de nesemnificative cum puteau părea la prima vedere, ajungeam să-mi dai seama, cu oarece teamă, că poate scenaristul vieții mele reale, din cine știe ce motive, se smintise, ajunsese dintr-odată nebun și lipsit de minima bază a disciplinei pe care orice romancier, oricât de mediocru ar fi, știe că lumea i-o va cere.

13

Două zile după aceea, pe terasa casei mele de pe strada Casanova, lângă pasajul Pellicer, hotărăm că, la finalul memoriilor abreviate ale lui Lancastre, defunctul va fi obligat să-și comenteze jurnalul de adolescent, deși jurnalul pe care el avea să-l adnoteze ar fi fost de fapt al meu, acea „agendă americană“ care acoperea patru luni și trei zile din viața mea din 1963. Aveam deja titlul textului, *Teatrul memoriei* – la fel ca și pe celelalte capitole pe care mi le tot imaginam –, și nu-mi mai lipsea decât să-l scriu.

Ideea mea era să mă concentrez pe acea zi de 24 mai în care Lancastre mergea dinspre casă către școală, imaginându-mi că de fapt mergea pe o stradă cu case fără numere, numită Little Big Horn. Se afla în mijlocul unui film, la propriu, al unui western fără indieni, motiv pentru care băiatul umbla fără nici cea mai mică umbră de teamă ; mergea foarte liniștit pe drumul care ducea de-acasă la școală, dar, dintr-odată, după colțul străzii, prin lumina opacă a zilei, a dat peste un grup tăcut de oameni adunați în fața liceului pentru surdomuți – liceul întotdeauna închis (ca și cum acolo n-ar fi locuit nimeni) din apropierea intersecției cu strada Mallorca. Mulți ani după război, fusese un liceu de surdomuți, dar părea întotdeauna nelocuit, sau cel puțin așa i se părea foarte tânărului Lancastre, care obișnuia să treacă pe-acolo de patru ori pe zi ; trecea mereu dinaintea fațadei de stuc alb cu motive florale și frize și pietre sculptate în toate deschizăturile. Un loc cu mister, care a ajuns să fie de-a dreptul enigmatic în ziua în care Lancastre a văzut în fața clădirii un grup care părea că se mișcă foarte încet și dând semne de o oarecare panică stăpânită, groază provocată cu siguranță de dilema de a nu ști ce va urma, pentru că oamenii păreau că rămăseseră blocați într-o scenă ireală cu de toate : și râsete și lacrimi.

Din toate astea, ceea ce n-a uitat niciodată tânărul Lancastre a fost senzația dată de o lumină extraordinară. A rămas nemișcat, temându-se să nu întrerupă la o mișcare lucrul care se construia în mintea lui și pe care nu-l înțelegea (fără ca asta să conteze prea tare), agățându-se în orice caz bucuros de imaginea aceea a grupului vesel și trist în același timp. Toată întunecimea zilei dispăruse cu desăvârșire și iluminarea căpătase nuanțe vii, deși toată lumea părea că se poartă ca și cum culorile acelea atât de intense n-ar fi existat, ci ar fi continuat să fie nuanțele difuze de dinainte... N-a știut niciodată cât timp a ținut zăpăceala, agitația bărbaților și femeilor, adunarea fremătând de oameni atât de aproape unii de alții încât, de la suflul fricii comune, împreună cu răceala generală, chipurile ajungeau să se înfioare. Se vedeau porți care păreau a se deschide direct către iad, sau către ceva asemănător. N-a știut niciodată cât a durat totul, și-și amintea doar că la un moment dat a observat că se află în același timp în două nopți identice, două luni care păreau să împartă posesia tuturor amurgurilor trăite deja sau netrăite încă. În ciuda descoperirii, simțindu-se ca un chinez care se îndrepta către casă, a mers mai departe sub cele două luni.

Poate suna ciudată referința la chinez, deși pentru mine nu e așa. În privința asta am gândit dintotdeauna ca Lancastre. Cred că nu e adevărat că noi, oamenii, vrem, asemenea lui Ulise, să ne întoarcem acasă. Nu toți suntem atât de nebuni încât să vrem așa ceva. Într-o scrisoare minunată, Frank Kafka a spus, referindu-se la starea lui de spirit din momentul scrierii acelei misive (de dragoste, trimisă lui Felice Bauer) : „Mă simt ca un chinez care se duce acasă.“ N-a spus că se întorcea acasă, ci că se ducea. E o frază care-mi amintește de Bob Dylan, la începutul documentarului *No direction home* : „Am plecat ca să-mi găsesc căminul pe care-l părăsisem de destulă vreme, și nu-mi puteam aminti exact unde era, dar se afla pe drum. Și, când am găsit ceea ce căutam, totul era așa cum îmi imaginasem. De fapt, n-aveam nicio ambiție, nu cred să fi avut ambiție pentru nimic. M-am născut foarte departe de unde se presupune c-ar trebui să fiu, și prin urmare mă îndrept către căminul meu.“

Cred că dacă n-ar fi fost o mică problemă de cronologie, Kafka ar fi putut scrie : „Mă simt ca un Bob Dylan care se duce acasă.“

Eu niciodată nu încerc să mă întorc, ci încerc să găsesc o casă pe drum.

Câteodată mă gândesc de câte ori s-o fi simțit Dylan ca un Kafka ce se duce la casa lui.

14

Mă tot gândeam la chestia asta cu Judecata de Apoi, un adevărat teatru al memoriei, precum și la alt capitol care să abordeze chestiunea ambiguității politice a lui Lancastre, un autor despre care întotdeauna progresiștii au crezut că e de-al lor, când de fapt el fugea de tot ceea ce, sub orice gen de aparențe, mirosea a credință, patrie, religie, convingeri politice, idei de nestrămutat, mari certitudini...

Meditam la capitolele astea două, dar în mintea mea mai încăpea încă unul : o serie de pagini pe care aveam de gând să le dedic dependenței sale de alcool, pasiunii sale bahice văzute precum modul lui de a se răzvrăti împotriva familiei (care-l oprima) și tradiției literare contra căreia voia să lupte ; intenționez să arăt că, dacă-i luai lui Lancastre factorul alcool, devenea imposibil să-l explici ca autor, pentru că fără acel factor nu era nimic, era redus la o persoană neinteresantă, ștearsă și unică, o persoană aflată foarte departe de scriitorul pe care alcoolul l-a făcut să construiască o întreagă lume complexă și l-a ajutat, desigur, să se fragmenteze în diverse

personalități foarte diferite între ele, în diferite heteronime, și l-a mai ajutat să se multiplice în lumi paralele și să aibă cele mai diverse perspective... În plus, mai aveam în plan încă un capitol, dedicat metaforei fundamentale a lui Lancastre : lumea noastră reală, rațională și cotidiană n-are nici cea mai mică bază reală și rațională. Eram, prin urmare, un permanent receptor de capitole, toate încă nescrise. Nu făceam nimic concret, dar mă gândeam neîncetat la toate capitolele astea în după-amiaza în care, pe neașteptate, ca și cum destinul meu ar fi avut un obscur mecanism teatral interior, a apărut soția mea cu o scrisoare care tocmai sosise pentru mine din Italia.

Mi-am amintit atunci de cineva care spunea că trecutul se întoarce mereu și că n-are nevoie decât de un pretext, de un semn, de un amănunt care să-i slujească drept scuză ca să se instaleze din nou în prezent. Ideea e că eu mă aflam pe terasă și ea ținea scrisoarea în mână, iar scena mi-a amintit foarte limpede de alta pe care o trăisem deja. La foarte scurt timp după aceea, ca și cum ar fi fost nevoie să mi se confirme că, așa cum spunea prietenul meu Lago, câteodată traversăm universul făcând o călătorie în care punctul de plecare și cel al destinației coincid, mi s-a părut că văd cum nodul care slujise la încheierea poveștii teatrale în care mă simțeam cufundat în mod misterios nu numai că nu era unul dintre nodurile acelea false care se desfac trăgând de unul din capete, ci, din contră, era un nod care tindea să se strângă și mai tare, pentru că soția mea a intrat în terasă cu o pompă care nu-i stătea deloc în fire și a schițat o reverență teatrală înainte de a mă anunța că, judecând după conținutul scrisorii, cineva mă considera un mare impostor.

Vreun cerc, în cer sau în infern, trebuie să se fi închis în momentul acela. Adevărul e că primul lucru care mi-a trecut prin cap a fost : dacă ai ști tu, draga mea, că țelul meu este să devin în curând complet mut. Apoi m-am ocupat de ceea ce mi se prezenta în scrisoare. De data asta, în loc să mi se propună să particip la un congres despre eșec, eram invitat la unul despre impostură, în sătucul Meina, în Piemont, lângă Lacul Maggiore. Am surâs. Dacă mă hotăram să mă duc la Meina, mi-am spus, aș fi citit acolo în premieră ceva din memoriile abreviate ale lui Juan Lancastre, fragmentul din *Teatrul memoriei* dedicat episodului cu Judecata de Apoi, amintiri inventate în stare pură. Și pe când îmi spuneam că, având ca țintă congresul din Meina, sigur nu-mi va lua mult să scriu fragmentul acela care să intre în partea finală a autobiografiei și care să constea dintr-o incursiune în lumea

primilor ani ai lui Lancastre, într-o apropiere de relațiile lui de pe-atunci cu lumea reală, a sosit vestea că Laura Verás negase că ar fi distrus autobiografia lui Juan Lancastre.

Soția mea, rugându-mă să-mi păstrez calmul, a trebuit să mi-o spună de două ori. M-am dus să deschid calculatorul imediat ca să confirm acolo știrea. Într-o conferință de presă, în compania editorilor care tocmai cumpăraseră drepturile de autor, Laura Verás anunțase că nu distrusese manuscrisul original și că, prin urmare, dorea să dezmință, o dată pentru totdeauna, versiunea neoficială a fiului său rău-intenționat, preainutilul Dylan Junior.

Chiar în ziua aceea, bietul Vilnius, neîncumetându-se să se întoarcă în marele sanctuar al Răului care era casa mamei sale, a hotărât s-o sune pe mobil ca să vadă dacă putea afla de ce-l mințise și de ce-i făcea o caracterizare în felul acela atât de atroce și de dăunător, tocmai în public. Să-l facă inutil în fața lumii întregi, i-a spus bietul Vilnius, era încă o imoralitate de-a ei. Dar telefonul nu i-a slujit decât ca să aibă pe viu experiența inconfundabilă și cât se poate de pură a zicalei „Laura Verás, ai văzut-o și te-ai ras“, pentru că mama lui a schimbat imediat subiectul și l-a întrebat dacă are fotografiile coșciugelor. Habar n-am despre ce vorbești, a spus Vilnius căzând în cursă. Au fost făcute cu un aparat foto cu obiectiv rapid, a continuat ea. Dar nu știu despre ce coșciuge vorbești, a atenționat-o el. Coșciuge pentru cor, precum și pentru cel care cioplește coșciugele astea, a spus ea. Și cine le cioplește ? a întrebat Vilnius. Dar mama lui nu mai era la telefon.

15

Este oare viața farsa pe care toți trebuie s-o punem în scenă ? Întrebări de genul ăsta m-au ținut ocupat în zilele care au urmat. Am dat din nou mai multă atenție horoscopului. Și m-am îndepărtat de proiectul autobiografiei apocrife. La urma urmei, ideea acelei cărți apăruse doar ca să suplinească o absență și în special ca o răzbunare împotriva Laurei Verás pentru arderea originalului. Dar acum, că acesta reapăruse, nu prea mai avea sens, oricât de bine scrisă ar fi fost, să prezint o versiune apocrifă a originalului. Totuși, când m-a sunat Débora ca să ne vedem și să discutăm despre viitorul memoriilor mele inventate (am înțeles cu oarecare uimire că pentru ea nu se schimbase nimic și că îmi vedea cartea ca fiind încă în desfășurare) nu i-am

spus că renunțasem la proiect, și cu atât mai puțin că circumstanțele mă determinaseră să devin mut și incapabil să scriu înainte de momentul pe care îl prevăzusem eu. Nu i-am spus nimic, pentru că îmi doream mult s-o văd. Uneori, lucrurile stau așa. Amâni totul, până și hotărârea cea mai importantă din viața ta, doar ca să revezi ochii albaștri ai unei biete Oblomove bolnave.

Am stabilit să ne vedem la Farfalina, micul bar de lângă nu mai puțin micul Tempus Fugit, și acolo, de-a lungul unei întrevederi care s-a întins până la ora apusului, mi-a povestit ce se găsea în original. Iar eu, multă vreme, *am ascultat* cele scrise în manuscrisul făcut scrum. A remarcat de mai multe ori că acea carte îi era dedicată și mi-am dat seama de tot : Débora știa că doar în varianta mea apocrifă a originalului putea să apară acea dedicație și de aceea dorea ca proiectul să meargă înainte.

Am ascultat totul cu atenție, inclusiv povestea modului în care Lancastre se îndrăgostise de Laura Verás,. Acesta, fără îndoială, era cel mai memorabil și poate cel mai ridicol episod din originalul aflat în mâinile văduvei. Episodul atingea cote incredibile de sublimă prostie descriind cum, de sub borul unei pălării împodobite cu pene, apăreau niște ochi mari, verzi și catifelați ca niște gânduri, care i-au întors privirea, inexpresivi, doar câteva momente și apoi au privit în altă parte cu o asprime care l-a fascinat într-atâta încât să ajungă s-o ducă în fața altarului.

Când a ajuns Vilnius la Falfalina, mama sa tocmai ce-și încheiase povestea, iar eu încetasem să o mai *ascult*. A salutat, cu conștiința din ce în ce mai solidă a statutului său de conjurat, de membru activ al unei conspirații atât de secrete încât însăși umbra zeului Hermes se întrupase printre membrii săi. Chipul îi era lipsit de orice expresie ; și-a atins rapid bărbia de două ori pentru ca apoi să rămână complet fără echilibru, să ridice din umeri și să se arunce asupra mea, și să simuleze că leșină, revenind apoi la poziția verticală inițială. M-a cuprins o neliniște impresionantă în momentul acela, fără nicio legătură cu salutul. Ce făceam acolo ? Niciunul dintre noi nu voia să se gândească la asta, dar de fapt înaintam în continuare către moarte, prin aerul răcoros al amurgului. Mi-am dat seama că, dacă exista cineva pe lume care să fi fost înclinat anume spre a se lăsa afectat de fraza scenaristului Harlem, despre cum întotdeauna când se întunecă avem nevoie de cineva, persoana aceea eram eu, întotdeauna foarte sensibil la înserare și la căderea întunericului.

Aș fi vrut să-i avertizez asupra acelui fapt atât de îngrozitor și atât de evident – înaintarea tuturor către moarte (așa s-au terminat dintotdeauna toate poveștile de pe lumea asta) –, dar neliniștea care mă stăpânea și nevoia de a vorbi imediat despre ceva ca să-mi ascund tulburarea m-au determinat să fac ceva neprevăzut : le-am mărturisit că nu mai intenționez să scriu memoriile alternative ale lui Lancastre. Seara e rece, mi-a aruncat Vilnius, drept unic comentariu. Se vedea că e supărat, dezamăgit mai ales. Cât despre Débora, a simulat cu atâta artă un leșin, încât pe moment a părut autentic și-am crezut c-o să trebuiască s-o readucem în simțiri.

Am tăcut, dar am avut impresia că Débora, chiar dacă încă foarte tânără, știa să înainteze ca nimeni alta către moarte, prin aerul răcoros al amurgului. Acel leșin a fost pentru mine memorabil, ca și cum ar fi fost otrăvită la Elsinor. A reușit să mă facă până și să mă tem pentru viața ei, m-am temut că cineva – scenaristul nebun al vieții mele reale, de exemplu – ar fi confundat-o cu Ofelia, un personaj din *Hamlet* care murea la rândul său. Apoi mi-am spus că mersesem mult prea departe imaginându-mi asta. Poate de aceea, noaptea am avut un vis în care-i ceream explicații scenaristului vieții mele reale. Îi ceream tot felul de explicații pentru sinuciderea absurdă a lui Max. Scenaristul se numea Harlem și eu îi spuneam că, nu știu de ce, numele lui mi se pare cunoscut.

— Așa cred eu că trebuie să fie, e lucrarea Atotputernicului, spunea Harlem.

Și, cu privirea pierdută către înălțimi, adăuga :

— Lucrarea lui Dumnezeu. Voia lui.

16

Tot voia lui Dumnezeu să fi fost ceea ce i s-a întâmplat Laurei Verás câteva nopți mai târziu ? În Barcelona încă se vorbea despre enigmaticul suicid al lui Max când amanta sa, Laura Verás, care vărsase puține lacrimi la înmormântarea lui, a ieșit în oraș să ia cina cu editorii autobiografiei lui Lancastre. Versiunea acestora asupra faptelor începea în capul străzii Urgell, când ea, pregătindu-se să intre în Shibui, un faimos restaurant japonez, a fost oprită pe stradă de o femeie care arăta ca o cerșetoare, care s-a apropiat de ea și a salutat-o. Își amintea vag numele ei : Ariadna. Femeia a întrebat-o de ce ajunsese atât de târziu la întâlnire. Nu-mi amintesc să am vreo întâlnire, a spus Laura cu un surâs ironic. Atunci de ce-ai venit la ea ? a

întrebat Ariadna și i-a cerut să-și aducă aminte că, pe când erau colege la „agenția aceea literară“, a izbutit să o dea afară. Laura a negat că acest lucru s-ar fi întâmplat, dar Ariadna i-a spus că nu contează dacă nu-și amintește, ci că ea dormea în stradă de-atunci și că, Laura fiind vinovată de toate nenorocirile care i se întâmplaseră după aceea, trebuia să-i dea o mână de ajutor, cel puțin s-o lase să doarmă în noaptea aceea la ea acasă. „Chem poliția dacă nu te cari imediat“, a spus Laura și, dând-o la o parte dintr-o lovitură, a intrat hotărâtă în Shibui. În minutele care au urmat, în timp ce se uitau la meniu și comandau mâncarea, s-a arătat tulburată de incident, de ultimele cuvinte ale Ariadnei, care o învinovățise de mai multe ori. Se vedea că e răvășită de ciudatul incident. Chiar mai ciudată a fost întâmplarea care a urmat, o demonstrație cutremurătoare a fragilității omului. La primul fel, o frunză de salată a astupat complet traheea Laurei și, în pofida eforturilor editorilor și a incompetentului personal japonez, s-a învîinețit de tot și a murit rapid, asfîxiată în modul cel mai stupid.

Lucrarea lui Dumnezeu sau a lui Shakespeare ?

Fără îndoială, încă o moarte foarte surprinzătoare. Și, ca întotdeauna înaintea morții, nu prea am ce spune, doar să-mi doresc ca următorul care cade răpus să nu fie Vilnius, care într-un fel era prințul în acea poveste. Sau biata Débora, Ofelia mea cea dragă.

Laura Verás lăsase în scris ca, în cazul morții sale, cenușa să-i fie aruncată la capătul unui chei care ei îi plăcea foarte tare. Un dig minunat, pe care iarna vântul îl biciuia cu putere ; un chei dintr-un sat din sudul Franței, al cărui nume trebuia ca apropiații ei să nu-l spună niciodată pentru a „proteja intimitatea rămășițelor ei“. Cei care aveau să officieze ceremonia trebuia să respecte această regulă, o regulă pe care eu însumi o s-o respect, căci am luat parte la acea ceremonie funerară.

I-a revenit lui Vilnius, ca fiu unic și unic *apropiat*, rolul de a se ocupa de neplăcuta chestiune finală a urnei și ne-a cerut ajutorul ; nu voia să se debaraseze într-un mod nepotrivit de rămășițele celei care, la urma urmei, a spus, era mama lui. N-am putut să ne abținem să ne gândim că răposata fusese prea vanitoasă crezând că o să mai fie și alți apropiați. Ni s-a făcut milă de Vilnius, deși ne-am spus că de atunci înainte va trăi mai liniștit, cu condiția, desigur, ca mamei lui să nu-i vină și ei ideea de a i se infiltra în minte. Ni s-a făcut milă, dar ne-am și bucurat pentru el și am hotărât cu toții să-l însoțim în acele ultime omagii funerare, mânați și de plăcerea

morbidă de a o vedea pe temuta doamnă redusă la simplă cenușă și a o putea arunca cu furie în spațiul nimicitor, nesfârșit, unde se spune că totul se dezintegrează.

Am fost primul care i-a spus lui Vilnius că-l voi însoți în călătoria în sudul Franței. Mai mult, i-am găsit mașină pentru drum, căci simpatica Victoria, chelnerița de la Newport atât de libertină în relațiile cu clienții, avea ziua liberă și s-a oferit să ne ducă în decapotabila ei roșie cumpărată la mâna a doua, cu economiile de pe zece ani de nenumărate trude sexuale. Și Débora s-a hotărât să călătorească înspre cheiul franțuzesc. Va fi prezentă societatea Sub semnul lui Dylan cu toată greutatea ei, a spus ea, dorind să construiască un paradox, știind că societatea noastră secretă era o pură joacă. Ce bine-ar fi fost dacă umbra ermetică a lui Hermes și fantoma lui Lancastre ar fi vrut să se alăture în vreun fel călătoriei noastre și să-și facă simțită prezența în spiritul *heavy* al ciudatelor manevre la volan pe care de-a lungul drumului putea să le facă Victoria, pe care o știam impulsivă și foarte excentrică atunci când conducea.

La jumătatea drumului între Barcelona și cheiul franțuzesc, în dreptul orașului Figueres, a început să plouă și a trebuit să tragem capota de vinil ca să ne protejăm, ceea ce a influențat distanța rămasă din călătorie, poate mai melancolică după această izbucnire a furtunii. Am aflat, de la Vilnius întâi, și apoi de la Débora, că le mergea totul foarte bine amândurora, mai ales de când hotărâseră să nu creadă prea mult în nimic. Aveau o viață perfectă, mi-au spus, pentru că lumea îi vedea bolnavi și poetici și îi lăsa în pace și le mergea, în plus, foarte bine în toate pentru că niciodată nu intrau în conflict cu nimeni, pentru că nu se vedeau obligați să-și apere opiniile, având în vedere că pentru ei nu existau adevăruri obiective, nici opinii care să poată fi considerate complet adevărate. Totul e incert, credeau ei. Și se considerau failibili, precum anumiți oameni de știință contemporani care cred că noi, așa-numitele ființe umane, ne putem înșela cu privire la orice.

Victoria a întrebat dacă poate să fie ca ei, i-ar fi plăcut să facă parte din tribul lor, o interesa pacea lor sufletească și nici ea nu credea în nimic. În loc să aștepte să vadă dacă Vilnius și Débora o acceptă, s-a îndepărtat de obiectivul ei și a început să povestească, pe fundalul ploii nostalgice, povestea tatălui ei, despre care a menționat că era un om de o bunătate atât de rar întâlnită în lumea asta încât, atunci când nevasta l-a înșelat cu alt

bărbat, s-a dus să-l vadă pe amant ca să-i transmită să se simtă în largul lui, ca și cum ar face parte din familie...

Ne-a fost greu să găsim locul pe care Laura Verás îl indicase, se presupune, cu atâta precizie ca să-i împrăștiem rămășițele, dar îmi amintesc de o vibrație empatică între toți și o mare disciplină și unitate a grupului funerar atunci când am ajuns la o limbă de pământ plină de buruieni, între șosea și mare, între locul în care parcaserăm mașina și chei.

Mergeam când răsfirați, când în șir indian – Monomul Dylan. Vilnius mergea în frunte cu urna, după el Débora și după aceea eu, apoi Victoria, și la urmă se putea presupune sau se aștepta să fie prezentă și fantoma, umbra ermetică. Cheiul s-a dovedit a fi mai lat decât părea din depărtare, la fel de larg la o șosea, ceea ce, având în vedere ploaia puternică, însemna că poate nu ne udam chiar atât de tare, cel puțin nu stropiți de valuri. Vântul mai ușura din impactul ploii. Încercați să vă păstrați mâinile uscate când aruncați cenușa, a spus Débora, care părea expertă în genul acesta de ceremonii, dar care de fapt n-avea decât o groază ușor de înțeles ca nu cumva să se lipească de palma mâinii ei ceva cenușă, și prin urmare răutatea Laurei.

Vilnius a ridicat urna ca s-o scuture ; mi-am imaginat că pe fundal se auzea râsul lui Lancastre, străin deja de cele pământești, chiar ocupat cum era în urmărirea infinită a umbrei ermetice, deși, într-adevăr, mai găsea încă o pauză între obligațiile lui cerești ca să-i adreseze câteva ultime nenorocite de cuvinte fiului său și să-i spună : nu știi, Vilnius, ce mult îmi place cerul ăsta cu nori joși, pe care parcă poți să-i atingi cu degetele și n-ai idee cât iubesc clima asta, n-aș ști să trăiesc fără ea, fiule, fără subtilele ei nuanțe de gri, fără aerul ăsta cu o lumină slabă și fără tăcerea asta îndepărtată și misterioasă care poate că se află în capul meu.

Aproape că auzeam cuvintele pe care îmi imaginam că i le transmitea Lancastre conștiinței vulnerabile a lui Vilnius, când Déborei i s-a năzărit să mă privească cu ochii ei mari, de un albastru chiar mai intens decât de obicei, și să mă întrebe dacă într-adevăr eram hotărât să nu scriu autobiografia inventată a marelui Lancastre.

Câțiva pescăruși s-au aruncat în momentul acela asupra urnei și au făcut imediat cale-ntoarsă înaintea acelei delicatese sinistre, ca și cum ar fi fost îngroziți sau ar fi dat peste niște adevărate semințe ale ororii.

Hotărâsem în secret, încă dinainte să-i cunosc pe ei, i-am spus Déborei, să nu mai scriu nicio carte, pentru că regretam și eram aproape îndurerat de toate cele pe care le publicasem de-a lungul vieții mele, dar până la urmă hotărâsem să amân cu câteva luni momentul retragerii, pentru că simțeam că trebuia să spun surprinzătoarea poveste pe care, cu ei ca protagoniști, o trăisem în ultima vreme în viața reală : povestea modului în care doliul poate să dea încet-încet naștere unei noi familii a unui răposat ; povestea unor tineri poetici și bolnavi, o unor Oblomovi desăvârșiți, pierduți în golul cultural al țării lor și având tendința de a fi, până la limite nebănuite, leneși și împotriva efortului ; o poveste despre doliu și abis care, atunci când se va publica, cu siguranță va spune mult mai multe despre Lancastre decât propriile sale memorii abreviate și cu timpul va fi citită ca adevărata lui autobiografie, pentru că se va vedea că sufletul modern, aerul *à la* Dylan, esența epocii noastre, nu putea fi înfățișat mai bine de-atât.

17

— Nu te obosește până și ideea de a fi nevoit să faci efortul ăsta, să lucrezi în continuare așa cum ai făcut-o mereu ? a întrebat Débora nu după mult timp.

I-am sugerat din nou același răspuns pe care i-l dădusem la această întrebare cu câteva zile înainte, spunând că se știe dintotdeauna că unui tânăr i se călește caracterul în greutățile luptei.

Am presupus că de data asta mă înțeleseseră mai bine decât data trecută. Pe de o parte, cartea pe care urma s-o scriu avea să mă ajute să simt că învăț în continuare și să îmi mențin, prin urmare, sufletul tânăr. Pe de altă parte, deși intuiam că era o dorință vană de-a mea, nu doream nimic mai mult decât ca, într-o zi, ei să înceapă să se călească în greutățile luptei pentru existență.

Deși, când eram tânăr, i-am spus Déborei, aveam în plan să nu fiu deloc prolific, viața mă purtase pe alte căi și nu mă oprisem din a scrie o carte pe an. Mă căiam pentru toate și speram să nu trebuiască să mă căiesc și pentru ultima, acea autobiografie falsă a lui Lancastre în care îmi puneam foarte multă încredere pentru că mi se părea ideală pentru mine, ca o cădere din cer sau cădere a lui Hamlet, din moment ce avea să-mi permită să aduc un punct de vedere opus și o încheiere mușcătoare întregii mele opere, o perspectivă ironică asupra neînfrânatei mele productivități literare. Oare n-

ar fi trebuit să spun povestea felului în care un scriitor care se căiește pentru prolifica sa inspirație și încearcă să se lase de scris dar, în mod fatidic, viața reală și niște trântori minunați îl împiedică ?

Mă împiedicau ? Chiar era necesar să scriu cartea aceea ? Da, era. Pentru că, dacă în sfârșit izbuteam să scriu acel roman pe care speram să-l termin, lucru pe care nu știusese să-l fac în patruzeci de ani de carieră, puteam mai apoi să fiu mai liniștit atunci când urma să intru până la urmă în perioada mea severă și imperturbabilă de completă muțenie, de muțenie strictă în toate domeniile, inclusiv în cel conjugal.

Vântul a început să bată mai tare. Cenușa era moale, granuloasă și aproape albă, ca nisipul moale și alb de pe plajele din Caraibe. Îmi amintesc foarte bine când am aruncat în mare primul pumn de cenușă. Vilnius a surâs văzând cât de neîndemânatic arunc rămășițele, iar eu, la rândul meu, n-am putut să nu-l privesc cu o oarecare milă, căci mi-am amintit că, dacă povestea vieților noastre urma întâmplător o fatală mecanică teatrală interioară, el putea să devină – ca prințul din poveste – următoarea victimă. Și același lucru putea să i se întâmple bieteii Débora.

Apoi, ca să nu mă fixez pe gânduri negative de genul ăsta, i-am privit pe toți cei care încă mai stăteau în șirul indian, mare șir de trib funerar, și mi s-a părut că presimt finalul. Poate că eu intrasem foarte târziu în teatrul vieții, dar era clar că o făcusem în plină viteză și nu mă mai oprisem până la finalul acelei piese. Cu siguranță că ne aflam la un capăt, mi se părea că o presimt, deși poate că ne aflam doar la capătul cheiului și încă mai lipseau câteva morți. Dar adevărul e că se închideau în însăși istoria vieții mele niște cercuri, și cel mai probabil era că, o vreme, urma să trăim cu toții în continuare ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic, înaintând către sfârșitul tuturor lucrurilor prin aerul răcoros al unor amurguri.

În momentul acela, Débora s-a împiedicat oarecum spectaculos și a fost gata-gata să cadă în mare și cine știe dacă n-ar fi putut muri pe loc ca o biată Ofelie oarecare, hotărâtă să se sinucidă urmând o anumită logică teatrală. Din fericire, n-a ajuns să-și piardă complet echilibrul și n-a pățit nimic ; a tras doar o sperietură și a scos un țipăt ascuțit. Apoi au urmat gesturile : o delicată și grațioasă ridicare din umeri, urmată de o fluturare a părului ei extraordinar, ca și cum ar fi spus că nu se întâmplase nimic.

Am aruncat în mare ceea ce mai rămăsese în urnă, dar chiar și așa ni s-a părut că tot mai era cenușă înăuntru. Adio, Laura, adio, am spus cu un

entuziasm foarte festiv și dansând în ploaie. *Da-da-da-da-da*, du-te dracului, am spus parodiind-o pe răposată în spiritul farselor de teatru și imitând, în plus, lătratul, obținând un zgomot puternic care a rivalizat cu zgomotul valurilor, care păreau să se fi supărat dintr-odată. Preț de o clipă a fost ca și cum masca Laurei s-ar fi agitat într-un infern de ape și s-ar fi lipit de chipul fiului, iar asemănarea dintre cei doi nu voia să dispară. Eu sunt Laura sau Laura este eu, părea că-și spune Vilnius, eu sunt ea sau ea e eu, sau poate amândoi suntem cineva necunoscut de niciunul dintre noi doi.

Cu toții suntem morți sau ne-așteaptă finalul clasic al paharelor otrăvite, mi-am zis, dar puțin după aceea vântul m-a lovit în față și am ieșit dintr-o visare ca să cad în alta care părea identică. Odată depășit lungul șir de visări, am început să-mi dau seama că semănam din ce în ce mai mult cu un chinez care se duce acasă. Sau mă simțeam oare de-acum ca un chinez care călătorește, care încearcă să-și găsească în mișcare casa, prin intermediul deplasării însăși ? Știind, așa cum știau failibilia, că ne putem înșela cu privire la orice, preferam să nu fiu înclinat spre o posibilitate sau alta. Pe toți ne aștepta moartea și eu eram un chinez care umbla. Țsta era singurul lucru sigur.

O fină dâră albă, infrașoară, a rămas în aer până când totul s-a limpezit și s-a risipit destul de repede, mai puțin rămășițele de răutate pe care eu le mai aveam lipite de palmă.

— Adio, Laura, te-ai dus și nu te mai întorci, a spus Vilnius sarcastic, dar în același timp fericit că-și îndeplinisese îndatorirea filială.

Însă el avea în continuare o asemănare inconfundabilă cu mama lui și, imediat ce și-a dat seama de asta, a aruncat dintr-odată, disperat, ceea ce mai avea în mână ; a aruncat chiar și urna în mare și și-a dus mâna la plasturele pe care încă îl mai purta pe obraz – un plasture fals, vechi de câteva zile – și s-a aruncat asupra mea cu un gest de dezechilibru și leșin, ca un adevărat trântor, ca un adevărat Oblomov.

— Nu facem nimic, dar suntem indispensabili, a spus.

— O să lucrez eu pentru toți, nu-ți face griji. Voi continuați cu umorul, pierzania, poezia.

L-am liniștit cu aceste cuvinte, în timp ce-l îmbrățișam fără să-l las să vadă că încă mai aveam o urmă de răutate lipită de palmă.

Imediat ce-am prin ocazia, am scăpat bucuros de cenușa umedă, postumă, lipită deugustător de palma mea. A fost ultima urmă de cenușă ; o

purtasem eu în mână și încă o mai aveam, împreună cu acea Laura care odată a trăit pe lumea asta, s-a lăsat dusă de vânt, de aerul acela care este materia din care suntem făcuți, de vântul ușor al vieții și al morții, aerul tuturor măștilor, aerul *à la* Dylan.

Table of Contents

I

II. Teatrul realității

III

IV

V. Cursa de șoareci

VI

VII. Under the mango tree

VIII

IX. Teatrul memoriei

